

บทบาทกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเล
ในประชาคมอาเซียน

โดย

พลเรือตรี ดนัย สุวรรณหงษ์
ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ
กรมยุทธการทหารเรือ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “บทบาทกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน” ลักษณะวิชาการทหาร ของ พลเรือตรี ดนัย สุวรรณหงษ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๒ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๒ - ๒๕๖๓

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง บทบาทกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน

ลักษณะวิชา การทหาร

ผู้วิจัย พลเรือตรี ดนัย สุวรรณหงษ์

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๒

ประชาคมอาเซียนนั้นเกิดขึ้นจากความร่วมมือของประเทศสมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ตกลงกันว่าจะสร้างความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งและมั่นคง เป็นประชาคมที่พร้อมรับมือกับภัยคุกคามในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยความร่วมมือ ๓ เสาหลัก คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งกองทัพเรือในฐานะหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงทางทะเล จำเป็นต้องกำหนดบทบาทนำอย่างเป็นทางการเพื่อให้สนองตอบต่อวิสัยทัศน์ที่ว่า “เป็นหน่วยงานความมั่นคงทางทะเล ที่มีบทบาทนำในภูมิภาค และเป็นเลิศในการบริหารจัดการ” และสอดคล้องกับการเป็นส่วนหนึ่งของเสาหลักด้านประชาคมความมั่นคงอาเซียน โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนในอนาคต และเสนอแนวทางการกำหนดบทบาทของกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลทุติยภูมิจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน และข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในบริบทของความมั่นคงทางทะเล หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อนำไปสู่ผลการวิจัยและข้อยุติ

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจุบันความมั่นคงร่วมกันของประเทศอาเซียนประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและประสิทธิภาพสูงสุดในหลายเรื่อง สอดรับกับภัยคุกคามทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งความสำเร็จด้านความมั่นคงร่วมดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของชาติสมาชิก ทั้งนี้ ปัจจัยเรื่องของความแตกต่างทางการเมือง ภาษา และวัฒนธรรมของชาติสมาชิกมิได้เป็นอุปสรรคของความสำเร็จ จึงสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการแนวสังคมนิยมใหม่ อย่าง ศาสตราจารย์ ราฟ เอมเมอร์ส และ มุมมองเสรีนิยมใหม่ อย่าง ศาสตราจารย์ ดอน เอ็มเมอร์สัน ที่มองว่า อาเซียนเป็น “ระบอบความมั่นคง” แล้ว ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาด้านความมั่นคงทางทะเลร่วมกันของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน พบว่าปัญหาต่าง ๆ ที่ทุกชาติต้องเผชิญร่วมกัน ได้แก่ ภัยคุกคามตามแบบหรือภัยคุกคามแบบดั้งเดิม คือ ปัญหาความขัดแย้งการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะและเขตแดนทางทะเลที่ยังตกลงไม่ได้ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ได้แก่ ปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล ปัญหาโจรสลัดและการปล้นทางทะเล ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล และปัญหาภัยธรรมชาติและอุบัติเหตุทางทะเล ดังนั้น กองทัพเรือจึงควรกำหนดบทบาทนำต่อปัญหาภัยคุกคามต่าง ๆ ข้างต้น ดังนี้ ปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ และปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล ทั้งสองปัญหานี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและเกี่ยวข้องกับประเทศมหาอำนาจและการเมือง กองทัพเรือจึงควรริเริ่มบทบาทด้วยการเปิดประเด็นทางวิชาการในลักษณะของการกำหนดหัวข้อประชุม/สัมมนา/หารือ เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเพื่อเปิดโอกาสให้กองทัพเรือประเทศต่าง ๆ ได้แสดงท่าที ความคิดเห็น และจุดยืน

ของตนเอง ส่วนปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา ในปัจจุบันกองทัพเรือเป็นหนึ่งใน ๔ ชาติสมาชิกได้มีการจัดให้มีการร่วมลาดตระเวนทางทะเลภายในช่องแคบมะละกาอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม กองทัพเรือยังมีโอกาสที่จะริเริ่มบทบาทในประเด็นอื่น ๆ ได้อีก เช่น จัดการฝึกผสมและการฝึกร่วม/ผสมทางทะเล เพื่อแก้ไขเหตุการณ์กรณีโจรสลัดและการปล้นเรือ อุบัติภัยและอุบัติเหตุทางทะเล รวมทั้งอันตรายจากการรั่วไหลของคราบน้ำมันที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ทางทะเลและชายฝั่งภายในช่องแคบมะละกาด้วยการจัดการฝึกและจัดตั้งศูนย์ฝึก ขจัดคราบน้ำมันขึ้นที่กองทัพเรือ หรือศูนย์กู้ซ่อมเรือจมทะเล ส่วนปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเลนั้น กองทัพเรือควรแสดงบทบาทด้วยการเน้นย้ำให้กองทัพเรืออาเซียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเหล่านี้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้แก้ปัญหาด้วยการทำข้อตกลงแบบทวิภาคี ส่วนบทบาทกองทัพเรือในปัญหาภัยธรรมชาตินั้นถือว่าเป็นบทบาทหลักที่กองทัพเรือควรแสวงบทบาท นำด้วยการจัดตั้งศูนย์ฝึกการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ และการจัดตั้งกองเรือเฉพาะกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยอาเซียน ซึ่งจะทำให้กองทัพเรือของอาเซียนได้ตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับอันเป็นผลประโยชน์ต่อประชาชนอาเซียนโดยตรง อย่างไรก็ตาม มีข้อเสนอแนะ คือ กองทัพเรือจะต้องริเริ่มและช่วงชิงโอกาสดังกล่าวก่อนกองทัพเรือประเทศอื่น ๆ ภายใต้การสนับสนุนจากรัฐบาลและกระทรวงกลาโหม รวมทั้งต้องศึกษารายละเอียดเชิงลึก (ระดับยุทธวิธี) ถึงรูปแบบโครงสร้างและการจัดกำลังกองเรือเฉพาะกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยอาเซียน ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

Abstract

Title The roles of the Royal Thai Navy to maritime security in Southeast Asia
Field Military
Name Rear Admiral Danai Suwannahong **Course** NDC **Class** 62

The ASEAN Community is established from the cooperation of the member states in Southeast Asia that agreed to establish strong and stable cooperation. To become a community that can deal effectively with threats. Consisting of 3 pillars is the ASEAN Political and Security Community (APSC), ASEAN Economic Community (AEC), and ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC). Royal Thai Navy (RTN) as the main unit of maritime security is necessary to define a concrete leadership role in response to the vision that "As maritime security leading role in the region and excellence in management" and consistent with being part of the pillar of the ASEAN Political and Security Community (APSC). The research objectives to study the maritime security environment of the ASEAN Community in the future and propose concrete guidelines on defining the role of RTN on maritime security in the ASEAN Community. Conducting qualitative research by collecting secondary information from concepts theories, research works, and documents related to maritime security in the ASEAN community and primary information from in-depth interviews who are involved in the responsibility of international relations in the context of maritime security. After that, a comparative analysis was performed and synthesize together to lead the research findings and conclusions

The research results show that at present, the mutual security of ASEAN countries has achieved concrete results and the highest efficiency in many things. Correspond to both present and future threats. The achievements in joint security are based on the common interests of member states. The factors of political, language, and cultural differences of member nations are not an obstacle to their success. Therefore, it complies with the concept of the new realism like Professor Ralph Ammer and the new liberalism viewpoint of Professor Don Emmerson, who sees ASEAN as a "security regime". However, when analyzing the common maritime security problems of the ASEAN countries. It was found that the problems that all nations face together are typical threats or traditional threats. It is a dispute, claiming ownership over islands and unacceptable maritime boundaries. And new threats Including of the problem of maritime terrorism, the problem of pirate and robbery at sea, the problem of maritime offense, and the problems of natural disasters and

accidents at sea. Therefore, RTN should determine a leading role in all of the threats as follows: The conflict in the Spratly Islands and the problem of maritime terrorism. Both of these issues are sensitive and relevant to the great powerful countries and politics. RTN should initiate this role by opening academic issues in the form of meeting/seminar/discussion topics. About the matter to provide opportunities for the navies to express their attitude, opinion, and standpoint. Most of the safety issues in the Malacca Strait. Currently, RTN is one of the four-member states and has already organized a joint patrol on the sea within the Straits of Malacca. However, RTN still has the opportunity to initiate roles in other points. Such as organizing joint military exercises and combined / joint maritime exercises to resolve the incidents of a pirate, robbery, and accidents at sea. Including the dangers of an oil spill that will affect the natural resources, environment, and marine / coastal ecosystems within the Malacca Strait by organizing training and setting up an oil removal training center at RTN or a sunken ship repair center. As for the problem of illegal fishing, RTN should perform this role by emphasizing the importance of the ASEAN navies on these issues and encouraged to resolve the problem through bilateral agreements. The role of the Navy in the problem of natural disasters is considered to be a key role that RTN should perform a leading role by establishing a training center for Humanitarian Assistance / Disaster Relief (HA/DR) and the establishment of an ASEAN Humanitarian Assistance / Disaster Relief Task Force. This will make the ASEAN navies realize the benefits that will be benefited directly to the people of ASEAN. However, it is suggested that RTN must take the initiative and seize the opportunity before any other navies. It is supported by the government and the Ministry of Defense. Including having to study in-depth details (Tactical level) about the model, structure, and organization for further effectiveness of an ASEAN Humanitarian Assistance / Disaster Relief Task Force.

คำนำ

จากการที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติราชการในกรมยุทธการทหารเรือมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ทำให้มีโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจและประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน รวมทั้งได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงในมิติของความมั่นคงทางทะเลอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ซึ่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังเผชิญกับภัยคุกคามทางทะเลในหลายรูปแบบด้วยกันที่มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเลกับประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นวงกว้างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งยากที่จะรับมือได้โดยลำพัง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่นและเป็นรูปธรรม ประกอบกับประชาคมความมั่นคงอาเซียนได้ถือกำเนิดขึ้นแล้ว ขณะที่กองทัพเรือในฐานะหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงทางทะเลได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “เป็นหน่วยงานความมั่นคงทางทะเล ที่มีบทบาทนำในภูมิภาค และเป็นเลิศในการบริหารจัดการ” ทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ด้านความมั่นคงทางทะเลในเชิงลึกเพื่อเสนอแนะแนวทางการกำหนดบทบาทของกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ จะพยายามเรียบเรียงให้ครอบคลุมและง่ายต่อผู้อ่านในทุกสาขาอาชีพเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

การจัดทำเอกสารวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ก็ด้วยความกรุณาของ คณะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม ประกอบด้วย พลตรี ณรงค์ศรีชัช โตสิงห์ตระกูล, พลตรี อำนาจ เลิศศิริณย์, พันเอกหญิง สุภภัทร ทังทอง ที่กรุณาร่วมกันให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ นอกจากนี้ ยังได้รับความกรุณาจากทีมงานสังกัดกรมยุทธการทหารเรือ ที่สนับสนุนข้อมูลประกอบการวิเคราะห์อันเป็นประโยชน์ ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ สำหรับข้อบกพร่องในการเรียบเรียงไม่ว่าในเรื่องใดก็ตาม ผู้วิจัยต้องขออภัยและน้อมรับข้อบกพร่องดังกล่าวไว้แต่เพียงผู้เดียว พร้อมกันนี้ขอน้อมรับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือคำติชมจากผู้สนใจทุกท่านด้วยความเคารพพียง

พลเรือตรี

(दनัย สุวรรณหงษ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๒

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ค
คำนำ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๓
คำจำกัดความ	๔
บทที่ ๒ สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเล	
 ของประชาคมอาเซียนและกองทัพเรือ	๗
กล่าวนำ	๗
การขยายอิทธิพลเข้าสู่อาเซียนของสหรัฐอเมริกา จีน รัสเซีย และอินเดีย	๘
การจัดตั้งประชาคมอาเซียน	๒๑
ความร่วมมือด้านความมั่นคงของกลาโหมอาเซียน	๒๕
ที่ตั้งภูมิศาสตร์ของประชาคมอาเซียนและประเทศไทย	๓๔
สถานการณ์ด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน	๓๗
การลาดตระเวนร่วมในช่องแคบมะละกา	๔๐
วิสัยทัศน์และนโยบายของกองทัพเรือ	๔๔
ภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน	๔๗
เอกสารวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง	๕๑
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๕๔
สรุป	๕๕
บทที่ ๓ ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้างความร่วมมือ	
 ด้านความมั่นคงทางทะเล	๕๖
กล่าวนำ	๕๖
แนวทางการร่วมมือในลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน	๕๗

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แนวทางปฏิบัติในความร่วมมือด้านความมั่นคงและ/ หรือความมั่นคงทางทะเลของนานาชาติ	๖๖
สหภาพยุโรป (European Union : EU)	๗๑
โครงสร้าง / สถาบันหลัก / กลไกการดำเนินงานและตัดสินใจ	๗๒
Combined Maritime Forces (CMF) Model	๗๔
Information Fusion Centre (IFC) Model	๗๗
สรุป	๘๒
บทที่ ๔ บทบาทกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเล	
ในประชาคมอาเซียน	๘๔
กล่าวนำ	๘๔
การเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน	๘๔
บทบาทกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน	๙๒
สรุป	๙๘
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๐๐
สรุป	๑๐๐
ข้อเสนอแนะ	๑๐๒
บรรณานุกรม	๑๐๔
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๐๗

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๓ - ๑	พื้นที่ปฏิบัติการ	๗๕
๓ - ๒	โครงสร้างการบังคับบัญชา	๗๖
๓ - ๓	พื้นที่สนใจของ IFC จะครอบคลุมพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๗๙
๓ - ๔	ตัวอย่างความสำเร็จที่ IFC เข้าไปมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๘๑

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓ - ๑	ความสัมพันธ์ระหว่าง เป้าหมาย (Goals) และ ความรู้ (Knowledge) ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบการรับรู้ (Cognitive Styles) ๔ รูปแบบ	๖๐
๓ - ๒	ความสัมพันธ์ระหว่าง กระบวนการ (Procedures) และ กฎเกณฑ์ (Rules) ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือ Regime ๕ รูปแบบ	๖๓

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชาคมอาเซียนนั้นเกิดขึ้นจากความร่วมมือของประเทศสมาชิกทั้ง ๑๐ ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศบรูไน ประเทศลาว ประเทศเมียนมาร์ ประเทศไทย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศกัมพูชา ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศเวียดนาม ที่ตกลงกันว่าประเทศสมาชิกอาเซียนควรจะสร้างความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งและมั่นคง เพื่อให้ประเทศสมาชิกรวมกันมีความใกล้ชิดและเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งจากการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ ๒๑ ที่เมืองพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ระหว่าง ๑๘ - ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ นั้น ทำให้ประชาคมอาเซียนจะมีผลอย่างเป็นทางการในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ ซึ่งถือว่าเร็วกว่าแผนเดิมที่วางไว้ที่จะให้เกิดในปี พ.ศ.๒๕๖๓ อันสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะพัฒนาการทางเศรษฐกิจของประเทศจีนและอินเดียที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดังนั้น เพื่อให้อาเซียนสามารถปรับตัวและดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการเร่งรัดให้จัดตั้งประชาคมอาเซียนให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกและภูมิภาค นอกจากนี้ การผนึกกำลังของประเทศสมาชิกอาเซียน สู่อุตสาหกรรมประชาคมอาเซียนนั้น ก็เพื่อให้มีความใกล้ชิดระหว่างประเทศสมาชิก และเป็นหนึ่งเดียวกัน ให้เป็นประชาคมที่มีความแข็งแกร่ง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง และสังคมวัฒนธรรม พร้อมรับมือกับภัยคุกคามในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการรวมเป็นประชาคมอาเซียนนั้น ก็เพื่อที่จะสามารถสร้างโอกาสที่มากขึ้น ให้กับภูมิภาคและประเทศในภูมิภาค ในการเจรจาต่อรองกับภูมิภาคอื่น ๆ และ/หรือประเทศอื่น ๆ ได้มากขึ้น ตลอดจนเพื่อให้ประชาชนในภูมิภาคมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งประชาคมอาเซียน จะประกอบด้วย ความร่วมมือ ๓ เสาหลัก คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community : ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC)

เนื่องจากทะเลเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านการขนส่งทางทะเลและการแสวงหาทรัพยากรจากทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบันที่นับได้ว่าเป็นความสำคัญทางยุทธศาสตร์มาก เป็นลำดับต้น ๆ ของโลก ด้วยเป็นเส้นทางคมนาคมทางทะเลของโลกที่เชื่อมโยงระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดีย ประกอบกับทรัพยากรในทะเลและใต้ทะเลที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน ตระหนักและแสวงหาการใช้ประโยชน์จากทะเลเป็นอย่างมาก ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศมหาอำนาจนอกอาเซียนหลายประเทศ ก็พยายามขยายอิทธิพลมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้ เมื่อประเมินสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงของโลกผ่านมายังความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็จะพบว่าประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน กำลังเผชิญกับภัยคุกคามรูปแบบดั้งเดิม (Traditional Threats) ได้แก่

ความขัดแย้งบริเวณหมู่เกาะสแปตลี ควบคู่กับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threats) ได้แก่ การก่อการร้ายทางทะเล การลักลอบขนอาวุธและสิ่งผิดกฎหมายทางทะเล โจรสลัดและการปล้นเรือ ปัญหาการประมง (IUU) การหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และภัยพิบัติทางทะเล (ทั้งที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และเกิดขึ้นตามธรรมชาติ) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

“เป็นหน่วยงานความมั่นคงทางทะเล ที่มีบทบาทนำในภูมิภาค และเป็นเลิศในการบริหารจัดการ” กองทัพเรือได้กำหนดวิสัยทัศน์ ตั้งแต่ปัจจุบัน – พ.ศ.๒๕๗๙ ไว้ดังนี้ มีสาระสำคัญและเป้าหมายของวิสัยทัศน์ คือ กองทัพเรือต้องเป็นหน่วยงานความมั่นคงทางทะเล ที่มีบทบาทนำในภูมิภาค ด้วยการมุ่งมั่นที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงทางทะเลของประเทศ ที่มีความพร้อมและมีขีดความสามารถสูง เป็นที่เชื่อมั่นและไว้วางใจจากสาธารณชนในการปฏิบัติการทางทหารเพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้าม รักษาสิทธิและอำนาจอธิปไตยทางทะเล รักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล และภารกิจอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ตั้งแต่ภาวะปกติ รวมทั้งเป็นความภาคภูมิใจของคนในชาติ ในการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเลในระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ ตลอดจนเป็นแบบอย่างในการพัฒนากองทัพเรือที่ดี โดยมุ่งเน้นการพัฒนา เพื่อการรักษาผลประโยชน์ สร้างความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาคร่วมกันเป็นหลัก โดยมีเป้าหมายสำคัญประกอบด้วย

๑. เป็นหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงทางทะเลของประเทศไทย ที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเล และการพัฒนาให้มีการจัดระบบระเบียบที่ดีในทะเล

๒. เป็นหน่วยงานที่ได้รับการเชื่อถือจากประเทศในภูมิภาคอาเซียน ในการริเริ่มแนวทางการดำเนินงานด้านความมั่นคงทางทะเลที่สร้างสรรค์ และได้รับการยอมรับให้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่ดีในภูมิภาคอาเซียน

๓. เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและมีส่วนร่วมสำคัญ ในการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล ทั้งภายในภูมิภาคอาเซียนและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก

๔. เป็นหน่วยงานที่ได้รับการไว้วางใจและเป็นที่ยอมรับจากสาธารณชนว่า การปฏิบัติการกิจใด ๆ จะประสบผลสำเร็จ และเป็นผลงานที่มีความโดดเด่นในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นเกียรติและศักดิ์ศรี รวมทั้งเป็นความภาคภูมิใจของคนในชาติ

ประเทศไทยในฐานะประเทศผู้ริเริ่มก่อตั้งอาเซียน และผลักดันให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนมาโดยตลอด ประกอบกับกองทัพเรือในฐานะหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงทางทะเล แต่ยังไม่ได้กำหนดบทบาทในมิติความมั่นคงทางทะเล ในกรอบของความร่วมมือร่วมกันในฐานะเป็นประชาคมอาเซียน ดังนั้น เพื่อให้บรรลุค่าเป้าหมายตามวิสัยทัศน์กองทัพเรือ และเสาหลักด้านประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASC) กองทัพเรือจึงสมควรต้องเร่งศึกษาและวิเคราะห์เพื่อกำหนดบทบาทด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนในอนาคต

๒. เพื่อศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวความคิด ในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน

๓. เพื่อเสนอแนวทางการกำหนดบทบาทของกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทำการศึกษาและตรวจสอบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในห้วงอนาคตเป็นหลัก

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กำลังพลที่ปฏิบัติงาน ณ สำนักงานผู้ช่วยทหารเรือไทย/อินเดีย และ สำนักงานผู้ช่วยทหารเรือไทย/ปักกิ่ง

๓. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ห้วงเวลาที่ใช้ทำการศึกษา ต.ค.๖๒ – พ.ค.๖๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการดำเนินการดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน

๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในบริบทของความมั่นคงทางทะเล รวม ๒ คน ได้แก่ น.อ.สุรณิตย์ ถาวรพานิช ผชท.ทร./ไทย/นิวเดลี และ น.อ.ภาณุพันธ์ุ ททรัพย์ประเสริฐ ผชท.ทร./ไทย/ปักกิ่ง

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อนำไปสู่ผลการวิจัย และได้ข้อยุติ

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ ที่นำเสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์สำหรับการกำหนดบทบาทของกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียนต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนในอนาคต
๒. ทำให้ทราบแนวความคิดในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน
๓. ได้แนวทางการกำหนดบทบาทของกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน

คำจำกัดความ

ความมั่นคงทางทะเล (Maritime Security)	หมายถึง	การที่ประเทศชาติมีสภาวะแวดล้อมทางทะเลที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางทะเลได้อย่างเสรี ปลอดภัย และเหมาะสม จนนำไปสู่ การบรรลุผลประโยชน์ของชาติ
ผลประโยชน์ของชาติ (National Interests)	หมายถึง	สิ่งที่เป้นความปรารถนา หรือแนวคิดสูงสุดของชาติอันเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย (Survival) เอกราช (Independence) เกียรติและศักดิ์ศรี (National Integrity) ความเจริญรุ่งเรืองของชาติและประชาชน (Prosperity of State and People)
ผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (Maritime National Interests)	หมายถึง	ผลประโยชน์ของประเทศอันพึงได้รับโดยการแสวงหาและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จากทะเล หรือใต้ดินทองทะเล หรืออากาศเหนือทองทะเลโดยตรงและโดยทางอ้อมในการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แห่งชาติขึ้นมา เพื่อการดำรงคงอยู่ของประเทศที่จะใช้ ทะเลได้ อย่างอิสระ ปลอดภัย และสามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน
ภัยคุกคามทางทะเล (Maritime Threat)	หมายถึง	ภัยคุกคามทางทะเลรูปแบบเดิม ซึ่งเป็นการคุกคามจากกำลังทหาร รวมถึงการเกิดสงครามขนาดใหญ่ และภัยคุกคามทางทะเลรูปแบบใหม่ที่เป็นภัยคุกคามในลักษณะอื่น ๆ นอกเหนือจากการใช้กำลังทหารซึ่งกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ได้แก่ การก่อการร้ายทางทะเล การหลบหนีเขาเมืองโดยผิดกฎหมายทางทะเล การลักลอบขนสงอาวุธและสินค้าเถื่อนทางทะเล โจรสลัดและการปล้นเรือ การทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (IUU Fishing) การเกิดภัย

		พิบัติทางทะเล และปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเล
ความมั่นคงร่วม	หมายถึง	ความร่วมมือด้านความมั่นคงของประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมกันเป็นองค์การหรือสถาบันต่าง ๆ ระหว่างประเทศ
ช่องแคบมะละกา (Strait of Malacca)	หมายถึง	ช่องแคบที่เป็นเส้นทางสัญจรระหว่างประเทศ กำหนดขอบเขตและพื้นที่ของช่องแคบมะละกาโดยเริ่มต้นจากแหลมพรหมเทพในจังหวัดภูเก็ตของประเทศไทย และไปสิ้นสุดที่สิงคโปร์ ซึ่งทำให้ช่องแคบมะละกาประกอบด้วยรัฐเจ้าของหรือรัฐชายฝั่งในพื้นที่ของช่องแคบ ๔ ประเทศ คือ ไทย, มาเลเซีย, สิงคโปร์, และอินโดนีเซีย
เส้นทางคมนาคมทางทะเล (Sea Line of Communication : SLOC)	หมายถึง	เส้นทางสัญจรทางทะเลที่เชื่อมต่อระหว่างท่าเรือ ท่า บริเวณที่จอดเรือ เพื่อใช้ในการขนส่งทางทะเล การโลจิสติกส์ และการทหาร
อาเซียน (ASEAN)	หมายถึง	การรวมตัวกันของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้ชื่อสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Association of Southeast Asian Nations หรือ ASEAN ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๖๗ ณ กรุงเทพฯ เป็นองค์การความร่วมมือระดับภูมิภาค การเจริญเติบโตทางการค้าและทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการพัฒนาทางสังคมของประเทศสมาชิก เพื่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แรกเริ่มประกอบด้วย ๕ ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมาภายหลังได้มีชาติสมาชิกเพิ่มขึ้น คือ ประเทศบรูไนในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ เวียดนามได้เข้าเป็นสมาชิกในปี ค.ศ. ๑๙๙๕ ลาวและพม่าในปี ค.ศ. ๑๙๙๗ และกัมพูชาชาติล่าสุดในปี ค.ศ. ๑๙๙๙

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) หมายถึง การที่อาเซียนได้ตกลงกันที่จะจัดตั้งประชาคมอาเซียน ในปี ๒๐๑๕ โดยมีกฎกติการ่วมกันมากขึ้นภายใต้ ๓ เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political - Security Community : APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio - Cultural Community : ASCC)

บทที่ ๒

สภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบกับความมั่นคงทางทะเล ของประชาคมอาเซียนและกองทัพเรือ

กล่าวนำ

โลกปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สภาวะการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ซึ่งได้ก่อตั้งมามากกว่า ๕๐ ปี เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพในภูมิภาคและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศสมาชิก ไม่สามารถกำหนดบทบาทตนเองให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ทั้งการกลับเข้ามา มีอิทธิพลของมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา การขยายอิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคของมหาอำนาจใหม่ อย่างอินเดียและจีน และการเกิดขึ้นของปัญหาท้าทายและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ประเทศสมาชิกอาเซียนจึงได้ตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งและอำนาจต่อรอง ผู้นำอาเซียนจึงเห็นชอบร่วมกันให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนขึ้นให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ.๒๕๕๘ (ค.ศ.๒๐๑๕) สำหรับความร่วมมือด้านความมั่นคงนั้น ได้จัดให้มีการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของอาเซียน และร่วมลงนามในปฏิญญาร่วมในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่กระทรวงกลาโหมของอาเซียน เพื่อเผชิญกับความท้าทายจากภัยคุกคามต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ อันเป็นการสนับสนุนการดำเนินการจัดตั้งประชาคมความมั่นคงอาเซียนให้สำเร็จผลเป็นรูปธรรมตามห้วงเวลาที่กำหนดไว้ดังกล่าว ประกอบกับที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือของประชาคมอาเซียน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันเอง และกับประเทศนอกภูมิภาค ย่อมมีส่วนสำคัญต่อการเกิดขึ้นของปัญหา แนวโน้ม การพัฒนาการของภัยคุกคาม ความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น และการแสวงหาความร่วมมือด้านต่าง ๆ ที่จะเป็นไปได้ เพราะจะส่งผลต่อการกำหนดบทบาทตัวเองและแนวทางในการจัดการกับภัยคุกคามดังกล่าว

สำหรับประเทศไทยซึ่งมีบทบาทนำในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิดอาเซียนและพัฒนาผลักดันให้อาเซียนปรับเปลี่ยนตัวเองไปเป็นประชาคมอาเซียน จึงสมควรให้ความสนใจและแสวงหาโอกาสกับสิ่งท้าทายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยเช่นกัน เพื่อที่จะได้ดำรงบทบาทนำของตัวเองในเวทีประชาคมอาเซียนให้ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะที่กองทัพเรือในฐานะหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงทางทะเลของประเทศไทย การจัดตั้งประชาคมอาเซียนย่อมถือเป็นโอกาสสำคัญในการแสวงหาความเป็นผู้นำหรือกำหนดบทบาทนำในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน เพื่อเป็นการสนองตอบต่อวิสัยทัศน์ตนเองที่ต้องการเป็นหน่วยงานความมั่นคงทางทะเลที่มีบทบาทนำในภูมิภาคให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งการศึกษาสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยเฉพาะด้านความมั่นคงทางทะเลของภูมิภาค เพื่อวิเคราะห์หาแรงบังคับ แนวโน้ม ข้อจำกัด และผลกระทบร่วมกันในด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน จะช่วยให้กองทัพเรือสามารถกำหนดบทบาทได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ

การขยายอิทธิพลเข้าสู่อาเซียนของสหรัฐอเมริกา จีน รัสเซีย และอินเดีย

๑. สถานการณ์ทั่วไป

สถานการณ์ของภูมิภาคนี้ จีนยังคงเป็นชาติมหาชาติขนาดใหญ่ที่สำคัญ เนื่องจากมีโครงสร้างด้านปัจจัยทางการทหารและเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง สามารถดำเนินนโยบายที่เป็นผลประโยชน์ของชาติได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการแผ่อิทธิพลครอบคลุมทะเลจีนใต้และทะเลจีนตะวันออก ทำให้หลายประเทศต้องพยายามรวมกลุ่มกันเพื่อเจรจาโดยไม่ให้ตัวเองเป็นฝ่ายเสียเปรียบ และพยายามดำเนินเรื่องในเวทีโลกแทนที่จะเจรจาในระดับทวิภาคีในแบบที่จีนต้องการ และแม้จีนได้ออกมายืนยันว่าต้องการแก้ไขปัญหาเขตแดนทางทะเลอย่างสันติวิธีผ่านการเจรจา แต่การที่จีนเพิ่มขีดความสามารถของกำลังทางทะเล ก็ทำให้ทุกประเทศในภูมิภาคจับตามองจีนอย่างใกล้ชิด โดยมีสหรัฐฯ ซึ่งเป็นมหาชาติขนาดใหญ่ที่แสดงท่าทีว่าเป็นผู้คุมความมั่นคงของโลกและมีผลประโยชน์มากมายในภูมิภาคนี้ คอยให้การสนับสนุนและเป็นประเทศคานอำนาจกับจีน รวมถึงให้ความสำคัญในระดับหุ้นส่วนสำคัญทางยุทธศาสตร์กับพันธมิตรที่สำคัญเช่น ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ให้ล้อมจีนไว้ไม่ให้ได้ขับเคลื่อนประเทศไปยังจุดที่จีนต้องการได้สะดวกมากนัก ซึ่งจีนก็ตอบโต้โดยเพิ่มระดับการกระชับความสัมพันธ์กับรัสเซียเช่นกัน รวมทั้งแสดงให้เห็นว่าตนเป็นประเทศที่สำคัญ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่จีนเป็นคู่ค้าสำคัญอันดับ ๑ ของทุกประเทศ สำหรับสถานการณ์ด้านนิวเคลียร์ในเกาหลีเหนือยังคงเป็นปัญหาด้านความมั่นคงที่สำคัญของภูมิภาคนี้เช่นกัน ประกอบกับการเมืองภายในที่ไม่แน่นอนของเกาหลีเหนือ จึงน่าจะทำให้สถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลีติดอยู่ในภาวะตึงเครียดต่อไป และทำให้กลุ่มประเทศคู่ร่วมเจรจา ๖ ฝ่าย ต้องพยายามดึงเกาหลีเหนือให้มาอยู่บนโต๊ะเจรจาให้ได้

สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจ แม้หลายประเทศจะพยายามพัฒนาศักยภาพของประเทศตนเองไปในระดับที่รวดเร็วหรือมีรากฐานที่มั่นคงเพียงใดแต่ต่างก็ตระหนักว่ากรอบความร่วมมือยังเป็นสิ่งจำเป็น ต้องมีเวทีในการพูดคุย เจรจา หรือหารือในวาระหรือเรื่องต่าง ๆ รวมถึงสื่อความต้องการของประเทศตนเองไปสู่ประชาคมโลก การจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือในระดับต่าง ๆ ทั้งพหุภาคีและทวิภาคีถูกนำมากล่าวถึง สำหรับภูมิภาคนี้มีกระบวนการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific : ESCAP) ซึ่งเป็นหนึ่งในห้าคณะกรรมาธิการภูมิภาคภายใต้คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (Economic and Social Council : ECOSOC) ซึ่งมีชาติสมาชิกถึง ๕๓ ประเทศ และครอบคลุมประชากรมากกว่าร้อยละ ๖๐ ของประชากรโลก เน้นดำเนินการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาคและประเด็นเกิดใหม่ที่สำคัญ เช่น การขจัดความยากจน วิกฤตเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางด้านอาหารและพลังงาน การจัดการกับภัยพิบัติ การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ นอกจากนี้กลุ่มความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจที่ปรากฏเด่นชัดอีกกลุ่ม คือกลุ่มความร่วมมือระหว่างเขตเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือ เอเปก (APEC) ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยมีจุดประสงค์ มุ่งเน้นความเจริญเติบโตและการพัฒนาที่ยั่งยืนของภูมิภาค และผลักดันให้การเจรจาการค้าหลายฝ่ายประสบผลสำเร็จ รวมทั้งถ่วงดุลอำนาจทางเศรษฐกิจของกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มสหภาพยุโรป

สำหรับด้านเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ มีการจัดอันดับประเทศที่ระบบเศรษฐกิจดี และสภาพคล่องตัวสูงโดยวัดจากค่า GDP ของเอเชียอันดับ ๑ – ๓ ยังคงเป็น จีน ญี่ปุ่น และ อินเดีย เรียงตามลำดับ ประเทศทั้ง ๓ ถือเป็นประเทศมหาอำนาจขนาดใหญ่และขนาดกลางของโลก ซึ่งการเคลื่อนไหวในทุก ๆ ด้าน ของทั้ง ๓ ประเทศนี้ จะส่งผลกระทบต่อทั้งภูมิภาคและของโลก นอกจากนี้ ยังมีเกาหลีใต้ที่มีโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีที่ทันสมัย พร้อมจะคอยสอดแทรกและพัฒนาขึ้นไปสู่อันดับ ๓ หรือสูงกว่า รวมทั้งอินโดนีเซียที่มีปัจจัยได้เปรียบประเทศอื่น ๆ ในหลายประการ เช่น จำนวนประชากร และทรัพยากรธรรมชาติ และสิงคโปร์ที่มีระบบเศรษฐกิจของประเทศดี ตำแหน่งที่ตั้งประเทศเป็นช่องทางการเดินเรือที่สำคัญ ล้วนขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้และของโลกเช่นกัน ซึ่งทุกประเทศตระหนักดีว่าการค้าการลงทุนระหว่างประเทศมีการแข่งขันสูง บางครั้งการค้าเป็นการค้าสินค้าตัดราคากันเอง หรือการต่อรองกับประเทศที่มีขนาดใหญ่ หรือรวมกลุ่มกันอยู่ กระทำได้ลำบาก และมีกฎหรือข้อบังคับให้ปฏิบัติอีกเป็นจำนวนมาก จึงได้มีการรวมกลุ่มทางการค้า โดยศึกษาแนวทางจากการการรวมกลุ่มกันของสหภาพยุโรป เช่นการจัดตั้ง “ประชาคมเศรษฐกิจของอาเซียน” ทำให้กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นสามารถพึ่งพาตนเองได้ในหลาย ๆ ด้าน โดยไม่ต้องพึ่งพาประเทศอื่น เช่นการพัฒนาทักษะและความชำนาญในการผลิต การแปรรูป การจัดเก็บสินค้า ของประเทศสมาชิก และยกระดับตนเองในเวทีโลกโดยไม่เป็นฝ่ายเสียเปรียบ

แนวโน้มสถานการณ์ใน ๑๐ ปีข้างหน้า

สหรัฐฯ และจีนจะยังเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีผลขับเคลื่อนต่อประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ โดยจะแสวงหาความร่วมมือในระดับประเทศและกลุ่มต่าง ๆ อาทิ ให้ความช่วยเหลือด้านทางทหาร หรือทางเศรษฐกิจเป็นข้อแลกเปลี่ยน โดยประเทศต่าง ๆ ก็จะดำเนินนโยบายไม่เอนเอียงไปประเทศใดมากนัก และเมื่อได้รับอิทธิพลหรือมีความกดดันจากประเทศใด ก็จะพยายามดึงอีกประเทศหนึ่งไว้คานอำนาจทันที ทั้งนี้ ความมั่นคงจะยังคงมีความอ่อนไหว ทำให้ประเทศต่าง ๆ ยังคงต้องมีการพัฒนา และแสวงหาความช่วยเหลือทางด้านการทหารตลอดเวลา ซึ่งจะส่งผลให้ตลาดการค้าด้านอาวุธยุทโธปกรณ์จะมีการปรับตัวในระดับที่สูงขึ้น และมีช่องทางการค้าใหม่ ๆ ออกมา

โดยรวม สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิกจะมีการเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างต่อเนื่องในอัตราที่ช้าลง แต่มีความสมดุลมากขึ้น เป็นผลมาจากนโยบายเศรษฐกิจที่เข้มงวดและภาวะตึงเครียดทางการเมืองในหลายประเทศ ทำให้การส่งออกของภูมิภาคไม่โตเท่าที่ควร รวมถึงวินัยทางการเงินที่ทุกประเทศได้เล็งเห็นความสำคัญและไม่ต้องการให้ประเทศตัวเองต้องเผชิญปัญหาเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศยุโรปทุกประเทศพยายามที่จะรวมกลุ่มในทุกระดับทั้งพหุภาคีและทวิภาคี แต่ปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อในแง่ลบที่ไม่สามารถมองข้ามได้เลยคือ การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจที่ไม่ต่อเนื่องในทวีปยุโรป ซึ่งเป็นตลาดการค้าที่สำคัญ และส่งผลกระทบต่อในวงกว้าง อย่างไรก็ตามตัวเลขของประชากรในพื้นที่ภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิกซึ่งมีประชากรถึงมากกว่าร้อยละ ๖๐ ของประชากรโลก และเป็นพื้นที่ที่ยังคงมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรในการพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ทุกฝ่ายต่างพยายามหาช่องทางแก้ไขปัญหานี้ และคาดว่าจะสามารถผ่านไปได้ด้วยดี โดยจะพิจารณาการค้าขายภายในประเทศให้เกิดความสมดุลย์และมองหาตลาดใหม่ ๆ และช่องทางต่าง ๆ อยู่เสมอ

๒. สหรัฐอเมริกา

๒.๑ ด้านการเมือง

นายบารัค โอบามา ปธน.สหรัฐฯ ผู้แทนจากพรรคเดโมแครต ได้รับการเลือกตั้งเป็น ปธน.สหรัฐฯ เป็นสมัยที่ ๒ ในการเลือกตั้งเมื่อ พ.ย.๕๕ ซึ่งถือเป็นสมัยสุดท้าย ทั้งนี้จากผลการเลือกตั้งกลางปี เมื่อ พ.ย.๕๗ พรรครีพับลิกันชนะการเลือกตั้ง ทำให้สามารถควบคุมเสียงข้างมากทั้งในวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎรซึ่งถือเป็นครั้งแรกในรอบ ๘ ปี และกลายเป็นจุดเปลี่ยนครั้งใหญ่ของการเมืองสหรัฐฯ จากผลการเลือกตั้งถือเป็นการส่งสัญญาณของชาวอเมริกันที่ไม่พอใจผลการทำงานของพรรคเดโมแครต อย่างไรก็ตามหากผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำประเทศมาจากพรรคการเมืองใด คาดว่านโยบายด้านการต่างประเทศอาจไม่เปลี่ยนไปจากเดิมมาก โดยสหรัฐฯ จะยังคงนโยบายการใช้ความเป็นผู้นำชาติมหาอำนาจและผู้นำในเวทีระหว่างประเทศ โดยดำเนินยุทธศาสตร์ปฏิสัมพันธ์ในระดับโลก ใช้อำนาจทางการทหารควบคู่กับแนวทางการทูต (Smart Power) เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบาย บนพื้นฐานความร่วมมือกับพันธมิตร ปรบยุทธศาสตร์ด้านการก่อการร้าย ด้วยการเป็นหุ้นส่วนกับประเทศที่เป็นฐานที่มั่นของเครือข่ายการก่อการร้าย ส่งเสริมการใช้ระเบียบระหว่างประเทศผ่านเวทีต่าง ๆ เช่น NATO และ UN ผลักดันเรื่องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยโลก สานต่อนโยบายเพิ่มความสัมพันธ์กับเอเชียอย่างต่อเนื่องในด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ รวมถึงการผลักดันความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement-TPP) และป้องกันการแพร่ขยายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงรวมถึงปัญหานิวเคลียร์

๒.๒ ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจในภาพรวมของสหรัฐฯ เริ่มฟื้นตัวดีขึ้น รัฐบาลพยายามปรับนโยบายทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น ใช้มาตรการเพิ่มการเก็บภาษีผู้มีรายได้สูง ตัดลดงบประมาณภาคสวัสดิการสังคม หน่วยงานสาธารณสุขของรัฐ และภาคความปลอดภัยสาธารณะ รวมถึงการตัดงบประมาณในส่วนของการกองทัพและโครงการในประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการขาดดุลงบประมาณ ๑.๘ ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ภายใน ๑๐ ปี

สำหรับการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจระยะยาว สหรัฐฯ ได้พยายามส่งเสริมอุตสาหกรรมในประเทศ สนับสนุนการค้าเสรีเพื่อแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศคู่ค้า เพื่อเพิ่มตลาดการส่งออกที่ปราศจากกำแพงภาษี เช่น การทำข้อตกลงเป็นหุ้นส่วนทางการค้าและการลงทุนข้ามแอตแลนติก (Trans Atlantic Trade and Investment Partnership Pact : TTIP) กับสหภาพยุโรป และประเทศสมาชิกกรอบความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement: TPP) กับประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

๒.๓ ด้านการทหาร

จากการประกาศแนวทางการดำเนินยุทธศาสตร์ด้านการทหารใหม่เพื่อรักษาสถานะความเป็นผู้นำทางทหารในศตวรรษที่ ๒๑ เมื่อ ม.ค.๕๕ มีเป้าหมายสำคัญในการเพิ่มศักยภาพทางทหารในการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และแสดงพลังอำนาจทางทหารต่อประชาคมระหว่างประเทศและชาวอเมริกันเพื่อให้เห็นว่ากองทัพยังแข็งแกร่งที่สุดในโลก รวมทั้งเพื่อถ่วงดุลอิทธิพลจีนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ในระยะยาว ขณะเดียวกันสหรัฐฯ ได้ประสบปัญหาการชะลอตัว

ทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง จึงมีแผนทยอยตัดลดงบประมาณทางทหารลงในช่วง ๑๐ ปี และเป็นการปรับกองกำลังให้คล่องตัวขึ้นต่อการเผชิญสถานการณ์โลกที่ผันผวนและไม่อาจคาดเดาได้ ซึ่งการปรับลดงบประมาณดังกล่าวส่งผลให้มีการระงับโครงการพัฒนาและจัดหายุทโธปกรณ์บางโครงการ รวมทั้งส่งผลถึงการปรับลดกำลังพลในการปฏิบัติการกิจในต่างประเทศด้วย

ในด้านความมั่นคงทางทหาร สหรัฐฯ ได้ปรับยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลฉบับใหม่ภายใต้ชื่อ A Cooperative Strategy for 21st Century Sea Power โดยเน้นการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ รวมทั้งให้การสนับสนุนการดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ ดำรงไว้ซึ่งศักยภาพทางทหารเพื่อสนับสนุนความเป็นผู้นำของโลกอย่างยั่งยืน ปรับกองทัพให้มีขนาดเล็กลงแต่มีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

ทั้งนี้ สหรัฐฯ ได้ให้ความสำคัญต่อการขยายบทบาทเข้ามาสู่ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยมุ่งเน้นการร่วมมือทางทหารกับประเทศพันธมิตรที่เป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นพันธมิตรหลักดั้งเดิมในภูมิภาค ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ และไทย อีกทั้งพยายามดำเนินนโยบายเชิงรุกเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศที่เคยมีข้อบาดหมางกันในอดีต เช่น เวียดนาม กัมพูชา และเมียนมา ปรับแผนการวางกำลังในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก คิดเป็นร้อยละ ๖๐ ของ กองกำลังที่ประจำการทั่วโลก จากเดิมร้อยละ ๕๐ รวมทั้ง ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ Offshore Asia และการถ่วงดุลอำนาจจีน เช่น ประจำการเรือ LCS (Littoral Combat Ship) ในสิงคโปร์ เพื่อซ่อมผลัดเปลี่ยนและพัฒนาระบบส่งกำลังบำรุงในเขตช่องแคบมะละกา ใช้ออสเตรเลียเป็นฐานทัพส่งกำลังในเอเชีย ย้ายฐานทัพจากเกาะโอกินาวาของญี่ปุ่นเข้าไปยังเกาะกวมเพื่อผลักดันให้กวมเป็นจุดส่งกำลังบำรุงหลักทางทะเลระหว่างกองบัญชาการภาคแปซิฟิกที่ฮาวาย กับ พื้นที่พิพาทในทะเลจีนใต้ พัฒนาศักยภาพกองทัพเรือฟิลิปปินส์ กระชับความสัมพันธ์ทางยุทธศาสตร์กับเวียดนาม และมีความต้องการใช้ฐานทัพเรือที่อ่าวคัมรานเพื่อจัดตั้งสถานีข่าวกรองสัญญาณ (Signal Intelligence: SIGINT) พร้อมทั้งวางแผนเข้าฐานทัพเรือในเวียดนามใต้ ที่สหรัฐฯ เคยใช้ปฏิบัติการในช่วงสงครามเย็น

๒.๔ การพัฒนาขีดความสามารถของกำลังทางเรือ

สหรัฐฯ ผลักดันการจัดหาเรือที่ตอบสนองกับภารกิจในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก และปฏิบัติการได้ครอบคลุมทุกน่านน้ำทั่วโลก โดยเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีระบบอาวุธในระดับเรือพิฆาตและเรือลาดตระเวนจัดหาเรือบรรทุกเครื่องบินที่ออกแบบให้สามารถรองรับอากาศยานได้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๕ จำนวน ๑๐ ลำ ซึ่งกองเรือบรรทุกเครื่องบินชั้นนimitzของสหรัฐฯบางส่วน จะถูกแทนที่ด้วยเรือบรรทุกเครื่องบินชั้นเจอราร์ด อาร์ ฟอร์ด (Gerald R Ford Class) โดยลำแรกคือเรือ USS Gerald R Ford เข้าประจำการได้ใน ก.พ.๕๙ นอกจากนี้ สหรัฐฯ มีโครงการจะต่อเรือชั้นนี้เพิ่มอีก ๗ - ๘ ลำ ซึ่งจะเข้าประจำการ ๔ ปีต่อ ๑ ลำ แต่โครงการก็อาจชะงักลงเนื่องจากปัญหางบประมาณ สหรัฐฯ จึงหันไปพัฒนาเรือโจมตีสะเทินน้ำสะเทินบกชั้นอเมริกาที่มีความคล่องตัวมากกว่าและใช้งบประมาณน้อยกว่าถึง ๑ ใน ๓ และสามารถใช้งานกับ F - 35B ได้ เรือดังกล่าวอยู่ระหว่างการก่อสร้าง ๒ ลำ และ ๑๒ ลำในแผนการสร้าง

การจัดการเรือดำน้ำชั้น Virginia จำนวน ๗ ลำ ซึ่งคาดว่าจะส่งมอบได้สองลำต่อปี นับจากปี ๒๕๖๑ เป็นต้นไป ใช้ในการกิจการต่อต้านเรือดำน้ำ ต่อต้านเรือผิวน้ำ การบุกโจมตี งานข่าวกรอง งานเฝ้าระวัง และงานลาดตระเวน อีกทั้งสนับสนุนงานของกองกำลังปฏิบัติการพิเศษ และสงครามทุ่นระเบิด สามารถตอบสนองการปฏิบัติการได้ทุกน่านน้ำทั่วโลก ปรับปรุงเรือพิฆาตชั้นอาร์ลีห์เบิร์ก (Arleigh Burke) โดยได้ปรับปรุง/พัฒนาเครื่องยนต์ ระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งติดตั้งระบบป้องกันโจมตีแบบเอจิส (Aegis) มีขีดความสามารถในการยิงโจมตี ทำลายซีปนาวุธระยะไกลโจมตีแนวตั้ง (Ballistic Missile) และจะส่งไปประจำการที่ฐานทัพโยโกสุกะ (Yokosuka) ญี่ปุ่นซึ่งเป็นที่ตั้งกองกำลังส่วนหน้าของกองทัพเรือที่ ๗ ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างกองกำลังทางเรือครั้งสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งในแผนการ “ทวนคืนสู่เอเชีย” (Pivot to Asia) ปัจจุบันเรือชั้น Arleigh Burke ในโครงการ Flight IIA กำลังต่อเพิ่มเติมอีก ๕ ลำ คือ DDG 113 – DDG 117 และอีก ๙ ลำ คือ DDG 118 – DDG 126 ในโครงการ Flight IIA และ Flight III

แผนการพัฒนาอาวุธเรือลาดตระเวนชั้นติคอนเดโรกา (Ticonderoga) ติดตั้งระบบเอจิสรุ่นใหม่ล่าสุด ให้มีขีดความสามารถในการป้องกัน-ยิงทำลายซีปนาวุธระยะไกลของข้าศึก ซึ่งปัจจุบันพัฒนาแล้ว ๑๕ จาก ๖๒ ลำ

๒.๕ ด้านความสัมพันธ์กับไทย

จากการปรับยุทธศาสตร์ใหม่ที่เน้นกระชับความสัมพันธ์ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ไทยเป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศพันธมิตร ที่สหรัฐฯ ให้ความสำคัญ โดยเฉพาะ พ.ย.๕๕ รมว.กท. และ ปธน.สหรัฐฯ ได้ลงนามในแถลงการณ์วิสัยทัศน์ร่วมว่าด้วยการเป็นพันธมิตรด้านการป้องกันประเทศไทย-สหรัฐฯ เพื่อยืนยันความเป็นพันธมิตรด้านการป้องกันประเทศในศตวรรษที่ ๒๑ และได้เน้นย้ำความสัมพันธ์ที่สหรัฐฯ มีต่อไทย และพยายามผลักดันให้ไทยเข้าสู่ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP) อย่างไรก็ตาม สหรัฐฯ ยังคงให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาด้านการค้ามนุษย์ของไทย

ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง กองทัพไทย ทร. และสหรัฐฯ กลับมามีความสัมพันธ์ในระดับปกติหลัง หลังไทยเข้าสู่ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอีกครั้ง จากการรัฐประหารเมื่อ พ.ค.๕๗ โดยสหรัฐฯ ได้ให้ความช่วยเหลือด้านกลาโหม และกำลังในการฝึกร่วมเพิ่มสู่ภาวะปกติ

๒.๖ แนวโน้มสถานการณ์ในห้วง ๑๐ ปีข้างหน้า

ด้านการเมือง สหรัฐฯ จะยังคงนโยบายหลักในการใช้ความเป็นผู้นำชาติมหาอำนาจ และผู้นำในเวทีระหว่างประเทศ อังความรับผิดชอบต่อความมั่นคงนานาชาติ ที่มีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ ในอนาคต โดยให้การทูตเป็นหลัก ถ้าไม่เป็นผลก็จะใช้มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนมิตรประเทศโดยการสร้างขีดความสามารถเพื่อป้องกันตนเองจากความขัดแย้งระหว่างประเทศ โดยให้ความสำคัญกับปัญหาการก่อการร้ายเป็นลำดับแรก ผลักดันค่านิยมเรื่องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยโลก เป็นแกนนำในการแก้ไขปัญหานิวเคลียร์

ด้านเศรษฐกิจยังเป็นประเด็นที่ทำนายสหรัฐฯ อย่างต่อเนื่อง โดยสหรัฐฯ มีเป้าหมายเพื่อลดการขาดดุลงบประมาณ จึงใช้แนวทางการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจระยะยาว ด้วยการส่งเสริมอุตสาหกรรมในประเทศและสนับสนุนการค้าเสรีเพื่อเพิ่มตลาดการส่งออกที่ปราศจากกำแพงภาษีในกรอบความร่วมมือ TTIP และ TPP

ด้านการทหารเน้นเพิ่มศักยภาพทางทหารในการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และแสดงพลังอำนาจทางทหารต่อประชาคมระหว่างประเทศ รวมทั้งเพื่อถ่วงดุลอิทธิพลจีนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในระยะยาว แต่อย่างไรก็ตาม การที่สหรัฐฯ ประสบปัญหาการชะลอตัวทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง จึงมีแผนทยอยตัดลดงบประมาณทางทหารลง เพื่อให้เกิดช่องว่างต่อการเผชิญสถานการณ์โลกที่ผันผวนและไม่อาจคาดเดาได้ ซึ่งการปรับลดงบประมาณดังกล่าว ส่งผลให้มีการระงับโครงการจัดหายุทโธปกรณ์ แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพยุทโธปกรณ์เดิมแทนการจัดหาใหม่ และปรับลดกำลังพลในการปฏิบัติการในต่างประเทศ สำหรับในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในห้วง ๑๐ ปีข้างหน้า สหรัฐฯ จะยังคงให้ความสำคัญต่อไป โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อถ่วงดุลอิทธิพลของจีน

๓. สาธารณรัฐประชาชนจีน

๓.๑ ด้านการเมือง

จีนยึดมั่นการปกครองภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ และมีเป้าหมายในการรวมชาติโดยสมบูรณ์อย่างสันติตามหลักการ ๑ ประเทศ ๒ ระบบ เน้นการปราบปรามทุจริตคอร์รัปชัน ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา รวมทั้งต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งจีนถือว่าเป็นกลุ่มนอกกฎหมายและเป็นภัยคุกคามเฉพาะหน้าต่อความมั่นคง จีนประสบความสำเร็จในการก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจและมีบทบาทที่โดดเด่นในเวทีระหว่างประเทศมีการดำเนินนโยบายการทูตเชิงรุกเพิ่มขึ้น ด้วยการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเน้นนโยบายการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์และการไม่แทรกแซงกิจการภายใน รวมถึงการสนับสนุนบทบาทของสหประชาชาติในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค ขณะเดียวกัน จีนได้เสริมสร้างบทบาทและอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจและการทหารอย่างเด่นชัดมากขึ้นโดยเฉพาะความต้องการเป็นมหาอำนาจทางทะเล โดยพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพเรือเพื่อปกป้องอธิปไตยและทรัพยากรทางทะเลในพื้นที่ที่จีนอ้างสิทธิ์ และจีนยังคงยืนยันอธิปไตยและสิทธิเหนือน่านน้ำและหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ และทะเลจีนตะวันออกต่อไป นอกจากนี้ จีนได้ปรับปรุงความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ในรูปแบบใหม่เพื่อลดความขัดแย้งและแสวงผลประโยชน์ร่วมกัน ขณะเดียวกัน จีนได้เสริมสร้างความสัมพันธ์และเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับรัสเซียโดยไม่ครอบคลุมการเป็นพันธมิตรทางทหาร ทั้งนี้เพื่อลดความหวาดระแวงและเกรงภัยคุกคามจากจีน และเป็นการสร้างสมดุลทางทหารกับสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ซึ่งมีบทบาทและอิทธิพลในภูมิภาค

๓.๒ ด้านเศรษฐกิจ

จีนมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ ๒ และมีเงินทุนสำรองมากเป็นอันดับ ๑ ของโลก และเป็นตลาดส่งออกสำคัญของหลายประเทศ โดยเฉพาะอาเซียน ซึ่งจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลกส่งผลให้จีนซึ่งพึ่งพาการลงทุนเป็นหลัก ประสบปัญหาเศรษฐกิจชะลอตัวและการส่งออกลดลงเนื่องจากประเทศที่มีรายได้สูงและเป็นตลาดหลักของจีนมีอัตราการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจอย่างช้า ๆ

จีนจึงได้ออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม จีนยังเผชิญกับความท้าทายรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นผลจากนโยบายการปฏิรูปประเทศ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนทั้งพหุภาคีทั้งด้านเศรษฐกิจและพลังงาน โดยส่งเสริมการเชื่อมโยงด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว รวมทั้งการดำเนินนโยบายเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกอาเซียน นอกจากนี้ยังดำเนินนโยบายการใช้ soft power เพื่อสร้างภาพลักษณ์ด้านบวกของจีนและเสริมสร้างความร่วมมือทางน่านน้ำ ทั้งนี้ จีนใช้ความได้เปรียบในการไม่นำประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนและการเมืองเป็นเงื่อนไขทางความสัมพันธ์ในการขยายบทบาทและอิทธิพล รวมทั้งแสดงความเชื่อมั่นว่าการเติบโตของจีนเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจมากกว่าเป็นภัยคุกคาม ทั้งนี้ จากผลประโยชน์และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคที่เพิ่มขึ้นทำให้จีนยังมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคต่อไป

๓.๓ ด้านการทหาร

จีนดำเนินนโยบายด้านการทหารและความมั่นคงของประเทศโดยยึดหลักการพัฒนาอย่างสันติ เสริมสร้างขีดความสามารถของกำลังพลและมุ่งเน้นการพัฒนายุทธโศปกรณ์ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมทั้งพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการปรับปรุงกลไกการระดมสรรพกำลังให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ จีนได้เพิ่มงบประมาณทางทหารอย่างต่อเนื่อง โดยในปี ๒๕๕๘ จีนจัดสรรงบประมาณจำนวน ๑๔๔,๒๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐.๑ คาดว่างบประมาณส่วนใหญ่จะจัดสรรสำหรับกองทัพเรือ อย่างไรก็ตาม การพัฒนากองทัพของจีนน่าจะสร้างความกังวลต่อประเทศเพื่อนบ้านที่มีปัญหาขัดแย้งกับจีนเนื่องจากเชื่อว่าตัวเลขงบประมาณที่แท้จริงน่าจะสูงกว่าตัวเลขที่จีนเปิดเผย

สำหรับท่าทีและนโยบายของจีนต่อปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้และทะเลจีนตะวันออก จีนยังคงเน้นการดำเนินนโยบายเชิงรุกทางการทูตในการอ้างอธิปไตยเหนือหมู่เกาะในส่วนของกองทัพจีนมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว มีความก้าวหน้าทางเทคนิครวมถึงมีขีดความสามารถในการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีทางทหาร อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ รวมทั้งซีปนาวู โครงการอวกาศ การส่งกำลังบำรุง และการจัดหายุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัย โดยเฉพาะเครื่องบินขับไล่ เรือพิฆาต เรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ติดตั้งซีปนาวู การสร้างเรือบรรทุกเครื่องบิน และระบบเตือนภัยทางอากาศล่วงหน้า ทำให้กองทัพจีนมีขีดความสามารถในการปฏิบัติการได้ครบทุกมิติ นอกจากนี้ มีการพัฒนายุทธศาสตร์ทางทหาร การพัฒนาโครงข่ายข้อมูล การป้องกันเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อให้มีศักยภาพพร้อมรองรับการทำสงครามข้อมูลข่าวสารและสงครามไซเบอร์ ขณะเดียวกัน จีนยังคงเตรียมความพร้อมทางทหาร รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพในการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลเพื่อก้าวไปสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจทางทะเลในภูมิภาค

๓.๔ ด้านการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางเรือ

กองทัพเรือจีนมีการพัฒนาขีดความสามารถและเสริมสร้างบทบาททางทหารตามยุทธศาสตร์ป้องกันเชิงรุกไกลฝั่ง (Offshore Active Defence Strategy) มีการจัดหาเรือบรรทุกเครื่องบิน เรือดำน้ำโจมตีพลังงานนิวเคลียร์ และเรือดำน้ำดีเซล-ไฟฟ้า ติดตั้งระบบ Air Independent Propulsion System (AIP) เพื่อให้กองทัพจีนมีขีดความสามารถในการโจมตีระยะไกลได้อย่างแม่นยำ

นอกจากนี้ ได้จัดหาเรือและเครื่องบินลำเลียงสำหรับสนับสนุนภารกิจทางทะเลเพื่อปกป้องอธิปไตย และคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติในต่างแดน ทั้งนี้ หากแผนพัฒนากองทัพเรือจีนในระยะที่ ๒ ประสบผลสำเร็จ จะทำให้กองทัพเรือจีนมีขีดความสามารถในการควบคุมทะเลในตำบลที่และเวลาที่ต้องการมากขึ้น รวมทั้งมีขีดความสามารถในการขยายอำนาจกำลังรบ ซึ่งจะทำให้จีนมีขีดความสามารถในการปฏิบัติการทางทหารต่อไต้หวัน และสามารถควบคุมทะเลตลอดจนขยายอำนาจกำลังรบไปยังเส้นทางเดินเรือและพื้นที่อื่น ๆ ที่เป็นผลประโยชน์ของจีนอีกด้วย

๓.๕ ด้านความสัมพันธ์กับไทย

จีนดำเนินความสัมพันธ์กับไทยอย่างรอบด้าน ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี โดยเห็นพ้องกันที่จะพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม อิทธิพลของจีนที่เพิ่มมากขึ้น และกระแสต่อต้านจีนในบางปัญหา ไทยจึงควรระมัดระวังในการดำเนินท่าทีเพื่อไม่ให้กระทบต่อความสัมพันธ์กับทุกฝ่าย สำหรับความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพจีน ยังมีการส่งเสริมมิตรภาพระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้น แม้ว่าสถานการณ์ทางการเมืองของไทยจะเปลี่ยนแปลงไป รัฐบาลและกองทัพจีนจะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ กองทัพไทยและกองทัพจีนยังมีความร่วมมือในด้านอื่น ๆ เช่น การประชุม Senior Staff Talks การฝึกการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ โดยจีนมีความต้องการให้มีการฝึกร่วม/ผสม ขนาดใหญ่ประจำปีในระดับเดียวกับการฝึก Cobra Gold กับไทยด้วย สำหรับความสัมพันธ์ด้านการทหารระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกอาเซียน ไทยถือได้ว่ามีการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านการทหารกับจีนมากที่สุด มีการจัดซื้อยุทโธปกรณ์จากจีน มีการเจรจา ด้านการป้องกันประเทศ การแลกเปลี่ยนด้านการศึกษา การฝึกร่วม และความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศด้วย

๓.๖ แนวโน้มสถานการณ์ในห้วง ๑๐ ปีข้างหน้า

จีนจะยังคงแสดงบทบาทเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคและพยายามมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น โดยมีบทบาทและอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจและการทหารอย่างเด่นชัด ทั้งนี้ จีนจะยังคงยืนยันอธิปไตยและสิทธิอันชอบธรรม เหนือน่านน้ำและหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ และทะเลจีนตะวันออกต่อไป อย่างไรก็ตาม จีนยังไม่มีแนวโน้มที่จะใช้กำลังทางทหารเข้าเผชิญหน้า หรือใช้ยุติความขัดแย้ง เนื่องจากยังเห็นว่าต้องพึ่งพาอาศัยชาติอื่น ๆ เป็นแนวร่วม โดยจีนจะยืนยันใช้แนวทางปฏิบัติในปฏิญญาว่าด้วยการปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้ (Declaration on the Conduct of Parties in South China Sea: DoC) ภายใต้กรอบความร่วมมืออาเซียน-จีน และการเจรจาในระดับทวิภาคีเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี รวมทั้งใช้นโยบายเส้นทางสายไหมทางทะเลแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ส่งเสริมความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

๔. สหพันธรัฐรัสเซีย

๔.๑ ด้านการเมือง

การกลับมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของนายวลาดีเมียร์ ปูติน เมื่อ ๒๕๕๕ นั้นส่งผลให้รัสเซียมีเสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาว เนื่องจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีรัสเซีย โดยขยายเวลาจาก ๔ ปี เป็น ๖ ปี ทำให้การขึ้นครองตำแหน่งของปูตินในครั้งนี้นยาวนานถึง ๑๒ ปี จนถึงปี ๒๕๖๗ รัสเซียยังคงยึดมั่นในนโยบายสร้างสันติภาพโลก

ขยายความร่วมมือเพื่อเพิ่มบทบาทในการกลับมาเป็นมหาอำนาจของตน ด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับทุกประเทศเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์ของชาติ โดยเฉพาะประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากเล็งเห็นศักยภาพในการเป็นตลาดรองรับอาวุธยุทโธปกรณ์ เทคโนโลยีและพลังงาน ทั้งนี้จากการประกาศนโยบายในการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนเชื้อสายรัสเซียเป็นหลัก รัสเซียได้สนับสนุนโครเมีย ที่ต้องการแยกตัวออกจากยูเครนเพื่อผนวกรวมเข้ากับรัสเซีย เมื่อ มี.ค. ๕๗ ทำให้เกิดสถานการณ์ตึงเครียดและทำให้สหรัฐฯ และชาติตะวันตกดำเนินการคว่ำบาตรรัสเซีย ทำให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศกับสหรัฐฯ สหภาพยุโรป กลุ่ม G7 และ NATO อาจเป็นไปได้ไปอย่างไม่ราบรื่น

๔.๒ ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจรัสเซียเข้าสู่ภาวะถดถอย เนื่องจากได้รับผลกระทบจากนานาชาติคว่ำบาตรกรณีวิกฤตการณ์ยูเครน ทำให้ค่าเงินรูเบิลอ่อนค่าลงเป็นสถิติต่ำที่สุด จนทำให้เศรษฐกิจเสียหาย และส่งผลกระทบต่อการลงทุน อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้ดำเนินมาตรการเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ใน ๒ ปี เช่น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ที่ทำให้มีการดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศ และปรับปรุงเศรษฐกิจให้ทันสมัย และมีความสามารถในการแข่งขันในระยะยาวมากขึ้น การจัด Special Economic Zones (SEZs) ในภาคตะวันออกไกล เพื่อส่งเสริมการบูรณาการทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นในตลาดเอเชีย-แปซิฟิก โดยให้เมืองวลาดีวอสต็อกเป็นศูนย์กลางการติดต่อกับจีน และเกาหลีเหนือ พร้อมทั้งขยายการค้าการลงทุนไปยังจีนและเอเชียมากขึ้นเพื่อกระจายความเสี่ยงจากตะวันตก โดยทำข้อตกลงขายก๊าซธรรมชาติให้กับจีนเป็นเวลา ๓๐ ปี นอกจากนี้ ยังเปิดตัวธนาคารเพื่อการพัฒนาของกลุ่มประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ หรือ BRICS ซึ่งถือเป็นกลุ่มเศรษฐกิจเกิดใหม่ที่ใหญ่ที่สุดของโลกเพื่อใช้สำหรับแก้ปัญหาด้านการเงินของกลุ่มแทนการกู้ยืมเงินจากสถาบันสากล

๔.๓ ด้านการทหาร

รัสเซียยังเป็นประเทศมหาอำนาจด้านการทหารและมีคลังอาวุธนิวเคลียร์ ปัจจุบันเริ่มปฏิรูปด้านการทหาร โดยมีการขึ้นเงินเดือนและเงินบำนาญ อีกทั้งมีการเกณฑ์ทหารมากขึ้นเพื่อดึงดูดบุคลากรเข้ากองทัพ มีแผนในการพัฒนากองทัพทั้ง ๓ เหล่าทัพ ให้ทันสมัยเหมาะสมกับการรบรูปแบบใหม่ ได้จัดตั้งหน่วยยุทธศาสตร์ทางทหาร ประกอบด้วย กองเรือภาคเหนือ กองพันสงครามพิเศษอาร์กติก และหน่วยป้องกันภัยทางอากาศ เพื่อปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ ทั้งการขนส่ง การประมง แหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในทะเลอาร์กติก ซึ่งจะเปิดฐานทัพอากาศและท่าเรือในหมู่เกาะ New Siberian และหมู่เกาะ Franz Josefland โดยภายหลังการผนวกโครเมียเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซียแล้ว ได้ปรับปรุงฐานทัพเรือ Sevastopol ที่ตั้งของกองเรือภาคทะเลดำ ทั้งนี้ รัสเซียจะยกระดับศักยภาพด้านกลาโหม โดยประกาศใช้หลักนิยมทางทหารแบบใหม่ ซึ่งอนุญาตให้ใช้อาวุธนิวเคลียร์ได้ หากประเทศอยู่ในภาวะอันตรายร้ายแรง โดย ปธน.ปูติน ที่ถือว่าอาวุธนิวเคลียร์เป็นหัวใจหลักทางยุทธศาสตร์การมีอิทธิพลเหนือประเทศเพื่อนบ้าน และยุโรปทั้งหมด

๔.๔ ด้านการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังทางเรือ

รัสเซียกำหนดโครงการพัฒนาอาวุธยุทโธปกรณ์ของกองทัพตามแผนปรับปรุงภายในปี ๒๕๖๓ โดยจะเพิ่มเรือรบและเรือสนับสนุน จำนวน ๓๐ ลำ ภายใน ๓๐ ปี เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งระยะยาว นอกจากนี้ กำลังเจรจากับประเทศต่าง ๆ เพื่อขอใช้พื้นที่สร้างฐานทัพนอกประเทศ เป็นสถานีส่งกำลังบำรุงสำหรับเรือรบ และ บ.ลาดตระเวนระยะไกล อาทิ เวียดนามและสิงคโปร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คิวบา เวเนซุเอลา และนิการากัวในอเมริกาใต้ หมู่เกาะเซเชลส์ในมหาสมุทรอินเดีย ตลอดจนแผนความร่วมมือด้านการพัฒนาการผลิตเรือดำน้ำกับชาติพันธมิตรอย่างจีน การส่งออกอาวุธให้แก่อินเดีย อิหร่าน เกาหลีเหนือ ลาว และอินโดนีเซีย

๔.๕ ด้านความสัมพันธ์กับไทย

เนื่องจากรัสเซียตระหนักถึงความสำคัญกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยเล็งเห็นถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ ในขณะที่ลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากสหภาพยุโรป รัสเซียพยายามเข้าร่วมในองค์กรที่สำคัญต่าง ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกันให้มากขึ้น ซึ่งไทยสามารถตอบสนองความต้องการโดยเป็นตัวเชื่อมให้รัสเซียสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยและรัสเซียได้จัดตั้งกลไกการหารือขึ้นเป็นประจำ อาทิ การหารือประจำปีระหว่าง รมว.กต. การประชุมคณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี (JC) และคณะทำงานว่าด้วยความมั่นคง รัสเซียถือเป็นคู่ค้าอันดับ ๑ ของไทยในกลุ่ม CIS (Commonwealth of Independent States – กลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช) และได้ตั้งเป้าหมายจะเพิ่มมูลค่าการค้ากับไทยให้เป็น ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯภายในปี ๒๕๕๙ ไทยได้สร้างความร่วมมือในหลายมิติกับรัสเซีย อาทิ การต่อต้านการก่อการร้าย ลัทธิแบ่งแยกดินแดน การร่วมมือด้านข่าวกรองเพื่อจัดการปัญหาการค้าอาวุธสงคราม อาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาโจรสลัดและความมั่นคงทางทะเล การใช้ประโยชน์จากพลังงานนิวเคลียร์ในทางสันติ ซึ่งได้มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจกับรัสเซียเมื่อ ก.ย.๕๗ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมเชื่อมโยงไทยกับประเทศในภูมิภาค เพื่อสนับสนุนการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะเป็ตลาดขนาดใหญ่สำหรับสินค้าจากรัสเซียต่อไป

๔.๖ แนวโน้มสถานการณ์ในห้วง ๑๐ ปีข้างหน้า

รัสเซียจะยังคงมีการเมืองที่มั่นคง ด้วยการบริหารประเทศภายใต้รัฐบาลของประธานาธิบดีวลาดิเมียร์ ปูติน เนื่องจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีรัสเซีย โดยขยายเวลาจาก ๔ ปี เป็น ๖ ปี ทำให้การขึ้นครองตำแหน่งของปูตินในครั้งนี้อยาวนานถึง ๑๒ ปี จนถึงปี ๒๕๖๗ ขณะเดียวกัน ภาวะเศรษฐกิจของรัสเซียอาจถดถอยเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งยืดเยื้อกับยูเครน และผลจากการถูกคว่ำบาตรจากสหรัฐฯ ชาติตะวันตก และสหภาพยุโรป ทั้งนี้ รัสเซียจะพยายามพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก มากขึ้น โดยเฉพาะจีน ด้านการทหาร รัสเซียจะยังคงมีความเข้มแข็งในระยะยาว ส่วนการพัฒนาการทางทหารภายใต้ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจเหล่านี้ จะถือเป็นความท้าทายที่สำคัญ

๕. สาธารณรัฐอินเดีย

๕.๑ ด้านการเมือง

นายเรนทรา โมดี (Narendra Modi) ตัวแทนฝ่ายค้านจากพรรคภาราติยะ ชานาตะ (Bharatiya Janata Party) ได้รับชัยชนะเหนือพรรคคองเกรสซึ่งเป็นพรรครัฐบาลอย่างขาดลอย ในการเลือกตั้งเมื่อ เม.ย.๕๗ และนับได้ว่าเป็นการจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวครั้งแรกในรอบ ๓๐ ปี รัฐบาลจะดำเนินนโยบายที่ได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร (โลกสภา) และวุฒิสภา (ราชยสภา) โดยเน้น การดำเนินการด้านเศรษฐกิจ เพื่อลดผลกระทบจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น และเพิ่มรายได้โดยอิง ในรูปแบบการบริหารเศรษฐกิจในรัฐคุชราท (Gujati Model) ทบทวนการขาดดุลการค้ากับ ต่างประเทศ ปรามปรามอาชญากรรมในสังคม และปัญหาการก่อการร้ายทั้งจากภายในและ ภายนอกประเทศ สำหรับทางด้านการต่างประเทศ อินเดียดำเนินนโยบายอิสระไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Aligned Movement ; NAM) ส่งเสริมพหุภาคีนิยม (Multilateralism) เสริมสร้างความสัมพันธ์กับ ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียใต้ รวมถึงขยายความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) และเอเชียตะวันออก โดยปรับเปลี่ยนนโยบาย Look East เป็น Act East มุ่งตอบสนองนโยบายด้านการต่างประเทศของอินเดีย สำหรับประเทศมหาอำนาจ อินเดียต้องการ กระชับความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีกับรัสเซีย และ ลดความตึงเครียดพัฒนาความสัมพันธ์กับจีน เพื่อการเป็นประเทศมหาอำนาจขนาดกลางต่อไป

๕.๒ ด้านเศรษฐกิจ

อินเดียจัดได้ว่าเป็นประเทศเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่เป็นลำดับ ๑๐ ของโลก ภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลอินเดียชุดใหม่ให้คำมั่นว่า จะควบคุมอัตราเงินเฟ้อ ฟื้นฟูความเชื่อมั่น ของนักลงทุน ส่งเสริมการลงทุน และลดยอดขาดดุลงบประมาณลง โดยได้ประกาศเดินหน้าโครงการ “Make in India” ที่มีเป้าหมายสร้างให้อินเดียกลายเป็นศูนย์กลางในการผลิตด้านอุตสาหกรรม และ สินค้าอุปโภคบริโภคของโลก โดยมุ่งกำจัดอุปสรรคด้านการลงทุน และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการ ดำเนินธุรกิจให้กับนักลงทุนจากทั่วโลก สำหรับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศใน ปัจจุบัน อยู่ที่ร้อยละ ๕.๔ และอาจเพิ่มขึ้นในปี ๒๕๕๙ – ๒๕๖๐ ที่ร้อยละ ๖.๘ และหากอินเดีย ต้องการมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงถึงร้อยละ ๘ ต่อปีตามเป้าหมาย รัฐบาลอินเดียจำเป็นต้อง เร่งปฏิรูปด้านการศึกษา แก้ไขกฎหมายแรงงานที่ล้าสมัย ปรับปรุงโครงสร้างภาษี และแก้ไขปัญหาการ ว่างงานในกลุ่มสตรี รวมถึงการร่วมลงทุนกับต่างประเทศในโครงการขนาดใหญ่ของโครงสร้างพื้นฐาน ภายในประเทศให้เป็นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาล จะส่งผลให้เศรษฐกิจของอินเดียเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ อินเดียยังประสบปัญหาด้านพลังงานภายในประเทศ เนื่องจากอินเดียต้องนำเข้าน้ำมัน ถึง ๒ ใน ๓ ของน้ำมันที่ใช้ในประเทศจึงจำเป็นต้องแสวงหาแหล่งพลังงานจากภายนอกประเทศเพิ่มมากขึ้น

๕.๓ ด้านการทหาร

อินเดียจัดได้ว่าเป็นประเทศมหาอำนาจทางทหารประเทศหนึ่ง โดยมีกำลัง กองทัพขนาดใหญ่เป็นลำดับ ๓ ของโลก กำลังพลมากกว่า ๑.๓ ล้านคน รองจากจีน และสหรัฐฯ นโยบายป้องกันประเทศของอินเดีย (India Defense Policy) มุ่งส่งเสริมและรักษาสันติภาพ ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือทางทหารกับประเทศต่าง ๆ การเสริมสร้างกำลังทหารส่วนใหญ่จึง เป็นไปเพื่อการป้องกันตนเองมากกว่าการขยายอิทธิพล ซึ่งการกำหนดนโยบายด้านการทหารขึ้นอยู่กับ

กับการเปลี่ยนแปลงตามสภาวะแวดล้อมและความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมองว่า ปากีสถานลดระดับการเป็นภัยคุกคามลงจากความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศและจีนเริ่มเข้ามามีบทบาททางทะเลในภูมิภาคมากขึ้น อินเดียจึงแสวงหาความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศภายนอกภูมิภาค

สำหรับ ทร.อินเดีย จัดว่าเป็นกองทัพเรือขนาดใหญ่ลำดับ ๗ ของโลก มีพื้นที่รับผิดชอบชายฝั่งทะเลยาวเป็นระยะทาง ๗,๕๑๖ กิโลเมตร และเกาะต่าง ๆ จำนวน ๑,๑๘๗ เกาะ เขตเศรษฐกิจจำเพาะขนาด ๒.๐๒ ล้านตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ทางทะเลที่มีความสำคัญกับอินเดีย ทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาฐานทัพและกำลังทางเรือ เนื่องจาก ทร.อินเดีย ตั้งเป้าที่จะเสริมสร้างกำลังทางเรือให้มีเรือรบ จำนวน ๒๐๐ ลำ ใน ๑๕ ปี ข้างหน้า และสามารถขยายอิทธิพลทางทะเลไปยังตำบลที่สำคัญของภูมิภาค เช่น ในอ่าวเปอร์เซีย ช่องแคบมะละกา และทะเลจีนใต้ เพื่อป้องปรามภัยคุกคามที่อาจต้องเผชิญในอนาคต รวมทั้งการเตรียมความพร้อมจากภัยคุกคามรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะการเกิดสงครามไซเบอร์ในลักษณะของ สงครามอสมมาตร (Asymmetric Warfare) ทั้งในกลุ่มประเทศมหาอำนาจ และกลุ่มประเทศที่มีความขัดแย้งกัน ซึ่งในอนาคตแนวโน้มการโจมตีทางไซเบอร์มีเพิ่มมากขึ้นและเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ส่วนกรณีการขยายอิทธิพลของจีน ในปัจจุบันอินเดียถือว่าเป็นภัยคุกคามและไม่เห็นด้วยกับการอ้างกรรมสิทธิ์ฝ่ายเดียวของจีนในการครอบครองพื้นที่ทะเลจีนใต้^๑ รวมทั้งอินเดียมีความกังวลเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการขยายอิทธิพลของจีนมายังภูมิภาคอาเซียนและเอเชียใต้ (บังกลาเทศและศรีลังกา) ซึ่งปัจจุบันเพื่อตอบโต้การแผ่อิทธิพลของจีนมายังภูมิภาคอ่าวเบงกอลนั้น อินเดียจึงพยายามขยายความร่วมมือกับบังกลาเทศ เมียนมา (การมอบเรือดำน้ำที่ต่อจากรัสเซียชั้น Kilo) และไทย (ลงนามความร่วมมือการลาดตระเวน ๓ ฝ่าย ไทย สิงคโปร์ และอินเดีย รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเดินเรือพาณิชย์ White Shipping)

๕.๔ ด้านการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางเรือ

อินเดียเป็นประเทศเดียว ที่เป็นพันธมิตรยุทธศาสตร์ทางทหารกับทั้ง สหรัฐฯ และรัสเซีย ทำให้อินเดียได้รับประโยชน์ในการเสริมสร้างยุทธโศปกรณ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในด้านการทหารที่อินเดียจำเป็นต้องรักษาขนาดของกองทัพอันดับ ๓ ของโลก (ทร.อันดับ ๗ ของโลก) และเป็นการขยายความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ เพื่อความมั่นคงของตนในภูมิภาคเอเชียใต้ สามารถผลิต บ. และ ฮ. ขนาดเบา เพื่อใช้เองและผลิตขายออกสู่ตลาดโลก โดยอยู่ภายใต้องค์กรวิจัยและพัฒนาเพื่อการป้องกันประเทศ (The Defence Research and Development Organisation: DRDO) อีกทั้งมีความพยายามสร้างเรือ ด. ขึ้นใช้เอง โดยรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีมาจาก รัสเซีย ฝรั่งเศส อินเดียเสริมสร้างกำลังทางเรือตามหลักนิยมใหม่ที่ต้องการรักษาระดับกองเรือ ประกอบด้วย เรือพิฆาต เรือดำน้ำ ไว้ในระยะหนึ่งก่อนจะปลดประจำการเรือเก่าที่เสื่อมสภาพ เช่น การจัดหาเรือบรรทุก บ. INS Viskramadiya (Admiral Gorshkov) จากรัสเซีย การต่อเรือ ด. ปลังงานนิวเคลียร์ INS Arihant (Advanced Technology Vessel : ATV) เป็นการต่อขึ้นเอง โดยได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากรัสเซีย และมีแผนจะต่อเรือ ด. ปลังงานนิวเคลียร์ขึ้นเองอีก ๒ ลำ โดยก่อนหน้านี้ ทร.อินเดีย จัดหาเรือ ด. ปลังงานนิวเคลียร์ชั้น

^๑บทสัมภาษณ์ ผชท.ทร.ไทย/นิวเดลี เมื่อ ๒๗ ก.พ.๖๓

Akula II จากรัสเซีย จำนวน ๑ ลำ เข้าประจำการเมื่อ เม.ย.๕๕ ทั้งนี้ ทร.อินเดียมีโครงการต่อเรือพิฆาตชั้น Kolkata จำนวน ๓ ลำ โครงการต่อเรือระบายพลขนาดใหญ่ จำนวน ๘ ลำ รวมทั้งการจัดหาอากาศยานวีอาทิ บ.ลว. ระยะกลาง และระยะไกล เข้าประจำกองทัพเพื่อทดแทน บ.ลว. รุ่นเก่า ซึ่งอินเดียจัดได้ว่าเป็น ๑ ใน ๑๐ ประเทศ ที่มีงบประมาณทางทหารสูงที่สุดในโลก ทร.อินเดีย กำลังพัฒนาขีดความสามารถทั้ง ๓ มิติ (ทั้งการปฏิบัติการพื้นน้ำ พื้นดิน และทางอากาศ) เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจในการเตรียมความพร้อมสำหรับกองทัพเรือ โดยได้พัฒนากำลังทางเรือตามหลักนิยมในการเป็นกองเรือทะเลลึก (Blue Water Navy) ที่สามารถปฏิบัติการได้ไกลจากชายฝั่งครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบทั้งสองฝั่งทะเลในมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก มุ่งเน้นในการพัฒนาให้เป็นกองเรือบรรทุกเครื่องบินโจมตี เพื่อให้สามารถออกปฏิบัติการควบคุมทะเลและโจมตีชายฝั่งในพื้นที่โพ้นทะเลได้

๕.๕ ด้านความสัมพันธ์กับไทย

ไทยและอินเดียมีอาณาเขตทางทะเลติดต่อกันทางฝั่งทะเลอันดามัน ทิศตะวันออกของหมู่เกาะอันดามันและนิโคบาร์ของอินเดีย แนวเขตแดนทางทะเลมีความยาวประมาณ ๑๑๔ ไมล์ทะเล โดยในส่วนของ ทร. ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมเพื่อการจัดระเบียบทางทะเลไทย - อินเดีย ซึ่งได้จัดให้มีการประชุมร่วมในปี ๒๕๔๖ เพื่อจัดทำร่างบันทึกความเข้าใจ และระเบียบปฏิบัติประจำ เพื่อการลาดตระเวนร่วมกัน โดยต่อมาใน พ.ค.๔๘ ทร.ของทั้งสองประเทศได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจและระเบียบปฏิบัติประจำว่าด้วยการจัดระเบียบทางทะเล โดยจัดให้มีการลาดตระเวนร่วมกันครั้งแรกใน ก.ย.๔๘ ซึ่งส่งผลให้ ทร. ทั้งสองประเทศ มีความสัมพันธ์อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาอย่างต่อเนื่อง และต่อมาจัดให้มีการประชุม Navy to Navy Staff Talks ขึ้นเป็นครั้งแรก โดย ทร. เป็นเจ้าภาพใน ก.พ.๔๙ หลังจากนั้นจึงได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี และสลับกันเป็นเจ้าภาพ รวมถึงความร่วมมือแลกเปลี่ยนในการศึกษา โดยส่งข้าราชการไปศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ที่อินเดีย เช่น หลักสูตร วปอ.อด. หลักสูตร รร.สธ.ทหาร.อด. และหลักสูตรเชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่าง ๆ (Long Gunnery Long ASW Long Communication Long Navigation) เป็นต้น และในปี ๖๒ อินเดียลงนามความร่วมมือการลาดตระเวน ๓ ฝ่าย ไทย สิงคโปร์ และอินเดีย รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารการเดินเรือพาณิชย์ White Shipping

๕.๖ แนวโน้มสถานการณ์ในห้วง ๑๐ ปีข้างหน้า

เศรษฐกิจอินเดียจะขยายตัวเพิ่มขึ้นกว่าปัจจุบัน รัฐบาลจะสามารถแก้ไขปัญหาความล่าช้าระบบราชการในโครงสร้างพื้นฐานของประเทศได้ดีขึ้น สำหรับด้านความมั่นคงและการทหารนั้น อินเดียจะยังคงมองปากีสถาน และอัฟกานิสถาน เป็นภัยคุกคามหลัก และจีนเป็นภัยคุกคามในระยะยาว โดยอินเดียมีแนวโน้มที่จะเผชิญกับภัยคุกคามด้านการก่อการร้าย ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย โดยเฉพาะกลุ่มก่อการร้ายอัล กออิดะฮ์ ที่จัดตั้งกลุ่มอัลกออิดะฮ์ในอนุทวีปอินเดีย (Al Qaeda in the Indian Subcontinent : AQIS) เมื่อ ก.ย.๕๗ และกลุ่มก่อการร้ายรัฐอิสลาม (IS) ที่เคยประกาศว่า อินเดียเป็นหนึ่งในเป้าหมายที่ชาวมุสลิมสามารถใช้กำลังเข้ายึดครอง และเชิญชวนให้ชาวมุสลิมอินเดียเข้าร่วมปฏิบัติการสู้รบกับทางกลุ่ม IS จึงอาจมีชาวมุสลิมจำนวนหนึ่ง กลับเข้ามาก่อการร้ายในรูปแบบของ Homegrown Terrorists ในส่วนของด้านการทหาร อินเดียต้องการลดการพึ่งพาจัดหายุทโธปกรณ์จากต่างประเทศ และมีเป้าหมายเป็นผู้ส่งออกยุทโธปกรณ์มากกว่าผู้นำเข้ามากเป็นลำดับต้น ๆ ของโลกในปัจจุบัน แต่เนื่องจากอินเดียยังขาดประสบการณ์ในการเป็น

ผู้ส่งออกยุทธโศปกรณ์ รวมทั้งมีความชำนาญและงบประมาณที่จำกัด จึงอาจส่งผลให้ขีดความสามารถทางทหารและการเป็นผู้ส่งออกยุทธโศปกรณ์ของอินเดีย ยังไม่บรรลุผลสำเร็จในอนาคตอันใกล้ ส่วนกรณีการขยายอิทธิพลของจีนนั้นยังคงเป็นภัยคุกคามอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะประเด็นการอ้างกรรมสิทธิ์ฝ่ายเดียวของจีนในการครอบครองพื้นที่ทะเลจีนใต้

การจัดตั้งประชาคมอาเซียน

การจัดตั้งอาเซียน (ASEAN)^๒ เป็นเพียงการประกาศเจตนารมณ์ทางการเมืองของประเทศสมาชิก แต่ไม่ก่อให้เกิดข้อผูกพันทางกฎหมาย ทำให้อาเซียนไม่มีสภาพบุคคลตามกฎหมาย (Legal Personality) อย่างเป็นทางการ ส่งผลทำให้ไม่สามารถลงนามในสนธิสัญญาและทำนิติกรรมต่าง ๆ ในนามของประเทศสมาชิกตามที่ได้รับมอบได้ ผลสำเร็จตลอดระยะเวลา ๔๐ ปีของอาเซียนที่เด่นชัดที่สุด คือการชำระไว้ซึ่งสันติภาพในภูมิภาค ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ กรณีปัญหาแกมพูชา แต่ด้วยสภาวะการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่ได้เปลี่ยนไป อาเซียนมีความจำเป็นต้องปรับตัวเอง โดยแรงบังคับที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือ การที่อาเซียนมีลักษณะเป็นองค์กรหลวม ๆ ไม่มีนิติฐานะหรือสภาพบุคคลตามกฎหมาย ประเทศสมาชิกยึดถืออำนาจอธิปไตยของตนอย่างเต็มที่ ไม่ได้คำนึงถึงหรือไม่เห็นความสำคัญในผลประโยชน์ของอาเซียนที่เป็นผลประโยชน์ร่วม (Common Interest) เท่าที่ควร อีกทั้งหลักการ ระเบียบ และวิธีการของอาเซียนไม่เอื้อต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และในกรณีที่ประเทศสมาชิกไม่ปฏิบัติตามพันธกรณี ก็ยังไม่มียกลไกที่จะบังคับประเทศสมาชิคนั้น ๆ ให้ปฏิบัติตามพันธกรณีที่ตกลงกันไว้ นอกจากนี้ อาเซียนยังเป็นองค์กรที่ห่างไกลจากประชาชน ผลของการดำเนินการต่าง ๆ ของอาเซียนไม่ส่งผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมแก่ประชาชนส่วนใหญ่ นโยบายอาเซียนไม่ได้สะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ส่งผลให้บทบาทและความสำคัญของอาเซียนได้เริ่มลดลง ประกอบกับการที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทใหม่หรือสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งในระดับภูมิภาคของกลุ่มประเทศต่าง ๆ การพยายามกลับเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคของมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา และการเติบโตอย่างรวดเร็วพร้อมกับการเริ่มขยายอิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคของจีนและอินเดีย รวมทั้งเกิดปัญหาท้าทายของภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น โรคระบาด การก่อการร้าย ยาเสพติด การค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติ และโจรสลัด เป็นต้น ในขณะที่อาเซียนขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการเผชิญกับปัญหาท้าทายดังกล่าว หลักการบางอย่างเป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยเฉพาะหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายใน (Non-interference)^๓ และการมีงบประมาณที่จำกัด

ประเทศสมาชิกอาเซียน จึงเห็นความสำคัญของการพึ่งพากันและร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เพื่อสร้างความเข้มแข็งและอำนาจต่อรองให้กับประเทศสมาชิก เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาและความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความพร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันกันสูงขึ้น พร้อมกับแนวความคิดที่คำนึงถึง

^๒ กลุ่มงานนโยบาย กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, “กฎบัตรอาเซียน”, กันยายน ๒๕๕๐ (เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการของกองทัพเรือ ครั้งที่ ๕, ๑๕ กันยายน ๒๕๕๒)

^๓ Ibid.

ผลประโยชน์ของอาเซียนที่เป็นผลประโยชน์ร่วม ให้เกิดประโยชน์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นองค์กรที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Oriented Organization) การจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) จึงเกิดขึ้น ประกอบด้วย ความร่วมมือ ๓ เสาหลัก คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community : ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) และ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC)^๕ โดย ๓ เสาหลักดังกล่าว ต่างต้องอาศัยพึ่งพากันและกันในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพตัวเอง อันจะส่งผลให้ประชาคมอาเซียนมีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป ดังนี้

๑. ประชาคมความมั่นคงอาเซียน^๕ ซึ่งได้ถูกจัดตั้งภายใต้หลักความคิดที่ว่า สันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพ เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาด้านอื่น ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ดังนั้น ประชาคมความมั่นคงอาเซียน จึงได้กำหนดให้มีวัตถุประสงค์สำคัญในการทำให้ประเทศสมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดำเนินการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งภายในภูมิภาคด้วยสันติวิธี พร้อมทั้งยึดมั่นในหลักความมั่นคงรอบด้าน และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ประชาคมความมั่นคงอาเซียน จึงมีแนวความคิดและแนวทางปฏิบัติที่จะใช้กลไกของอาเซียนที่มีอยู่แล้วในการเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทภายในภูมิภาค รวมทั้งการต่อต้านกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ที่ประกอบด้วย การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ อาชญากรรมข้ามชาติอื่น ๆ และการขจัดอาวุธที่มีอำนาจในการทำลายล้างสูงพร้อมกับการริเริ่มกลไกใหม่ ๆ ในการเสริมสร้างความมั่นคงและกำหนดรูปแบบใหม่สำหรับความร่วมมือในด้านนี้ที่รวมถึงการกำหนดมาตรฐานการป้องกันการเกิดข้อพิพาท การแก้ไข และการเสริมสร้างสันติภาพหลังจากข้อพิพาทยุติ และ ส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล^๖ ทั้งนี้แนวความคิดและแนวทางปฏิบัติดังกล่าว จะไม่มีผลกระทบต่อการตกลงใจของประเทศสมาชิกในการเลือกดำเนินนโยบายการต่างประเทศของตนได้อย่างเป็นอิสระ อันหมายรวมถึงความร่วมมือทางการทหารกับประเทศนอกภูมิภาค และที่สำคัญจะไม่นำไปสู่การสร้างพันธมิตรทางการทหาร^๗

๒. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน^๘ มีวัตถุประสงค์สำคัญในการทำให้ประเทศสมาชิกมีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการไหลเวียนอย่างเสรีของ สินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม ทำให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว (Single Market and Production Base) โดยจะริเริ่มกลไกและมาตรการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติตามข้อริเริ่มทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้ว ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกที่ยังไม่มีความพร้อมเพื่อลดช่องว่างการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของตนเองให้สามารถเข้าร่วมกระบวนการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียนได้ พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือในนโยบายการเงินและเศรษฐกิจมหภาค ตลาดการเงินและตลาดทุน

^๕Declaration of ASEAN Concord II (Bali Concord II), op.cit.

^๖Ibid.

^๗ประชาคมอาเซียน, op.cit.

^๘Ibid.

^๙Declaration of ASEAN Concord II (Bali Concord II), op.cit.

การประกันภัยและภาษีอากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม พัฒนาความร่วมมือด้านกฎหมาย การเกษตร พลังงาน การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยยกระดับการศึกษาและการพัฒนาฝีมือแรงงาน ทั้งนี้ มาตรการสำคัญ คือ การเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ที่ประกอบด้วย สินค้า การค้าบริการ และการลงทุน จะไม่มีอุปสรรคทั้งในด้านภาษีและที่มิใช่ภาษีจากประเทศสมาชิก กล่าวคือ ลดภาษีสินค้าในบัญชีภาษีรวม ๑๑ สาขา ให้เป็น “๐” (ศูนย์) ตั้งแต่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๓ โดยมีการผ่อนปรนสำหรับประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ที่จะต้องลดภาษีสินค้านี้ดังกล่าว ให้เป็นศูนย์ภายในปี พ.ศ.๒๕๕๘ (ค.ศ.๒๐๑๕)^๙

๓. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน^{๑๐} มีวัตถุประสงค์สำคัญในการทำให้ประเทศสมาชิกอยู่ร่วมกันในสังคมที่เอื้ออาทร ทำการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนและเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอาเซียน โดยมีแผนปฏิบัติการประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนที่ครอบคลุมความร่วมมือในหลายสาขา ทั้งความร่วมมือด้านการปราบปรามยาเสพติด การพัฒนาชนบท การจัดการความยากจน สิ่งแวดล้อม การศึกษา วัฒนธรรม สตรี สาธารณสุข โรคเอดส์ และเยาวชน ซึ่งแผนปฏิบัติการดังกล่าว มุ่งให้เกิดผลในประเด็นหลัก ๔ ประเด็น^{๑๑} คือ การสร้างประชาคมแห่งสังคมที่เอื้ออาทร เช่น เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การทำให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ประเทศสมาชิกสามารถฟื้นตัวจากภัยพิบัติได้รวดเร็ว และการทำให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ปลอดภัยปลอดยาเสพติดภายในปี พ.ศ.๒๕๕๘ (ค.ศ.๒๐๑๕), การแก้ไขผลกระทบต่อสังคมอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษา และฝึกอบรม การพัฒนาฝีมือแรงงาน ฯลฯ, การส่งเสริมความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง เช่น การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมชายฝั่งและทะเล การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น และ การสร้างเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน (ASEAN Identity) ซึ่งเป็นรากฐานการสร้างประชาคมอาเซียน โดยมุ่งให้การศึกษาและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและปฏิสัมพันธ์ในหมู่ประชาชน

การรวมตัวของอาเซียนเป็นประชาคมอาเซียน จำเป็นที่จะต้องมีการบอหรือพื้นฐานทางกฎหมายรองรับ เพื่อเป็นกฎเกณฑ์สำหรับประเทศสมาชิกที่จะต้องถือเป็นพันธกรณีต้องปฏิบัติตาม (Legal Binding) หากฝ่าฝืนจะมีการลงโทษ กฎบัตรอาเซียน (The ASEAN Charter) จึงถูกจัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบหรือพื้นฐานทางกฎหมายดังกล่าว โดยเปรียบเสมือนเป็นธรรมนูญของอาเซียน มีความสอดคล้องและรองรับการสนับสนุนเสาหลักทั้งสามของประชาคมอาเซียน ครอบคลุมทั้งด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งผู้นำของประเทศสมาชิกทั้ง ๑๐ ประเทศ ได้ทำการลงนามให้ปฎิญาเรียบร้อยแล้ว เมื่อ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๐ (ค.ศ.๒๐๐๗) ทั้งนี้ เนื้อหาภายในของกฎบัตรอาเซียนได้กำหนด วัตถุประสงค์^{๑๒} ที่เป็ความต้องการพื้นฐานที่สำคัญของ

^๙ประชาคมอาเซียน, op.cit., p. 5.

^{๑๐}Declaration of ASEAN Concord II (Bali Concord II), op.cit.

^{๑๑}ประชาคมอาเซียน, op.cit., p. 9.

^{๑๒}“The ASEAN Charter” ASEAN Secretariat, Association of Southeast Asian Nations, 20 November 2007, p. 3. <www.aseansec.org/21069.pdf> (18/5/2010)

ประชาคมอาเซียนไว้รวม ๑๕ ประการ คือ เพื่อธำรงรักษาและเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคง และ เสถียรภาพ กับทั้งเสริมสร้างคุณค่าทางสันติภาพในภูมิภาคให้มากขึ้น, เพื่อเพิ่มความสามารถในการ ปรับตัวสู่สภาวะปกติของภูมิภาคโดยการส่งเสริมความร่วมมือด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น, เพื่อธำรงรักษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นเขตปลอดอาวุธ นิวเคลียร์และปราศจากอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงอื่น ๆ ทุกชนิด, เพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนและ ประเทศสมาชิกของอาเซียนจะอยู่ร่วมกันกับประชาคมโลกได้โดยสันติในสภาวะที่เป็นธรรม มีประชาธิปไตย และมีความสมานสามัคคี, เพื่อสร้างตลาดและฐานการผลิตเดียวที่มีเสถียรภาพ ความมั่งคั่ง มีความสามารถในการแข่งขันสูง และมีการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจซึ่งมีการอำนวยความสะดวกทาง การค้าและการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของสินค้า บริการ และการลงทุน การเคลื่อนย้ายที่ได้รับความสะดวกของนักธุรกิจ ผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้มีความสามารถพิเศษและ แรงงาน และการเคลื่อนย้ายอย่างเสรียิ่งขึ้นของเงินทุน, เพื่อบรรเทาความยากจนและลดช่องว่างการ พัฒนาในอาเซียนผ่านความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนความร่วมมือต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น, เพื่อเสริมสร้าง ประชาธิปไตย เพิ่มพูนธรรมาภิบาล และหลักนิติธรรม ตลอดจนส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของประเทศสมาชิกของอาเซียน, เพื่อเผชิญหน้า อย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักความมั่นคงที่ครอบคลุมในทุกมิติ ต่อสิ่งท้าทายทุกรูปแบบ อาชญากรรม ข้ามชาติ และสิ่งท้าทายข้ามพรมแดนอื่น ๆ ,เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้แน่ใจว่ามีการคุ้มครองสภาพแวดล้อมในภูมิภาค ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาค การอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรมในภูมิภาค และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในภูมิภาค, เพื่อพัฒนาทรัพยากร มนุษย์โดยผ่านความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นในเรื่องการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีพ วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างพลังประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งแห่งประชาคมอาเซียน, เพื่อเพิ่มพูนความอยู่ดีกินดีและการดำรงชีวิตของประชาชนอาเซียนด้วยการให้ประชาชนมีโอกาส ที่ทัดเทียมกันในการเข้าถึงการพัฒนามนุษย์ สวัสดิการสังคม และความยุติธรรม, เพื่อเสริมสร้างความ ร่วมมือในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มั่นคง และปราศจากยาเสพติด สำหรับประชาชนของ อาเซียน, เพื่อส่งเสริมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งทุกภาคส่วนของสังคมได้รับการส่งเสริม ให้มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากกระบวนการรวมตัวและการสร้างประชาคมของอาเซียน, เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียนด้วยการส่งเสริมความสำนึกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและ มรดกของภูมิภาคยิ่งขึ้น และเพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นศูนย์รวมและบทบาทเชิงรุกของอาเซียนในฐานะ พลังขับเคลื่อนชั้นนำของความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับหุ้นส่วนนอกภูมิภาค ในรูปแบบของการแสดงออกของภูมิภาคที่เปิดกว้าง โปร่งใส และไม่ปิดกั้น

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกฎบัตรดังกล่าว ประเทศสมาชิกยังคงยืนยันและ ยึดมั่นในหลักการพื้นฐานที่ปรากฏในข้อตกลงระหว่างประเทศ และพร้อมทั้งจะปฏิบัติตาม หลักการ^{๑๓} ดังต่อไปนี้ การเคารพเอกราชอธิปไตย ความเสมอภาค บูรณภาพแห่งดินแดน และอัตลักษณ์แห่งชาติ ของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งปวง, ความผูกพันและความรับผิดชอบร่วมกันในการเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคง และความมั่งคั่งของภูมิภาค, การไม่ใช้การรุกรานและการข่มขู่ว่าจะใช้หรือการใช้กำลัง

^{๑๓} Ibid, p. 5.

หรือการกระทำอื่นใดในลักษณะที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ, การอาศัยการระงับข้อพิพาทโดยสันติ, การไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศสมาชิกอาเซียน, การเคารพสิทธิของประเทศสมาชิกทุกประเทศในการดำรงประชาชาติของตนโดยปราศจากการแทรกแซง การบ่อนทำลาย และการบังคับจากภายนอก, การปรึกษาหารือร่วมกันที่แน่นแฟ้นยิ่ง ๆ ขึ้น ในเรื่องที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อผลประโยชน์ร่วมกันของอาเซียน, การยึดมั่นต่อหลักนิติธรรม ธรรมาภิบาล หลักการประชาธิปไตยและรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญ, การเคารพเสรีภาพพื้นฐาน การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม, การยึดถือกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศรวมถึงกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนยอมรับ, การละเว้นจากการมีส่วนร่วมในนโยบายหรือกิจกรรมใด ๆ รวมถึงการใช้ดินแดนของตน ซึ่งดำเนินการโดยประเทศสมาชิกอาเซียนหรือประเทศที่มีใช้สมาชิกอาเซียนหรือผู้กระทำที่ไม่ใช่รัฐใด ๆ เพื่อคุกคามอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน หรือเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน, การเคารพในวัฒนธรรม ภาษา และศาสนาที่แตกต่างกันของประชาชนอาเซียน โดยเน้นคุณค่าร่วมกันของประชาชนอาเซียนในจิตวิญญาณของเอกภาพในความหลากหลาย, ความเป็นศูนย์รวมของอาเซียนในความสัมพันธ์ภายนอกทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยคงไว้ซึ่งความร่วมมืออย่างเข้มแข็ง การมองไปภายนอก การไม่ปิดกั้น และการไม่เลือกปฏิบัติ และการยึดมั่นในกฎการค้าพหุภาคีและระบอบของอาเซียนซึ่งมีกฎเป็นพื้นฐาน สำหรับการปฏิบัติตามข้อผูกพันทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และการลดอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อไปสู่การจัดการที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกันทั้งปวงต่อการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ในระบบเศรษฐกิจซึ่งขับเคลื่อนโดยตลาด

ความร่วมมือด้านความมั่นคงของกลาโหมอาเซียน

ในวาระที่ประเทศไทยดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน ในปี ๒๕๖๒ กระทรวงกลาโหมมีภารกิจที่สำคัญในการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน-(ASEAN-Defence-Ministers'-Meeting :-ADMM) ซึ่งเป็นกลไกการหารือด้านความมั่นคงและการป้องกันประเทศในระดับยุทธศาสตร์ จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๔๙ ภายใต้ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน-(ASEAN-Political-Security-Community:-APSC)-ซึ่งพัฒนาการที่เข้มแข็งของอาเซียนที่ผ่านมาจนทำให้เกิดการจัดตั้งประชาคมอาเซียนขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี ๒๕๔๘ ทำให้กลไกการประชุม-ADMM-เป็นที่ยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ ที่มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือด้านความมั่นคงของภูมิภาคที่เป็นรูปธรรมเพื่อตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพต่อความท้าทายด้านความมั่นคงในทุกรูปแบบ นอกจากนี้ ภายใต้กลไก-ADMM-ประเทศสมาชิกอาเซียนยังได้เห็นชอบร่วมกันให้มีกลไกการหารือด้านความมั่นคงร่วมกับประเทศคู่เจรจา หรือที่เรียกว่า การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับรัฐมนตรีกลาโหมประเทศคู่เจรจา-(ASEAN-Defence-Ministers'-Meeting-Plus:-ADMM-Plus) ซึ่งเป็นกลไกการหารือด้านความมั่นคงและการป้องกันประเทศในระดับยุทธศาสตร์ระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา โดยได้จัดการประชุม ADMM-Plus ครั้งที่ ๑ เมื่อปี ๒๕๕๓ ณ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความไว้วางใจ และเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างอาเซียนกับประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคให้ครอบคลุมในทุกมิติ ยึดหลักความเป็นแกนกลางของอาเซียน-(ASEAN-Centrality) เป็นหัวใจสำคัญต่อการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพต่อความท้าทายด้านความมั่นคงที่สำคัญของภูมิภาค โดยประเทศคู่เจรจาในกรอบ ADMM-Plus มีด้วยกัน

๘ ประเทศ ได้แก่ ๑) เครือรัฐออสเตรเลีย ๒) สาธารณรัฐประชาชนจีน ๓) สาธารณรัฐอินเดีย ๔) ญี่ปุ่น ๕) นิวซีแลนด์ ๖) สาธารณรัฐเกาหลี ๗) สหพันธรัฐรัสเซีย และ ๘) สหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นประธานการประชุม ADMM ในแต่ละปีจะรับผิดชอบการเป็นประธานจัดการประชุม ADMM-Plus ด้วย โดยปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นชอบให้จัดการประชุม ADMM-Plus ขึ้นเป็นประจำทุกปี

ภายใต้กรอบการประชุม ADMM-Plus ได้มีการจัดตั้งกลไกเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาที่สอดคล้องกับความท้าทายด้านความมั่นคงของภูมิภาคมีชื่อเรียกว่าคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (ADMM-Plus Experts' Working Groups: ADMM-Plus EWGs) โดยปัจจุบันกลไกดังกล่าว ประกอบด้วยคณะทำงานฯ ๗ ด้าน ซึ่งจะหมุนเวียนการเป็นประธานร่วมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา ในทุกวงรอบ ๓ ปี ซึ่งวงรอบในครั้งที่ประเทศไทยดำรงตำแหน่งเป็นประธานอาเซียน วงรอบเมษายน ๒๕๖๐ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๓ ได้แก่ ๑) คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (EWG on Humanitarian Assistance and Disaster Relief: EWG on HADR) (สหรัฐอเมริกา-มาเลเซีย) ๒) คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงทางทะเล (EWG on Maritime Security: EWG on MS) (สาธารณรัฐเกาหลี-สาธารณรัฐสิงคโปร์) ๓) คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ทหาร (EWG on Military Medicine: EWG on MM) (สาธารณรัฐอินเดีย-สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์) ๔) คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการต่อต้านการก่อการร้าย (EWG on Counter Terrorism: EWG on CT) (สาธารณรัฐประชาชนจีน-ไทย) ๕) คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (EWG on Peacekeeping Operations: EWG on PKOs) (เครือรัฐออสเตรเลีย-สาธารณรัฐอินโดนีเซีย) ๖) คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติการทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรม (EWG on Humanitarian Mine Action : EWG on HMA) (สหพันธรัฐรัสเซีย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) และ ๗) คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงไซเบอร์ (EWG on Cyber Security: EWG on CS) (สาธารณรัฐฟิลิปปินส์-นิวซีแลนด์) โดยการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ADMM และ ADMM-Plus จะมีการหมุนเวียนกันตามวาระการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของประเทศสมาชิก ซึ่งปี พ.ศ.๒๕๖๒ ที่ผ่านมา กระทรวงกลาโหมได้แสดงบทบาทนำในการขับเคลื่อนความร่วมมือ และผลักดันประเด็นสำคัญด้านความมั่นคง ภายใต้ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของภูมิภาค โดยได้กำหนดแนวคิดหลักว่าด้วย “ความมั่นคงที่ยั่งยืน” (Sustainable Security) ในการขับเคลื่อนความร่วมมือด้านความมั่นคงให้มีความยั่งยืน สอดรับกับแนวความคิดหลักของไทยในการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน ในปี พ.ศ.๒๕๖๒ “ร่วมมือ ร่วมใจ ก้าวไกล ยั่งยืน” (Partnership for Sustainability)

๑. นโยบายการเป็นประธานการประชุม-ADMM-และ-ADMM-Plus-ของกระทรวงกลาโหม

การดำเนินการเป็นประธานการประชุม-ADMM-และ-ADMM-Plus-ของกระทรวงกลาโหมในปี ๒๕๖๒ ดำเนินการตามแนวคิดหลักของการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทย คือ “ร่วมมือ ร่วมใจ ก้าวไกล ยั่งยืน” หรือ-“Advancing-Partnership-for-Sustainability”-ที่ต้องการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนของความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกอาเซียนให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในทุกมิติ มองไปข้างหน้า ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพื่อดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความรุ่งเรืองของภูมิภาคอย่างยั่งยืน โดยในมิติด้านความมั่นคงของประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน กระทรวงกลาโหมได้กำหนดแนวคิดในการเสริมสร้างความร่วมมือในกรอบADMM-และ-ADMM-Plus-

ในรูปแบบของ-3S-โดย-S1-เป็นแนวความคิดหลัก คือ “ความมั่นคงที่ยั่งยืน” หรือ “Sustainable-Security”-โดยมีผลลัพธ์เป็นปฏิญญาร่วมของรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนว่าด้วยความมั่นคงที่ยั่งยืน ซึ่งได้มีการลงนามในห้วงการประชุม-ADMM-ครั้งที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ณ กรุงเทพฯ และแถลงการณ์ร่วมของรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน กับรัฐมนตรีกลาโหมประเทศคู่เจรจา ว่าด้วยการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนเพื่อความมั่นคงที่ยั่งยืน ซึ่งได้รับการรับรองในห้วงการประชุม-ADMM-Plus-ครั้งที่ ๖ เมื่อ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ณ กรุงเทพฯ สำหรับ-S2-และ-S3-เป็นแนวคิดสนับสนุน โดย-S2-คือการบูรณาการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หรือ-“Strengthening,-consolidating-and optimizing-defence-cooperation”-โดยมีผลลัพธ์เป็นเอกสารแนวความคิดว่าด้วยการประเมินผลความคิดริเริ่มต่าง ๆ ในกรอบ-ADMM-ให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เกิดประโยชน์สูงสุด และสอดคล้องกับสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในปัจจุบันของภูมิภาค และ-S3-คือ การสนับสนุนกิจกรรมคาบเกี่ยวระหว่างเสาความร่วมมือ หรือ-“Supporting-cross-pillar-activities”-โดยมีผลลัพธ์เป็นเอกสารแนวความคิดว่าด้วยบทบาทของฝ่ายทหารอาเซียนในการสนับสนุนการบริหารจัดการชายแดน และเอกสารเพื่อการหารือว่าด้วยการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม หรือ-IUU-Fishing-ซึ่งเอกสารทั้งสองฉบับเป็นความริเริ่มของไทยที่จะนำขีดความสามารถของฝ่ายทหารอาเซียนไปสนับสนุนให้เกิดสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินความร่วมมือของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

๒. กลไกการประชุม ADMM และ ADMM-Plus

๒.๑ การประชุมคณะทำงานเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียน-(ASEAN-Defence-Senior-Officials’ Meeting-Working-Group:-ADSOM-WG)-และการประชุมคณะทำงานเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียนกับเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมประเทศคู่เจรจา-(ASEAN-Defence-Senior-Officials’-Meeting-Plus-Working-Group : ADSOM-Plus-WG)-เป็นการประชุมระดับผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม ซึ่งได้จัดการประชุม ระหว่างวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๒ ณ โรงแรมดุสิตธานี ลากูน่า จังหวัดภูเก็ต

๒.๒ การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียน-(ASEAN-Defence-Senior-Officials’-Meeting: ADSOM)-และการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียนกับเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมประเทศคู่เจรจา (ASEAN Defence Senior Officials’ Meeting Plus: ADSOM-Plus) เป็นการประชุมระดับ พล.ท. ซึ่งได้จัดการประชุมระหว่าง วันที่ ๒ ถึงวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๖๒ ณ โรงแรมดุสิตธานี อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒.๓ การประชุม-13th ADMM ได้จัดประชุม ณ โรงแรมแชงกรีลา กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ ๑๐ ถึงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒

๒.๔ การประชุม รมว.กท.อาเซียน อย่างไม่เป็นทางการ (ASEAN Defence Ministers’ Meeting Retreat: ADMM Retreat) และการประชุม ADMM-Plus ได้จัดการประชุม ระหว่างวันที่ ๑๖ ถึงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ณ โรงแรมอนันตรา และโรงแรมอวานี ริเวอร์ไซด์ กรุงเทพฯ

๓. ความร่วมมือที่ได้ดำเนินการที่เป็นรูปธรรม

สำหรับผลการดำเนินงานจากการประชุม-13th-ADMM-ซึ่งได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๒ มีรัฐมนตรีกลาโหมประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้ง ๑๐ ประเทศ รวมทั้ง เลขาธิการอาเซียน เข้าร่วมการประชุมฯ โดยมี พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี และ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (ตำแหน่งในขณะนั้น) เป็นประธานการประชุมฯ ซึ่งมีประชุมฯ ได้ให้การรับรองเอกสารความร่วมมือที่เสนอโดยประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน ๖ ฉบับ สำหรับกระทรวงกลาโหม ได้เสนอเอกสารแนวความคิดจำนวน ๒ ฉบับ ได้แก่ ๑) เอกสารแนวความคิดว่าด้วยการประเมินผลการปฏิบัติของความคิดริเริ่มในกรอบการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (Concept-Paper-on-Guidelines for-the-Assessment-of-the-ADMM-Initiatives)-และ ๒) เอกสารแนวความคิดว่าด้วยบทบาทของฝ่ายทหารอาเซียนในการสนับสนุนการบริหารจัดการชายแดน (Concept-Paper-on-the Role of-ASEAN-Defence Establishments-in-Supporting-Border Management)

ทั้งนี้ที่ประชุมฯ ได้รับทราบเอกสารและการดำเนินความร่วมมือภายใต้การดำเนินการเป็นประธานการประชุมฯ ของกระทรวงกลาโหม ได้แก่

๑. เอกสารเพื่อการหารือว่าด้วยการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม : ผลกระทบด้านความมั่นคง และบทบาทของฝ่ายทหาร-(Discussion-Paper-on-Illegal,-Unreported-and Unregulated Fishing (IUU Fishing): Security Implications and the Role of Defence Establishment)

๒. บัญชีรายชื่อองค์กรภาคประชาสังคม-(Directory-of-Civil-Society-Organisations-(CSOs)) ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงรูปแบบใหม่ ภายใต้การดำเนินความร่วมมือของเอกสารแนวความคิดว่าด้วยความร่วมมือระหว่างกลาโหมอาเซียนกับองค์กรภาคประชาสังคมในด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่

๓. การจับคู่เป็นประธานร่วมของคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในกรอบการประชุม ADMM-Plus (ADMM-Plus EWGs)-วงรอบใหม่ (เมษายน ๒๕๖๓ - เมษายน ๒๕๖๖) ดังนี้

๓.๑ คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (EWG on HADR) ได้แก่ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสาธารณรัฐอินเดีย

๓.๒ คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงทางทะเล-(EWG on MS) ได้แก่ ไทย และสหรัฐอเมริกา

๓.๓ คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ-(EWG-on-PKOs)-ได้แก่ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และญี่ปุ่น

๓.๔ คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ทหาร-(EWG on MM) ได้แก่ เนการาบรูไนดารุสซาลาม และเครือรัฐออสเตรเลีย

๓.๕ คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการต่อต้านการก่อการร้าย-(EWG-on-CT)-ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสหพันธรัฐรัสเซีย

๓.๖ คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านทุนระเบิดเพื่อมนุษยธรรม-(EWG on HMA) ได้แก่ ราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาชนจีน

๓.๗ คณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงทางไซเบอร์-(EWG on CS) ได้แก่ มาเลเซีย และสาธารณรัฐเกาหลี

นอกจากนั้น ที่ประชุมฯ มีมติเห็นชอบการดำเนินความร่วมมือที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑) การประเมินผลการดำเนินงานของคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในกรอบ-ADMM-Plus-โดยให้คงการดำเนินงานของคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง ๗ ด้าน ในวงรอบต่อไป และ ๒) การจัดการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน + ๑ อย่างไม่เป็นทางการ-(ASEAN-Defence-Ministers'-Meeting+1- Informal-Meeting)-กับสหรัฐอเมริกา สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐประชาชนจีน และญี่ปุ่น ในห้วงการประชุม ADMM-Plus ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๒

รัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน ได้ชื่นชมความสำเร็จของการบรรจุศูนย์แพทย์ทหารอาเซียน-(ASEAN Center-of-Military-Medicine-ACMM)-เข้าเป็นองค์ภายใต้อกรอบการประชุมรมว.กท.อาเซียน ในภาคผนวก ๑ ของกฎบัตรอาเซียน-(Subsidiary-body-under-the-ASEAN-Defence Ministers'-Meeting in-Annex-1 of-the-ASEAN-Charter)-ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือของประเทศสมาชิกภายใต้อกรอบการประชุม-ADMMที่ปรากฏผลเป็นรูปธรรม และยกระดับของ-ACMM-ให้เป็นที่ยอมรับในประชาคมระหว่างประเทศ รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถการดำเนินงานในการสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และได้ชื่นชมการฝึกผสมทางทะเลระหว่างอาเซียนกับสาธารณรัฐประชาชนจีน-(ASEAN-China-Maritime-Exercise)-เมื่อปี ๒๕๖๑ รวมทั้ง ยินดีกับการฝึกผสมทางทะเลระหว่างอาเซียนกับสหรัฐอเมริกา-(ASEAN-U.S.-Maritime-Exercise)-ซึ่งกำหนดจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๓๑ สิงหาคม ถึงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๒ โดยกระทรวงกลาโหม และกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกา เป็นเจ้าภาพร่วมการฝึกฯ

ภายหลังการประชุมฯ รมว.กท.อาเซียน ได้ร่วมลงนามในปฏิญญาร่วมของรมว.กท.อาเซียนว่าด้วยความมั่นคงที่ยั่งยืน เพื่อแสดงเจตนารมณ์ร่วมกันในความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงของอาเซียนให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งบูรณาการ และเพิ่มประสิทธิภาพความร่วมมือด้านความมั่นคง ให้อาเซียนมีขีดความสามารถ และความพร้อมรับมือกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ของภูมิภาคอย่างเป็นรูปธรรม ในการดำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงของภูมิภาค โดยรักษาไว้ซึ่งความเป็นแกนกลางของอาเซียน รวมทั้ง เน้นย้ำการสนับสนุนกิจกรรมความร่วมมือที่คาบเกี่ยวระหว่างสาขา และระหว่าง ๓ เสาความร่วมมือ ให้พัฒนาและเจริญเติบโตไปพร้อม ๆ กัน ภายใต้อเนกาคติ “ร่วมมือร่วมใจ ก้าวไกล ยั่งยืน”

นอกจากนี้ การประชุม-ADMM-ครั้งที่ ๑๓ ได้ให้การรับรองเอกสารความร่วมมือที่เสนอโดยกระทรวงกลาโหมประเทศสมาชิกอาเซียน อีกจำนวน ๔ ฉบับ ได้แก่

๑. เอกสารแนวความคิดว่าด้วยการขยายโครงสร้างการติดต่อสื่อสารโดยตรงของประเทศสมาชิกอาเซียนไปยังประเทศคู่เจรจา-(Concept-Paper-on-Expansion-of-the-ASEAN-Direct-Communications-Infrastructure in the ADMM Process to the Plus Countries) (เสนอโดยกระทรวงกลาโหมเนการาบรูไนดารุสซาลาม)

๒. เอกสารแนวความคิดว่าด้วยการจัดตั้งกลไกการประชุมแพทย์ทหารอาเซียน (Concept-Paper on-Establishment-of-ASEAN-Military-Medicine-Conference)-(เสนอโดยกระทรวงกลาโหมสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา)

๓. เอกสารขอบเขตการปฏิบัติงานโครงการ-ASEAN-Our-Eyes-(TOR-of-ASEAN-Our-Eyes) (เสนอโดยกระทรวงกลาโหมสาธารณรัฐอินโดนีเซีย)

๔. เอกสารแนวทางปฏิบัติในการปฏิสัมพันธ์ทางทะเล-(ADMM-Guidelines-for-Maritime Interaction) (เสนอโดยกระทรวงกลาโหมสาธารณรัฐฟิลิปปินส์)

นอกเหนือจากเอกสารความร่วมมือที่กล่าวแล้วนั้น ยังมีการดำเนินการที่เป็นพัฒนาการสืบเนื่องจากปีที่ผ่าน ๆ มา ได้แก่ ๑) การบรรจุศูนย์แพทย์ทหารอาเซียน (ASEAN Center of Military Medicine: ACMM) ในกฎบัตรอาเซียน ซึ่งการจัดตั้ง ACMM เป็นความคิดริเริ่มของกระทรวงกลาโหม และได้รับความเห็นชอบจากอาเซียนให้บรรจุในกฎบัตรอาเซียนแล้ว โดยได้มีการนำเสนอให้ผู้นำอาเซียนรับทราบในห้วงการประชุม ASEAN Summit ครั้งที่ ๓๔ เมื่อ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๒ ณ ประเทศไทย ทั้งนี้ การบรรจุ ACMM ในกฎบัตรอาเซียนถือเป็นหนึ่งในผลลัพธ์ที่สำคัญที่เป็น

รูปธรรมของการเป็นประธานอาเซียนของไทย เพื่อยกระดับ ACMM ให้เป็นที่ยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ ๒) การฝึกพร้อมทางฝ่ายอำนวยการด้านการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ ซึ่งเป็นการฝึกพร้อมครั้งแรกระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งจัดขึ้น ณ ประเทศไทย เมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๒ ๓) การฝึกของคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในกรอบ ADMM-Plus ในวงรอบปัจจุบันซึ่งไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนในฐานะประธานร่วมในคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการต่อต้านการก่อการร้าย ได้จัดการฝึก Table Top Exercise เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๖๒ ณ ประเทศไทย และจัดการฝึก Field Training Exercise เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๒ ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน ๔) การจับคู่เป็นประธานร่วมคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในวงรอบต่อไป เมษายน ๒๕๖๓ - เมษายน ๒๕๖๖ ซึ่งไทยและสหรัฐฯ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นประธานร่วมในคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงทางทะเล และ ๕) ไทยและสหรัฐฯ เห็นชอบการเป็นเจ้าภาพร่วมการฝึกผสมทางทะเลระหว่างอาเซียนกับสหรัฐฯ ในเดือนกันยายน ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นการฝึกพร้อมระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา ครั้งที่ ๒ หลังจากการฝึกผสมทางทะเลระหว่างอาเซียนกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อปี ๒๕๖๑

สำหรับการประชุม-ADMM-Plus-ครั้งที่ ๖ มีเอกสารผลลัพธ์เป็นแถลงการณ์ร่วมของรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนกับรัฐมนตรีกลาโหมประเทศคู่เจรจา ว่าด้วยการเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนเพื่อความมั่นคงที่ยั่งยืน (Joint Statement by the ADMM-Plus Defence Ministers on Advancing Partnership for Sustainable Security) ซึ่งเป็นการแสดงเจตนารมณ์ร่วมกันในการส่งเสริมความไว้วางใจ และเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างอาเซียนและประเทศคู่เจรจาให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ซึ่งได้รับการรับรองจากประชุม ADMM-Plus-ครั้งที่ ๖ นอกจากนั้น ยังมีผลลัพธ์ของการดำเนินความร่วมมือในกรอบ-ADMM-Plus-ที่สำคัญ ได้แก่ ๑) การประเมินผลการดำเนินงานของคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งประเทศสมาชิกเห็นชอบให้คงการดำเนินงานของคณะทำงานที่มีอยู่ทั้ง ๗ ด้านต่อไป เนื่องจากยังมีความจำเป็นต่อการเสริมสร้างความร่วมมือให้เกิดความเข้มแข็ง และสอดคล้องกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงในปัจจุบันของภูมิภาค ๒) การจับคู่เป็นประธานร่วมในคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในวงรอบต่อไป (เมษายน ๒๕๖๓ - เมษายน ๒๕๖๖) และ ๓) การจัดการฝึกของคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทั้ง ๗ ด้าน

๔. การประชุมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๔.๑ การประชุม ADMM-Retreat-

เป็นหนึ่งในกลไกความร่วมมือภายใต้กรอบการประชุม-ADMM-โดยเป็นการประชุมระดับรัฐมนตรีกลาโหมของประเทศสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ รัฐมนตรีกลาโหมประเทศสมาชิกอาเซียน ได้มีโอกาสพบหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นใดประเด็นหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งจะเน้นหัวข้อประเด็นด้านความมั่นคงของภูมิภาค ทั้งนี้การจัดการประชุมADMM-Retreat-อาจจะจัดประชุมแยก หรือควบคู่กับการจัดการประชุม ADMM-Plus-ซึ่งรูปแบบของการจัดการประชุมฯ จะขึ้นกับประธานการประชุมฯ ในปีนั้น ๆ

ในปีที่กระทรวงกลาโหมเป็นประธานนั้น การประชุม-ADMM-Retreat-ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ โดยมี พลเอก ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (ดำรงตำแหน่งในขณะนั้น) เป็นประธานการประชุมฯ และมีรัฐมนตรีกลาโหมประเทศสมาชิกอาเซียน ๙ ประเทศ รวมทั้งเลขาธิการอาเซียน เข้าร่วมการประชุมฯ ผลจากการประชุมฯ ในปี ๒๕๖๒ นั้นที่ประชุมฯ ได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนมุมมองด้านความมั่นคงในภูมิภาคเพื่อพัฒนาความร่วมมือของอาเซียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป โดยประธานฯ ได้กล่าวถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและความเชื่อมโยงในภูมิภาคว่าเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย ที่ด้านหนึ่งเป็นประตูสู่ความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาค แต่อีกด้านเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ก่อการร้าย และอาชญากรแสวงประโยชน์ ส่งผลให้สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง

เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันทุกมิติ โดยประเทศไทยในฐานะประธานการประชุม-ADMM-ในปีนี้ได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงให้มีประสิทธิภาพสูงสุด สอดรับกับภัยคุกคามทั้งในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และสนับสนุนกิจกรรมคาบเกี่ยวระหว่างเสาความร่วมมือ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของภูมิภาค โดยเฉพาะการสนับสนุนการบริหารจัดการชายแดน เพื่อร่วมมือกันรับมือกับภัยคุกคามข้ามแดน นอกจากนี้ยังได้เสนอประเด็นการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม-(Illegal-Unreported and-Unregulated-Fishing : IUU-Fishing)-เข้าหารือในกรอบการประชุม-ADMM-เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบด้านความมั่นคงที่ทุกประเทศในภูมิภาคควรให้ความสำคัญกับการร่วมกันแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ได้ขอขอบคุณประเทศสมาชิกอาเซียนที่ได้ร่วมกันขับเคลื่อนความร่วมมือที่สำคัญ ทั้งในด้านการต่อต้านการก่อการร้าย ความมั่นคงทางทะเล และการบรรเทาภัยพิบัติ รวมทั้งเสริมสร้างความไว้วางใจกับประเทศคู่เจรจา ซึ่งเห็นได้จากเอกสารผลลัพธ์จากการประชุม-ADMM ครั้งที่ ๑๓ และการบรรจุศูนย์แพทย์ทหารอาเซียนเข้าในกฎบัตรอาเซียน รวมทั้งการฝึกผสมทางทะเลระหว่างอาเซียนกับสหรัฐอเมริกาในปี

ประเทศสมาชิกอาเซียน และสำนักเลขาธิการอาเซียนได้ชื่นชมประเทศไทยที่จัดการประชุมในปีประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยทุกประเทศเน้นย้ำการรักษาไว้ซึ่งความเป็นแกนกลางและเอกภาพของอาเซียนในกลไกความร่วมมือที่อาเซียนมีบทบาทนำ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของอาเซียน และสนับสนุนแนวคิดของประเทศไทยที่ต้องการการเสริมสร้างความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม สามารถตอบสนองต่อความท้าทายด้านความมั่นคงของภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับความเป็นปีกแผ่นของอาเซียนเพื่อร่วมกันรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และภัยคุกคามข้ามแดนในปัจจุบันที่มีความซับซ้อน อาทิ การก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ ความขัดแย้งทางทะเล การแข่งขันของประเทมหาอำนาจในภูมิภาค และอาชญากรรมทางไซเบอร์ นอกจากนี้ ให้ยึดถือการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศ เคารพในอธิปไตย-และสนับสนุนการจัดทำประมวลปฏิบัติในทะเลจีนใต้-(Code-of-Conduct-in-the-South China Sea : COC) ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว

๔.๒ การประชุม รมว.กท.อาเซียน + ๑ อย่างไม่เป็นทางการ

การประชุม รมว.กท.อาเซียน + ๑ อย่างไม่เป็นทางการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ รมว.กท.ประเทศสมาชิกอาเซียน ได้ร่วมหารือกับ รมว.กท.ประเทศคู่เจรจา เป็นรายประเทศ ในประเด็นด้านความมั่นคงที่สำคัญและมีความจำเป็นต้องหารือกับประเทศคู่เจรจาในการพัฒนาความร่วมมือ หรือแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาในประเด็นด้านความมั่นคงของภูมิภาค การจัดการประชุมฯ ดังกล่าว โดยประเทศที่เป็นประธานการประชุม-ADMM-และ ADMM-Plus-จะต้องได้รับฉันทามติจากประเทศสมาชิกอาเซียน และจัดขึ้นในประเทศสมาชิกอาเซียน ในห้วงการประชุม-ADMM,-ADMM-Plus-หรือการประชุม-ADMM-Retreat-ตามข้อกำหนดในเอกสารแนวทางปฏิบัติสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์หรือการประชุม รมว.กท.อาเซียน กับประเทศคู่เจรจาอย่างไม่เป็นทางการ- (Guidelines-Regarding-the Conduct-of-ASEAN-Defence-Ministers'-Meeting- Informal Engagements-or-Meetings-with-Plus Countries) ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุม-ADMM-ครั้งที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๐ ณ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โดยประธานการจัดการประชุมจำเป็นต้องเสนอประเทศคู่เจรจาที่ประสงค์ให้มีการจัดการประชุมดังกล่าวโดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์และหัวข้อการหารือให้ที่ประชุมในกรอบ ADMM พิจารณาตามกระบวนการ

สำหรับการเป็นประธานการประชุม-ADMM-และ-ADMM-Plus-ในปี ๖๒ ทั้งนี้ ประเทศไทย ได้จัดการประชุม รมว.กท.อาเซียน + ๑ อย่างไม่เป็นทางการ กับประเทศคู่เจรจา ๓ ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา, ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยกระทรวงกลาโหมได้กำหนด

รูปแบบการจัดการประชุม ทั้งในรูปแบบประชุมในห้องประชุม และประชุมในทางการรับประทานอาหาร (เช้าและกลางวัน) ซึ่งประเด็นการหารือเน้นการแลกเปลี่ยนมุมมองด้านความมั่นคง และการดำเนินความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาที่ได้ร่วมหารือในกรอบ-ADMM-Plus- รวมทั้งประเทศคู่เจรจาสามารถเสนอแนวทางความร่วมมือเฉพาะด้าน ซึ่งประเทศคู่เจรจาต้องการผลักดันโดยยึดหลักความเป็นแกนกลางของอาเซียนในการขับเคลื่อนความมั่นคงในภูมิภาค เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม ในการดำรงรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงของภูมิภาค

๔.๓ การประชุมหารือระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงฝ่ายทหารในกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือ ด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก-(ASEAN-Regional-Forum-Security Policy Conference:-ASPC)-

ASPCเป็นการประชุมในกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือ ด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก-(ASEAN-Regional-Forum:-ARF)-ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากมติของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๔ ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อปี ๒๕๓๕ ที่แยกการหารือด้านความมั่นคง ออกเป็นอีกเวทีหนึ่งสำหรับการหารือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเป็นการเฉพาะ เพื่อให้สามารถหารือในรายละเอียด และได้ผลเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ปัจจุบัน-ARF-มีสมาชิกจำนวน ๒๖ ประเทศ และ ๑ กลุ่มประเทศ ได้แก่ สมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ ประเทศคู่เจรจาของอาเซียน-(Dialogue-Partners)-๙ ประเทศ กับอีก ๑ กลุ่มประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา เครือรัฐออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอินเดีย และสหภาพยุโรป ผู้สังเกตการณ์พิเศษของอาเซียน-(Special-Observer) ๑ ประเทศ ได้แก่ รัฐเอกราชปาปัวนิวกินี-ประเทศอื่นในภูมิภาค ๖ ประเทศ ได้แก่ มองโกเลีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน สาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์ - เลสเต สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ และสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา

ASPCเป็นการประชุมเจ้าหน้าที่ระดับสูงด้านนโยบายความมั่นคงของกระทรวงกลาโหมประเทศสมาชิก (ระดับปลัดกระทรวงกลาโหม หรือเทียบเท่า) ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยกระทรวงกลาโหมของประเทศที่เป็นประธานอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และมุมมองด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก และรับทราบความคืบหน้าของการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงด้านต่าง ๆ รวมทั้งให้เจ้าหน้าที่ระดับนโยบายของกระทรวงกลาโหมประเทศสมาชิกได้มีปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความคุ้นเคย และเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกันในการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และการพัฒนาที่ยั่งยืนในภูมิภาค สำหรับวาระการประชุมหลัก คือ การแลกเปลี่ยนมุมมองด้านความมั่นคงในภูมิภาคและในระดับนานาชาติ โดยผู้แทนประเทศสมาชิกสามารถนำเสนอการดำเนินการของความร่วมมือด้านความมั่นคงที่เกี่ยวข้อง ทั้งในกรอบ-ARFและกรอบความร่วมมืออื่น ๆ รวมไปถึงสามารถหยิบยกประเด็นที่เป็นความสนใจร่วมกัน หรือที่เป็นประโยชน์ร่วมกันขึ้น หารือในที่ประชุมฯ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม และเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกันซึ่งการประชุม-ASPC จะจัดควบคู่กับการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก-(ARF-Senior-Officials'-Meeting:-ARF-SOM)-ที่รับผิดชอบโดยกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน และในฐานะที่ไทยเป็นประธานอาเซียน ในปี ๒๕๖๒ กระทรวงกลาโหมรับหน้าที่เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม-ASPC-ครั้งที่ ๑๖ โดยมีปลัดกระทรวงกลาโหมเป็นประธานการประชุมฯ เมื่อระหว่างวันที่ ๒๒ ถึงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ณ โรงแรมคอนราด กรุงเทพฯ ในหัวข้อการประชุมฯ “ภัยคุกคามด้านความมั่นคงภายในภูมิภาค

เอเชีย - แปซิฟิก และ “การเสริมสร้างความเป็นหุ้นส่วนเพื่อความมั่นคงที่ยั่งยืน” ซึ่งเป็นหัวข้อก่อนการจัดการประชุม-ARF-SOM ที่กระทรวงการต่างประเทศจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒

๔.๔ การประชุมหารือระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารในกรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือ ด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก-ASEAN-Regional-Forum-Defence Officials'-Dialogue-(ARF-DOD)-

การประชุม-ARF-DODเป็นการประชุมในกรอบของ-ARFเป็นเวทีการหารือของเจ้าหน้าที่ด้านนโยบายความมั่นคง (ระดับผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม) ของประเทศสมาชิก เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ รวมทั้งพัฒนาความร่วมมือระหว่างกัน มีกำหนดจัดขึ้นในทุก ๆ ปี โดยกำหนดร่วมกับการประชุม ASEAN Regional Forum Inter-Sessional Support Group Meeting on Confidence Building Measures and Preventive Diplomacy (ARF ISG on CBMs and PD) ของกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิก

ประชุม-ARF-DOD-นั้น เป็นการประชุมซึ่งเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิก-ARF นอกอาเซียนเป็นประธานร่วม โดยสามารถเสนอหัวข้อสำหรับการประชุมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงของภูมิภาค และเป็นประโยชน์ร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างแนวทางในการเผชิญหน้ากับปัญหาภัยคุกคามด้านความมั่นคงร่วมกัน จึงถือเป็นโอกาสที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านความมั่นคงจะได้มีเวทีการประชุมหารือเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ เสริมสร้างความไว้วางใจ และแสวงหาแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงของภูมิภาค

โดยปี ๒๕๖๒ กระทรวงกลาโหม และกระทรวงกลาโหมสาธารณรัฐเกาหลี ได้เป็นประธานร่วมการประชุม ARF DOD โดยจัดการประชุมขึ้น ระหว่างวันที่ ๓๐ เมษายน ถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๒ ควบคู่กับการประชุม-ARF-ISG-on-CBMs-and-PD ณ กรุงโซล สาธารณรัฐเกาหลี ในหัวข้อมาตรการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านความมั่นคงทางทะเลและเสริมสร้างความไว้วางใจที่ประชุมฯ เน้นความสำคัญของการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และได้ร่วมกันหารือมาตรการพัฒนาการเสริมสร้างความไว้วางใจ ได้แก่ ๑) การเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเล จะต้องคำนึงถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ร่วมกันในระดับประเทศและภูมิภาค ๒) การให้ความสำคัญต่อกฎหมายและบรรทัดฐานระหว่างประเทศ (International-law-and-norm)-ในการอ้างไว้ซึ่งเสรีภาพและความมั่นคงทางทะเล และ ๓) การส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดและวิธีการปฏิบัติในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นด้วยการพัฒนาความสัมพันธ์ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจนถึงระดับผู้นำประเทศ รวมทั้งมีความจำเป็นที่แต่ละประเทศจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความมั่นคงทางทะเลในทุกมิติ ผ่านหน่วยงานด้านความมั่นคงของประเทศสมาชิก นอกจากนี้ ต้องมีการเน้นย้ำถึงความสำคัญของความเชื่อมโยง และความต่อเนื่องของกลไกความร่วมมือโดยเฉพาะในกรอบ-ARF-และในกรอบการประชุม รมว.กท.อาเซียน และหัวข้อมาตรการการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ และกรณีศึกษา ที่ประชุมฯ ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญในการรับมือกับภัยคุกคามทางธรรมชาติ ซึ่งในปัจจุบันนับเป็นภัยพิบัติที่ทุกประเทศสมาชิกประสบปัญหา โดยให้ร่วมกันหารือแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ ในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ ซึ่งกำลังทหารมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือในระยะแรกของภาวะวิกฤตเนื่องจากความพร้อมด้านกำลังพลและยุทโธปกรณ์ และขีดความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ประสบภัย และเน้นย้ำการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างพลเรือน - ทหาร ให้มีความเข้มแข็งในการตอบสนองต่อภัยพิบัติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

ความร่วมมือภายใต้กรอบ-ADMM-และ-ADMM-Plus มีเป้าหมายสูงสุดเพื่อการเสริมสร้างสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงของภูมิภาค หรือการสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้กับการดำเนินชีวิตของประชาชนอาเซียน ทั้งด้านการกินอยู่ การค้าขายการลงทุน และการเดินทางไปมาหาสู่กัน รวมทั้งให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยพิบัติหรือภาวะวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการดำเนินความร่วมมือที่สนับสนุนความมั่นคง ปลอดภัยในกรอบ ADMM และ ADMM-Plus ที่กระทรวงกลาโหมดำเนินการที่สำคัญในปี ๒๕๖๒ ได้แก่ ๑) การริเริ่มให้มีการประเมินผลความร่วมมือในกรอบ-ADMM-ที่มีอยู่จำนวนมาก ให้สามารถใช้ทรัพยากรทางทหารของประเทศสมาชิกให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้ง สอดคล้องกับภัยคุกคามปัจจุบันของภูมิภาคเพื่อสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้เกิดขึ้นอย่างถาวร ๒) บทบาทของฝ่ายทหารอาเซียนในการสนับสนุนการบริหารจัดการชายแดน ซึ่งเป็นการริเริ่มการหารือเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และสร้างการปฏิสัมพันธ์กับกรอบความร่วมมือของอาเซียนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างความเข้มแข็งของการบริหารจัดการชายแดนของอาเซียนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พื้นที่ชายแดนของอาเซียนมีความมั่นคงปลอดภัย ๓) การสร้างความตระหนักรู้ต่อปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม ซึ่งแฝงไปด้วยปัญหาความมั่นคง อาทิ การค้ามนุษย์ แรงงานผิดกฎหมาย และการค้ายาเสพติดและสินค้าผิดกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยขีดความสามารถของฝ่ายทหารประเทศสมาชิกในหลาย ๆ ประเทศ สามารถสนับสนุนกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ๔) การฝึกของคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญด้านการต่อต้านการก่อการร้าย ในกรอบ-ADMM-Plus-ซึ่งไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประธานร่วม เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถและการปฏิบัติการร่วมระหว่างประเทศสมาชิกในการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงที่สำคัญของภูมิภาค และ ๕) การบรรจุศูนย์แพทย์ทหารอาเซียนในกฎบัตรอาเซียน เพื่อยกระดับศูนย์แพทย์ทหารอาเซียนให้เป็นที่ยอมรับและเพิ่มศักยภาพในการให้การสนับสนุนการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของอาเซียน

ที่ตั้งภูมิศาสตร์ของประชาคมอาเซียนและประเทศไทย

ประชาคมอาเซียน ประกอบไปด้วยประเทศสมาชิก ๑๐ ประเทศ คือ บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ประเทศไทย และเวียดนาม โดยมีประเทศติมอร์ตะวันออกเป็นประเทศสังเกตการณ์ในอาเซียน มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ระหว่างเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ติดต่อกับบ่อนเหนื่อของทวีปออสเตรเลีย มีเนื้อที่โดยประมาณ ๔.๕ ล้านตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๑๔ ของทวีปเอเชีย และร้อยละ ๓ ของโลก ประชากรมีประมาณ ๕๕๐ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๑๔ ของทวีปเอเชีย และร้อยละ ๙ ของโลก^{๑๔} มีความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยได้รับทั้งอิทธิพลอารยธรรมตะวันออกจากอินเดีย จีน ประเทศมุสลิมในตะวันออกกลาง และ อารยธรรมตะวันตก เกิดการปะทะและ/หรือการผสมผสานเป็นความหลากหลายเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวในท้องถิ่นต่าง ๆ กระจายตัวอยู่ทั่วไปในแต่ละประเทศของ

^{๑๔} สุทิน สุขคง, ภูมิศาสตร์การเมืองอาเซียน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓-๒๕.

ภูมิภาค มีระบอบการปกครองที่แตกต่างกัน ทั้งระบอบประชาธิปไตย สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ และเผด็จการทหาร มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ ที่แบ่งกลุ่มได้ ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ กลุ่มประเทศในภาคพื้นทวีป ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม และประเทศไทย กับกลุ่มประเทศที่เป็นหมู่เกาะ ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ มีความสำคัญทางเศรษฐกิจในฐานะเป็นแหล่งผลิตอาหารป้อนชาวโลกรวมทั้งผลิตภัณฑ์และสินค้าทางการเกษตร มีความสมบูรณ์ของทรัพยากรด้านการประมง มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่สามารถสนองต่อความต้องการได้ทั้งการท่องเที่ยวทางบก ทางทะเล และชายฝั่ง และยังเป็นแหล่งทรัพยากรด้านพลังงานที่สำคัญ โดยเฉพาะในทะเล ทั้งแหล่งน้ำมันและแหล่งก๊าซธรรมชาติ ที่ในอนาคตคาดว่าจะเป็แหล่งพลังงานหลักอันดับหนึ่งของภูมิภาคและของโลก จากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าว จึงทำให้ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประชาคมอาเซียน มีความแตกต่างและหลากหลายทั้งในด้านความเชื่อ ความคิด และวิถีทางในการดำรงชีวิต ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาของแต่ละประเทศ เกิดการใช้และแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติด้านต่าง ๆ อย่างไม่เป็นธรรม ขาดความสมดุล โดยเฉพาะการใช้ การแสวงหา และการช่วงชิงทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล หรือที่เรียกว่า ขาดสมุททาภิบาล (Ocean Governance)^{๑๕} การเกิดภัยพิบัติทั้งตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นผลให้เกิดมลพิษต่าง ๆ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งระบบนิเวศน์ทางทะเลเกิดการเปลี่ยนแปลงและเสื่อมโทรมลง ขาดการอนุรักษ์ และเสริมสร้างทดแทน เป็นผลให้เกิดปัญหาชนกลุ่มน้อย การอพยพของแรงงานผิดกฎหมาย การกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ ในทะเล เช่น การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ โจรสลัดและการปล้นเรือ เป็นต้น และยังคงวงแหวนไฟ (Ring of Fire)^{๑๖} ซึ่งเป็นแนวเหลื่อมทับซ้อนกับของแผ่นเปลือกโลกที่ยังมีการเคลื่อนตัวอยู่ตลอดเวลา พาดผ่านตามแนวขอบชายฝั่งด้านมหาสมุทรแปซิฟิกผ่านหมู่เกาะญี่ปุ่นลงมาถึงแนวหมู่เกาะสุมาตราแล้ววกขึ้นผ่านหมู่เกาะนิโคบาร์ในมหาสมุทรอินเดีย (ภาพที่ ๒ และ ๓) ส่งผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่เป็นหมู่เกาะอย่างอินโดนีเซียและมาเลเซีย มีความเสี่ยงสูงที่จะประสบกับภัยธรรมชาติ แผ่นดินไหวและคลื่นยักษ์สึนามิ (Tsunami) อีกทั้งการเกิดภาวะโลกร้อน (Global Warming) หรือภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate Change) เป็นผลทำให้เกิดการก่อตัวเป็นพายุหมุนขนาดใหญ่ มีจำนวนมากขึ้นและรุนแรงขึ้นทั้งฝั่งมหาสมุทรอินเดียที่เรียกว่า พายุไซโคลน และฝั่งแปซิฟิกที่เรียกว่า พายุไต้ฝุ่น ทำให้ประเทศที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทั้ง ๒ มหาสมุทร โดยเฉพาะที่อยู่ในแนวเส้นทางเคลื่อนตัวของพายุ เช่น พม่าทางฝั่งมหาสมุทรอินเดีย และ เวียดนามกับฟิลิปปินส์ทางฝั่งแปซิฟิก มีโอกาสสูงที่จะประสบกับภัยธรรมชาติที่เกิดจากพายุดังกล่าว ทั้งอุทกภัย วาตภัย และแผ่นดินถล่ม

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุดของตำบลที่ตั้งของประชาคมอาเซียนในฐานะเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลก คือการเป็นช่องทางคมนาคมที่ใช้ในการขนส่งสินค้าเข้าและออกเชื่อมโลกตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกัน ประมาณกันว่าร้อยละ ๒๕ ของเรือบรรทุกตู้สินค้า

^{๑๕} น.อ.ชาลี ส่องสว่างธรรม “สมุททาภิบาลและยุทธศาสตร์ทะเล”, นาวิกานุบัญญัติสาร ฉบับที่ ๖๕ (หน้า ๘๘ - ๘๙)

^{๑๖} “Pacific Ring of Fire” The Encyclopedia of New Zealand, <http://www.teara.govt.nz/en/sea-floor-geology/1/3> (20/5/2010)

ขนาดใหญ่ และร้อยละ ๕๐ ของเรือบรรทุกน้ำมันขนาดใหญ่ ที่คิดเป็นมูลค่าการค้าได้ถึง ๑ ใน ๓ ของมูลค่าการค้าโลก^{๑๗} จะต้องเดินทางผ่านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือประชาคมอาเซียน โดยจำนวนเรือที่ผ่านในแต่ละวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นมากถึง ๒ เท่าตัว จากวันละ ๒๐๐ ลำในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นวันละ ๔๐๐ ลำในปี พ.ศ.๒๕๕๒ และเพิ่มเป็นวันละ ๘๐๐ - ๑,๐๐๐ ลำ จะมีเรือวิ่งผ่านช่องแคบมะละกา ซึ่งนับได้ว่าเป็นการจราจรที่มีความหนาแน่นมากที่สุด^{๑๘} โดยเฉพาะการขนส่งน้ำมันจากตะวันออกกลางและแอฟริกาไปยังประเทศจีน ญี่ปุ่น และประเทศในภูมิภาคเอเชีย-ตะวันออก คิดเป็นปริมาณมากกว่าร้อยละ ๘๐ ของปริมาณการใช้น้ำมันภายในประเทศดังกล่าว^{๑๙} (ภาพที่ ๔) อันเนื่องมาจากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นผลทำให้ความต้องการใช้พลังงานเพิ่มขึ้นตลอดเวลา โดยมีช่องแคบมะละกาเป็นช่องทางหลักที่สำคัญที่สุดและสั้นที่สุดในฐานะเป็นเส้นทางคมนาคมทางทะเลที่เชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับแปซิฟิก ช่องแคบมะละกาจึงมีความสำคัญทั้งในด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจตั้งแต่ในระดับภูมิภาคจนถึงระดับโลก ทั้งนี้ช่องแคบมะละกามีที่ตั้งอยู่บริเวณทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศไทย มีพื้นที่ติดต่อกับด้านตะวันตกและด้านใต้ของมาเลเซียติดต่อกับด้านตะวันออกเฉียงเหนือและด้านเหนือของเกาะสุมาตรา อินโดนีเซีย และเลยไปถึงทางด้านใต้ของสิงคโปร์ มีความยาวประมาณ ๖๐๐ ไมล์ทะเล ความกว้างทางด้านตะวันตกหรือด้านมหาสมุทรอินเดีย กว้างประมาณ ๓๐๐ ไมล์ทะเล แล้วค่อย ๆ แคบลง โดยเมื่อเข้าไปยัง Phillip Channel และช่องแคบสิงคโปร์ จะเหลือความกว้างเพียงประมาณ ๓ ไมล์ทะเล ซึ่งสามารถใช้ในการเดินเรือได้เพียง ๑.๕ ไมล์ทะเลเท่านั้น และความลึกของน้ำบริเวณนี้ค่อนข้างตื้น^{๒๐}

สำหรับประเทศไทยหากเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกในประชาคมอาเซียนด้วยกันแล้ว ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยอยู่ในใจกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือใจกลางประชาคมอาเซียน ด้านบนสามารถติดต่อกับประเทศบนฝั่งทวีปโดยการคมนาคมทางบก และด้านล่างสามารถติดต่อกับประเทศที่เป็นหมู่เกาะโดยใช้การคมนาคมทางทะเล และ อีกทั้งภาคใต้ของประเทศสามารถติดต่อได้ทั้งฝั่งมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิกมีผืนแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์พร้อมภูมิอากาศที่เหมาะสม จึงเป็นแหล่งผลิตและสะสมอาหารที่มีคุณภาพที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลกและของภูมิภาค โดยเฉพาะข้าวและผลิตภัณฑ์อาหารแช่แข็งต่าง ๆ โอกาสการถูกรบกวนจากภัยธรรมชาติอันจะก่อให้เกิดความสูญเสียขนาดใหญ่มีความเป็นไปได้น้อย ถึงแม้จะเคยเกิดเหตุการณ์ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิเมื่อ ๒๖ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๗ มาแล้ว แต่ความเสียหายเกิดขึ้นเฉพาะชายฝั่งภาคใต้

^{๑๗} ศุภชัย ศึกษายุทธศาสตร์ทหารเรือ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง, “การขุดคอคอดกระเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม (พิจารณาเฉพาะกรอบความมั่นคงทางทะเล)”, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๐ (หน้า ๑๒).

^{๑๘} ปรีชา วรเศรษฐสิน, “ช่องแคบมะละกาจุดยุทธศาสตร์โลก”, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๒, <<http://www.visitsurin.com/index.php?mo=3&art=151337>> (5/7/2010).

^{๑๙} การขุดคอคอดกระเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม, op.cit.

^{๒๐} น.อ.ทรงพล ศรีสำอาง, “ความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (เอกสารประจำภาคของนักศึกษา วท.รุ่นที่ ๓๙), หน้า ๖.

ตอนล่างฝั่งทะเลอันดามัน ทางฝั่งอ่าวไทยรวมถึงชายฝั่งอ่าวไทยตอนใน มีความเสี่ยงน้อยที่จะประสบภัยอันก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สินเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล

สถานการณ์ด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน

๑. มหาสมุทรแปซิฟิก

๑.๑ ทะเลตะวันออก (ทะเลญี่ปุ่น)

พื้นที่บริเวณทะเลตะวันออก มีปัญหาที่สำคัญคือความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ บริเวณหมู่เกาะทาเคชิม่า (ภาษาญี่ปุ่น) หรือ หมู่เกาะต็อกโต (ภาษาเกาหลี) ซึ่งเป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมายาวนาน หมู่เกาะดังกล่าว ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างสองประเทศในทะเลญี่ปุ่น หรือทะเลตะวันออก และทั้งสองประเทศต่างอ้างกรรมสิทธิ์ในการครอบครอง จึงมีการพยายามเจรจาระหว่างกัน แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ โดยความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับญี่ปุ่น กลับมาเลวร้ายลงอีกเมื่อปลายปี ๒๕๖๑ เมื่อศาลฎีกาของเกาหลีใต้ มีการรื้อคำพิพากษาที่ให้บริษัทญี่ปุ่นหลายแห่งจ่ายเงินเยียวยาให้กับชาวเกาหลีที่ถูกบังคับให้ทำงานในโรงงานระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ความขัดแย้งได้ลุกลามถึงภาคเศรษฐกิจ เมื่อญี่ปุ่นจำกัดการส่งออกวัสดุและส่วนประกอบสำหรับการผลิตอุปกรณ์ไฮเทคที่จำเป็นต่ออุตสาหกรรมการผลิตชิพของเกาหลีใต้ รวมทั้งญี่ปุ่นยังตัดเกาหลีใต้ออกจากสถานะประเทศที่ได้รับการอำนวยความสะดวกด้านการส่งออกด้วย ซึ่งทำให้เกาหลีใต้ตอบโต้ในแบบเดียวกัน ต่อมาเมื่อเดือน ม.ค. ๖๒ ญี่ปุ่นได้เผยแพร่คลิปวิดีโอเรือพิฆาตของเกาหลีใต้ใช้เรดาร์ลือคเป้าหมายเครื่องบินลาดตระเวนทางทะเลของญี่ปุ่นในทะเลญี่ปุ่น นอกชายฝั่งทางตะวันออกของเกาหลีใต้ ซึ่งเกาหลีใต้ได้ประณามการปล่อยคลิปวิดีโอดังกล่าวและย้ำจุดยืนในการปฏิเสธคำกล่าวหาของญี่ปุ่น นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๕ ส.ค. ๖๒ กองทัพเกาหลีใต้เปิดฉากการซ้อมรบใกล้กับหมู่เกาะทาเคชิม่า/ต็อกโต ที่เป็นข้อพิพาทกับญี่ปุ่น ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นยื่นประท้วงทางการทูตและขอให้เกาหลีใต้ยุติการซ้อมรบในทันที

แนวโน้มสถานการณ์ในอนาคต สำหรับความขัดแย้งระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ในประเด็นการอ้างกรรมสิทธิ์ครอบครองหมู่เกาะทาเคชิม่านั้น ทั้งสองประเทศมีการเจรจาหาข้อยุติมาอย่างยาวนานแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ประกอบกับช่วงที่ผ่านมา ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ต่างมีการกระทำความขัดแย้งต่อกัน จึงมีแนวโน้มว่าสถานการณ์ในทะเลจีนตะวันออกจะมีความตึงเครียดเพิ่มมากขึ้น

๑.๒ ทะเลจีนใต้

สถานการณ์ในทะเลจีนใต้ในช่วงที่ผ่านมา จีนยังคงมีการพัฒนาเกาะเทียมในทะเลจีนใต้เพื่อใช้เป็นฐานทัพทางทหาร รวมทั้งก่อสร้างสาธารณูปโภคอีกหลายแห่งอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังมีการเคลื่อนไหวที่สำคัญคือ เมื่อเดือน ก.ค. ๖๒ มีการฝึกซ้อมรบทางทะเลบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์กับพาราเซล และเมื่อเดือน มิ.ย. ๖๒ มีการลาดตระเวนทางทะเลด้วยหมู่เรือขนาดใหญ่เพื่อแสดงแสนยานุภาพ ประกอบด้วยเรือบรรทุกเครื่องบิน Liaoning เรือพิฆาต ชั้น Luzhou DDG-116 Shijiazhuang เรือพิฆาต ชั้น Luyang III DDG-117 Xining เรือฟริเกต ชั้น Daqing เรือฟริเกต ชั้น Jiangkai II Rizhao และเรือสนับสนุน ชั้น Hulunhu แล่นผ่านทะเลฟิลิปปินส์ บริเวณใกล้กับหมู่เกาะกวม ซึ่งมีฐานทัพอากาศ Andersen ของสหรัฐฯ ตั้งอยู่ อย่างไรก็ตาม จีนยังคงดำเนินตามยุทธศาสตร์ BRI ทางทะเลในการทำข้อตกลงกับประเทศต่าง ๆ พร้อมทั้งรักษาความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิก ASEAN โดยการแวะตาม

เมื่อทำ รวมถึงการเชิญประเทศสมาชิก ASEAN เข้าร่วมพิธีสวนสนามทางเรือ นานาชาติ เพื่อเฉลิมฉลองวันครบรอบ ๗๐ ปี แห่งการสถาปนากองทัพเรือแห่งกองทัพปลดแอกประชาชนจีน ทั้งนี้ สหรัฐฯ ซึ่งแสดงออกถึงความเป็นคู่แข่งกับจีนมาโดยตลอด หลังจากที่ได้มีการประกาศยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติปี ๖๐ ที่ให้ความสำคัญกับภูมิภาคอินโด - แปซิฟิก ซึ่งหลายฝ่ายเชื่อว่าการกำหนดยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิก ของสหรัฐฯ เป็นการต่อต้านการขยายอิทธิพลของจีนในมหาสมุทรอินเดีย นอกจากนี้ สหรัฐฯ มีแสดงกำลังในทะเลจีนใต้เช่นเดียวกัน เมื่อเดือน ม.ค.๖๒ ได้ส่ง เรือ USS Mccampbell ซึ่งเป็นเรือพิฆาตติดซีปนาวุธนำวิถีของ ทร.สหรัฐฯ แล่นเข้าไปในเขตรัศมีห่างจากหมู่เกาะพาราเซล ๑๒ ไมล์ และฝึกซ้อมทางทะเลกับ เรือฟรีเกต HMS Argyll ของอังกฤษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นคงและเสรีภาพทางทะเลร่วมกัน และท้าทายคำกล่าวอ้างกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนของจีน ทั้งนี้ สหรัฐฯ ยังได้แสดงออกถึงจุดยืนในการรักษาเสถียรภาพการเดินเรือและอากาศ โดยเมื่อเดือน ก.พ.๖๒ ได้ส่งเรือพิฆาต USS Spruance และ USS Preble ปฏิบัติการลาดตระเวนบริเวณน่านน้ำใกล้พื้นที่พิพาทในทะเลจีนใต้ ซึ่งนับเป็นครั้งที่ ๒ ในปี ๒๕๖๒ และทำให้จีนไม่พอใจ และกล่าวว่าการกระทำดังกล่าวละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ และทำลายบรรยากาศด้านความมั่นคงในภูมิภาค

แนวโน้มสถานการณ์ในอนาคต แม้ว่าจีนและประเทศคู่พิพาทจะเห็นชอบในการใช้วิธีการเจรจาในการแก้ปัญหาความขัดแย้งก็ตาม แต่จากการที่จีนยังคงเดินหน้าพัฒนากำลังทางทหาร รวมถึงการแสดงแสนยานุภาพในพื้นที่ขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง อาจทำให้ปัญหาพิพาทยังคงเป็นประเด็นที่สร้างความกังวลให้กับทุกฝ่ายทั้งในและนอกภูมิภาค ในส่วนของสหรัฐฯ จากการประกาศยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิก ซึ่งถูกมองได้ว่าสหรัฐฯ มีความพยายามช่วงชิงอิทธิพลกับจีนในภูมิภาคอาเซียน อาจส่งผลให้สถานการณ์ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้มีความตึงเครียดเพิ่มมากขึ้น

๑.๓ ช่องแคบมะละกา

ปัญหาหลักยังคงเป็นปัญหาการกระทำอันเป็นโจรสลัดและการปล้นเรือโดยใช้อาวุธในช่องแคบมะละกา^{๒๑} โดยสถิติของเหตุการณ์เกิดขึ้น จากการรวบรวมสถิติในช่วงเดือน ม.ค.๖๒ - มิ.ย.๖๒ ที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มคนร้าย ประมาณ ๔ - ๖ คน มีการขโมยสิ่งของบนเรือ เช่น อะไหล่เครื่องยนต์ เงินสด วัสดุโลหะขนาดเล็ก รวมทั้งน้ำมันเชื้อเพลิงจากเรือสินค้าและเรือน้ำมันที่จอดทิ้งสมออยู่ ส่วนใหญ่จะก่อเหตุในช่วงเวลากลางคืนซึ่งทำให้หลบหนีได้ง่ายหลังจากที่มีการก่อเหตุ และการดูแลรักษาความปลอดภัยมีข้อจำกัดในการมองเห็น โดยมีสถิติรอบ ๖ เดือน (เดือน ม.ค.๖๒ - มิ.ย.๖๒) เกิดเหตุ ๒๘ ครั้ง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปี ๒๕๖๑ เกิดเหตุ ๔๑ ครั้ง จะสังเกตได้ว่าการกระทำอันเป็นโจรสลัดและการปล้นเรือโดยใช้อาวุธ มีจำนวนการเกิดเหตุลดลงอย่างมาก เนื่องจาก จนท.รัฐ ในแต่ละประเทศเพิ่มความเข้มงวดในการปฏิบัติและการร่วมมือในระดับภูมิภาค ทำให้สามารถจับกุมกลุ่มโจรสลัดได้ และมีหลายครั้งที่สามารถจับกุมผู้กระทำผิดโดยใช้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกที่มีการลาดตระเวนในช่องแคบมะละกาทางเรือ ทางอากาศ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตาม เนื่องจากช่องแคบมะละกาเป็นเส้นทางคมนาคมหลักในการเชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดีย ทะเลจีนใต้ และมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้มีเรือสินค้าแล่นผ่านรวมทั้งเรือที่แวะจอดทิ้งสมอเป็นจำนวนมาก ประกอบกับสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตร่วมกันหลาย

^{๒๑} MARSEC Situation in IFC AOI 2019

ประเทศ และมีลักษณะเป็นเกาะต่าง ๆ ทำให้กลุ่มคนร้ายลงมือก่อเหตุแล้วสามารถหลบหนีได้ง่าย จึงเป็นสาเหตุให้มีการปล้นเรือเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แนวโน้มสถานการณ์ในอนาคต การเกิดเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัด และการปล้นเรือโดยใช้อาวุธบริเวณช่องแคบมะละกาในช่วงต่อไปจะยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยการค้นหาเป้าหมายที่มีความเสี่ยงต่อไป เมื่อสถานการณ์ และสภาพอากาศเอื้ออำนวย ทั้งนี้ กลุ่มคนร้ายยังคงมุ่งเน้นเป้าหมายเรือสินค้าและเรือน้ำมันที่มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยในระดับต่ำ รวมทั้งเรือที่ใช้ความเร็วต่ำ ทำให้ง่ายต่อการปฏิบัติการ และสามารถหลบหนีหลังจากที่ก่อเหตุได้อย่างรวดเร็ว จากการสอบสวนที่ผ่านมาพบว่ากลุ่มคนร้ายมักจะประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ และพบว่ามีการใช้ภาษาท้องถิ่นในการสื่อสารระหว่างกัน

๒. มหาสมุทรอินเดีย

๒.๑ อ่าวเอเดนและชายฝั่งโซมาเลีย

ปัญหาโจรสลัดบริเวณชายฝั่งประเทศโซมาเลีย และพื้นที่อ่าวเอเดน โดยในปี ๒๕๖๒ มีสถิติการปล้นเรือเกิดขึ้น ๑ ครั้ง ซึ่งลดลงจากปี ๒๕๖๑ ซึ่งเกิดขึ้น ๒ ครั้ง ในช่วงเดียวกัน (ม.ค. - มิ.ย.) อย่างไรก็ตาม หากย้อนไปดูสถิติการปล้นเรือของพื้นที่ดังกล่าว ในปี ๒๕๕๔ พบว่ามีเหตุการณ์ปล้นเรือเกิดขึ้นถึง ๑๗๓ ครั้ง ซึ่งนับว่าสถิติการเกิดเหตุลดลงอย่างมาก อันเนื่องมาจากความร่วมมือในการปฏิบัติการทางทหารที่เข้มงวดของกองกำลังร่วมนานาชาติ เช่น สหภาพยุโรป และองค์กรสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ ที่ยังคงปฏิบัติการปราบปรามโจรสลัดในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการมีมาตรการเฝ้าระวังป้องกันของเรือสินค้า และการจัดชุดรักษาความปลอดภัยติดอาวุธปฏิบัติงานบนเรือสินค้าจึงส่งผลให้จำนวนเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดในพื้นที่ดังกล่าวลดลง ทั้งนี้ ในห้วงที่ผ่านมา ยังคงมีความพยายามในการปล้นเรือสินค้าโดยการใช้อาวุธ ซึ่งจากการรวบรวมสถิติพบว่า มีเรือที่ถูกโจมตีจากกลุ่มโจรสลัด ๑ ครั้ง ในปี ๒๕๖๒ คือ เมื่อวันที่ ๒๑ เม.ย.๖๒ มีการโจมตี เรือประมง ๒ ลำ คือ FV Adria และ FV Txori Argi

แนวโน้มสถานการณ์ในอนาคต คาดว่าเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดในพื้นที่อ่าวเอเดน และชายฝั่งโซมาเลียจะลดน้อยลงจากการเข้มงวดของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามมีความเป็นไปได้ที่กลุ่มโจรฯ ยังคงมีความพยายามปล้นเรือในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงในการเกิดเหตุ

๒.๒ อ่าวโอมาน (ช่องแคบฮอร์มุซ)

ช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก เพราะเป็นเส้นทางเดินเรือเชื่อมระหว่างอ่าวเปอร์เซียกับอ่าวโอมาน และเป็นเส้นทางในการขนถ่ายน้ำมันและก๊าซธรรมชาติออกจากตะวันออกกลางไปสู่ทวีปเอเชีย ยุโรปและอเมริกา สำหรับในช่วงที่ผ่านมา ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ และอิหร่าน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ สหรัฐฯ ถอนตัวจากข้อตกลงนิวเคลียร์ และการคว่ำบาตรอิหร่านอย่างเต็มรูปแบบ รวมทั้งการกดดันให้ประเทศคู่ค้าหยุดการซื้อน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากอิหร่าน ซึ่งเหตุการณ์อาจจะบานปลายไปถึงขั้นการปิดช่องแคบฮอร์มุซของอิหร่าน โดยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมาคือ เมื่อวันที่ ๑๓ มิ.ย.๖๒ เกิดเหตุเรือบรรทุกน้ำมันได้แก่ เรือ Front Altair และเรือ Kokuka Courageous เกิดเหตุระเบิดและไฟไหม้รุนแรง ขณะแล่นในอ่าวโอมาน ก่อนหน้านี ๑ เดือน ปรากฏข่าวสารว่า มีเรือบรรทุกน้ำมัน ๔ ลำ ถูกโจมตีนอกชายฝั่งสหรัฐฯ อ่าหรับเอมิเรตส์ ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ยังไม่ได้รับการยืนยันสาเหตุการระเบิดของเรือดังกล่าว แต่

สหรัฐฯ เชื่อว่าอิหร่านอาจจะอยู่เบื้องหลังการโจมตีดังกล่าว นอกจากนี้อังกฤษยังได้ประกาศจะเข้าร่วมในการรักษาคความปลอดภัยเพื่อคุ้มกันเรือสินค้าและเรือบรรทุกน้ำมันที่ต้องแล่นผ่านบริเวณช่องแคบฮอร์มุซ หลังจากอิหร่านได้ยึดเรือบรรทุกน้ำมันติดธงสัญชาติอังกฤษ ชื่อ Stena Impero จนทำให้สถานการณ์ตึงเครียดระหว่างอิหร่านกับสหรัฐฯ และชาติตะวันตกทวีเพิ่มมากขึ้น ขณะที่กองทัพเรืออังกฤษได้ส่งเรือรบ ๒ ลำ คือ เรือ HMS Duncan และ HMS Montrose ปฏิบัติภารกิจคุ้มกันเรือสินค้าและเรือบรรทุกน้ำมันติดธงอังกฤษที่ต้องแล่นผ่านช่องแคบฮอร์มุซ

แนวโน้มสถานการณ์ในอนาคต จากสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ และอิหร่าน บริเวณช่องแคบฮอร์มุซ ยังคงสร้างความกังวลให้กับประเทศต่าง ๆ ที่จะได้รับผลกระทบ ได้แก่ คูเวต อิรัก กาตาร์ ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และบาห์เรน รวมถึงสมาชิกกลุ่มโอเปคต่างต้องใช้เส้นทางดังกล่าว เพื่อลำเลียงส่งออกน้ำมันดิบไปยังตลาดโลก ทั้งนี้หากความขัดแย้งยังคงยืดบวกรความไม่แน่นอนของแผนปิดช่องแคบฮอร์มุซของอิหร่าน อาจจะทำให้แนวโน้มราคาน้ำมันดิบโลกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากความกังวลต่าง ๆ ทั้งภาวะเศรษฐกิจโลกที่ซบเซา และความขัดแย้งระหว่างอิหร่านกับชาติตะวันตก

การลาดตระเวนร่วมในช่องแคบมะละกา

๑. ความเป็นมา

เนื่องจากปัญหาโจรสลัด ปัญหาการก่อการร้าย และปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งในบริเวณช่องแคบมะละกา ประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีผลประโยชน์ในช่องแคบมะละกา จึงเสนอที่จะจัดกำลังเข้าไปรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ แต่ประเทศมาเลเซีย (มช.) และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย (อช.) ได้ปฏิเสธการรับความช่วยเหลือในลักษณะดังกล่าว และมีแนวความคิดในการที่จะให้ประเทศที่อยู่ในสถานะรัฐชายฝั่ง ของช่องแคบมะละกา จัดกำลังเข้าร่วมการลาดตระเวน เพื่อให้เกิดความมั่นคงขึ้นในช่องแคบมะละกา ซึ่งในเบื้องต้น อช. มช. และสาธารณรัฐสิงคโปร์ (สป.) ได้มีการดำเนินการตามแนวคิดดังกล่าว โดยมีลำดับความเป็นมา ดังนี้

พ.ศ.๒๕๔๗ มช. อช. และ สป. เริ่มร่วมการลาดตระเวน ภายใต้รหัส MALSINDO ซึ่งจัดให้มีการ ลว.ร่วมกันตลอดทั้งปี ในลักษณะการประสานการ ลว. (Coordinated Patrols)

พ.ศ.๒๕๔๘ ได้ขยายการดำเนินการโดยเพิ่มการ ลว.ร่วมทางอากาศ ตั้งแต่ ก.ย.๔๘ เป็นต้นไป

พ.ศ.๒๕๔๙ อช. มช. และ สป. ได้ร่วมลงนามใน TOR (Terms of Reference - Malacca Straits Patrols - Joint Coordinating Committee : TOR MSP JCC) และ SOP (Standard Operating Procedures Malacca Strait Patrol : SOP MSP) ในการ ลว.ในช่องแคบมะละกา

สำหรับประเทศไทย ซึ่งเป็นรัฐชายฝั่งปากทางเข้า - ออก ช่องแคบมะละกา^{๒๒} และประเทศ อช. มช. และ สป. มีความประสงค์ให้เข้าร่วม ลว. ในช่องแคบมะละกาด้วยนั้น เมื่อ ๒๒ ม.ค.๕๑ กรมจิงมีมติให้กองทัพไทยเข้าร่วมในการ ลว.ดังกล่าว และให้ผู้แทนกระทรวงกลาโหม ร่วมลงนามใน TOR/SOP ในการลาดตระเวนทางทะเลและทางอากาศในช่องแคบมะละกา

^{๒๒} เอกสาร Limits of Oceans and Seas 3rd Edition 1953

๑๘ ก.ย.๕๑ กองทัพไทยโดย ผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้ลงนามใน TOR และผู้แทน ทร. ได้ลงนามใน SOP ในการเข้าร่วมการลาดตระเวนช่องแคบมะละกา หลังจากนั้น กองทัพเรือโดย ทรภ.๓ ได้จัดเรือเข้าร่วม ลว. ตั้งแต่ ต.ค. ๕๑ และ จัดอากาศยานเข้าร่วม ลว.ตั้งแต่ ม.ค.๕๒ เป็นต้นมา

ปัจจุบันได้จัดเรือที่ออกลาดตระเวนในพื้นที่รับผิดชอบของทัพเรือภาคที่ ๓ เข้าร่วม ลว. ในช่องแคบมะละกา และจัดอากาศยานลาดตระเวนในพื้นที่สี่ปาด้าละ ๒ เที่ยวบิน

๒. การดำเนินการของ ทร.

เมื่อ ๑๗ พ.ค.๕๐ ทร. ได้ให้ความเห็นชอบในข้อพิจารณาการเข้าร่วมลาดตระเวน ร่วมๆ ซึ่ง ทร. มีความพร้อมในการจัดกำลังเข้าร่วมการลาดตระเวนทั้งทางเรือและทางอากาศ โดยเห็นว่าการเข้าร่วมการลาดตระเวนร่วมๆ จะเพิ่มบทบาทของประเทศไทยในภูมิภาค ในฐานะรัฐชายฝั่งในการ รักษาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา ซึ่งในปัจจุบันกำลังได้รับความสนใจจากประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง รวมทั้ง เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับรัฐชายฝั่งทั้ง ๓ ประเทศ อย่างไรก็ตามการดำเนินการ ดังกล่าวจะต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล และ ทร.จะต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล ซึ่ง ทร. มีความพร้อมในการจัดเรือและอากาศยานจาก ทรภ.๓ ในการเข้าร่วมการลาดตระเวนร่วมตามที่ กำหนดไว้ใน รพจ.๑

เมื่อ ๒๖ พ.ย.๕๐ กท. ได้เชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุมเพื่อ พิจารณาการเข้าร่วมลงนามใน รพจ.๑ และการ ลว.ร่วมทางทะเล และทางอากาศในช่องแคบมะละกา ซึ่งที่ ประชุมฯ ได้มีมติให้ผู้แทน กท. ร่วมลงนามในรพจ.๑ โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ กท. เข้าร่วมการ ลาดตระเวนร่วมๆ ตามขีดความสามารถของกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และงบประมาณที่มีอยู่ ซึ่งควร ดำเนินการไม่น้อยกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ(Minimum Requirement) ที่กำหนดไว้ใน รพจ.๑

เมื่อ ๒๒ ม.ค.๕๑ ครม. ได้มีมติเห็นชอบตามที่ กท. เสนอ ทั้ง ๓ ข้อ เกี่ยวกับการร่วมลงนาม ใน รพจ.๑ และการเข้าร่วมในการ ลว.ร่วมทางทะเล และทางอากาศในช่องแคบมะละกา โดยในส่วนของ งบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติการ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ กท. ประสานกับสำนักงบประมาณ เพื่อพิจารณาดำเนินการในรายละเอียดตามความจำเป็นและเหมาะสมต่อไป สรุปได้ ดังนี้

ให้ผู้แทน กท. ร่วมลงนามในระเบียบปฏิบัติการลาดตระเวนร่วมในช่องแคบมะละกา(Standard Operation Procedure – The Malacca Straits Patrols : SOP MSP) โดยให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ กท. เข้าร่วมการลาดตระเวนตามขีดความสามารถของกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และงบประมาณที่มีอยู่ ซึ่งควรดำเนินการไม่น้อยกว่ามาตรฐานขั้นต่ำ (minimum requirement) ที่กำหนดไว้ในระเบียบปฏิบัติประจำ

ให้ กท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือกับประเทศรัฐชายฝั่งทั้งสามประเทศ (อช. มช. และ สป.) เกี่ยวกับการลงนามและการดำเนินการที่เหมาะสม และมีมติให้ บก.ทท. รับผิดชอบในการดำเนินการต่อ TOR ในภาพรวม และหน่วยจัดกำลังในส่วนของคณะกรรมการ/คณะทำงานต่างๆ ที่กำหนด ไว้ใน TOR ส่งตำแหน่งที่จะบรรจุเพื่อเพิ่มเติม ในส่วนที่เป็นโควต้าของประเทศไทย รวมทั้งส่ง TOR ให้ ๓ ประเทศ เห็นชอบ กับให้ ยก.ทหาร นำเรียน ขออนุมัติผบ.ทหารสูงสุด เพื่อจัดให้มีการลงนามโดยมี ขว.ทหารเป็น หน่วยรับผิดชอบจัดพิธีลงนาม ในห้วงเวลาการจัดประชุม ผบ.ทหารสูงสุดอาเซียน ครั้งที่ ๖ ระหว่าง ๒๙ ก.ค.- ๒ ส.ค.๕๑ ณ ประเทศไทย ทั้งนี้ หากในกรณี TOR ต้องได้รับความเห็นชอบจาก ครม. อาจส่งผล

กระทบต่อกรอบเวลาข้างต้น การนี้ บก.กองทัพไทย เสนอให้ สป. (สนผ.กท.) พิจารณาให้ ผบ.ทหารสูงสุด เป็นผู้แทน กท. ในร่าง TOR

๑๘ ก.ย.๕๑ กองทัพไทยโดย พล.อ.บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้ลงนามใน TOR และผู้แทน ทร. ได้ลงนามใน SOP ในการเข้าร่วมการลาดตระเวนช่องแคบมะละกา หลังจากนั้น กองทัพเรือโดย ทรภ.๓ ได้จัดเรือเข้าร่วม ลว. ตั้งแต่ ต.ค. ๕๑ และ จัดอากาศยาน เข้าร่วม ลว.ตั้งแต่ ม.ค.๕๒ เป็นต้นมา

๓. รายละเอียด TOR และ SOP^{๒๓}

ความมุ่งหมาย เพื่อเพิ่มความปลอดภัยเส้นทางคมนาคม และเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเลในช่องแคบมะละกา และช่องแคบสิงคโปร์ ร่วมกันของชาติพันธมิตรรัฐชายฝั่งช่องแคบมะละกา โดยการ ลว.ทางเรือ และ ลว.ทางอากาศ สนับสนุนด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การจัดโครงสร้าง สำหรับในส่วนของ SOP ให้ ทร. เป็นหน่วยรับผิดชอบในการประสานงานเพื่อปรับแก้สาระ SOP กับ ๓ ประเทศ ให้มีความชัดเจนในส่วนที่ต้องปฏิบัติ และให้พิจารณากำลังพลที่บรรจุใน คณะกรรมการ/คณะทำงานต่าง ๆ ประกอบด้วย

คณะกรรมการอำนวยการ (Joint Coordinating Committee : JCC) ประกอบด้วย

๑. ประธานกรรมการอำนวยการฯ ฝ่ายไทย ได้แก่ เสธ.ทรภ.๓
๒. ประธานคณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางอากาศ ได้แก่ รอง เสธ.ทรภ.๓
๓. ประธานคณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางเรือ ได้แก่ ผอ.ยก.บก.ทรภ.๓
๔. ประธานคณะทำงานแลกเปลี่ยนข่าวกรอง ได้แก่ รอง จก.ชว.ทหาร (ทร.)
๕. เลขานุการคณะอำนวยการร่วมฯ ได้แก่ ผู้แทน ยก.บก.ทรภ.๓

คณะทำงาน การ ลว. ทางทะเล (Malacca Straits Sea Patrols Joint Working Group: MSSP JWG) ประกอบด้วย

๑. ประธานคณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางเรือ ได้แก่ ผอ.ยก.บก.ทรภ.๓
๒. คณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางเรือ ได้แก่ ผู้แทน กยก.สปก.ยก.ทร.
๓. คณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางเรือ ได้แก่ ผู้แทน สส.บก.ทรภ.๓
๔. เลขานุการคณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางเรือ ได้แก่ ผู้แทน ยก.บก.ทรภ.๓

คณะทำงาน ลว. ทางอากาศ (Eyes in the Sky Joint Working Group: EIS JWG)

๑. ประธานคณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางอากาศ ได้แก่ รอง เสธ.ทรภ.๓
๒. คณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางอากาศ ได้แก่ ผู้แทน กยก.สปก.ยก.ทร.
๓. คณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางอากาศ ได้แก่ ฝสธ.กปอ.คปอ.ทอ.
๔. เลขานุการคณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางอากาศ ได้แก่ ผู้แทน มวบ.ทรภ.๓

คณะทำงานแลกเปลี่ยนข่าวกรอง (Intelligence Exchange Group: IEG)

๑. ประธานคณะทำงานแลกเปลี่ยนข่าวกรอง ได้แก่ รอง จก.ชว.ทหาร (ทร.)
๒. คณะทำงานแลกเปลี่ยนข่าวกรอง ได้แก่ รอง จก.ชว.ทบ.
๓. คณะทำงานแลกเปลี่ยนข่าวกรอง ได้แก่ หน.แผนก กชว.ชว.ทอ.

^{๒๓}SOP MSP (3rd Edition) 16 January 2020

๔. เลขานุการคณะกรรมการแลกเปลี่ยนข่าวกรอง ได้แก่ ผู้แทน กข.สท.ท.ท.

การประชุมของคณะกรรมการชาติสมาชิก กำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการ
อำนวยการร่วม (MSP JCC) ปีละ ๑ ครั้ง และกำหนดให้มีการประชุมคณะกรรมการ
(คณะกรรมการร่วมในการ ลว.ทางเรือ (MSSP JWG) คณะทำงานร่วมในการ ลว. ทางอากาศ (EIS JWG) และ
คณะกรรมการแลกเปลี่ยนข่าวกรอง (IEG) ปีละ ๓ ครั้ง ทุกวงรอบ ๔ เดือน โดยหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ
จัดการประชุม

การปฏิบัติในการ ลว.ร่วมๆ ประเทศสมาชิกจะจัดกำลังลาดตระเวนทั้งทางเรือและ
ทางอากาศ สนับสนุนด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ปฏิบัติการ
แบ่งพื้นที่ช่องแคบมะละกา เป็น ๕ Sector ได้แก่ Sector 1-5 โดย ทร. จะรับผิดชอบใน Sector 5 (บริเวณ
จ.ภูเก็ต ซึ่งเป็นปากทางช่องแคบมะละกา ทางด้านตะวันตก)

๔. วงรอบการปฏิบัติ

การ ลว.ทางเรือ ประเทศสมาชิกจะทำการลาดตระเวนเฉพาะในอาณาเขตทาง
ทะเลของประเทศตนเอง

กองทัพมาเลเซีย ทำการ ลว.ทางเรือ ในพื้นที่ Sector ๒, ๓ และ ๔ เฉลี่ย ๑๓ ครั้ง/เดือน

กองทัพสิงคโปร์ ทำการ ลว.ทางเรือ ในพื้นที่ Sector ๑ เฉลี่ย จำนวน ๒๒ ครั้ง/เดือน

กองทัพอินโดนีเซีย ทำการ ลว.ทางเรือ ในพื้นที่ Sector ๒,๓ และ ๔

กองทัพไทย จัดเรือใน ทรภ.๓ ทำการ ลว.ในพื้นที่ Sector ๕ เฉพาะในอาณาเขตทางทะเล
ของไทย ตั้งแต่ ต.ค.๕๑ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เฉลี่ยประมาณ ๑๕ - ๒๐ ครั้ง/เดือน การ ลว.ทางอากาศ
ประเทศสมาชิกจะทำการ ลว.บริเวณช่องแคบมะละกา และช่องแคบสิงคโปร์ ในพื้นที่ปฏิบัติการ ตั้งแต่
Sector 1 - 5 และจะไม่บิน ลว. เข้าใกล้แนวชายฝั่งของรัฐชายฝั่งอื่น น้อยกว่าระยะ ๓ ไมล์ทะเล
โดยมีการจัดทีมผสมลาดตระเวนทางอากาศในทะเล (Combine Maritime Patrol Team : CMPT)
ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากชาติสมาชิกบนเครื่อง ทั้งนี้ ตั้งแต่ ก.ย.๕๒ เป็นต้นมา ทร.ได้ส่ง CMPT ฝ่ายไทย
ไปขึ้น บ.ลว. ของประเทศ สป. มช. และ อช. และตั้งแต่ เม.ย.๕๓ เป็นต้นมา ทรภ.๓ ได้รับ CMPT
ต่างชาติ ประเทศ สป. มช. อช.มาร่วม ลว. กับ บ.ลว.๑ (Do-228) ของ ทรภ.๓ และปฏิบัติการบิน ตั้งแต่
เดือน ม.ค.๕๒ เป็นต้นมา ในพื้นที่ Sector 5 เฉพาะในอาณาเขตทางทะเลของไทย เฉลี่ย ๘ เที่ยวบิน/เดือน

จัดตั้งศูนย์อำนวยการ และเฝ้าติดตามการปฏิบัติ (Monitor Action Agency :
MAA) ที่ ศปก.ท. และ ศปก.ท.รภ.๓ ซึ่งทำหน้าที่ รวบรวม วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนข้อมูล กับ MAA
ประเทศ สป. มช. และ อช. รวมทั้งติดตามการปฏิบัติการ ลว. ของเรือและอากาศยาน ที่ทำการ ลว. ในพื้นที่ Sector
5 โดยการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่าง MAA กองทัพไทย กับ MAA ชาติสมาชิก เรือ และ
อากาศยานฝ่ายเรา จำนวน ๓ ช่องทาง ได้แก่ ทางข่ายวิทยุ UHF VHF และ HF ตามที่กำหนดไว้ใน
SOP ทางโทรศัพท์ HOT LINE และ ทางระบบสารสนเทศ ผ่านทางเว็บไซต์ Malaca Straits Patrols
Information System : MSP IS โดยทำการติดต่อสื่อสารกัน ซึ่งในเว็บไซต์สามารถ Upload และ
Download ข้อมูลได้

๕. ผลการปฏิบัติที่ผ่านมา

ตั้งแต่ที่กองทัพไทยเข้าร่วม ลว. ในช่องแคบมะละกา เมื่อ ต.ค.๕๑ เป็นต้นมา พบเหตุการณ์ โจรสลัด การก่อการร้าย และอาชญากรรมข้ามชาติ เกิดขึ้นในพื้นที่ Sector 5 เป็นจำนวนมาก เทียบกับในพื้นที่ของอีก ๓ ประเทศ สำหรับภาพรวมของพื้นที่ช่องแคบมะละกาและช่องแคบลิงคโปร์ องค์กรเดินเรือระหว่างประเทศ International Maritime Bureau (IMB) ได้รายงานว่ามีสถิติการปล้นเรือ (Piracy and armed robbery at sea) ในช่องแคบมะละกา ตั้งแต่ปี ค.ศ.๒๐๐๕ – ๒๐๑๔ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากความร่วมมือของรัฐชายฝั่งในช่องแคบมะละกา โดยในปี ค.ศ. ๒๐๑๗ ได้รับรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จำนวน ๑๐ เหตุการณ์ เป็นการกระทำในลักษณะลักขโมยสิ่งของในเรือ จำนวน ๕ เหตุการณ์ ในพื้นที่ Sector 1 และการกระทำในลักษณะความพยายามที่จะลักขโมย แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จำนวน ๓ เหตุการณ์ ในพื้นที่ Sector 2 และ 3 ทั้งนี้ ไม่มีเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัด ส่วนในปี ค.ศ.๒๐๑๘ ได้รับรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จำนวน ๗ เหตุการณ์ เป็นการกระทำในลักษณะลักขโมยสิ่งของในเรือ ในพื้นที่ Sector 1 และ 2 ทั้งนี้ ไม่มีเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัด ทั้งนี้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การกระทำโจรสลัดและการปล้นเรือในช่องแคบมะละกามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง หรือบ้างหวังอาจเพิ่มขึ้นเล็กน้อยก็ไม่มีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ปัญหาการกระทำโจรสลัดและการปล้นเรือในช่องแคบมะละกาก็ยังคงไม่หมดไปจากภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำในลักษณะการปล้นเรือและลักขโมยสิ่งของในเรือยังคงมีอยู่ในระดับต่ำต่อเนื่องต่อไป ทั้งนี้ ปัญหาส่วนหนึ่งเป็นผลพวงมาจากปัญหาเศรษฐกิจและความยากจน

๖. ประโยชน์ที่ได้รับ

เป็นการแสดงออกถึงเกียรติภูมิของ ทร. และประเทศไทย ในการปฏิบัติงานกับต่างประเทศ

เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่าง ประเทศชาติสมาชิก โดยเฉพาะประเด็นการต่อต้านโจรสลัดและการปล้นเรือ ซึ่งถือว่าเป็นภัยคุกคามทางทะเลรูปแบบใหม่ที่สำคัญอย่างยิ่ง

เป็นการพัฒนาการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางทะเล ระหว่างชาติสมาชิก ให้มีความรวดเร็วยิ่งขึ้น

เป็นการให้ความคุ้มครองเรือไทยและเรือต่างชาติที่สัญจรผ่านช่องแคบมะละกา

เป็นการแสดงสิทธิในฐานะรัฐชายฝั่งปากช่องแคบมะละกา

วิสัยทัศน์และนโยบายของกองทัพเรือ

ทร. ในฐานะหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงทางทะเล ได้ประเมินปัญหาความมั่นคงทางทะเลของประเทศไทย ดังนี้

๑. ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ซึ่งแนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้นจะมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จากการที่ประเทศคู่กรณีของประเทศจีนได้ชักนำเอามหาอำนาจนอกภูมิภาคเข้ามา มีบทบาทในพื้นที่ความขัดแย้ง เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจกับประเทศจีน ทำให้ปัญหาดังกล่าวมี

ความซับซ้อนมากขึ้น และอาจลุกลามจนถึงขั้นกระทบกับผลประโยชน์ของชาติ ซึ่งต้องใช้ทะเลในบริเวณพื้นที่ความขัดแย้งเป็นเส้นทางในการขนส่งสินค้าทางทะเลเพื่อเข้า - ออก ประเทศไทยได้

๒. ปัญหาอาณาเขตทางทะเลและพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเล อันมีผลสืบเนื่องมาจากทรัพยากรที่หาได้จากบนบกเริ่มขาดแคลน ทำให้มีความต้องการแสวงหาทรัพยากรจากทะเลเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงมีความประสงค์ที่จะครอบครองพื้นที่ในทะเลให้มากที่สุด แนวโน้มในอนาคตจึงทำให้การอ้างสิทธิอาณาเขตทางทะเลที่เหลื่อมทับกันระหว่างประเทศ จะเป็นต้นเหตุที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเลกับหลายประเทศ ทั้งทะเลด้านฝั่งอ่าวไทย และทะเลอันดามัน

๓. ปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย (IUU Fishing) และการทำประมงรุกล้ำน่านน้ำอันเนื่องมาจากจำนวนเรือประมงไทยที่มีมาก และไม่สัมพันธ์กับปริมาณสัตว์น้ำที่มีอยู่ทำให้เรือประมงต้องหันไปพึ่งพิงแหล่งประมงนอกน่านน้ำ ซึ่งแม้ว่าประเทศไทยสามารถปลดใบเหลืองจากอียูได้แล้ว และประเทศเพื่อนบ้านมีการเปิดสัมปทานให้เรือประมงไทยเข้าไปทำการประมง หรือเปิดโอกาสให้เข้าไปร่วมทุนแล้วก็ตาม ยังมีเรือประมงไทยลักลอบเข้าไปทำประมงโดยผิดกฎหมาย และมีเรือประมงต่างชาติเข้ามาทำการประมงในน่านน้ำไทยอย่างผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน เนื่องจากขาดการจัดระบบ การออกกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายควบคุมการทำประมงอย่างจริงจัง รวมทั้งต้องดำรงมาตรการและหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้นำมาใช้แก้ปัญหา เช่น การติดตั้งระบบ VMS กับเรือประมงทุกลำเพื่อประโยชน์ในการติดตาม พิสูจน์ทราบ และตรวจสอบพฤติกรรมการทำประมง รวมถึงความร่วมมือกันของนานาประเทศที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว ทำให้ในห้วงเวลา ๒๐ ปีข้างหน้า แนวโน้มของปัญหาน่าจะทุเลาเบาบางลง อย่างไรก็ตาม ต้องมีการเตรียมการ การป้องปราม และป้องกันเพื่อรองรับปัญหานี้ภายหลังการยุบเลิก ศปมผ. โดยจะมุ่งใช้ ศรชล.ทำหน้าที่เป็นหน่วยบูรณาการในการบังคับใช้กฎหมายทางทะเลทดแทน

๔. ปัญหาภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในระยะยาว ได้แก่ การลักลอบขนของหนีภาษี การลักลอบขนและค่าน้ำมันเถื่อนในทะเล การลักลอบขนส่งอาวุธสงคราม และยาเสพติด และการค้ามนุษย์

๕. ปัญหาการก่อการร้าย บริเวณแท่นผลิตก๊าซธรรมชาติและน้ำมันในทะเล และบริเวณท่าเรือพาณิชย์ที่สำคัญของประเทศ

๖. ปัญหาโจรสลัดและการปล้นเรือด้วยอาวุธ ซึ่งเป็นปัญหาภัยคุกคามด้านความมั่นคงทางทะเล และส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ทั้งที่เกิดขึ้นในช่องแคบมะละกาและบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งตามเส้นทางคมนาคมทางทะเลที่ประเทศไทยมีผลประโยชน์ไปถึง ดังเช่น บริเวณน่านน้ำนอกชายฝั่งโซมาเลีย เป็นต้น

๗. ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง การเกิดคราบน้ำมันรั่วไหลในทะเล ทั้งฝั่งอ่าวไทยและทะเลอันดามัน อุบัติภัยทางทะเลทั้งเรือล่ม เรือจม และอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นภายในเรือ การสูบน้ำมันเข้า - ออกเรือในท่าหรือในทะเล การลักลอบปล่อยน้ำมันและของเสียลงทะเล การเกิดอุบัติเหตุในแท่นผลิต ก๊าซธรรมชาติและน้ำมันในทะเล การใช้เครื่องมือทำการประมงผิดกฎหมาย การลักลอบจับปลาในฤดูวางไข่ การสร้างสิ่งปลูกสร้างบริเวณชายหาดและป่าชายเลน ที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ทางทะเลโดยตรง การท่องเที่ยวทางทะเลที่ขาดความรับผิดชอบต่อ อันเป็นผลพวง

จากนโยบายที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและการระดมทุนจากต่างชาติ โดยไม่มีมาตรการ บังคับและควบคุมที่ดี จนส่งผลกระทบต่อการละเมิดหรือกระทำผิดกฎหมายในพื้นที่ท่องเที่ยวทางทะเล และทำให้เกิดความเสียหายกับปะการัง และรบกวนสภาพแวดล้อมทางทะเล

๘. ปัญหาภัยธรรมชาติและสาธารณภัยขนาดใหญ่ รวมถึงภัยอันเนื่องมาจากมนุษย์เป็นผู้กระทำ ซึ่งมีแนวโน้มจะมีความรุนแรงมากขึ้น

ดังนั้น กองทัพเรือในฐานะหน่วยงานหลักด้านความมั่นคงทางทะเล ทร.ได้มี การประเมินสภาวะแวดล้อมและจัดทำยุทธศาสตร์ ทร. ระยะ ๑๐ ปี พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๖๗ ซึ่งได้กำหนด ยุทธศาสตร์และโครงสร้างกำลังรบของ ทร.ที่มีขีดความสามารถเหมาะสมและเพียงพอสำหรับการ ปฏิบัติงานตามภารกิจในห้วงระยะเวลา ๑๐ ปีข้างหน้า และการพัฒนา ทร.เป็นไป ตามวิสัยทัศน์ กองทัพเรือ พ.ศ.๒๕๖๗ ที่ว่า “กองทัพเรือ เป็นหน่วยงานความมั่นคงทางทะเลที่มีบทบาทนำใน ภูมิภาค และเป็นเลิศในการบริหารจัดการ” นอกจากนี้เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการบริหารราชการใน ปัจจุบัน ยุทธศาสตร์ ทร.ได้กำหนดรูปแบบการประเมินให้สามารถเป็นกรอบแนวทางที่ถ่ายทอดไปสู่การ จัดทำแผนปฏิบัติการ ๔ ปี และ ๑ ปี ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.๒๕๕๖ ได้อย่างเหมาะสม ส่วนยุทธศาสตร์ ทร. ระยะ ๒๐ ปี พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ ได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างขีดความสามารถเพื่อให้ ทร.มีกำลังรบที่เหมาะสม พร้อมปฏิบัติการทั้ง สองฝั่งทะเล และสามารถพื้นที่ปฏิบัติการทัพเรือภาคอย่างสมดุล ตามแนวคิดระดับยุทธศาสตร์ว่า “สองฝั่ง มหาสมุทรและสามพื้นที่ปฏิบัติการ” หรือ “Two Oceans and Three Areas, (OOAAA/Double O Triple A)”^{๒๔} ซึ่ง ทร.ต้องมีขีดความสามารถในการปฏิบัติการระยะไกล เพื่อการปฏิบัติการร่วม/ผสม การฝึกร่วม/ผสม และการแสดงกำลัง ตลอดจนมีการเสริมสร้างกำลังของ ทรภ. ให้มีขีดความสามารถ และเครื่องมือที่เพียงพอ พร้อมปฏิบัติการกิจ ตั้งแต่ในยามปกติ โดยในอนาคต ๒๐ ปีข้างหน้า ทร.จะยัง ดำรงบริบทสำคัญทั้งด้านการรบและที่ไม่ใช่การรบ โดยมีบทบาทหลักของ ทร. ๓ บทบาท ประกอบด้วย ๑) บทบาทในด้านการปฏิบัติการทางทหาร (Military Role) ๒) บทบาท ในด้านการรักษากฎหมายและ ช่วยเหลือ (Constabulary and Benign Role) และ ๓) บทบาทในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Diplomatic Role) ดังนั้น เพื่อตอบสนองแนวความคิดทางยุทธศาสตร์และบทบาทข้างต้นดังกล่าว ทร.จึงได้กำหนดแนวทางการดาเนินการของ ทร.ไว้ ๕ ประการ เรียงตามลำดับความสำคัญ ประกอบด้วย ๑) ปกป้องสถาบัน ๒) ป้องกันประเทศทางทะเล ๓) สนับสนุนการรบทางบก ๔) การรักษาผลประโยชน์ของชาติและความมั่นคงทางทะเล และ ๕) การพึ่งพาตนเอง การพัฒนา ประเทศ และการช่วยเหลือประชาชน ภายใต้คุณค่าที่กองทัพเรือส่งมอบให้กับสังคม “กองทัพเรือที่ ประชาชนเชื่อมั่นและภาคภูมิใจ” ซึ่งวิสัยทัศน์กองทัพเรือ พุทธศักราช ๒๕๖๗ เป็นภาพความคาดหวัง ที่กองทัพเรือมุ่งพัฒนาเพื่อนำพาองค์กรไปสู่การบรรลุเป้าหมายนั้นในอนาคต รวมทั้งยังสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นในความรู้สึกของประชาชนว่า กองทัพเรือจะส่งมอบผลการปฏิบัติงานที่มี คุณค่าและน่าภาคภูมิใจให้กับสังคมในทุกภารกิจ โดยเฉพาะการเป็นหน่วยงานที่สามารถสร้าง หลักประกันด้านความมั่นคงทางทะเลให้กับประเทศ มีผลการปฏิบัติงานที่ดี มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม มีความเป็นมืออาชีพและมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง ตลอดจนเป็น

^{๒๔} ยุทธศาสตร์กองทัพเรือ ระยะ ๒๐ ปี พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙

หน่วยงานที่มีบทบาทที่โดดเด่นในการดำรงไว้ซึ่งเกียรติ และศักดิ์ศรีของประเทศในสังคมโลก เป็นที่ยอมรับ เชื่อถือ ชื่นชม และยกย่องจากสาธารณชนในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับหน่วยงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน^{๒๕}

๑. การเข้าแทรกแซงและแผ่อิทธิพลของมหาอำนาจ

สหรัฐอเมริกายังแผ่อิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อไปในลักษณะของการรักษาผลประโยชน์ของตน การป้องกันและต่อต้านการก่อการร้าย การรักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเลในช่องแคบมะละกา ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาก็พยายามรักษาอิทธิพลด้วยการส่งเสริมความร่วมมือกับอินเดียในการปิดล้อมไม่ให้จีนขยายอิทธิพลสู่มหาสมุทรอินเดียทางด้านเอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งในพม่า นอกจากนี้สหรัฐฯ ยังพยายามดำรงความเป็นกับประเทศพันธมิตรในภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทะเลฉบับใหม่ภายใต้ชื่อ A Cooperative Strategy for 21st Century Sea Power และยุทธศาสตร์ Offshore Asia รวมทั้งการถ่วงดุลอำนาจจีน สำหรับรัสเซียซึ่งกำลังฟื้นตัวจากสภาพเศรษฐกิจในทิศทางที่ดีขึ้นก็พร้อมกลับเข้ามามีอิทธิพลอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งรัสเซียจะมุ่งเน้นเศรษฐกิจเป็นตัวนำ โดยพยายามพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก มากขึ้น โดยเฉพาะจีน ส่วนด้านการทหารนั้น รัสเซียจะยังคงมีความเข้มแข็งในระยะยาวต่อไป และมุ่งเน้นการแสวงหาพันธมิตรในภูมิภาคมากขึ้น ส่วนอินเดียได้มีนโยบาย Act East เพื่อขยายอิทธิพล มุ่งส่งเสริมและรักษาสันติภาพ ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือทางทหารกับประเทศต่าง ๆ โดยอินเดียจะแสวงหาความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับประเทศเพื่อนบ้าน และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินเดียมองว่าการขยายอิทธิพลของจีนในทะเลจีนใต้และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะเป็นภัยคุกคามที่สำคัญมาก ทั้งนี้ปัญหาการแย่งชิงเพื่อเข้ามามีอิทธิพลของทุกประเทศที่ตั้งอยู่รอบบริเวณนี้ต่างก็ดำเนินการกันอย่างเต็มที่เพื่อทำการแสวงหาและรักษาผลประโยชน์ของชาติตน ในขณะเดียวกันประเทศมหาอำนาจและประเทศต่าง ๆ นอกภูมิภาค ก็ใช้ประโยชน์เพื่อถ่วงดุลอำนาจระหว่างมหาอำนาจด้วยกัน สหรัฐอเมริกาวางกำลังในสิงคโปร์เพื่อใช้เป็นฐานในการส่งกำลังบำรุง รักษาความมั่นคงในช่องแคบมะละกาที่เป็นช่องแคบสำคัญในภูมิภาค และรักษาเส้นทางลำเลียงทางทหารในการเคลื่อนย้ายกำลังจากแปซิฟิกไปตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความสำคัญ ขณะเดียวกันก็สามารถเฝ้าติดตามกำลังทางเรือของประเทศเป้าหมายได้

๒. ปัญหาความหวาดระแวงจากการเสริมสร้างกำลังทางเรือ (Armed Racing)

การเสริมสร้างกำลังทางเรือของจีนและอินเดีย ตลอดจนการเสริมสร้างกำลังทางเรือในเชิงรุกของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้จะมีเหตุผลเพื่อปกป้องผลประโยชน์และอธิปไตยของชาติก็ตาม แต่ได้ก่อให้เกิดความหวาดระแวงต่อกันในภูมิภาค และเกิดการแข่งขันในการเร่งเสริมสร้างกำลังกองทัพซึ่งอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสมดุลของกำลังในภูมิภาค และอาจเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลร่วมกันในอนาคต สังเกตเชิงประจักษ์ได้จากภูมิภาค

^{๒๕} Ibid.

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้แท้จริงแล้วเป็นภูมิภาคที่สะสมอาวุธมากเป็นลำดับต้น ๆ ของโลก^{๒๖} ทั้งนี้ประเด็นหลักมาจากความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ถึงแม้อาเซียนได้ถือกำเนิดแล้วก็ตาม การสะสมอาวุธมิได้ลดลงแต่อย่างใด ในทางกลับกันมีแนวโน้มสะสมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง^{๒๗}

๓. ปัญหาความขัดแย้งการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะและเขตแดนทางทะเลที่ยังตกลงไม่ได้

ปัญหาความขัดแย้งเนื่องมาจากการปักปันเขตแดนทางบกที่ส่งผลถึงอาณาเขตทางทะเล ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการอ้างสิทธิ์ของเขตแดนทางทะเลเหลื่อมทับกัน และการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะต่าง ๆ ซึ่งปัญหาดังกล่าว เป็นปัญหาดั้งเดิมที่มีความสำคัญยิ่งเกี่ยวพันถึงผลประโยชน์ของชาติ เขตแดน อธิปไตย และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเมื่อเกี่ยวพันกับทรัพยากรธรรมชาติ น้ำมันและก๊าซธรรมชาติในทะเล ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวแบ่งเป็นระหว่างประเทศคู่กรณี จากการประกาศเขตทางทะเลเหลื่อมทับกันในบริเวณเขตไหล่ทวีป ที่แต่ละประเทศประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตน ๒๐๐ ไมล์ทะเล เช่น ความขัดแย้งทางด้านเขตแดนทางทะเลระหว่าง ประเทศไทย-เวียดนาม มาเลเซีย-อินโดนีเซีย มาเลเซีย-สิงคโปร์ ญีปุ่น-เกาหลีใต้ เป็นต้น และความขัดแย้งระหว่างประเทศจากการอ้างกรรมสิทธิ์ทางทะเลเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ ประกอบด้วย จีน ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และ บรูไน ความขัดแย้งดังกล่าวมีผลกระทบต่อการพัฒนาแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติบริเวณหมู่เกาะนาทูนาของอินโดนีเซีย แหล่งน้ำมันมาลาปายาและคามากอของฟิลิปปินส์แหล่งก๊าซธรรมชาติบริเวณนอกชายฝั่งของเกาะซาราวักของมาเลเซีย และแหล่งน้ำมัน Dai Hung ของเวียดนาม ที่อาจลุกลามและมีการกระทบกระทั่งกันทางทหารเกิดขึ้น

๔. การก่อการร้ายทางทะเล (Maritime terrorism)

การก่อการร้ายทางทะเล จะเป็นเรื่องที่สำคัญเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงทางทะเลของภูมิภาค นับแต่เกิดเหตุการณ์ การโจมตีเรือรบสหรัฐอเมริกา USS Cole ในเดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๓ เหตุการณ์โจมตีสหรัฐอเมริกาเมื่อ ๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๔ การโจมตีเรือสินค้าของฝรั่งเศส ชื่อ Limburg ใน พ.ศ.๒๕๔๕ และเหตุการณ์ก่อการร้าย ณ เกาะบาหลี เมื่อ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๕ สำหรับในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายทางทะเล เป็นเรื่องที่ไม่อาจมองข้ามและจำเป็นต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะในน่านน้ำของอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ซึ่งมีกลุ่มก่อการร้ายที่สำคัญถึง ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย Abu Sayyaff Group (ASG), Jemaah Islamiyah (JI) และ Gerakan Aceh Merdeka (GAM) สำหรับกลุ่มที่มีบทบาทสูงในภูมิภาคนี้ ได้แก่ กลุ่มอาบูไซยาฟ โดยเมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๗ ได้โจมตีเรือเฟอร์รี่ของฟิลิปปินส์ใกล้กรุงมะนิลา มีผู้เสียชีวิต ๑๑๖ คน มีนักวิเคราะห์หลายคนเชื่อว่า รากฐานและการสนับสนุนด้านการเงินของกลุ่มก่อการร้ายต่าง ๆ เหล่านี้มาจากแหล่งเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาการก่อการร้ายที่โจมตีต่อเป้าหมายทางทะเลนั้นจัดได้นาน้อยมาก มีประมาณร้อยละ ๒ ของการก่อการร้าย

^{๒๖}(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.forbes.com/sites/peterpham/2017/12/20/the-arms-race-in-the-south-china-sea/#732951e44b1a>, 2563.

^{๒๗}(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.weforum.org/agenda/2018/09/asias-arms-race-and-why-it-doesnt-matter/>,2563.

ทั้งหมด สำหรับประเทศในภูมิภาคนี้ที่ต้องระวังเป็นอย่างมาก ได้แก่ สิงคโปร์ ใต้หวัน ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และไทย โดยในอนาคตคาดว่ากลุ่มก่อการร้ายจะให้ความสนใจต่อเป้าหมายในทะเลเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มอัลกออิดะห์ อาจมีเป้าหมายก่อวินาศกรรมระบบการค้าทางทะเล สำหรับพื้นที่ที่เป็นจุดต่อแหลมต่อการก่อการร้ายทางทะเล ได้แก่ บริเวณทะเลชูลู^{๒๘} ซึ่งในปี ค.ศ.2019 เกิดขึ้นจำนวน ๔ ครั้ง ตามรูปภาพ ตลอดจนท่าเรือขนาดใหญ่ตามเมืองท่าต่าง ๆ ที่สำคัญ อีกทั้งมีแนวโน้มที่กลุ่มก่อการร้ายสากลจะใช้ทะเลของภูมิภาคในการลักลอบลำเลียงอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงอีกด้วย ทั้งนี้สหรัฐอเมริกาได้ริเริ่มจัดตั้งกรอบความร่วมมือ Proliferation Security Initiative (PSI) เมื่อ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๖ เพื่อร่วมมือในการยับยั้ง ติดตาม และกำจัดช่องทาง การขนส่งอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงทั้งทางทะเล ทางบก และทางอากาศ แต่เน้นที่การปิดล้อมทาง ทะเลเป็นหลักเพราะทะเลมีสัดส่วนร้อยละ ๗๐ ของเส้นทางการขนส่งของโลก จุดมุ่งหมายสำคัญของ PSI อยู่ที่การขยายความร่วมมือไม่เพียงแต่จำกัดในกรอบประเทศ แต่ความร่วมมืออาจมาจากกลุ่ม การทูต ประชาคมด้านความมั่นคง และภาคเอกชน ในการปรับปรุงระบบต่อต้านการแพร่ขยายของอาวุธ ที่มีอำนาจทำลายล้างสูงร่วมกัน โดยกรอบ PSI เริ่มขึ้นจาก ๑๑ ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ โปแลนด์ โปรตุเกส สเปน และสหรัฐอเมริกา มีประเทศอื่นๆ เข้าร่วม ได้แก่ สิงคโปร์ นิวซีแลนด์ ตุรกี กรีซ รัสเซีย และไทย อย่างไรก็ตามปัญหา การก่อการร้ายทางทะเลจะเป็นปัญหาลำดับแรกที่ทุกชาติในภูมิภาค ตลอดจนชาติมหาอำนาจทุกชาติ ให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ ซึ่งหากเกิดการก่อการร้ายทางทะเลขึ้น จะกระทบกับเศรษฐกิจและ ความมั่นคงทางทะเลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งถือว่าเป็นผลประโยชน์ที่ทุกชาติให้ความสำคัญร่วมกัน อย่างมีนัยสำคัญ

๕. ปัญหาโจรสลัดและการปล้นทางทะเล

โจรสลัดและการปล้นทางทะเลเป็นภัยคุกคามต่อการเดินเรือในภูมิภาคโดยเฉพาะใน ช่องแคบมะละกา เนื่องจากเป็นบริเวณที่เชื่อมต่อกันทางทะเลระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับแปซิฟิก และเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าและพลังงานที่สำคัญของโลก มีเรือบรรทุกสินค้าและพลังงาน เดินทางผ่านเข้า-ออกหนาแน่นตลอดเวลาไม่สามารถใช้ความเร็วสูงได้ จึงมีโอกาสถูกโจรสลัดโจมตี ขณะเดียวกันยังเป็นแหล่งทรัพยากรประมงที่สำคัญ ดังนั้นจึงมีเรือประมงเข้าไปทำการประมงในช่อง แคบและบริเวณใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก ทำให้มีเหตุการณ์โจรสลัดปล้นเรือน้ำมัน เรือประมง และ เรือที่แล่นความเร็วต่ำอยู่เสมอ ๆ และด้วยลักษณะชายฝั่งของช่องแคบทั้งสองด้านเป็นชายฝั่งเว้าแหว่ง และมีเกาะเป็นจำนวนมาก จึงเอื้ออำนวยต่อการหลบซ่อนตัวที่ยากต่อเจ้าหน้าที่เข้าไปควบคุมดูแล ซึ่ง ปัญหาโจรสลัดและการปล้นทางทะเลจะแปรผันตามเศรษฐกิจ กล่าวคือ หากเศรษฐกิจในภูมิภาคไม่ดี กลุ่มโจรสลัดและการปล้นเรือทางทะเลก็จะออกทำงานมากขึ้น เพื่อยังชีพและครอบครัว ทั้งนี้แน่นอนว่า อินโดนีเซีย (บริเวณช่องแคบมะละกา) ยังเป็นพื้นที่เสี่ยงกับปัญหาโจรสลัดมากที่สุดและยังมีแนวโน้ม ว่าจะเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อไป

^{๒๘} Ibid

๖. ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล (Illegal activities at sea)

การค้าของเถื่อน ยาเสพติด การแพร่กระจายของอาวุธสงคราม การลักลอบเข้าเมือง โดยผิดกฎหมาย การทำประมงรุกล้ำน่านน้ำ และการค้ามนุษย์ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากความเข้มงวดในการปราบปรามทางบก ที่ผ่านมามีปัญหาดังกล่าวมักจะมีการเชื่อมโยงมาจากภายนอกประเทศและประเทศเพื่อนบ้านล้วนเป็นปัญหา เป็นภัยคุกคามที่บ่อนทำลายต่อความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมในภาพรวม โดยในส่วนของ การแพร่กระจายของอาวุธสงคราม ปัญหาเกิดมาจากความขัดแย้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ที่ยังมีอยู่ในภูมิภาค เช่น การต่อสู้และปราบปรามชนกลุ่มน้อยในพม่า ความขัดแย้งในแคว้นแคชเมียร์ระหว่างอินเดียและปากีสถาน การต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนในอาเจระห์ อินโดนีเซีย ปัญหาความไม่สงบใน ๓ จังหวัดภาคใต้ในไทย ปัญหากลุ่มกบฏพยัคฆ์หม้อเหล็กในศรีลังกา ก่อให้เกิดความต้องการและการเคลื่อนย้ายอาวุธสงคราม ซึ่งมีแนวโน้มจะใช้บริการขนส่งทางทะเลทั้งทะเลอันดามัน อ่าวไทย และทะเลจีนใต้ เป็นเส้นในการลำเลียง เนื่องจากสะดวก เคลื่อนย้ายได้ง่ายและสามารถลำเลียงได้จำนวนมาก สำหรับการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายทางทะเล ปัญหาเกิดมาจากความขัดแย้งภายในประเทศ ความขัดแย้งระหว่างประเทศ และความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ จึงทำให้เกิดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างผิดกฎหมายใน ๒ ลักษณะ คือ ผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบ และแรงงานต่างด้าว ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะคงอยู่อย่างต่อเนื่องในอนาคต การลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและปัญหาด้านความมั่นคงตามมา เช่น การก่อการร้าย ยาเสพติด การแพร่กระจายของอาวุธสงคราม การค้ามนุษย์ อาชญากรรม และโรคระบาด เป็นต้น พื้นที่ที่ประสบปัญหาดังกล่าวมาก ได้แก่ ทะเลอันดามันจากกลุ่มมุสลิมพม่า หรือโรฮิงยาที่ถูกทางการพม่ากดขี่ ชมเหนง และประสบปัญหาความยากจนในพม่าใช้การเดินทางทางทะเลจากจังหวัดชิตต่วย ในพม่า เพื่อลักลอบเข้าไปทำงานในประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ส่วนการทำประมงรุกล้ำน่านน้ำ มีปัญหาเนื่องมาจากการที่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคได้ประกาศสิทธิเหนือทะเลอาณาเขต ครอบคลุมพื้นที่ทางทะเล ๒๐๐ ไมล์ทะเล ทำให้พื้นที่ที่เป็นเขตทะเลหลวงลดลง ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำในบริเวณชายฝั่งและในอ่าวไทยมีจำนวนลดลง มีผลตอบแทนไม่คุ้มค่าต่อการดำเนินการ จึงเกิดการทำการประมงรุกล้ำน่านน้ำ ทั้งนี้ประเทศหลักที่มีขีดความสามารถด้านการประมงในภูมิภาค ประกอบด้วย อินโดนีเซีย ไทย เวียดนาม และฟิลิปปินส์ ได้มีการเข้าไปทำการประมงในเขตทะเลที่มีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ซึ่งอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของ อินเดีย พม่า มาเลเซีย กัมพูชา และอินโดนีเซีย จึงเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งในระดับท้องถิ่นจากการประมงรุกล้ำน่านน้ำดังกล่าว ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งด้วยการใช้กำลังเกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ ทั้งนี้การแสวงประโยชน์ร่วมโดยการเปิดสัมปทานทำการประมง และการลาดตระเวนร่วมของกำลังทางเรือของประเทศที่มีชายแดนทางทะเลติดต่อกัน เป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยให้ปัญหาดังกล่าวบรรเทาลง

๗. ปัญหาภัยธรรมชาติและอุบัติเหตุทางทะเล

แนวโน้มของภัยพิบัติที่เกิดจากพายุและคลื่นลมจะยังคงปรากฏต่อไป รวมถึงภัยพิบัติขนาดใหญ่จากกรณีแผ่นดินไหวและคลื่นยักษ์สึนามิก็ยังมีโอกาสที่เกิดขึ้นได้อีก เนื่องจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศโลกหรือกรณีของสภาวะโลกร้อน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนความเป็นอยู่ของประชาชน ปัญหาอุบัติเหตุทางทะเลที่เกิดคราบน้ำมันรั่วไหล

ในทะเล การเกิดคราบน้ำมัน ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากกรณีเรือล่ม เรือจม และอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นภายในเรือ ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ในบริเวณนั้นเป็นวงกว้าง มีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและรายได้เข้าประเทศอย่างมากโดยใช้เวลานานในการฟื้นฟู ปัญหาดังกล่าว เป็นภัยคุกคามร่วมที่ต้องอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างประเทศ ในการวางแผน การป้องกัน อพยพ กู้ภัย และฟื้นฟู ดังจะเห็นได้จากความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือจาก คลื่นยักษ์สึนามิในอินโดนีเซีย และพายุไต้ฝุ่นนาทิกซในพม่า เป็นต้น

เอกสารวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง

ธานี สุขเกษม^{๒๙} ได้วิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้การรวมตัวกันของประชาคมอาเซียนไม่ดีเท่าที่ โดยปัจจัยหลักได้แก่

๑. การที่ประเทศสมาชิกยังคงปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นหลัก และการหารายได้เข้าของรัฐประเทศในอาเซียนมีลักษณะเหมือนกันคือรายได้หลักของประเทศมาจากการเก็บภาษีศุลกากรสินค้าขาเข้าและขาออก ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียนให้ยกเลิกการเก็บภาษีระหว่างกันหรือการเก็บภาษีให้น้อยลง แต่ประเทศสมาชิกไม่สามารถสละรายได้ในส่วนนี้ได้เนื่องจากเป็นเงินที่ต้องนำมาพัฒนาประเทศ การรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างประเทศในภาคนี้จึงยังทำได้ยาก

๒. ความขัดแย้งระหว่างประเทศอาเซียน ประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนยังมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศอยู่ เช่น ปัญหาพรมแดนระหว่างประเทศไทยกัมพูชา ปัญหาพรมแดนระหว่างมาเลเซีย - ฟิลิปปินส์ - อินโดนีเซีย เป็นต้น

๓. ความแตกต่างด้านสังคมและวัฒนธรรม ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนา และนอกเหนือจากความแตกต่างทางศาสนาแล้วปัญหาชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมาก ซึ่งแน่นอนว่าย่อมจะมีความแตกต่างทางความเชื่อ วิถีชีวิต ภาษาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ก็เป็นอุปสรรคต่อการหลอมรวมสร้างความเป็นหนึ่งเดียว

๔. ตั้งแต่อดีตจนถึงช่วงก่อนที่กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้ อาเซียนยึดถือหลักการฉันทามติเป็นพื้นฐานของกระบวนการตัดสินใจและกำหนดนโยบายมาโดยตลอด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการทำอาเซียนจะตกลงกันดำเนินการใด ๆ ประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดทั้งสิบประเทศจะต้องเห็นชอบกับข้อตกลงนั้น ๆ ก่อน

๕. การที่อาเซียนยึดมั่นในหลัก “ฉันทามติ” และ “การไม่แทรกแซงกิจการ ภายในซึ่งกันและกัน” หรือที่ผู้สังเกตการณ์อาเซียนเรียกว่า “วิถีทางของอาเซียน” (ASEAN’s Way) ในทางหนึ่งนั้นก็ถือเป็นผลดีเพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเทศสมาชิก อาเซียนซึ่งมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากในเรื่องระบบการเมืองวัฒนธรรมและฐานะทางเศรษฐกิจมีความ “สะดวกใจ” ในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกและดำเนินความร่วมมือในกรอบอาเซียน แต่ในอีกทางหนึ่ง “ฉันทามติและการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน” ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในหลายโอกาสว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้

^{๒๙} ธานี สุขเกษม, อาเซียน: อดีตปัจจุบันและอนาคตสู่ประชาคมอาเซียนปี ๒๐๑๕ วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ปีที่ ๑ เล่มที่ ๒ (ก.ค.-ธ.ค. ๒๕๕๕)

กระบวนการรวมตัวกันของอาเซียนเป็นไปอย่างล่าช้า รวมถึงทำให้อาเซียนขาดความน่าเชื่อถือ เนื่องจากถูกมองว่ากลไกที่มีอยู่ของอาเซียนล้มเหลวในการจัดการกับปัญหาของอาเซียนเองที่เกิดขึ้นในประเทศสมาชิกใดประเทศสมาชิกหนึ่งได้ อย่างไรก็ตาม การยึดถือฉันทามติในกระบวนการตัดสินใจของอาเซียนได้เริ่มมีความยืดหยุ่นมากขึ้นหลังจากที่กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๐๐๘ เนื่องจากกฎบัตรอาเซียนได้เปิดช่องให้ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนพิจารณาหาข้อยุติในเรื่องที่ประเทศสมาชิกไม่มีฉันทามติได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ ๑๓ ที่สิงคโปร์ ปีค.ศ.๒๐๐๗ พบปัญหาเกี่ยวกับกฎบัตรอาเซียนปัญหาเรื่องพม่าและปัญหาอาเซียน +๓ ซึ่งส่วนใหญ่ปัญหาเหล่านี้เกิดจากความหวาดระแวงกันเองระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน +๓ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกลัวอิทธิพลของจีนในกรอบอาเซียน+๓ และความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นที่กำลังมีปัญหา ตลอดจนท่าทีของสหรัฐอเมริกาที่ไม่เห็นด้วยกับการจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นับเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่ง

ศาสตราจารย์ไมเคิล ลีเฟอร์ (Michael Leifer)^{๓๐} ผู้ล่งลับแห่ง London School of Economics (LSE) ให้ข้อคิดเห็นว่า อาเซียนเกิดขึ้นและดำรงอยู่ด้วยการถ่วงดุลอำนาจทั้งภายในและภายนอก เริ่มตั้งแต่การก่อตั้งอาเซียนในปี ค.ศ.๑๙๖๗ มีที่มาจากความต้องการถ่วงดุลอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุดและมีข้อขัดแย้งกับมาเลเซียและสิงคโปร์ในช่วงนั้น อีกทั้งยังเป็นการถ่วงดุลกับมหาอำนาจภายนอกด้วยการรวมตัวกันเป็นสมาคมอาเซียน เพื่อช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองกับมหาอำนาจ โดยเฉพาะต่อชาติคอมมิวนิสต์ที่ถือเป็นภัยคุกคามอย่างจีนในขณะนั้น โดยทั่วไปแล้วอาเซียนจะถูกมองว่าเป็นเครื่องมือสำหรับการถ่วงดุลอำนาจซึ่งรัฐที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์ร่วมกันก่อตั้งขึ้นมาเพื่อต่อต้านเวียดนามในช่วงกลางทศวรรษ 1960 จนถึงปลายทศวรรษ 1980 โดยมีสหรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุน นอกจากนั้น Leifer ยังแสดงทรรศนะว่า สมาชิกอาเซียนมีผลประโยชน์ร่วมกันเพียงจำกัด และยังขาดอัตลักษณ์ในความเป็นภูมิภาคเดียวกัน ดังนั้นอาเซียนจึงเป็นเพียง “ประชาคมทางการทูต” (diplomatic community) ที่มักเน้นการโอภาปราศรัยในเชิงการทูตโดยไม่มีข้อผูกมัด ไม่ได้เป็น “ประชาคมความมั่นคง” (security community) ที่มีพันธะสัญญาระหว่างกัน

ศาสตราจารย์ ราฟ เอมเมอร์ส (Ralf Emmers)^{๓๑} แห่งมหาวิทยาลัยน่านยางในสิงคโปร์ วิเคราะห์ว่า การประชุมว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) เป็นเครื่องมือถ่วงดุลอำนาจที่อาเซียนใช้เกี่ยวข้องกับสหรัฐเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในภูมิภาคและสกัดกั้นอิทธิพลของจีน แต่สำหรับจีน ARF ได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบหลายขั้วอำนาจเพื่อต่อต้านระบบขั้วอำนาจเดียวของสหรัฐ อินเดียนเองก็ยอมรับเรื่องการถ่วงดุลอำนาจในระบบหลายขั้วอำนาจ ในขณะที่เดียวกัน อาเซียนก็ร่วมมือกับจีนเพื่อถ่วงดุลกับการกดดันจากสหรัฐในประเด็นการค้า และประเด็นสิทธิมนุษยชน

^{๓๐} ผศ.ดร.กิตติ ประเสริฐสุข, พิเคราะห์อาเซียน...ผ่านทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

^{๓๑} Ibid

ศาสตราจารย์ ดอน เอ็มเมอร์สัน (Don Emmerson)^{๓๒} แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ได้จัดให้อาเซียนเป็น “ระบอบความมั่นคง” (security regime) ซึ่งรัฐอาเซียนจะไม่ใช้กำลังต่อรัฐอาเซียนด้วยกัน นอกจากนี้ อาเซียนมีความเชื่อมั่นและมีระดับความโปร่งใสที่สูงขึ้น อีกทั้งยังได้ลดความไม่แน่นอนและความเป็นปรปักษ์ต่อกันในความสัมพันธ์ภายในภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งไม่ได้เกิดจากการถ่วงดุล หรือบทบาทของสหรัฐฯ แต่เป็นกระบวนการสร้างสถาบันในหมู่ชาติอาเซียนเองต่างหากที่ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจในภูมิภาคขึ้นมา

ศาสตราจารย์ นารายันัน กานะชัน (Narayanan Ganesan)^{๓๓} แห่งมหาวิทยาลัยฮิโรชิมา วิเคราะห์ว่า อาเซียนทำหน้าที่เป็น “ระบอบ” ทางด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจระดับภูมิภาคที่อนุญาตให้รัฐสมาชิกสามารถธำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยและการแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติได้

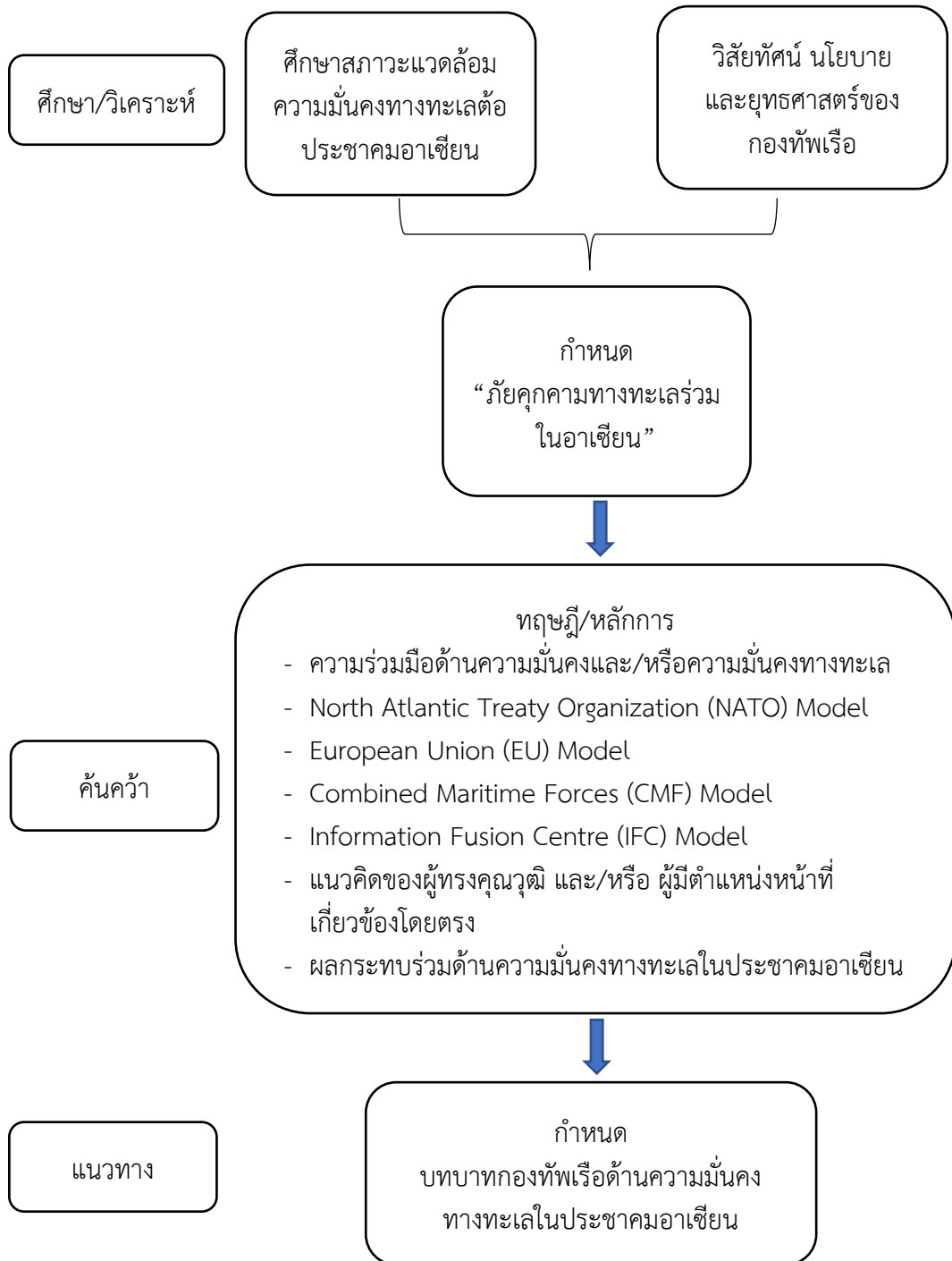
จากผลการดำเนินงานของรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนที่ผ่านมากกว่า ปี ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้มีการปฏิบัติที่เกี่ยวกับความมั่นคงร่วมกันของประเทศอาเซียนประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและประสิทธิภาพสูงสุดในหลายเรื่อง เพื่อสอดคล้องกับภัยคุกคามทั้งในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การสนับสนุนการบริหารจัดการชายแดน เพื่อร่วมมือกันรับมือกับภัยคุกคามข้ามแดน การเสนอประเด็น IUU Fishing เข้าหารือในกรอบการประชุม ADMM เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบด้านความมั่นคงที่ทุกประเทศในภูมิภาคควรให้ความสำคัญกับการร่วมกันแก้ไขปัญหา การร่วมกันขับเคลื่อนความร่วมมือที่สำคัญในด้านการต่อต้านการก่อการร้าย ความมั่นคงทางทะเล และการบรรเทาภัยพิบัติ รวมทั้งเสริมสร้างความไว้วางใจกับประเทศคู่เจรจา รวมทั้งการบรรจุศูนย์แพทย์ทหารอาเซียนเข้าในกฎบัตรอาเซียน ตลอดจนการฝึกผสมทางทะเลระหว่างอาเซียนกับสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ.๒๕๖๒ ซึ่งความสำเร็จด้านความมั่นคงร่วมดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของชาติสมาชิก ซึ่งปัจจัยเรื่องของความแตกต่างทางการเมือง ภาษา วัฒนธรรมของชาติสมาชิก มิได้เป็นอุปสรรคของความสำเร็จ จึงสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการแนวสังคมนิยมใหม่ อย่าง ศาสตราจารย์ ราฟ เอ็มเมอร์ส (Ralf Emmers) แห่งมหาวิทยาลัยนายนิงในสิงคโปร์ และ มุมมองเสรีนิยมใหม่ อย่าง ศาสตราจารย์ ราฟ เอ็มเมอร์ส และ ศาสตราจารย์ ดอน เอ็มเมอร์สัน ที่มองว่า อาเซียนเป็น “ระบอบความมั่นคง” (security regime) แล้ว และสามารถลบล้างข้อคิดเห็นของ ศาสตราจารย์ไมเคิล ลีเฟอร์ (Michael Leifer) ผู้ล่วงลับแห่ง London School of Economics (LSE) ที่ได้แสดงความเห็นว่า ในความเป็นจริง อาเซียนเป็นเพียง “ประชาคมทางการทูต” (Diplomatic Community) ที่มักเน้นการโอภาปราศรัยในเชิงการทูตโดยไม่มีข้อผูกมัด ไม่ได้เป็น “ประชาคมความมั่นคง” (Security Community) ที่มีพันธะสัญญาระหว่างกัน แม้สิ้นสุดสงครามเย็นแล้ว อย่างไรก็ตามความร่วมมือร่วมด้านความมั่นคงของอาเซียนควรหลีกเลี่ยงประเด็นที่เป็นข้อละเอียดอ่อน เช่น ประเด็นความขัดแย้งเรื่องของพรมแดนระหว่างประเทศ หรือการคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติของตนมากเกินไป ซึ่งอาจทำให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างชาติสมาชิก ตลอดจนการดึงอำนาจเข้ามาข้องเกี่ยวอาจทำให้สูญเสียความเป็นตัวตนของอาเซียนได้ แต่ในทางตรงข้าม หากใช้ความเหนียวแน่นเป็นปีกแผ่นของอาเซียนด้านความมั่นคงแล้วย่อมเป็นเครื่องมือในการเจรจาต่อรองกับชาติ

^{๓๒} Ibid

^{๓๓} Ibid

มหาอำนาจได้เป็นอย่างดี ประกอบกับมุ่งเน้นการวิเคราะห์ถึงภัยคุกคามร่วมกัน ที่ทุกชาติสมาชิก ปฏิเสธมิได้ว่าต้องพบ และลำพังชาติสมาชิกเพียงชาติเดียวไม่สามารถต่อต้านได้โดยลำพัง จะยิ่ง สนับสนุนแนวคิด “ระบอบความมั่นคง” (security regime) ให้เป็นที่ประจักษ์อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

ประชาคมอาเซียนได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์และหลักการสำคัญ เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกันในการเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคง และความมั่งคั่งของภูมิภาค พร้อมกับมุ่งส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล เพื่อให้ผลประโยชน์เกิดกับประชาชนอาเซียนโดยตรงอย่างแท้จริง โดยให้ความสนใจในเรื่องที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นภัยคุกคามตามแบบและ/หรือภัยคุกคามรูปแบบใหม่ โดยความร่วมมือด้านความมั่นคงดังกล่าว จะต้องไม่นำไปสู่การสร้างพันธมิตรทางการทหาร ทั้งนี้กระทรวงกลาโหมของอาเซียน ได้ตระหนักเห็นร่วมกันว่า ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ทั้งภัยธรรมชาติและภัยที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นและรุนแรงขึ้น รวมทั้งลักษณะของภัยคุกคามดังกล่าว จะมีความหลากหลายแตกต่างกันในแต่ละประเทศ และจะกลายเป็นปัญหาหลักที่สำคัญอันส่งผลกระทบต่อความสงบสุข เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาค ความสลับซับซ้อนของปัญหาและการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทำให้กระทรวงกลาโหมอาเซียนต้องเสริมสร้างความร่วมมือกันตั้งแต่ในปัจจุบัน ให้สามารถรองรับภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ การร่วมมือในการจัดการกับปัญหาอย่างบูรณาการ ด้วยการพัฒนากลไกและรูปแบบของการประสานงานและการทำงานร่วมกันในความร่วมมือด้านการทหาร ให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งความสำเร็จด้านความมั่นคงร่วมตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของชาติสมาชิก โดยปัจจัยเรื่องของความแตกต่างทางการเมือง ภาษา วัฒนธรรมของชาติสมาชิก มิได้เป็นอุปสรรคของความสำเร็จ ทำให้สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการแนวสังคมนิยมใหม่อย่าง ศาสตราจารย์ ราฟ เอมเมอร์ส (Ralf Emmers) และ มุมมองเสรีนิยมใหม่ อย่าง ศาสตราจารย์ ราฟ เอมเมอร์ส และ ศาสตราจารย์ ดอน เอ็มเมอร์สัน ที่มองว่า อาเซียนเป็น “ระบอบความมั่นคง” (security regime) แล้ว และโอกาสที่จะทำให้ความร่วมมือร่วมด้านความมั่นคงของอาเซียนมีความเหนียวแน่นและถาวรนั้น ควรหลีกเลี่ยงประเด็นที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อน แต่ต้องมุ่งเน้นการวิเคราะห์ให้ทราบและเข้าใจถึงภัยคุกคามร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการตรวจสอบสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางทะเลของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้วพบว่า ปัญหาสำคัญเด่นชัดที่สุดที่ประชาคมอาเซียนจะต้องเผชิญในอนาคต จะประกอบด้วย ภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threats) อันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threats) อันเนื่องมาจากปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล ความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา ปัญหาภัยธรรมชาติอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนและการเกิดแผ่นดินไหว ซึ่งขีดความสามารถด้านการทหารของประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับการพิสูจน์แล้วจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในห้วงเวลาที่ผ่านมา ทั้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาค ในภูมิภาคใกล้เคียงด้านมหาสมุทรอินเดียและแปซิฟิก และในภูมิภาคอื่น ๆ ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ในพื้นที่ประสบภัย โดยความร่วมมือที่จะส่งผลเป็นรูปธรรมของประชาคมอาเซียนในขั้นต้น คือ การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ ทั้งนี้ จะได้ทำการวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อกำหนดบทบาทของกองทัพเรือในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน พร้อมกับการแสวงหาบทบาทต่อไป

บทที่ ๓

ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้างความร่วมมือ ด้านความมั่นคงทางทะเล

กล่าวนำ

โลกปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ สภาพการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รัฐบาลต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงโลกาภิวัตน์ดังกล่าว จึงให้ความสำคัญและมุ่งเน้นในผลประโยชน์ที่กระทบต่อความมั่นคง ความมั่งคั่ง และการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของประเทศตน อาเซียนก็เช่นกัน ได้พัฒนาตัวเองเพื่อให้สามารถรองรับบริบทใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยการจัดตั้งประชาคมอาเซียน ที่ประกอบด้วย ๓ เสาหลักสำคัญ คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยมีประชาชนอาเซียนเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามผลประโยชน์ของอาเซียนกับผลประโยชน์ของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศของอาเซียนมีความแตกต่างกัน มิใช่ผลประโยชน์เดียวกัน อันหมายรวมถึงภัยคุกคามก็แตกต่างกันด้วย ประกอบกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยกันเอง ก็มีได้ขึ้นอยู่กับฐานความสัมพันธ์ระดับเดียวกัน มีความแตกต่างกันออกไปทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ความแตกต่างดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อความร่วมมือกันทั้งที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต จะทำอย่างไรในการที่จะทำให้ความต้องการพื้นฐานหรือผลประโยชน์พื้นฐานของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศของอาเซียน สามารถพัฒนาเป็นผลประโยชน์ร่วมกันได้ในลักษณะเพิ่มพูนมากขึ้นและมากยิ่งขึ้น ขึ้นในอนาคต โดยที่ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศของอาเซียน ยังคงจุดยืนของประเทศตน ในการดำรงไว้ซึ่งความมั่นคง มั่งคั่ง และการมีเกียรติและศักดิ์ศรี แนวทางการร่วมมือในลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน (Complex Interdependence) จะเป็นแนวทางของความร่วมมือกันในคำตอบดังกล่าว นอกจากนี้ การศึกษาและการค้นคว้าวิจัยเพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงของอาเซียน จะละเอียดไม่ได้ที่จะต้องทำความเข้าใจและศึกษาการรวมกันของประเทศต่าง ๆ เกิดเป็นองค์การ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับด้านความมั่นคง ในการนี้ องค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือหรือนาโต้ (North Atlantic Treaty Organization : NATO) ถือเป็นองค์การที่โดดเด่นจากความสำเร็จไม่ใช่เฉพาะในด้านของการดำรงอยู่ของนาโต้ มามากกว่า ๖๐ ปีเท่านั้น แต่เป็นในด้านของแนวคิดการรวมตัว วัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง โครงสร้างขององค์กร และปัจจัยที่ส่งผลให้นาโต้สามารถเสริมสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์แบบความมั่นคงร่วม (Collective Security) ให้กลายเป็นองค์การด้านการป้องกันร่วม (Collective Defense) ที่ประสบความสำเร็จ นอกจากนั้น ในบทนี้จะได้กล่าวถึงโครงสร้างและหลักการจัดกำลังทางเรือนานาชาติปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนศูนย์ข้อมูลข่าวสารนานาชาติ ได้แก่ กองกำลังผสมทางทะเล Combined Maritime Forces (CMF) ณ ราชอาณาจักรบาห์เรน และ ศูนย์บูรณาการข้อมูลข่าวสาร ทร.สิงคโปร์ (Information Fusion Centre (IFC)) ที่อาจจะเป็นไปได้ในการนำมาเป็นกรอบการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อต่อต้านภัยคุกคามทางทะเลรูปแบบใหม่ ๆ

แนวทางการร่วมมือในลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน^๑

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ รัฐต่าง ๆ ได้ตระหนักว่าการพึ่งพาตนเองเพียงลำพังเพื่อให้มีเสถียรภาพโดยเฉพาะในด้านความมั่นคงเป็นไปได้ยากและมีค่าใช้จ่ายสูงมาก ประกอบกับการมีส่วนร่วมของตัวแสดงในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีจำนวนและรูปแบบมากขึ้นกว่าเดิม การที่รัฐมหาอำนาจนิยมใช้วิธีการเจรจาแทนการใช้กำลังอำนาจทางทหารในการแก้ไขความขัดแย้ง และการถูกขับเคลื่อนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ด้วยแรงบังคับ “4T” ที่ประกอบด้วย การขนส่ง (Transportation), การสื่อสารโทรคมนาคม (Telecommunication), โทรทัศน์ (Television) และ การค้า (Trade)^๒ ส่งผลให้เกิดช่องทางการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วจนรัฐต่าง ๆ เข้าใจถึงสาเหตุและผลของความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นต่าง ๆ ทำให้ความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตและก่อให้เกิดการพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน

ความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้นตราบเท่าที่รัฐต่าง ๆ มีความเห็นพ้องในประโยชน์ที่ได้รับจากความร่วมมือกัน ในกรณีที่รัฐต่าง ๆ ที่เคยร่วมมือกันเกิดความขัดแย้งกันนั้น การที่จะทำให้ความร่วมมือดำเนินต่อไปได้ จะต้องทำให้รัฐต่าง ๆ ที่เคยร่วมมือกันเกิดความเข้าใจและยอมรับในเรื่องการพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน ซึ่งเกิดขึ้นในปัจจุบัน ว่าเป็นการพึ่งพาซึ่งกันและกันในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน (Asymmetric Interdependence) การยอมรับความไม่เท่าเทียมกันดังกล่าว จะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่เรียกว่า Regime ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างรัฐต่าง ๆ ในการสร้างบรรทัดฐาน (Norms) กฎเกณฑ์ (Rules) และกระบวนการ (Procedures) ในประเด็นรวม (Issue-area) ที่มีการเจรจาทกลงกัน เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน (Joint Gain) ในประเด็นรวมดังกล่าว แม้ว่าจะยังคงมีความขัดแย้งกันในประเด็นอื่นอยู่ก็ตาม

ประเด็นรวมเกิดจากการรวมกันของประเด็นย่อย ๆ (Issues) ที่อยู่ในสาขาเดียวกันหลายประเด็น โดยรัฐต่าง ๆ ซึ่งนำประเด็นย่อย ๆ ที่อยู่ในสาขาเดียวกันเข้ามาเจรจา ต่างก็มีความเห็นพ้องกันว่า การแก้ไขความขัดแย้งในประเด็นย่อยแบบแยกส่วนประเด็นใดประเด็นหนึ่งนั้น จะส่งผลกระทบต่อประเด็นย่อยอื่น ๆ ที่เหลือด้วย ดังนั้น จึงควรแก้ไขความขัดแย้งในประเด็นย่อย ๆ เหล่านั้นทั้งหมดพร้อมกันไป ในลักษณะประเด็นรวม การที่รัฐต่าง ๆ มีความเห็นพ้องกันดังกล่าว ได้แสดงว่าผู้แทนของรัฐต่าง ๆ นั้น มีความรู้ (Knowledge) ตรงกันว่าประเด็นย่อย ๆ ที่อยู่ในสาขาเดียวกันเหล่านั้น มีความเชื่อมโยงกัน (Issue-linkage) จึงสามารถรวมเข้าด้วยกันเป็นประเด็นรวมได้

สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนก็คือ “ความรู้” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการค้นพบกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติหรือวิทยาศาสตร์ แต่หมายถึงข้อมูลข่าวสารทางเทคนิคหรือทฤษฎีเกี่ยวกับ

^๑ น.อ.วชิรพร วงศ์นครสว่าง และกานต์ธีรา ภูมิเจริญ. “ทำไมจึงร่วมมือ”. บทความทางวิชาการนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๔๖.

^๒ น.อ.ศุภย์ปิ่น โสมภีร์. “ระบบโลกใหม่ในมหาสมุทรพื้นเดิม”. นวกาธิปัตย์สาร. ฉบับที่ ๗๐. หน้า ๒๐.

ข้อมูลข่าวสารดังกล่าว ที่ได้รับการแบ่งปันกัน และทำให้ผู้แทนของรัฐต่าง ๆ มีความเห็นพ้องกัน ในการใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Goal) บางประการร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่รัฐต่าง ๆ มีความรู้ที่เห็นพ้องกัน (Consensual Knowledge) อาจทำให้รัฐนั้นเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์ของตนใหม่ เพื่อกำหนดเป้าหมายบางประการร่วมกับรัฐอื่น ๆ ที่มีความร่วมมือกันได้ ความสำเร็จของการเจรจาเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการที่รัฐใดรัฐหนึ่งสามารถทำให้รัฐอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงความรู้ที่มีอยู่เดิมของรัฐเหล่านั้นไปสู่ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นความรู้ที่เห็นพ้องกันกับรัฐของตน โดยอาศัยความสามารถในการชักจูงให้รัฐอื่น ๆ เห็นประโยชน์ (Benefits) ของการเชื่อมโยงประเด็นย่อย ๆ เข้าด้วยกันเป็นประเด็นรวม ซึ่งมีวิธีการเชื่อมโยงประเด็นอยู่ ๓ วิธี^๓ ด้วยกัน

วิธีการเชื่อมโยงประเด็น (Issue-linkage) ๓ วิธี ดังนี้

๑. Tactical Issue-linkage

เป็นวิธีการเจรจาชักจูงซึ่งรัฐที่อ่อนแอกว่านำไปใช้ในการต่อรองรัฐที่เข้มแข็งกว่าในลักษณะต่างตอบแทน (Quid Pro Quo) โดยเชื่อมโยงประเด็นย่อยของรัฐที่เข้มแข็งกว่าเข้ากับประเด็นย่อยของตน แม้ว่าประเด็นย่อยเหล่านี้จะไม่เกี่ยวข้องกันเลยก็ตาม ภายใต้การพึ่งพาซึ่งกันและกันในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกันนั้น รัฐที่อ่อนแอกว่าจะสามารถทำให้ประเด็นย่อยของตนได้รับความร่วมมือจากรัฐที่เข้มแข็งกว่าได้โดยรัฐที่อ่อนแอกว่ายอมร่วมมือในประเด็นย่อยของรัฐที่เข้มแข็งกว่าในลักษณะของการตอบแทนซึ่งกันและกัน วิธีการนี้ จึงก่อให้เกิดความร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ของตนซึ่งไม่ได้เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน

๒. Fragmented Issue-linkage

เป็นวิธีการเจรจาชักจูงซึ่งรัฐใดรัฐหนึ่งเชื่อมโยงประเด็นย่อยของรัฐต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ในลักษณะที่ทำให้รัฐต่าง ๆ มองเห็นผลประโยชน์ร่วมกันบางประการ แม้ว่ายังไม่ชัดเจนว่าจะแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมดังกล่าวในระหว่างรัฐต่าง ๆ อย่างไร แต่ความไม่ชัดเจนนี้เองที่ทำให้รัฐต่าง ๆ ยอมให้ความร่วมมือไว้มาก่อน ด้วยเหตุผลที่ว่าอย่างน้อยที่สุดก็จะได้ผลประโยชน์ตอบแทนบ้างจากความร่วมมือดังกล่าว วิธีการนี้ จึงก่อให้เกิดความร่วมมือที่รัฐต่าง ๆ ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน แม้ว่ากาแบ่งปันผลประโยชน์ในอนาคตอาจไม่ชัดเจนหรือไม่เท่าเทียมกันก็ตาม

๓. Substantive Issue-linkage

เป็นวิธีการเจรจาชักจูงซึ่งรัฐที่เข้มแข็งกว่าเชื่อมโยงประเด็นย่อย ๆ ของรัฐที่อ่อนแอกว่าเข้าด้วยกันในลักษณะที่ทำให้ทุกรัฐมองเห็นผลประโยชน์ร่วมกันในประเด็นรวมอย่างชัดเจน ซึ่งทุกรัฐสามารถใช้ผลประโยชน์ร่วมที่เกิดขึ้นนี้เป็นเครื่องมือ (Means) ในการสร้างผลประโยชน์ใหม่ ๆ ที่ซับซ้อนและดีขึ้นกว่าเดิมตามขีดความสามารถของแต่ละรัฐ วิธีการนี้ จึงก่อให้เกิดความร่วมมือที่รัฐต่าง ๆ ได้รับผลประโยชน์ที่ดีที่สุดร่วมกัน

^๓ น.อ.วชิรพร วงศ์นครสว่าง, “การใช้กองทัพเรือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ”, นาวิกานุสาร. (๖๕), กุมภาพันธ์-พฤษภาคม ๒๕๔๘. หน้า ๘๓.

ในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่เรียกว่า Regime นั้น รัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจาอาจมีความรู้ที่เห็นพ้องกันมากขึ้น (More Consensual Knowledge) หรือไม่มากขึ้น (Not More Consensual Knowledge) ก็ได้ และรัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจาอาจพิจารณาเป้าหมายซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันเพียงเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่ง (Specific Goal) หรือหลาย ๆ เป้าหมาย (Interconnected Goal) ก็ได้ ดังนั้น จึงสามารถนำ ความรู้ และ เป้าหมาย ในลักษณะต่าง ๆ มาพิจารณา ร่วมกันได้ ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบของการรับรู้ (Cognitive Styles) ว่า ประเด็นรวม สามารถพัฒนามาจากการ เชื่อมโยงของประเด็นย่อย ๆ (Issues) ได้ ๔ รูปแบบ และรูปแบบเหล่านี้ อาจจะทำให้เกิดความร่วมมือระหว่าง ประเทศที่เรียกว่า Regime หรือเป็นอุปสรรคต่อการเกิด Regime ก็ได้

รูปแบบของการรับรู้ (Cognitive Styles) ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑. รูปแบบ Rational

เกิดจากการที่รัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจา มีความเห็นพ้องกันมากขึ้นที่จะนำความรู้ใหม่ ที่ได้รับไปใช้ในการกำหนดนโยบายให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกันมากขึ้นในหลาย ๆ เป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ความเห็นพ้องกันนี้อาจเป็นความเห็นพ้องที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งซึ่งไม่ยาวนานก็ได้ และจะ ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือ Regime ที่มั่นคง (Stable) ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว โดยรัฐที่เข้มแข็งกว่าอาจเป็นผู้นำในการสร้าง Regime ถึงแม้ว่ารัฐต่าง ๆ จะมีกำลังอำนาจที่แตกต่างกัน แต่กำลังอำนาจก็ไม่ใช่อสิ่งสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือเจรจาไกล่เกลี่ย เนื่องจากการเชื่อมโยงประเด็น ย่อย ๆ เข้าด้วยกันใช้วิธีการเจรจาเชิง Substantive Issue-linkage (ต่างได้รับผลประโยชน์ที่ดี ที่สุดร่วมกัน)

๒. รูปแบบ Eclectic

เกิดจากการที่รัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจา ไม่ได้มีความเห็นพ้องกันมากขึ้นกว่าเดิมที่จะ นำความรู้ใหม่ที่ได้รับไปใช้ในการกำหนดนโยบายให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกันมากขึ้น เนื่องจากแต่ละรัฐ ต่างก็มีเป้าหมายเฉพาะของตนเองที่แตกต่างกัน และไม่ต้องการที่จะนำเป้าหมายของตนเองไปรวมกับ เป้าหมายของรัฐอื่นด้วยแนวความคิดที่ว่าไม่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือ Regime จึงเกิดขึ้นได้ยากมาก แม้ว่ารัฐที่อ่อนแอกว่าจะพยายามสร้าง Regime ด้วยการเชื่อมโยง ประเด็นย่อย ๆ เข้าด้วยกันโดยใช้วิธีการเจรจาเชิง Tactical Issue-linkage (ต่างได้รับผลประโยชน์ ซึ่งไม่ได้เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน) แต่การที่จะทำให้รัฐที่เข้มแข็งกว่าเต็มใจยอมรับเป้าหมายของตนเองไป รวมกับเป้าหมายของรัฐที่อ่อนแอกว่า เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกันเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยจะเกิดขึ้น ยกเว้นว่า รัฐที่อ่อนแอกว่ายอมร่วมมือในประเด็นย่อยของรัฐที่เข้มแข็งกว่าในลักษณะของการตอบแทนซึ่งกัน และกันเท่านั้น ซึ่ง Regime ที่สร้างขึ้นก็จะอยู่ได้ไม่นาน เพราะรัฐที่เข้มแข็งกว่ามักจะร่วมมือ หลังจากที่ได้ผลประโยชน์ที่ต้องการแล้ว

๓. รูปแบบ Skeptic

เกิดจากการที่รัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจา ต้องการใช้ความรู้เท่าที่มีอยู่เดิม ไปใช้ในการ กำหนดนโยบายให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกันมากขึ้นในหลาย ๆ เป้าหมาย โดยไม่รอให้เกิดความเห็นพ้อง ในความรู้ใหม่มากขึ้น การที่ไม่รอให้เกิดความเห็นพ้องในความรู้ใหม่มากขึ้น ทำให้รัฐต่าง ๆ มีพื้นฐาน ความเข้าใจต่างกันและทำให้แตกแยกออกตามกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่ตนคิดว่าจะได้ผลประโยชน์ ร่วมกันได้ กำลังอำนาจของรัฐที่เข้มแข็งกว่าจึงเป็นสิ่งสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือเจรจาไกล่เกลี่ย โดย

การใช้กำลังอำนาจในการให้รางวัลหรือตอบแทนรัฐอื่น ๆ ในลักษณะการเจรจาชักจูงแบบ Fragmented Issue-linkage (ต่างได้รับผลประโยชน์ (ในอนาคต) ซึ่งไม่ชัดเจน/ไม่เท่าเทียมกัน) ซึ่งเป็นเหตุให้ Regime ที่สร้างขึ้นอ่อนแอและไม่มั่นคง (Weak and Unstable)

๔. รูปแบบ Pragmatic

เกิดจากการที่รัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจามีความเห็นพ้องในความรู้ใหม่ที่ได้รับความนิยมมากขึ้น แต่ไม่นำไปใช้ในการกำหนดนโยบายให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกันมากขึ้นในหลาย ๆ เป้าหมาย เพราะยังคงยึดมั่นในเป้าหมายเฉพาะของตนเอง และเกรงว่าจะเกิดผลกระทบในทางลบหากขยายเป้าหมายเพิ่มมากขึ้น ซึ่งกำลังอำนาจของรัฐที่เข้มแข็งกว่าเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งในการใช้เป็นเครื่องมือเจรจาไกล่เกลี่ย แต่ไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญ เนื่องจากรัฐที่เข้มแข็งกว่ามักเป็นผู้ดำเนินการสร้าง Regime ด้วยการเชื่อมโยงประเด็นย่อยเพียงสองถึงสามประเด็นเข้าด้วยกันเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์ร่วมกันมากขึ้น โดยใช้วิธีการเจรจาชักจูงแบบ Substantive Issue-linkage (ต่างได้รับผลประโยชน์ที่ดีที่สุดร่วมกัน) ก่อน เมื่อไม่ประสบความสำเร็จหรือเกิดความไม่ชัดเจนในผลประโยชน์ จึงจะเปลี่ยนไปใช้การเจรจาชักจูงแบบ Fragmented Issue-linkage (ต่างได้รับผลประโยชน์ (ในอนาคต) ซึ่งไม่ชัดเจน/ไม่เท่าเทียมกัน) ซึ่งอาศัยกำลังอำนาจที่มีอยู่ในการให้รางวัลหรือตอบแทนในภายหลัง แม้ว่า Regime ที่สร้างขึ้นจากรูปแบบนี้ จะทำให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกันมากขึ้นจากจำนวนเป้าหมายที่มีอยู่เพียงเล็กน้อย แต่ Regime ที่สร้างขึ้นนี้ ก็จะมีมั่นคง (Stable) เพราะสามารถเพิ่มเติมเป้าหมายอื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกันมากขึ้นอีกได้ในโอกาสต่อไปหากรัฐต่าง ๆ มีความเห็นพ้องกันในการขยายเป้าหมายเพิ่มเติม

ตารางที่ ๓ - ๑ ความสัมพันธ์ระหว่าง เป้าหมาย (Goals) และ ความรู้ (Knowledge) ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบการรับรู้ (Cognitive Styles) ๔ รูปแบบ

		Goals	
		Specific	Interconnected
Knowledge	More consensual	Pragmatic	Rational
	Not more consensual	Eclectic	Skeptic

ที่มา : คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ๒๕๔๕

รูปแบบของการรับรู้ข้างต้น ซึ่งสรุปแสดงไว้ด้วยตารางที่ ๓ - ๑ นั้น สามารถนำไปใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่มีอยู่เดิมของรัฐต่าง ๆ ไปสู่ความรู้ใหม่ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่เรียกว่า Regime ได้ทั้งในแนวคิดแบบโครงสร้าง (Structural Explanation Of Change) และในแนวคิดแบบกระบวนการรับรู้ (Cognitive Explanation Of Change) กล่าวคือ ในแนวคิดแบบโครงสร้างนั้น มองระบบระหว่างประเทศในรูปของการเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจระหว่างรัฐต่าง ๆ ที่อ่อนแอกว่า กับรัฐต่าง ๆ ที่เข้มแข็งกว่า โดยรัฐต่าง ๆ ไม่เห็นพ้องหรือยอมรับความรู้ใหม่ ๆ ในการนำไปใช้กำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อให้ได้ผลประโยชน์เพิ่มขึ้น ดังนั้น Regime จึงถูกสร้างขึ้นมาจากรัฐต่าง ๆ ที่เข้มแข็งกว่า เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน และ Regime จะล่มสลายลงเมื่อรัฐต่าง ๆ ที่เข้มแข็งกว่าเห็นว่า Regime ไม่มีประโยชน์กับตนอีกต่อไป หรือเมื่อถูกท้าทายจากรัฐต่าง ๆ ที่อ่อนแอกว่ามากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งสภาวะเช่นนี้ตรงกับรูปแบบการรับรู้ที่เรียกว่า Eclectic (Regime ที่สร้างขึ้นอยู่ได้ไม่นาน) และ Skeptic (Regime ที่สร้างขึ้นอ่อนแอและไม่มั่นคง) ข้างต้น ทำให้ไม่สามารถสร้าง Regime ใหม่

ได้ หรือสร้างใหม่ได้แต่ไม่มั่นคง สำหรับในแนวคิดแบบกระบวนการรับรู้ นั่นคือว่ารัฐต่าง ๆ เห็นพ้อง หรือ ยอมรับความรู้ใหม่ ๆ ในการนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อให้ได้ผลประโยชน์เพิ่มขึ้น ซึ่งสถานะเช่นนี้ตรงกับรูปแบบของการรับรู้ที่เรียกว่า Rational (Regime ที่มั่นคงในช่วงระยะเวลา) และ Pragmatic (Regime ที่มั่นคงและสามารถเพิ่มเติมเป้าหมายอื่นเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ร่วมกัน มากขึ้นได้อีก) ข้างต้น ทำให้สามารถสร้าง Regime ใหม่ได้อย่างมั่นคง

การที่รัฐต่าง ๆ เข้าร่วมเจรจากันนั้น สามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้จากการเจรจาได้ (Learning Through Negotiation) ซึ่งการเรียนรู้จากการเจรจານี้ ทำให้รัฐต่าง ๆ สามารถกำหนดผลประโยชน์ของตนที่ ดีกว่าเดิมขึ้นใหม่ร่วมกับรัฐอื่น ๆ ในบางประเด็นได้ และการเรียนรู้จากการเจรจานี้มักจะเกิดขึ้นในการ เจรจากรัฐต่าง ๆ ซึ่งเข้าร่วมเจรจามีรูปแบบของการรับรู้ที่แตกต่างกันไป โดยมีรูปแบบของการเจรจาและชัก จูงเพื่อสร้าง Regime ได้ ๔ รูปแบบ

รูปแบบของการเจรจาและชักจูงเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ (Regime)

๔ รูปแบบ ดังนี้

๑. รัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจาแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ Rationalists และ Pragmatists ต้องใช้วิธีการเจรจาชักจูงแบบ Substantive Issue-linkage ซึ่งจะก่อให้เกิด Regime ที่มั่นคง

๒. รัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจาแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ Eclectics และ Pragmatists ต้องใช้วิธีการเจรจาชักจูงแบบ Tactical Issue-linkage ซึ่งจะก่อให้เกิด Regime ที่ไม่มั่นคง

๓. รัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจาแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ Skeptics และ Eclectics ต้อง ใช้วิธีการเจรจาชักจูงแบบ Fragmented Issue-linkage ซึ่งจะก่อให้เกิด Regime ย่อย ๆ จำนวนมาก และ ไม่มั่นคง

๔. รัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจาแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ คือ Skeptics และ Pragmatists ต้องใช้วิธีการเจรจาชักจูงทั้งแบบ Fragmented Issue-linkage และแบบ Substantive Issue-linkage โดย แบบหลังจะมีบทบาทสำคัญกว่า ซึ่งจะก่อให้เกิด Regime ชั่วคราวที่มีความมั่นคงกว่า Regime รูปแบบที่ ๓ แต่มีความมั่นคงน้อยกว่า Regime รูปแบบที่ ๑

ในการสร้าง Regime นั้น เมื่อบรรทัดฐาน ซึ่งบอกถึงสาเหตุของความร่วมมือได้รับการ ยอมรับจากรัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจากันและตกลงใจที่จะร่วมมือกันแล้ว รัฐต่าง ๆ ก็จะสร้างกฎเกณฑ์ ซึ่งบอกถึงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำในประเด็นที่จะร่วมมือ และจะสร้างกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งบอกถึงวิธี ร่วมมือ เมื่อนำกฎเกณฑ์และกระบวนการต่าง ๆ มาพิจารณาร่วมกันแล้ว จะก่อให้เกิด Regime รูปแบบ ต่าง ๆ ๕ รูปแบบ

รูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศ (Regime) ๕ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ : Common Framework มีกฎเกณฑ์เพียงการแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือ ความรู้ระหว่างกัน รัฐที่มีขีดความสามารถสูงกว่า จะให้ความช่วยเหลือด้านความรู้แก่รัฐที่มีขีด ความสามารถต่ำกว่า ตัวอย่างของการร่วมกลุ่มตามรูปแบบนี้ คือ เขตการค้าเสรี (Free Trade Area)

^๔ ซึ่งเป็นการเข้ามาร่วมกันของประเทศสมาชิกของกลุ่ม เพื่อจัดเครื่องกีดขวางทางการค้าระหว่างกันและกัน ให้มีการเคลื่อนย้ายของสินค้าและบริการในหมู่ประเทศสมาชิกโดยเสรี โดยให้มีการลดหรือยกเลิกการควบคุมทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกัน แต่ในขณะเดียวกันแต่ละประเทศสมาชิกก็ยังคงมีนโยบายทางการค้าต่อประเทศภายนอกกลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน

รูปแบบที่ ๒ : Joint Facility มีกฎเกณฑ์เพิ่มขึ้นจากการแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือความรู้ระหว่างกันไปสู่การเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในการกำหนดนโยบายของรัฐต่าง ๆ โดยรัฐที่มีขีดความสามารถสูงกว่า จะแบ่งปันทรัพยากรให้รัฐที่มีขีดความสามารถต่ำกว่า ตามที่เห็นว่าจำเป็น ตัวอย่างของการร่วมกลุ่มตามรูปแบบนี้ คือ สหภาพศุลกากร (Customs Union)^๕ เป็นร่วมกลุ่มกันในระดับที่แน่นแฟ้นยิ่งกว่าเขตการค้าเสรี โดยมีการดำเนินงานคล้ายกับเขตการค้าเสรี แต่ที่ประเทศสมาชิกจะมีนโยบายทางด้านภาษีศุลกากรในการนำสินค้าเข้าต่อประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกเหมือนกันหมด (มาตรฐานเดียวกัน) ไม่ได้มีนโยบายต่อประเทศนอกกลุ่มแยกเป็นเอกเทศอย่างเช่นเขตการค้าเสรี

รูปแบบที่ ๓ : Common Policy (Step I) มีกฎเกณฑ์เช่นเดียวกับ Joint Facility แต่เพิ่มข้อตกลงว่ารัฐต่าง ๆ จะต้องบรรลุนโยบายที่ต้องการร่วมกันภายในเวลาที่แน่นอน โดยไม่เพิ่มกฎเกณฑ์ในการสร้างเป้าหมายร่วมกัน เพื่อมุ่งสู่การปฏิบัติร่วมกันหลังจากบรรลุนโยบายดังกล่าวแล้ว ตัวอย่างของการร่วมกลุ่มตามรูปแบบนี้ คือ ตลาดร่วม (Common Market)^๖ เป็นการร่วมกันทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าสหภาพศุลกากรขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง ตลาดร่วมจะรวมเอาลักษณะของเขตการค้าเสรีและสหภาพศุลกากรเข้าไว้ในตลาดร่วมด้วย คือ จะให้มีการค้าขายระหว่างประเทศสมาชิกโดยเสรี ให้มีการกำหนดอัตราภาษีศุลกากรต่อประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกในอัตราเดียวกันหมด แต่ตลาดร่วมมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับการบูรณาการทางเศรษฐกิจ โดยให้มีการเคลื่อนย้ายของแรงงานและทุนอย่างเสรีในกลุ่มประเทศสมาชิกด้วยกัน นอกจากนี้ยังให้มีความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ รวมทั้งให้มีมาตรฐานในการดำเนินการทางเศรษฐกิจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

รูปแบบที่ ๔ : Common Policy (Step II) มีกฎเกณฑ์เช่นเดียวกับ Joint Facility แต่เพิ่มข้อตกลงว่ารัฐต่าง ๆ จะต้องบรรลุนโยบายที่ต้องการร่วมกันภายในเวลาที่แน่นอน และเพิ่มกฎเกณฑ์ในการสร้างเป้าหมายร่วมกัน เพื่อมุ่งสู่การปฏิบัติร่วมกันหลังจากบรรลุนโยบายดังกล่าวแล้ว ตัวอย่างของการร่วมกลุ่มตามรูปแบบนี้ คือ สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union)^๗ เป็นการร่วมกลุ่มกันในลักษณะเดียวกันกับตลาดร่วม แต่มีข้อผูกพันมากยิ่งขึ้นไปอีก เพราะจะต้องยอมรับการกำหนดนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน การคลังภายในประเทศของตน ให้สอดคล้องกับที่ทางสหภาพเศรษฐกิจกำหนด

^๔ คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (นนทบุรี : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๒๗.

^๕ Ibid.

^๖ Ibid.

^๗ Ibid.

รูปแบบที่ ๕ : Single Policy มีกฎเกณฑ์เช่นเดียวกับ Regime รูปแบบที่ ๔ และเพิ่มองค์กรส่วนกลางเพื่อควบคุมการปฏิบัติของรัฐต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนการปฏิบัติร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ตัวอย่างของการรวมกลุ่มตามรูปแบบนี้ คือ สหภาพเหนือชาติ (Supranational Union)^๕ เป็นการรวมกลุ่มกันที่อยู่ในระดับเหนือชาติ โดยประเทศที่มารวมกันจะต้องยอมสละอำนาจอธิปไตยของตนให้สหภาพเหนือชาติ ที่เป็นองค์กรกลางเป็นผู้มีหน้าที่ตัดสินใจแทน การรวมตัวในลักษณะนี้คล้ายคลึงกับการรวมตัวในลักษณะรัฐโลก (World State) ที่รัฐต่าง ๆ มารวมกันอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลาง ตัวอย่างที่ชัดเจนของการรวมตัวแบบนี้ เช่น การรวมตัวกันของสหภาพยุโรป (European Union : EU)

ตารางที่ ๓ - ๒ ความสัมพันธ์ระหว่าง กระบวนการ (Procedures) และ กฎเกณฑ์ (Rules) ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือ Regime ๕ รูปแบบ

Procedures	Rules		
	Share Information (๑)	Increase Knowledge	Channel Action
Common Framework			
Joint Facility		 (๒)	
Common Policy		 (๓)	 (๔)
Single Policy			 (๕)

ที่มา : คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ๒๕๔๕

Regime ที่เกิดจากการนำกฎเกณฑ์และกระบวนการ มาพิจารณาร่วมกันตามคำอธิบายข้างต้น ซึ่งสามารถสรุปแสดงได้ตามตารางที่ ๓ - ๒ นั้น ทำให้ทราบถึงกระบวนการและพัฒนาการของการเกิดความร่วมมือระหว่างประเทศที่เรียกว่า Regime ตามแนวทางของทฤษฎี “การร่วมมือในลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน” ได้อย่างชัดเจน การที่ Regime มีความมั่นคงย่อมแสดงว่าบรรทัดฐาน กฎเกณฑ์ และกระบวนการ ซึ่งรัฐต่าง ๆ ร่วมมือกันสร้างขึ้นเป็น Regime ไม่ถูกละเมิดจากรัฐสมาชิก สิทธิและข้อผูกพันของรัฐสมาชิกได้รับการเคารพและปฏิบัติตาม ทำให้ Regime มีประสิทธิภาพและเกิดความเสมอภาคระหว่างรัฐสมาชิกในที่สุด อย่างไรก็ตาม เป็นการยากที่จะแนะนำว่ารัฐต่าง ๆ ควรเลือกใช้ Regime รูปแบบใดเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันในประเทศต่าง ๆ แต่สิ่งที่สามารถแนะนำได้ก็คือ ไม่ควรเลือกใช้ Regime ที่มีทางเลือกจำกัดและไม่ยอมรับความเป็นไปได้อื่น ๆ ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ในการนี้ ได้เลือกตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางด้านเศรษฐกิจมาแสดง/อธิบาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวทางของทฤษฎีดังกล่าว สำหรับตัวอย่างของการรวมกลุ่มทางด้านความมั่นคงโดยเฉพาะความมั่นคงทางทะเลนั้น ยังไม่เคยมีการนำทฤษฎี

^๕Ibid.

“การร่วมมือในลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน” มาทำการวิเคราะห์หรืออธิบายไว้มาก่อน แต่ก็พอจะเทียบเคียงได้กับการรวมกลุ่มของ องค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ หรือ นาโต้ และการรวมกลุ่มกันเพื่อปฏิบัติงานของกองกำลังผสมทางทะเล Combined Maritime Forces (CMF) ณ ราชอาณาจักรบาห์เรน ที่มีการรวมกลุ่มกันเป็นสมาชิกในการปฏิบัติการทางเรือร่วมกัน ในวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

แนวคิดของ คาร์ล ดอยช์ (Karl Deutsch)^๙

คาร์ล ดอยช์ นักรัฐศาสตร์ชาวเชโกสโลวาเกียเชื้อสายเยอรมันได้ริเริ่มแนวคิดเรื่องชุมชนแห่งความมั่นคงขึ้นซึ่งหากนำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์พฤติกรรมของอาเซียนจะทำให้เกิดความเข้าใจอาเซียนมากขึ้น ชุมชนแห่งความมั่นคงตามแนวคิดของดอยช์ จะอยู่ในลักษณะของ “ชุมชนการเมืองในระดับระหว่างประเทศ” (Political Community at the International Level) ที่สมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจและไว้วางใจซึ่งกันและกันและมีผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าที่จะเป็นลักษณะของ “สถาบันการเมืองระหว่างประเทศ” (International Institution in Anarchic World) ที่มีการสร้างระเบียบปฏิบัติโดยการใช้ผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจด้านบวกและการลงโทษเป็นแรงจูงใจด้านลบแก่สมาชิก ชุมชนแห่งความมั่นคงตามหลักการของดอยช์สามารถแบ่งได้เป็น ๒ แบบย่อยด้วยกัน ดังนี้

๑. แบบแรกเป็นลักษณะของชุมชนแบบรวมการ (Amalgamated Security Community) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มประเทศโดยที่รัฐสมาชิกมอบอำนาจอธิปไตยเกือบทั้งหมดให้กับองค์กรกลาง เช่น การกำเนิดขึ้นของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

๒. แบบที่สองเป็นลักษณะของชุมชนแบบหลากหลาย (Pluralistic Security Community) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มโดยที่รัฐสมาชิกยังคงอำนาจอธิปไตยของตนไว้แต่ก็ไม่คาดหวังว่าจะทำสงครามระหว่างกันในอนาคต เช่น ชุมชนอเมริกาเหนือของสหรัฐอเมริกาและแคนาดา เป็นต้น หากใช้เกณฑ์นี้ในการมองอาเซียนจะเห็นได้ชัดว่าอาเซียนมิใช่ “ชุมชนแห่งความมั่นคงแบบรวมการ” เนื่องจากไม่มีองค์กรกลางในการปกครองรัฐสมาชิกทั้งหมด แต่เป็น “ชุมชนแห่งความมั่นคงแบบหลากหลาย” โดยที่รัฐสมาชิกยังคงอำนาจอธิปไตยของตนไว้ดังเดิม

สำนักคิดชุมชนแห่งความมั่นคง (Deutschian School of Thought) พบว่าชุมชนอาเซียนได้เริ่มก่อตัวขึ้นเมื่อรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตกลงใจที่จะสร้างความไว้วางใจระหว่างกันโดยการลงนามในปฏิญญากรุงเทพฯ แม้ว่าอาเซียนในยุคแรกยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันแต่อย่างน้อยรัฐสมาชิกเลือกใช้วิธีการพูดคุยปรึกษาหารือจนกว่าจะได้ข้อตกลงใจร่วมกันแทนการใช้กำลังทหารในการตัดสินปัญหา การเลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในรูปแบบดังกล่าวเป็นพื้นฐานของการสร้างความรู้สึกความเป็นชุมชนเดียวกัน (sense of community) ของรัฐสมาชิกในอาเซียน หลักฐานที่ชัดเจนอย่างหนึ่งของการเป็นชุมชน คือการที่ไม่มีสงครามเกิดขึ้น

^๙ อิศเรศ เลิศทางธรรม, การประชุมวิชาการของกองทัพเรือ ครั้งที่ ๘ บทบาทมหาอำนาจที่มีผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของไทย, หน้า ๘๕

ระหว่างรัฐทั้งห้าที่ร่วมกันก่อตั้งอาเซียนแต่ครั้งเดียว ตั้งแต่ปี ค.ศ.๑๙๖๗ (พ.ศ.๒๕๑๐) จวบจนปัจจุบัน ถึงแม้ว่าเคยมีสงครามเกิดขึ้นระหว่าง เวียดนามกับกัมพูชาในปี ค.ศ. ๑๙๗๘ - ๑๙๘๙ (พ.ศ.๒๕๒๑ - ๒๕๓๒) และระหว่างไทยกับลาวในปี ค.ศ.๑๙๘๖ (พ.ศ.๒๕๒๙) ก็ตามก็ถือว่าไม่เคยมีสงครามระหว่างรัฐสมาชิกอาเซียนด้วยกัน เนื่องจากในห้วงดังกล่าวเวียดนาม กัมพูชา และลาวยังไม่ได้เป็นสมาชิกอาเซียน หลักฐานเชิงประจักษ์ทางประวัติศาสตร์ในห้วงเวลาเกือบครึ่งศตวรรษข้อนี้นี้มิใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายนัก ในภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก ดังนั้น ข้อกล่าวหาที่ว่าอาเซียนไม่มีประสิทธิภาพตามแนวคิดสมัยใหม่จึงไม่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ถึงแม้ว่าปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจในปี ค.ศ.๑๙๙๗ (พ.ศ.๒๕๔๐) ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ และปัญหาหมอกควันจากอินโดนีเซียจะทำให้อาเซียนดูเหมือนไม่มีตัวตน แต่รัฐต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็สามารถใช้เวทีอาเซียนในการพูดคุยสนทนาระหว่างกันจนแก้ปัญหาลหลายประการให้ผ่านพ้นไปได้โดยปราศจากการใช้ความรุนแรงต่อกัน

การวัดระดับความเป็นสถาบัน (Institutionalization Level) ขององค์การระหว่างประเทศ โดยปกติแล้วพิจารณาได้จากคุณลักษณะ ๓ ประการ คือ

๑. ประการแรก คือ “ความเที่ยงตรง” (precision) หมายถึง การที่องค์กรมีระเบียบปฏิบัติที่เที่ยงตรง ชัดเจน เข้าใจง่าย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความสับสนของสมาชิกในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลให้ความหวาดระแวงระหว่างกันเกิดขึ้นน้อยลง

๒. ประการที่สอง คือ “ข้อผูกพัน” (obligation) หมายถึง การที่องค์กรสร้างข้อตกลงที่มีผลในทางปฏิบัติต่อรัฐสมาชิก กล่าวคือ องค์กรจะให้รางวัลแก่รัฐที่ปฏิบัติตามข้อตกลงและกีดกันรัฐที่ไม่ปฏิบัติตามให้เลิกพฤติกรรมนั้น ซึ่งข้อผูกพันนี้จะส่งผลด้านจิตวิทยา ทำให้รัฐมีความหวาดระแวงต่อกันน้อยลงอีกทางหนึ่ง (เนื่องจากรัฐมีความมั่นใจมากขึ้นว่ารัฐอื่น ๆ จะไม่หักหลังตนได้อย่างง่าย)

๓. ประการที่สาม คือ “การมอบหมายอำนาจหน้าที่” (delegation) หมายถึง การที่องค์กรมีการมอบหมายบทบาทหน้าที่ให้รัฐต่าง ๆ สำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างสันติ เช่น ให้รัฐ A ทำหน้าที่เป็นสำนักงานใหญ่ขององค์กร รัฐ B ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานข้อมูลด้านความมั่นคง และรัฐ C, D และ E ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการสร้างและรักษาอัตลักษณ์ขององค์กรให้เกิดขึ้นและคงอยู่สืบไป เป็นต้น หากคุณลักษณะทั้งสามในภาพรวมขององค์กรใดอยู่ในระดับที่สูงจะถือว่าองค์กรนั้นเป็นสถาบันที่เข้มแข็ง (Highly Institutionalized) ในทางตรงข้ามหากคุณลักษณะทั้งสามในภาพรวมขององค์กรใดอยู่ในระดับที่ต่ำจะถือว่าองค์กรนั้นเป็นสถาบันที่อ่อนแอ (Lowly Institutionalized) เมื่อพิจารณาความเป็นสถาบันของอาเซียนโดยใช้เกณฑ์สามประการดังกล่าว จะพบว่าอาเซียนเป็นสถาบันที่อ่อนแอ (หรือมีความเป็นสถาบันในระดับที่ต่ำ) กล่าวคือ อาเซียนไม่มีกฎเกณฑ์ที่เที่ยงตรงชัดเจน ไม่มีข้อผูกพัน และไม่มีการแบ่งมอบอำนาจหน้าที่ โดยในอดีตที่ผ่านมาอาเซียนจัดให้มีการพบปะหารือระหว่าง ผู้นำระดับสูง (diplomatic talk shop) เป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่มีการวางกรอบการทำงานว่า จะให้รัฐสมาชิกทำอะไรต่อไป ไม่กำหนดกฎเกณฑ์ว่าถ้ารัฐสมาชิกไม่ปฏิบัติตามแล้วจะมีผลอย่างไร และไม่มอบหมายอำนาจหน้าที่ว่าจะให้แต่ละรัฐสมาชิกมีบทบาทอย่างไรบ้าง ธรรมเนียมปฏิบัติในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของรัฐสมาชิกในอาเซียน คือการใช้วิธีการที่เรียกว่า “วิถีอาเซียน” หรือ ASEAN Way ซึ่งหมายถึงการที่รัฐสมาชิกใช้หลักการปรึกษาหารือ (consultation) และหลักมติเอกฉันท์ (consensus) ซึ่งเป็นหลักการที่เน้นการเจรจาพูดคุยกันอย่างละเอียดถี่ถ้วนและประนีประนอมเพื่อให้ได้ข้อตกลงที่ถูกฝ่ายยอมรับ รวมทั้งหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในระหว่างกัน

(non-interference in internal affairs of one another) อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า ‘วิถีอาเซียน’ จะทำให้ความเป็นสถาบันของอาเซียนไม่อยู่ในระดับที่สูงเหมือนดังเช่นความเป็นสถาบันของสหภาพยุโรป (EU) แต่วิถีอาเซียนก็ทำให้เกิดชุมชนแห่งความมั่นคงที่ก่อให้เกิดสันติภาพในภูมิภาคเป็นระยะเวลาเกือบครึ่งศตวรรษ ซึ่งคือหนึ่งในจุดมุ่งหมายหลักของการรวมตัวของรัฐในทุกภูมิภาคทั่วโลก

แนวทางปฏิบัติในความร่วมมือด้านความมั่นคงและ/หรือความมั่นคงทางทะเลของนานาชาติ

๑. องค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization : NATO)

การรวมตัวกันของประเทศต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับความร่วมมือด้านความมั่นคงนั้น องค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ หรือ นาโต้ (North Atlantic Treaty Organization : NATO) ถือเป็นตัวอย่างที่ดีและเด่นชัดในการประสบความสำเร็จตั้งแต่เริ่มจัดตั้งตราบจนกระทั่งปัจจุบัน แนวความคิดในการรวมตัวของนาโต้ดังกล่าว เริ่มขึ้นเมื่อ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๙ (ค.ศ.1946)^{๑๐} ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า

“The governments of all states would join together to prevent any of their number from using coercion to gain advantage, especially conquering another. Thus, no government could with impunity undertake forceful policies that would fundamentally disturb peace and security. Any attempt to execute such policies would, be definition, be treated by all governments as if it were an attack on each of them”

“รัฐบาลของรัฐทั้งหลาย ควรที่จะร่วมมือกันป้องกันสมาชิกที่ใช้ความรุนแรงเพื่อสร้างความได้เปรียบโดยเฉพาะการใช้ความรุนแรงเพื่อการครอบครองรัฐอื่น ดังนั้น จึงไม่มีรัฐหนึ่งรัฐใดที่ลายนวลต่อนโยบายการใช้กำลังของรัฐนั้น ทั้งนี้ การใช้กำลังเช่นนี้เป็นสิ่งที่รบกวนต่อความสงบสุขและความมั่นคง ความพยายามใด ๆ ที่จะกระทำนั้น จะเปรียบประหนึ่งว่าเป็นการกระทำต่อเราโดยรวม”

ซึ่งเป็นคำกล่าวสุนทรพจน์ของเซอร์วิลตัน เซอร์ซิล โดยเสนอเป็นกรอบต่อองค์การสหประชาชาติ ภายใต้แนวคิดเดียวกันของชาติพันธมิตร ที่เมืองฟุลตัน รัฐมิซซูรี^{๑๑} และแนวคิดดังกล่าวได้ถูกกระทำให้เป็นจริงในอีก ๓ ปีต่อมา เมื่อสหรัฐอเมริกาพร้อมประเทศต่าง ๆ ในยุโรป รวม ๑๒ ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร แคนาดา เบลเยียม เดนมาร์ก ฝรั่งเศส ไอร์แลนด์ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก

^{๑๐}Leon Gordenker and Thomas G. Weiss, The Collective Security Idea and Changing World Politics, (Colorado : Lynne Rienner, 1993), p.3.

^{๑๑}Ismay, NATO, The First Five Years 1949-1954, (Netherlands : Bosch-Utrecht, 1954), p.7.

เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ และโปรตุเกส ได้ร่วมกันลงนามในสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ เมื่อ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๒ (ค.ศ.1949) โดยมีผลบังคับใช้เมื่อ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๙๒ (ค.ศ.1949)^{๑๒} ที่ถือเป็นจุดตั้งต้นของการจัดตั้งองค์การในลักษณะขององค์การป้องกันร่วม (Collective Defence) ที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “นาโต้” ทั้งนี้วัตถุประสงค์แรกเริ่มหลักของการจัดตั้งนาโต้ ก็เพื่อจัดตั้งระบบพันธมิตรทางทหารในการถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ และให้ความช่วยเหลือประเทศสมาชิกในกรณี que ประเทศสมาชิกถูกคุกคามจากภายนอก ตลอดจนส่งเสริมความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ

ปัจจุบันนาโต้มีวัตถุประสงค์ เพื่อรับประกันความปลอดภัยและเสถียรภาพของประเทศภาคีผ่านเครื่องมือทางการเมืองและการทหาร มีสมาชิกรวม ๒๙ ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร แคนาดา เบลเยียม เดนมาร์ก ฝรั่งเศส ไอร์แลนด์ อิตาลี ลักเซมเบิร์ก เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ โปรตุเกส กรีซ ตุรกี เยอรมนี สเปน เช็ก ฮังการี โปแลนด์ บัลแกเรีย เอสโตเนีย ลัตเวีย ลิทัวเนีย สโลวาเกีย สโลวีเนีย โรมาเนีย อัลแบเนีย โครเอเชีย และมอนเตเนโกร โดยมีโครงสร้างแยกออกเป็น ๒ ส่วน^{๑๓} ดังนี้

๑.๑ องค์การฝ่ายพลเรือน

คณะมนตรีแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Council : NAC) เป็นองค์การหลักรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของนาโต้ ที่เกี่ยวกับการตีความสนธิสัญญาและการนำไปปฏิบัติ คณะมนตรีฯ ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของประเทศสมาชิก มีการประชุมอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง มีสำนักงานเลขานุการนาโต้ ตั้งอยู่ที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม มีหน้าที่บริหารงานทั่วไปขององค์การ รวมถึงการวางแผนนโยบาย

๑.๒ องค์การฝ่ายทหาร

คณะกรรมการทหาร (The Military Committee) มีหน้าที่ให้คำแนะนำด้านการทหารแก่คณะมนตรีและผู้บัญชาการกองกำลังผสม ประกอบด้วยเสนาธิการทหารของทุกประเทศภาคี ยกเว้นฝรั่งเศสและไอร์แลนด์ (ซึ่งไม่มีกำลังทหาร) มีการประชุมอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง โดยนาโต้ได้แบ่งเขตยุทธศาสตร์ตามภูมิศาสตร์เป็น ๓ เขต คือ

๑.๒.๑ เขตยุโรป (The European Command) อยู่ภายใต้การดูแลของผู้บัญชาการกองกำลังผสมยุโรป (Supreme Allied Commander Europe : SACEUR) โดยมีกองบัญชาการ เรียกว่า Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) ประกอบด้วยกองกำลังเคลื่อนที่เร็วจากประเทศสมาชิก ซึ่งพร้อมจะปฏิบัติการได้ทันที เขตการรับผิดชอบ คือ แอฟริกาเหนือ เมดิเตอร์เรเนียน ยุโรปกลาง และยุโรปเหนือ ยกเว้นโปรตุเกสและสหราชอาณาจักร

^{๑๒} กระทรวงการต่างประเทศ. “องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mfa.go.th/web/836.php>, 2563.

^{๑๓} “Nato”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.nato.int/nato-elcome/index.html>, 2563.

SHAPE มีกองบัญชาการย่อยในยุโรปเหนือที่เมืองโคสซัส ประเทศนอร์เวย์ ในยุโรปกลางที่เมืองบรุนส์ชุน ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในยุโรปใต้ที่เมืองเนเปิล ประเทศอิตาลี

๑.๒.๒ เขตแอตแลนติก (The Atlantic Ocean Command) อยู่ภายใต้การดูแลของ Supreme Allied Commander Atlantic (SACLANT) เขตการรับผิดชอบตั้งแต่ขั้วโลกเหนือถึงเส้น Tropic of Cancer และจากฝั่งสหรัฐอเมริกาถึงยุโรป SACLANT มีหน้าที่หลักในการพิทักษ์เส้นทางเดินเรือในเขตแอตแลนติก ซึ่งเน้นลักษณะการปฏิบัติการกองกำลังทัพเรือแอตแลนติก (Standing Naval Force Atlantic - STANA RR LNT) มีกองบัญชาการตั้งอยู่ที่ Norfolk สหรัฐอเมริกา

๑.๒.๓. เขตช่องแคบ (The Channel Command) อยู่ภายใต้การดูแลของ Allied Commander in Chief Channel - CINCHAN) เขตการรับผิดชอบบริเวณช่องแคบอังกฤษและทะเลเหนือตอนใต้ ทำหน้าที่คุ้มครองป้องกันเรือพาณิชย์ในเขตประสานงานกับ SACEUR ในการป้องกันภัยทางอากาศในเขตช่องแคบ CINCHAN มีกองกำลังเรือรบอยู่ภายใต้การควบคุมเรียกว่า Standing Naval Force Channel (STANAFORCHAN) มีกองบัญชาการอยู่ที่ Nortwood สหราชอาณาจักร

หลังยุคสงครามเย็น นาโต้ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างและปรับปรุงนโยบายในหลาย ๆ ด้านเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก ดังนี้ การให้ความสำคัญแก่ปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (Peace-keeping) ได้แก่ การสร้างความเข้าใจในกระบวนการรักษาสันติภาพ การสร้างความร่วมมือ การวางแผน และการสร้างความสัมพันธ์กับองค์การสหประชาชาติ และองค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (The Organization for Security and Co-operation in Europe : OSCE) ในกระบวนการดังกล่าว รวมทั้ง การประสานงานระหว่างฝ่ายพลเรือนกับฝ่ายทหารโดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม, การหาแนวทางที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์กับรัสเซีย โดยมุ่งเน้นให้รัสเซียมีบทบาทสำคัญและสร้างสรรค์ในการสร้างเสถียรภาพในยุโรปในกรอบกว้าง, การปรับบทบาททางการทหารให้เอื้อต่อสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนการดำเนินนโยบายทางด้านความมั่นคงที่เอื้อต่อพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจ และการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมระหว่างงบประมาณด้านการทหารและงบประมาณด้านเศรษฐกิจของประเทศ, ความร่วมมือในโครงการวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม และการเสริมสร้างความไว้วางใจและการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศที่ไม่ใช่สมาชิก

๒. ปัจจัยที่ส่งผลให้นาโต้ประสบความสำเร็จในฐานะเป็นองค์กรด้านการป้องกันร่วม

ห้วงเวลากว่า ๗๐ ปี ของการดำรงอยู่ของนาโต้ ได้เป็นสิ่งพิสูจน์ให้เห็นถึงความสำเร็จในฐานะเป็นองค์กรด้านการป้องกันร่วม ที่ได้ถูกจัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานแนวคิดการป้องกันร่วมที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยแห่งความสำเร็จดังกล่าว รวมทั้งการพัฒนาตั้งแต่เริ่มการจัดตั้งจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย

๒.๑ ปัจจัยด้านภูมิ-ประชากรศาสตร์ (Geo-demography) ซึ่งหมายถึง ความแตกต่างของลักษณะประชากรที่กระจายตัวไปตามตำบลที่ทางภูมิศาสตร์^{๑๔} เริ่มจากประเทศสมาชิกนาโต้ ที่มีทั้งประเทศขนาดเล็กอย่างลักเซมเบิร์ก ไปจนถึงประเทศที่มีขนาดพื้นที่กว้างขวางอย่างแคนาดา และจากประเทศที่มีประชากรน้อยที่สุดอย่างไอซ์แลนด์ ไปจนถึงประเทศที่มีประชากรมากอย่างสหรัฐอเมริกา พื้นที่ตั้งครอบคลุมทั้งในยุโรปและอเมริกาโดยมีมหาสมุทรแอตแลนติกกั้นขวางแต่กลับมีลักษณะทาง Geo-demographical เหมือนกัน โดยเฉพาะระบอบการเมืองและการปกครองของประเทศสมาชิกผู้ก่อตั้งนาโต้ อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดพื้นฐานสังคมเสรีนิยมมาอย่างยาวนาน ความเป็นประชาธิปไตยเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ประชากรทุกคนต่างทราบ ตระหนัก และเข้าใจในค่านิยมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ดังนั้น จึงไม่เป็นที่แปลกใจเลยว่าระบอบการปกครองไม่อาจเป็นสิ่งกีดขวางการมีส่วนร่วมของประเทศสมาชิก

๒.๒ ปัจจัยด้านระบบเศรษฐกิจ (Economy) โดยที่ฝรั่งเศสและสหราชอาณาจักร ซึ่งได้รับความทุกข์ทรมานในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จึงเป็นความจำเป็นที่ต้องได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาตามแผนการฟื้นฟูของมาแชล (US Marshall Plan) สหรัฐอเมริกาจึงเป็นตัวแสดงหลักที่เล่นบทผู้นำทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ประกอบกับความจำเป็นของชาติในยุโรปเองที่ ต้องการความอยู่รอดมากกว่าการแข่งขัน ต้องการความร่วมมือมากกว่าการเป็นศัตรู

๒.๓ ปัจจัยด้านอัตลักษณ์ (Identity) ของความเป็นคริสตศาสนิกชนเดียวกันก็เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการที่ทำให้การรวมกันเป็นเรื่องง่ายอย่างไม่ต้องสงสัย แม้ว่าในส่วนลึกคงปฏิเสธไม่ได้ถึงความแตกต่างระหว่างนิกาย หากแต่ในรากเหง้าที่แท้จริงแล้วประชากรในประเทศสมาชิกนาโต้ ล้วนเป็นคริสตศาสนิกชนเหมือนกัน จึงเป็นธรรมดาที่ทำให้เกิดความไว้วางใจกันภายใต้คำกล่าวที่ว่า “ฉันรู้ว่าคุณคิดอะไร” (I know what lies beneath your mind)^{๑๕}

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในมุมมองความขัดแย้งตามประวัติศาสตร์แล้ว ประเทศสมาชิกผู้ก่อตั้งนาโต้เอง ก็มีความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์เกิดขึ้นเช่นกัน เช่น อังกฤษกับฝรั่งเศส ในช่วงยุคจักรวรรดินิยมที่มีการแข่งขันกันสร้างอิทธิพลเหนือภาคพื้นยุโรปและที่อื่น ๆ ในโลก ในทางกลับกันการมีส่วนร่วมในการต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่ในสงครามโลกทั้งสองครั้ง ทำให้ทั้งสองประเทศมีความร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่น แตกต่างกับอิตาลีที่ในห้วงสงครามโลกครั้งที่สอง อิตาลีอยู่ในฐานะศัตรูของชาติพันธมิตร อย่างไรก็ตามด้วยภัยคุกคามจากแนวคิดคอมมิวนิสต์ จึงเป็นความจำเป็นต้องรวมกลุ่มกัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความเป็นพันธมิตรกันของนาโต้นั้นเกิดขึ้นภายใต้ภารกิจเดียวกันคือ “ผลักดันสหภาพโซเวียตออกไปจากยุโรป นำสหรัฐอเมริกาเข้ามา และทำให้เยอรมันอ่อนลง” ซึ่งสิ่งนี้คือการที่นาโต้ได้รับสิ่งกระตุ้นเดียวกันทำให้เกิดแรงกระทำตอบโต้ในทำนองเดียว เพื่อที่จะแสดงให้เห็นแนวคิดในการก่อตั้งนาโต้ แผนภูมิที่ ๑ ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว

^{๑๔}Commander Kiatiyut Tiansuwan , Royal Thai Navy, “ASEAN: A Regional Collective Security Strategy: Will The NATO Model Work ?” (Unpublished Research Paper, U.S. Naval War College, Newport, R.I., 2007), p. 7.,p. 11.

^{๑๕}Ibid., p. 11.

อนึ่งพึงมีความเข้าใจเกี่ยวกับสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ (Major Non-NATO Ally : MNNA) ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับนาโต้ ทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมแต่ประการใด แต่ยังมีหน่วยงานเอกสาร และบทความ เกิดความเข้าใจผิด จึงได้กำหนดให้ “ชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้” ไว้ในหัวข้อของการจัดโครงสร้างและ/หรือความสัมพันธ์ของนาโต้ ทั้งนี้ ชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ หมายถึงสถานะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่สหรัฐอเมริกามอบให้แก่ประเทศพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาเองเป็นการเฉพาะ ตัวอย่างเช่นประเทศไทย ในระหว่างการเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการของ ประธานาธิบดีจอร์จ บุช แห่งสหรัฐอเมริกาเมื่อ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๔๖ ได้ประกาศให้ไทยเป็น “ชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้”^{๑๖} การได้รับสถานะดังกล่าว ไม่ได้หมายถึงการมีหลักประกันด้านความมั่นคง และการป้องกันประเทศร่วมกันเช่นเดียวกับที่สหรัฐอเมริกาทำกับประเทศสมาชิกนาโต้ แต่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญที่สหรัฐอเมริกามอบให้แก่ความสัมพันธ์ในลักษณะพันธมิตรกับประเทศไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาสถานะ “ชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้” (Major Non-NATO Ally : MNNA) มี ๒ ประเภท^{๑๗} คือ สถานะที่ ๑ เป็นการให้ตาม title 10 หมวดที่ 2350 (a) ของ U.S. code (แก้ไขโดย Nunn Amendment ปี พ.ศ.๒๕๓๐ (ค.ศ.1987)) และ สถานะที่ ๒ เป็นการให้ตามกฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ ปี พ.ศ.๒๕๔๑ (ค.ศ.1998) ตามที่ได้มีการแก้ไขโดย title 22 หมวดที่ 2321 (k) ของ U.S. Code หมวดที่ ๕๗๑ ดังนี้

๒.๔ สถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ ตาม title 10 หมวดที่ 2350 (a)

กฎหมายให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกาในการให้สถานะ “ชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้” ด้วยความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในการกำหนดสถานะ “ชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้” โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประเทศที่ได้รับสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ สามารถเข้าร่วมในโครงการวิจัยและการพัฒนาของกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกาได้ ประเทศที่ได้รับสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ ประเภทนี้มี ๑๘ ประเทศ^{๑๘} ได้แก่ อิสราเอล อียิปต์ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สาธารณรัฐเกาหลี (พ.ศ.๒๕๓๐) จอร์แดน (พ.ศ.๒๕๓๙) นิวซีแลนด์ (พ.ศ.๒๕๔๐) อาร์เจนติน่า (พ.ศ.๒๕๔๑) บาร์เรน (พ.ศ.๒๕๔๕) ฟิลิปปินส์ ไทย ไต้หวัน (พ.ศ.๒๕๔๖) คูเวต โมร็อกโก ปากีสถาน (พ.ศ.๒๕๔๗) อัฟกานิสถาน (พ.ศ.๒๕๕๕) ตูนิเซีย (พ.ศ.๒๕๕๘) และ บราซิล (พ.ศ.๒๕๖๒) ประเทศที่ได้รับสถานะประเภทนี้จะได้รับสิทธิประโยชน์ คือ บริษัทของประเทศที่ได้รับสถานะ สามารถเข้าร่วมการประมวลสัญญาณการซ่อมบำรุง การซ่อมแซมหรือการปรับปรุงยุทโธปกรณ์ของกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกา ในบางโครงการนอกผืนแผ่นดินสหรัฐอเมริกา, ประเทศที่ได้รับสถานะ จะมีสิทธิในการเข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาด้านการต่อต้านการก่อการร้ายร่วมกับสหรัฐอเมริกาบางโครงการ และ กระทรวงกลาโหม

^{๑๖} กองยุโรป ๑, op.cit.

^{๑๗} Ibid., p. 2.

^{๑๘} “Major Non-NATO Ally Status”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.state.gov/major-non-nato-ally-status/>, 2563.

สหรัฐอเมริกา สามารถเข้าร่วมโครงการร่วมมือเพื่อการวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงขีดความสามารถในการป้องกันประเทศของประเทศที่ได้รับสถานะ โดยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายร่วมกันอย่างเป็นธรรม

สถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ ตามหมวดที่ ๕๑๗

สถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ ตามหมวดที่ ๕๑๗ ของกฎหมายว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ พ.ศ.๒๕๐๔ (ฉบับแก้ไข) กฎหมายดังกล่าวได้ให้อำนาจประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในการให้สถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ แก่ประเทศใดประเทศหนึ่งได้หลังจากที่ได้แจ้งต่อรัฐสภาภายใน ๓๐ วัน โดยมีวัตถุประสงค์ตามกฎหมายว่าด้วย การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศและกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการส่งออกอาวุธ การให้สถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ ตามกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ.๒๕๓๙ โดยมีสมาชิก รวมทั้งหมด ๑๘ ประเทศ เช่นเดียวกับกลุ่มที่ ๑ ข้างต้น ซึ่งประเทศที่ได้รับสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ ประเภทที่ ๒ จะได้รับสิทธิประโยชน์ ดังนี้ สำหรับประเทศที่ได้รับสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ ที่อยู่ด้านทิศใต้หรือตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศกลุ่มนาโต้ จะได้รับสิทธิได้รับอุปการะทางทหารส่วนเกินจากสหรัฐอเมริกาเป็นลำดับแรก, สิทธิในการซื้อกระสุนที่ทำจากกากยูเรเนียมและสิทธิได้รับคลังอาวุธยุทโธปกรณ์สำรองของสหรัฐอเมริกาที่ตั้งอยู่ในประเทศของตนนอกค่ายทหารสหรัฐอเมริกา, สิทธิในการทำข้อตกลงกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ในการจัดการฝึกในแบบทวิภาคีหรือพหุภาคีโดยใช้ระบบการใช้จ่ายต่างตอบแทนที่อาจยกเว้นการใช้คืนค่าใช้จ่ายทางอ้อมและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เฉพาะรายการ, สิทธิในการเช่าอุปกรณ์ทางทหารบางอย่างเพื่อประโยชน์ทางพาณิชย์ตามโครงการการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินทางทหารแก่รัฐบาลต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา, สิทธิในการขอยืมวัสดุ อุปกรณ์ และยุทโธปกรณ์สำหรับโครงการวิจัยและพัฒนาาร่วมกัน และสำหรับการทดสอบและประเมินผล และ สิทธิในการขอให้มีการพิจารณาได้รับใบอนุญาตส่งออกดาวเทียมเพื่อการพาณิชย์ รวมถึงเทคโนโลยีส่วนประกอบและระบบของดาวเทียมนั้น ๆ โดยเร่งด่วน

การให้สถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ ประเภทที่ ๒ นี้ อาจถูกยกเลิกได้โดยดุลพินิจของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ซึ่งต้องแจ้งรัฐสภาล่วงหน้า ๓๐ วัน อย่างไรก็ตาม ภายใต้มายังไม่เคยมีการยกเลิกการให้สถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ประเภทนี้ และไม่มีหลักเกณฑ์ในการยกเลิกสถานะดังกล่าว

สหภาพยุโรป (European Union : EU)

สหภาพยุโรปเป็นการรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคยุโรปทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในลักษณะสถาบันแบบเหนือรัฐ (Supranational Institution) ที่ใหญ่ที่สุดและก้าวหน้าที่สุดในโลก^{๑๙} โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างสันติภาพเป็นการถาวรระหว่างประเทศในภูมิภาค

^{๑๙}“สหภาพยุโรป”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [http://www.mfa.go.th/europetouch/th/other/8331/89715-\(The-European-Union-EU\).html](http://www.mfa.go.th/europetouch/th/other/8331/89715-(The-European-Union-EU).html), 2563.

ยุโรปภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ รวมไปถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจแก่ประเทศสมาชิกและการมีบทบาทนำของ EU ในประชาคมโลก

กระบวนการถ่ายโอนอำนาจการบริหารจากประเทศสมาชิกไปสู่การเป็นองค์การเหนือรัฐของสหภาพยุโรปมีขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป การรวมกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรมเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1950 ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยประเทศยุโรปตะวันตก 6 ประเทศ ได้ร่วมกันจัดตั้งประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้ายุโรป (European Coal and Steel Community : ECSC) ขึ้น ซึ่งแม้เป้าหมายสูงสุดของการรวมกลุ่มจะมีขึ้นเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง เช่น การมีสันติภาพถาวรระหว่างประเทศในภูมิภาคยุโรป แต่ประเทศได้เลือกใช้วิธีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็นตัวนำ เพื่อคลายความระแวงสงสัยของประเทศต่าง ๆ ในเรื่องการสูญเสียอำนาจอธิปไตย การรวมกลุ่มดังกล่าวประสบผลสำเร็จด้วยดี ทำให้ต่อมาในปี ค.ศ. 1957 การรวมกลุ่มได้ขยายตัวครอบคลุมภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ โดยประเทศได้ลงนามในสนธิสัญญากรุงโรม (Treaty of Rome) เพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community - EEC) เพื่อให้เป็นทั้งสหภาพศุลกากร (Customs Union) และตลาดร่วม (Common Market) กระบวนการรวมกลุ่มประสบความสำเร็จอย่างมากในด้านเศรษฐกิจ

ในปี ค.ศ. 1990 ในช่วงหลังสงครามเย็น ฝรั่งเศสและเยอรมนีเสนอให้มีการจัดตั้งสหภาพการเมืองของยุโรปเพื่อให้มีการกำหนดนโยบายด้านการต่างประเทศและความมั่นคงร่วมกัน ซึ่งท้ายที่สุด นำไปสู่การลงนามในสนธิสัญญากรุงมาสทริคต์ (Treaty of Maastricht หรือ Treaty on the European Union) เพื่อจัดตั้งสหภาพยุโรป (European Union - EU) ขึ้นในปี ค.ศ. 1992 รวมไปถึงการใช้เงินสกุลยูโรร่วมกันด้วย ต่อมา ในปี ค.ศ. 2007 ประเทศสมาชิก EU ตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุงโครงสร้างเพื่อตอบสนองกระบวนการบูรณาการภายใน EU ที่ก้าวหน้าขึ้นและบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นของ EU ในประชาคมโลก จึงได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาลิสบอน (Lisbon Treaty) โดยประเทศสมาชิกให้ความเห็นชอบในการสละอำนาจอธิปไตยบางส่วนให้แก่ความร่วมมือเหนือชาติ (supranational cooperation) ในเรื่อง (๑) สหภาพศุลกากร (customs union) (๒) การออกกฎระเบียบด้านการแข่งขัน (competition rules) (๓) นโยบายด้านการเงิน (monetary policy) สำหรับรัฐสมาชิก EU ที่ใช้สกุลเงินยูโร (๔) การอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพทางทะเล (marine biological resources) ภายใต้นโยบายร่วมด้านประมง และ (๕) นโยบายการค้าร่วม (common commercial policy) ทั้งนี้ สนธิสัญญาลิสบอนมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2009

ปัจจุบัน EU มีรัฐสมาชิกจำนวน ๒๘ ประเทศ มีระบบตลาดร่วม ระบบภาษีศุลกากรร่วมการใช้เงินสกุลยูโรร่วมกันใน ๑๗ ประเทศสมาชิก และมีศูนย์กลางการบริหารอยู่ที่กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม

โครงสร้าง / สถาบันหลัก / กลไกการดำเนินงานและตัดสินใจ

โครงสร้างการทำงานของ EU ประกอบด้วย 4 สถาบันหลัก คือ คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) คณะมนตรียุโรป (European Council) คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (Council of the European Union) และสภายุโรป (European Parliament) ซึ่งใช้อำนาจและความสำคัญในการดำเนินงานของ EU ดังนี้

๑. คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission) ประกอบด้วยคณะผู้บริหารสูงสุดเรียกว่า College of Commissioners จำนวน ๒๘ คน และข้าราชการประจำ จำนวนประมาณ ๒๕,๐๐๐ คน คณะผู้บริหารฯ ประกอบด้วยประธานคณะกรรมาธิการ ๑ คน และกรรมาธิการอีก ๒๗ คน (ตามจำนวนรัฐสมาชิก ๒๘ ประเทศ) มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๕ ปี และได้รับการแต่งตั้งโดยคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป โดยความเห็นชอบของสภายุโรป (ซึ่งมีอำนาจลงมติไม่รับรองคณะผู้บริหารคณะกรรมาธิการยุโรปทั้งคณะ แต่ไม่มีอำนาจที่จะเลือกไม่รับรองกรรมาธิการเป็นรายบุคคล) คณะกรรมาธิการยุโรปเป็นสถาบันหลักในด้านการบริหารของ EU ตั้งอยู่ ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม มีหน้าที่ในการเสนอร่างกฎระเบียบของ EU ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปและสภายุโรป (ในกรณีส่วนใหญ่) ก่อนที่รัฐสมาชิก EU และ/หรือสถาบันของ EU ที่เกี่ยวข้องจะนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้คณะกรรมาธิการยุโรปมีบทบาทสำคัญในการปกป้องผลประโยชน์ร่วมของ EU และทำหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติตามกฎระเบียบของ EU (Guardian of the Treaties) ของรัฐสมาชิก หากตรวจพบการละเมิดกฎระเบียบของ EU คณะกรรมาธิการยุโรปมีอำนาจที่จะฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union)

๒. คณะมนตรียุโรป (European Council) เป็นเวทีการประชุมของประมุขแห่งรัฐ/ผู้นำรัฐบาลของประเทศสมาชิก EU โดยมีการประชุมคณะมนตรียุโรปอย่างเป็นทางการปีละ ๔ ครั้ง (และประธานคณะกรรมาธิการยุโรปเข้าร่วมการประชุมด้วยทุกครั้ง) โดยผู้นำ EU จะร่วมกันตัดสินใจประเด็นด้านนโยบายที่สำคัญต่อ EU และแม้ว่าผลการประชุมของคณะมนตรียุโรปจะไม่มีผลบังคับทางกฎหมาย แต่ก็มีส่วนสำคัญอย่างมากในการกำหนดทิศทางและนโยบาย ทั้งกิจการภายใน EU และนโยบายต่างประเทศของ EU และเป็นกรอบปฏิบัติให้กับสถาบันอื่นๆ ของ EU สนธิสัญญา लिสบอนได้ให้สถานะทางกฎหมายแก่คณะมนตรียุโรปและมีการสร้างตำแหน่งใหม่ คือ ประธานคณะมนตรียุโรป (President of the European Council)

๓. สภายุโรป (European Parliament) สมาชิกสภายุโรปอยู่ในวาระครั้งละ ๕ ปี มาจากการเลือกตั้งโดยตรงในรัฐสมาชิก EU เดิมมีบทบาทด้านนิติบัญญัติจำกัดและไม่มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอร่างกฎระเบียบของ EU อย่างไรก็ตาม สนธิสัญญา लिสบอนได้เพิ่มอำนาจให้กับสภายุโรปในการพิจารณารับรองร่างกฎระเบียบของ EU เพิ่มขึ้นกว่า ๕๐ สาขา ภายใต้ 'co-decision procedure' ทำให้สภายุโรปมีบทบาทเท่าเทียมกับคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปในการพิจารณารับรองกฎระเบียบของ EU ซึ่งครอบคลุมถึงความตกลงระหว่าง EU กับประเทศที่สาม อาทิ ความตกลงเขตการค้าเสรี และกรอบความตกลงว่าด้วยความสัมพันธ์และความร่วมมือรอบด้าน (Partnership and Cooperation Agreement – PCA) ซึ่งไทยอยู่ระหว่างการเจรจา กับ EU ด้วย ปัจจุบัน นายมาร์ติน ชูลซ์ (Martin Schulz) สัญชาติเยอรมนีจากพรรค Progressive Alliance of Socialists and Democrats แนวคิดสังคมนิยมประชาธิปไตย (S&D) ดำรงตำแหน่งประธานสภายุโรป นอกจากนี้ สมาชิกสภายุโรปมีการรวมตัวเป็นกลุ่มที่ดูแลความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศต่าง ๆ โดยในส่วนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอาเซียน มีนาย Werner Langen สัญชาติเยอรมัน สมาชิกสภายุโรป พรรค EPP/Christian Democrats เป็นประธาน

๔. คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (The Council of the European Union) เป็นองค์กรตัดสินใจหลักของ EU โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐสมาชิก EU ทั้งหมด (ส่วนใหญ่เป็นรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ตามสาขาของนโยบายที่หารือ) จึงเป็นที่มาของคำเรียกอย่างไม่เป็นทางการว่า “Council of Ministers” และมีหน้าที่พิจารณาร่างกฎระเบียบของ EU และอนุมัติงบประมาณ (ร่วมกับสภายุโรป) และเป็นเวทีสำคัญในการประสานงานด้านนโยบายเศรษฐกิจ นโยบายร่วมด้านการต่างประเทศและความมั่นคง (CFSP) ตลอดจนกำกับดูแลการทำงานของคณะกรรมการสิทธิการยุโรป และประสานงานเรื่องอื่นๆ ระหว่างประเทศสมาชิก EU ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกจะผลัดกันทำหน้าที่เป็นประธานคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป วาระ ๖ เดือน โดยจะทำหน้าที่ประธานในการประชุมระดับรัฐมนตรีของประเทศสมาชิก EU ในสาขาต่างๆ ยกเว้นในด้านการต่างประเทศซึ่งสนธิสัญญาสิทธิสบอนกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้แทนระดับสูงของ EU ด้านการต่างประเทศและนโยบายด้านความมั่นคง

นอกจากนี้ สนธิสัญญาสิทธิสบอนได้กำหนดให้มีตำแหน่งผู้แทนระดับสูงของสหภาพยุโรปด้านการต่างประเทศและนโยบายความมั่นคง (EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy (เทียบเท่า รมว.กต.) เพิ่มเติมด้วย โดยได้รับการแต่งตั้งโดยคณะมนตรียุโรป มีหน้าที่ดูแลเรื่องนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงที่มาจาก การตัดสินใจร่วมกันของประเทศสมาชิก และเป็นประธานในการประชุม รมว.กต. ของประเทศสมาชิก EU (แทนระบบประเทศสมาชิกผลัดกันเป็นประธาน วาระละ ๖ เดือน) ทั้งนี้ ผู้แทนระดับสูงของสหภาพยุโรปด้านการต่างประเทศฯ จะดำรงตำแหน่งรองประธานคณะกรรมการสิทธิการยุโรปอีกตำแหน่งด้วย

Combined Maritime Forces (CMF) Model

CMF เป็นกองกำลังผสมทางทะเล ก่อตั้งขึ้นในปี ๒๕๔๕ (ค.ศ. 2002) โดยมี ผบ. US NAVAL CENTRAL COMMAND (US NAVCENT)/ผบ.กองเรือที่ ๕ (FIFTH FLEET) ของสหรัฐฯ ปฏิบัติหน้าที่ ผบ. CMF (การปฏิบัติหน้าที่ของ CMF และ NAVCENT อยู่ภายใต้ ผบ.คนเดียวกัน แต่ปฏิบัติหน้าที่เป็นอิสระซึ่งกันและกัน ตลอดจนแบ่งกำลังและภารกิจแยกจากกันอย่างชัดเจน) และมี ผบ.กองกำลังทางทะเลของอังกฤษ (UKMCC - United Kingdom Maritime Component Commander) ทำหน้าที่ รอง ผบ. CMF อีกตำแหน่งหนึ่ง มีหน้าที่ ควบคุม สั่งการ อำนาจการในการปฏิบัติทางยุทธการ ต่อ CTF 150 CTF 151 และ CTF 152 มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของ Naval Support Activity (NSA) ทร.สหรัฐฯ ในราชอาณาจักรบาห์เรน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว เดิมเป็นพื้นที่ของ ทร.อังกฤษ ซึ่งภายหลังได้ถอนกำลังออกจากภาคพื้นตะวันออกกลางในห้วงปี ค.ศ. 1971 และ ทร.สหรัฐฯ ได้ทำข้อตกลงกับราชอาณาจักรบาห์เรน ในปี ค.ศ. 1991 ในการก่อสร้างที่ตั้งทางทหาร และได้ต่อมาพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญได้แก่การปรับปรุงจัดสร้างฐานทัพหลัก พร้อมอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 2004 ปัจจุบันมีชาติสมาชิกจำนวน ๓๓ ชาติประกอบด้วย ออสเตรเลีย บาห์เรน เบลเยียม บราซิล แคนาดา เดนมาร์ก ฝรั่งเศส เยอรมัน กรีซ อิตาลี อิรัก ญี่ปุ่น จอร์แดน คูเวต มาเลเซีย เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ โปรตุเกส การ์ต้า เกาหลี ซาอุดีอาระเบีย ซีเชล สิงคโปร์ สเปน ตรุกี อาหรับเอมิเรต อังกฤษ อเมริกา เยอรมัน และไทย

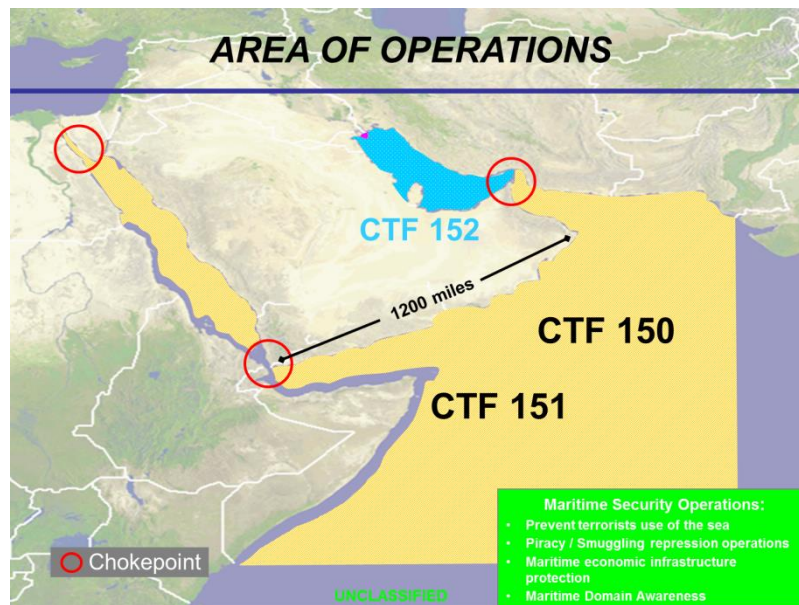
๑. ภารกิจ

CMF มีภารกิจในการปฏิบัติการเพื่อความมั่นคงทางทะเล (Maritime Security Operation) เพื่อสถาปนา และดำรงเสถียรภาพและความมั่นคงในทะเล รวมทั้งปฏิเสธการใช้ทะเลของเครือข่ายผู้ก่อการร้าย โดยมีพื้นที่รับผิดชอบในทะเลแดง อ่าวเอเดน อ่าวโอมาน อ่าวเปอร์เซีย ทะเลอาระเบีย และแถบชายฝั่งโซมาเลีย CMF มีการจัดหน่วยเฉพาะกิจประกอบด้วย กองเรือเฉพาะกิจผสม ๑๕๐ (CTF 150) กองเรือเฉพาะกิจผสม ๑๕๑ (CTF 151) และกองเรือเฉพาะกิจผสม ๑๕๒ (CTF 152)

๒. พื้นที่ปฏิบัติการ

CMF มีพื้นที่รับผิดชอบ ครอบคลุม อ่าวอาระเบีย (เปอร์เซีย) ทะเลอาระเบีย มหาสมุทรอินเดียฝั่งตะวันออก ทะเลแดง อ่าวเอเดน และนอกฝั่งโซมาเลีย เหนือเส้นละติจูดที่ ๑๕ องศาตะวันตก รวมขนาดพื้นที่ปฏิบัติการประมาณ ๓.๒ ล้านตารางไมล์ ตามแผนภาพ

แผนภาพที่ ๓ - ๓ พื้นที่ปฏิบัติการ

ที่มา : กองทัพเรือ, ๒๕๖๑

๓. โครงสร้างการบังคับบัญชา

CMF ประกอบไปด้วยฝ่ายอำนวยการ ซึ่งจัดจากนายทหารของชาติสมาชิกหมุนเวียนกันไป โดยแบ่งเป็น ๕ ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายยุทธการ ฝ่ายการข่าว ฝ่ายแผน ฝ่ายแผนอากาศยาน และฝ่าย โดยมีกองเรือเฉพาะกิจผสมขึ้นตรง ๓ กองเรือ ได้แก่ CTF 150 CTF 151 และ CTF 152 รายละเอียดตามภาพ ดังนี้

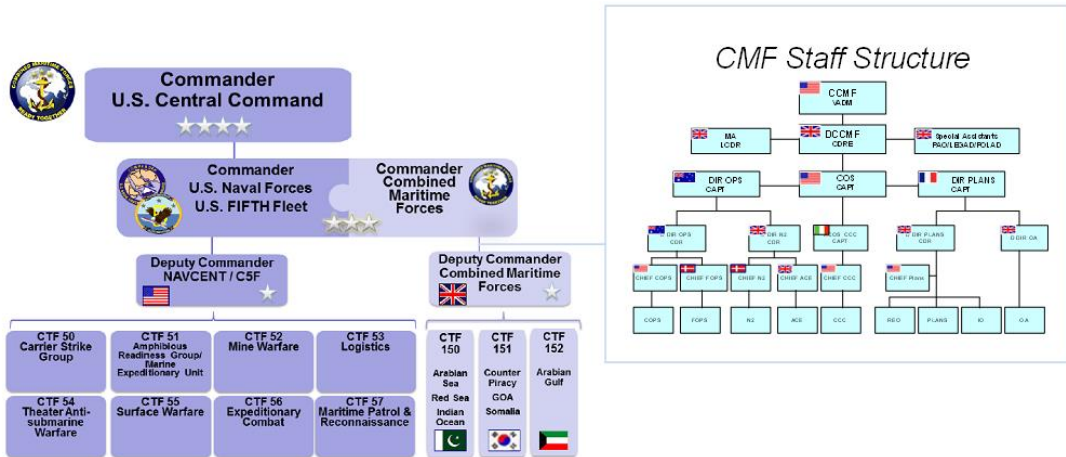
๓.๑ CTF 150 ได้ก่อตั้งขึ้นในเวลาใกล้เคียงกับช่วงของการเริ่มปฏิบัติการ Operation Enduring Freedom ใน ค.ศ.2002 CTF 150 ปฏิบัติการเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงทางทะเล (Maritime Security Operations: MSO) ในพื้นที่ของ CTF 150 มีพื้นที่ปฏิบัติการเดียวกันกับ CTF 151 จึงมีฐานะเป็นกองกำลังข้างเคียงภายใต้ ผบ.คนเดียวกัน สามารถร้องขอ หรือให้การสนับสนุนกำลังกับ CTF 151 ได้ทั้งในลักษณะ Direct support และ Associate support ภายใต้การสั่งการจาก CMF

๓.๒ CTF151 ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ.2009 ช่วงที่ภัยคุกคามจากโจรสลัดโซมาเลียกำลังเป็นภัยคุกคามต่อเส้นทางคมนาคมทางทะเลอย่างมาก โดย CTF151 มีภารกิจในการป้องปราม และขัดขวาง การกระทำอันเป็นโจรสลัด รวมถึงการใช้กำลังปล้นสะดมเรือภายในพื้นที่ปฏิบัติการของ CMF และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศต่างๆในภูมิภาค เพื่อรักษาเสรีภาพในการเดินเรือ

๓.๓ CTF 152 จะปฏิบัติการในพื้นที่บริเวณอ่าวอาระเบีย และได้เข้าร่วมในการปฏิบัติการ Operation Enduring Freedom ที่ผ่านมา ก่อตั้งเมื่อเดือน มี.ค.๔๗ โดยจะเป็นการประสานการปฏิบัติในพื้นที่ (Theater Security Cooperation : TSC) ร่วมกับกองกำลังนานาชาติในภูมิภาค และปฏิบัติการในการรักษาความมั่นคงทางทะเล (Maritime Security Operation : MSO) รวมทั้งพร้อมตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอ่าวอาระเบียได้ทันที ลักษณะความสัมพันธ์กับ CTF151 เป็นไปในลักษณะเดียวกับ CTF 150 แต่เนื่องจากพื้นที่ปฏิบัติการที่แยกจาก CTF 151 อย่างชัดเจน จึงไม่ค่อยปรากฏการร้องขอ หรือให้การสนับสนุนเรือระหว่าง CTF 152 กับ CTF 151 ในลักษณะ Associated Support แม้ว่าในหลักการจะสามารถทำได้ก็ตาม

ทั้งนี้ ผบ.CTF 150 CTF 151 และ CTF152 พร้อมทั้งฝ่ายอำนวยการ เรือและอากาศยานโดยปกติจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนในการปฏิบัติงานวงรอบละประมาณ ๓ - ๖ เดือน ขึ้นอยู่กับความสมัครใจและความพร้อมของชาติสมาชิก

แผนภาพที่ ๓ - ๔ โครงสร้างการบังคับบัญชา

ที่มา : กองทัพเรือ, ๒๕๖๑

๔. กองกำลังหน่วยข้างเคียงที่ร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่

นอกเหนือจาก CMF และ NAVCENT แล้วยังมีกองกำลังทางเรือซึ่งมีภารกิจหลักในการปราบปรามโจรสลัดโซมาเลีย ประกอบด้วย กองกำลังนาโต้ CTF 508 ปฏิบัติการในชื่อ Ocean Shield Operation (เสร็จสิ้นภารกิจและถอนกำลังเรียบร้อยแล้วตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๙) และกองกำลังทางเรือสหภาพยุโรป CTF 465 ปฏิบัติการในชื่อ Atalanta Operation ทั้ง ๓ กองกำลัง คือ CMF NATO และ EUNAVFOR เรียกว่า “BIG THREE” มีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ทั้งในเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

การประสานการปฏิบัติ และสนับสนุนการปฏิบัติซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ยังมีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันปฏิบัติหน้าที่ GOA Coordinator และ SB Coordinator ทุกวงรอบ ๖ เดือน

๕. หลักการในการประสานการปฏิบัติกับกำลังข้างเคียง

๕.๑ CTF 465 และ 508 เป็นกองเรือที่มีหน่วยเรือของประเทศต่าง ๆ ขึ้นควบคุมทางยุทธวิธี ดังนั้นการใช้กำลังการวางแผนใช้กำลังหรืออื่น ๆ จะต้องประสานโดยตรงกับฝ่ายเสนาธิการแต่ละสาย (ในระดับ CTF level) ห้ามมิให้ประสานไปยังหน่วยเรือโดยตรง ยกเว้นได้รับอนุญาตจากหน่วยต้นสังกัดของเรือนั้นๆ และเนื่องจากเป็นหน่วยที่ไม่ขึ้นตรงต่อกัน จึงจะไม่มี การนำกำลังของหน่วยหนึ่ง มาขึ้นการควบคุมทางยุทธวิธี (TACON) ของอีกหน่วยหนึ่ง

๕.๒ CTF 150 และ CTF 152 เป็นกองเรือเฉพาะกิจผสมที่ขึ้นตรงต่อ CMF แต่มีภารกิจที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม CTF 150 และ CTF 151 ปฏิบัติงานในพื้นที่เดียวกัน ดังนั้น ผบ.กองเรือฯ ทั้ง ๒ กองเรือ สามารถประสานการปฏิบัติได้โดยตรง ทั้งนี้ การปฏิบัติจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อหน่วยเรือที่กำลังปฏิบัติการหลัก หรือเป็นข้อจำกัดของหน่วยเรืออื่น ๆ ซึ่งสามารถประสานได้โดยฝ่ายเสนาธิการของกองเรือฯ อย่างไรก็ตาม หากมีความจำเป็นต้องปฏิบัติกิจ เช่นการตรวจค้น (boarding) จะต้องอนุญาตจาก ผบ.กองเรือฯ นั้นๆ เพื่อสั่งการให้หน่วยเรือมาขึ้นการควบคุมทางยุทธวิธี(TACON) เพื่อปฏิบัติกิจดังกล่าวตัวอย่าง เช่นในกรณี HMS Westminster ขึ้นการควบคุมทางยุทธวิธีกับ CTF 151 และได้รับการประสานจาก CTF150 ขอรับการสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือในการตรวจค้นเรือต้องสงสัยขนยาเสพติด ผบ. CTF 151 จึงได้สั่งการให้เรือ HMS Westminster เดินทางเข้าพื้นที่เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติของ CTF 150 (ยังอยู่ภายใต้การควบคุมทางยุทธวิธี ของ CTF 151) และก่อนการตรวจค้นได้จึงสั่งการให้ไปขึ้นการควบคุมทางยุทธวิธีกับ CTF 150 เป็นต้น

๕.๓ สำหรับกองกำลังทางเรืออิสระ (Independent Deployers) โดยทั่วไปจะดำรงการติดต่อสื่อสารเพื่อดำรงภาพสถานการณ์และ Situation Awareness กรณีมีเหตุการณ์การกระทำอันเป็นโจรสลัดหรือความพยายามกระทำหากกำลังกองเรืออิสระอยู่ในพื้นที่จะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับร้องขอรับการสนับสนุนการปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจขึ้นอยู่กับกองเรือเหล่านั้น

จะเห็นได้ว่าเมื่อทุกชาติต้องเผชิญกับภัยคุกคามทางทะเลรูปแบบใหม่ซึ่งกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เช่น การกระทำอันเป็นโจรสลัดและการปล้นเรือ การก่อการร้ายทางทะเล และการลักลอบขนอาวุธและสิ่งผิดกฎหมายทางทะเล เป็นต้น จึงทำให้เกิดความร่วมมือโดยสมัครใจของชาติสมาชิกที่เหนียวแน่นทั้ง ๓๓ ชาติ ภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา โดยความร่วมมือดังกล่าวประกอบด้วยหลายลักษณะ เช่น การส่งคนไปร่วมปฏิบัติงานในฐานะฝ่ายอำนวยการ หรือแม้แต่การส่งเรือและอากาศยานร่วมปฏิบัติงานกับ CMF เป็นต้น ซึ่งนับวันจะมีจำนวนชาติสมาชิกเข้าร่วมมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นอีกหนึ่งรูปแบบความร่วมมือในการปฏิบัติการทางทหาร

Information Fusion Centre (IFC) Model

IFC ก่อตั้งเมื่อ ๒๗ เม.ย.๕๒ ภายใต้หน่วยเฉพาะกิจรักษาความมั่นคงทางทะเล หรือ Maritime Security Task Force (MSTF) ซึ่งขึ้นตรงต่อ ทร.สิงคโปร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยสนับสนุนเสถียรภาพความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาค โดยการสร้างภาพความมั่นคงทางทะเลและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคกับประเทศสมาชิก เพื่อที่จะ

ได้ร่วมมือกันตอบสนองการปฏิบัติทางด้านยุทธการต่อภัยคุกคามทางทะเลได้อย่างทันถ่วงที ทั้งนี้ จะมีผู้แทนจาก ทร.ประเทศต่าง ๆ เป็นตัวแทนมาปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของ ทร.สป. โดยเรียกว่า นายทหารติดต่อนานาชาติ (International Liaison Officers; ILOs หรือ นตต.) ทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติระหว่าง ทร.ประเทศต่าง ๆ กับ IFC ซึ่งการที่มีผู้แทน ทร. จากประเทศต่าง ๆ มาปฏิบัติงานร่วมกันใน IFC ลักษณะนี้จะช่วยทำให้การวิเคราะห์สถานการณ์และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกระทำได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง แม่นยำ ดังนั้น IFC จึงทำหน้าที่เหมือนเป็นผู้รวบรวมจิกซอต่างๆ จากแต่ละประเทศมาต่อรวมเข้าด้วยกัน ซึ่งจะทำให้เห็นภาพความเชื่อมโยงในแต่ละเหตุการณ์ซึ่งจะทำให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งความสำเร็จในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารข้างต้นเป็นผลจากความร่วมมือกันของ ทร.ชาติสมาชิก โดยสมาชิกในยุคเริ่มต้นจะมีเพียง ๖ ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และประเทศไทย ซึ่ง ไทย เป็นชาติแรกในอาเซียนที่เข้ามามีส่วนร่วม กับ IFC และส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะการที่เรามีความสัมพันธ์อันดีกับสิงคโปร์มาโดยตลอด ตั้งแต่อดีต นอกจากนั้นยังเป็นการแสดงถึงบทบาทของ ไทย ที่มีวิสัยทัศน์และตระหนักถึงความมั่นคงทางทะเลมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว อีกทั้งยังแสดงออกถึงบทบาทความร่วมมือกับต่างประเทศในเวทีนานาชาติได้ดีอีกด้วย และในเวลาต่อมาประเทศต่างๆ ในแถบอาเซียนก็เริ่มเห็นความสำคัญและทยอยเข้ามาเป็นสมาชิกเรื่อย ๆ เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และเวียดนาม ตามลำดับ ทั้งนี้ ปัจจุบัน IFC มีประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นสมาชิกแล้ว จำนวน ๒๓ ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย บรูไน กัมพูชา แคนาดา จีน ชิลี ฝรั่งเศส กรีซ อินเดีย อินโดนีเซีย อิตาลี ญี่ปุ่น มาเลเซีย เมียนมาร์ นิวซีแลนด์ ปากีสถาน เปรู ฟิลิปปินส์ แอฟริกาใต้ ไทย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม

๑. ภารกิจ

IFC จะรวบรวมข่าวสารและวิเคราะห์สถานการณ์ความมั่นคงทางทะเลในพื้นที่สนใจ เพื่อสร้างภาพสถานการณ์ความมั่นคงทางทะเลที่ถูกต้อง แม่นยำ น่าเชื่อถือ และสามารถกระจายข่าวสารให้กับประเทศสมาชิกได้ทันเวลา อันจะเป็นการร่วมกันสร้างเสถียรภาพความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคให้มีความเข้มแข็งและปลอดภัย

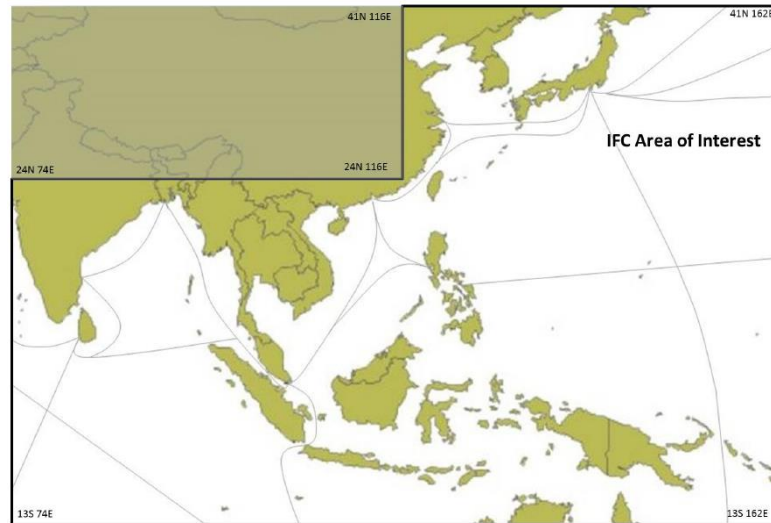
๒. วิสัยทัศน์

จะเป็นศูนย์กลางรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางด้านความมั่นคงทางทะเลในพื้นที่สนใจที่เป็นเลิศ

๓. พื้นที่สนใจของ IFC (IFC Area of Interest)

พื้นที่สนใจของ IFC จะครอบคลุมพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด ทางด้านเหนือจะครอบคลุมถึงประเทศญี่ปุ่น ด้านล่างครอบคลุมถึงตอนเหนือของประเทศออสเตรเลีย ส่วนทางตะวันตกและตะวันออกจะครอบคลุมถึงอินเดีย และปาปัวนิวกินี ตามลำดับ ดังแสดงตามแผนภาพด้านล่าง

แผนภาพที่ ๓ - ๕ พื้นที่สนใจของ IFC จะครอบคลุมพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ที่มา : กองทัพเรือ, ๒๕๖๑

๔. การจัดโครงสร้าง

การจัดโครงสร้างของ IFC มีส่วนสำคัญมากต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ซึ่งลักษณะโครงสร้างจะเรียบง่าย เน้นลักษณะแบนราบ เพื่อความคล่องตัวและรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้สามารถแบ่งโครงสร้างหลัก ๆ ออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนผู้เชี่ยวชาญตามสาขา (Expert Cluster) และ ส่วนปฏิสัมพันธ์กับบริษัท/สมาคมที่เกี่ยวข้องกับกิจการเดินเรือ (Shipping Engagement) ตามภาพ

ส่วนผู้เชี่ยวชาญตามสาขา (Expert Cluster) จะประกอบด้วย นตต. จากประเทศต่าง ๆ ครอบคลุมในแต่ละ Cluster ซึ่งจะทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลจากทั้งแหล่งข่าวเปิด เช่น หนังสือพิมพ์ จากทุกประเทศในภูมิภาค ตลอดจนหน่วยงานและองค์กรต่างๆ รวมถึงข้อมูลจากแหล่งข่าวปิด เช่น ศปก.ทร.ประเทศต่าง ๆ หรือหน่วยงานความมั่นคงทางทะเล ตลอดจนพันธมิตรบริษัทเดินเรือ หลังจากนั้นจะบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ Cluster ของตนเองทุกเหตุการณ์ลงในฐานข้อมูล เพื่อที่ในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ ตลอดจนแต่ละเดือนข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำมาวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้น แนวโน้มของสถานการณ์ในอนาคต รวมทั้งวิธี/รูปแบบการปฏิบัติต่าง ๆ (Modus Operandi) หลังจากนั้นจะได้กระจายข้อมูลเหล่านี้สู่ ศปก.ทร.ประเทศต่าง ๆ ผ่านทาง นตต. ต่อไป เพื่อแจ้งเตือน ศปก.ทร.แต่ละประเทศจะได้รู้เท่าทันสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเตรียมรับมือได้ทันล่วงหน้า ซึ่งเมื่อเราบันทึกข้อมูลทุกข้อมูลที่เกิดขึ้น และนำไปพล็อตลงในแผนที่แล้ว ย่อมทำให้การวิเคราะห์มีความแม่นยำสูงขึ้น และบอกแนวโน้มของสถานการณ์ได้ โดยเฉพาะพื้นที่ ช่วงเวลา ตลอดจนรูปแบบ/วิธีการที่นิยมปฏิบัติ ดังนั้น ข้อมูลและบทวิเคราะห์ของ IFC จึงมีความน่าเชื่อถือสูงมากสามารถใช้อ้างอิงได้ และบางเหตุการณ์ที่มีความไม่ชัดเจน ยังสามารถร้องขอให้ นตต.ของประเทศที่เกี่ยวข้องช่วยยืนยันเหตุการณ์ได้อีกทางหนึ่งด้วยตลอดจนให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์

ส่วนปฏิสัมพันธ์กับบริษัท/สมาคมที่เกี่ยวข้องกับกิจการเดินเรือ (Shipping Engagement) จะทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน สร้างเครือข่าย ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันกับบริษัทเดินเรือต่าง ๆ อันจะเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแลกเปลี่ยน

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเลได้เป็นอย่างดี ซึ่งการดำเนินการในส่วนนี้จะออกมาใน ๓ รูปแบบ ได้แก่

๑. Shared Awareness Meeting (SAM) เป็นการจัดการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ค่อนข้างเป็นทางการ เพื่อเป็นเวทีสำหรับอัปเดตสถานการณ์ความมั่นคงทางทะเลให้บริษัทต่าง ๆ ได้รับทราบ เพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์ ตลอดจนเตรียมมาตรการรักษาความปลอดภัยของเรือตนเอง ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

๒. Tiger Team Visits (TTVs) เป็นการจัดชุดเล็ก ๆ ของ นตต. ประมาณ ๓ - ๔ คน เพื่อเข้าไปพบปะ เยี่ยมเยียน และพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบริษัทเดินเรือต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในสิงคโปร์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงลึกในแต่ละบริษัท เพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน ตลอดจนเข้าใจปัญหา และข้อกังวลใจของบริษัทเกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเล

๓. Voluntary Community Report (VCR) สืบเนื่องจากการที่เราปฏิสัมพันธ์เชิงลึกกับบริษัทเดินเรือตามข้างต้น ทาง IFC จึงขอรับการสนับสนุนเรือจากบริษัทต่าง ๆ ให้เป็นเสมือนอาสาสมัครรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือช่วยในสิ่งที่ IFC ร้องขอ ขณะที่เรือต่างๆ ทำหน้าที่เดินเรือส่งสินค้าในทะเลตามปกติ โดยมีแนวคิดที่ง่าย ๆ และผลประโยชน์ที่ลงตัวทั้งสองฝ่ายคือ ในระหว่างที่เดินเรือส่งสินค้าตามปกติ ก็ช่วยรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผิดปกติให้ IFC ทราบด้วยตามแบบฟอร์มมาตรฐานรูปแบบสั้น ๆ เช่น เมื่อพบเจอเรือวิ่งวนรอบเรือและพยายามวิ่งเข้าหา หรือเรือต้องสงสัยว่ากระทำประมงผิดกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งเกี่ยวกับเรือ VCR ก็มีส่วนช่วยการปฏิบัติงานของ IFC ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ส่วนระบบการปฏิบัติงานใน IFC ก็เป็นระบบที่ง่าย ไม่มีความซับซ้อน ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบงานของตนเองอย่างชัดเจน นั่นหมายความว่ากำลังพลที่ปฏิบัติงานใน IFC จะเข้าใจระบบการปฏิบัติงาน และสามารถปฏิบัติงานทดแทนกันได้ ดังนั้น การปฏิบัติงานก็สามารถดำเนินได้ตลอดเวลา แม้ว่ากำลังพลบางส่วนอาจติดภารกิจ หรือมีความจำเป็นที่ไม่สามารถมาปฏิบัติงานได้ การปฏิบัติงานก็จะไม่ชะงัก ส่วนการปฏิบัติงานจะเป็น 247 คือ พร้อมสนองต่อเหตุการณ์สำคัญได้ตลอดเวลา ซึ่งการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในที่นี่หมายถึงการค้นหา ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น ๆ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที

๕. ระบบการปฏิบัติงานอธิบายได้พอสังเขปเป็นขั้นตอน ดังนี้ (ดังแสดงในแผนภาพ)

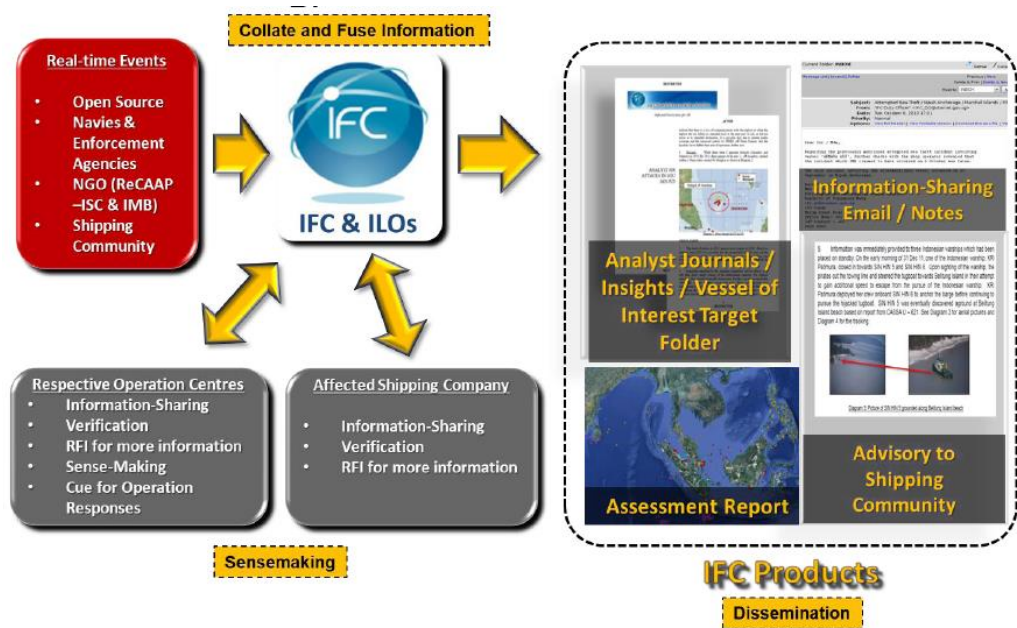
๕.๑ การรวบรวมข่าวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในขั้นนี้กำลังพลใน IFC ทั้งหมดรวมถึง นตต. จะเป็นผู้รวบรวมข่าวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเลจากแหล่งข่าวเปิดในทุกวัน เช่น หนังสือพิมพ์ สื่อออนไลน์ ทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาค ตลอดจนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ReCAAP - ISC, IMB และเครือข่ายบริษัทเดินเรือ รวมทั้งจากแหล่งข่าวปิด เช่น ศปก.ทร.ของประเทศสมาชิก เป็นต้น

๕.๒ การวิเคราะห์ข่าว และแนวโน้มสถานการณ์ หลังจากที่ได้รับรวบรวมข่าวและเหตุการณ์ต่าง ๆ จากข้างต้นแล้วจะถูกนำมาวิเคราะห์ทุกวัน เพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์ตลอดจนทราบถึงรูปแบบการปฏิบัติใหม่ ๆ ของกลุ่มผู้ก่อเหตุต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย

นอกจากนั้นในวงรอบทุก ๖ เดือนก็จะวิเคราะห์ภาพรวมสถานการณ์ความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคผ่านการพล็อตในแผนที่ และเชิงสถิติที่รวบรวมไว้ ก็จะเห็นพื้นที่เสี่ยง (Hot Spot) ในแต่ละภัยคุกคามทางทะเล และเห็นความเปลี่ยนแปลงจากอดีตในปีที่ผ่านมา ๆ มา เพื่อประเมินสถานการณ์ในอนาคต และเห็นถึงความผิดปกติที่เปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบประจำ นอกจากนี้ หากบางเหตุการณ์มีความคลุมเครือหรือข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่างไม่ตรงกันก็จะร้องขอข้อมูลเพิ่มเติมไปยัง ศปก.ท.ร.ประเทศที่เกี่ยวข้องผ่านทาง นตต. เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมที่ถูกต้องแม่นยำ

๕.๓ การกระจายและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ก็จะนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้างต้นมากระจายกลับสู่บริษัทเดินเรือ เครือข่ายบริษัทเดินเรือ หน่วยงานความมั่นคงต่าง ๆ และศปก.ประเทศสมาชิก เพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์ความมั่นคงทางทะเล เพื่อจะได้เตรียมมาตรการป้องกันเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การกระจายและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารนั้นอาจกระทำในหลาย ๆ รูปแบบทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จัดทำในรูปแบบเอกสาร และการส่งผ่านสื่อออนไลน์ เป็นต้น

แผนภาพที่ ๓ - ๖ ตัวอย่างความสำเร็จที่ IFC เข้าไปมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ที่มา : กองทัพเรือ, ๒๕๖๑

ตัวอย่างความสำเร็จที่ IFC เข้าไปมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกประเทศจนนำไปสู่การคลี่คลายเหตุการณ์ได้ในหลายกรณี เช่น กรณี F/V VIKING กระทำผิดเกี่ยวกับ IUU Fishing เมื่อปี ๒๕๕๙ กรณีปล้นเรือ JOAQUIM และ ORKIM HARMONY เมื่อปี ๒๕๕๘ และกรณีเรือ MV SUN SEA ลักลอบขนผู้เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายทางทะเล เมื่อปี ๒๕๕๓ เป็นต้น ทั้งนี้ จะได้ขอยกตัวอย่างความสำเร็จกรณีการปล้นเรือ HAISOON 12 เมื่อปี ๒๕๕๙ ดังนี้ ใน ๘ พ.ค.๕๙ IFC ได้รับการประสานจาก ReCAAP – ISC และ จนท.ร.ภ.บริษัทว่าเรือน้ำมันชื่อ HAISOON12 ซึ่งบรรทุกน้ำมันดีเซล ๔,๐๐๐ ตัน ออกจากสิงคโปร์ไปยังตอนใต้ของ

อินโดนีเซีย เพื่อขายน้ำมันให้กับเรือประมงในทะเลหลวง ได้ขาดการติดต่อสื่อสารกับบริษัทมากกว่า ๑๒ ชั่วโมงแล้ว ซึ่งคาดว่าจะมีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้น หลังจากนั้น IFC ก็ได้พยายามดำเนินการทุกวิถีทาง เพื่อให้ได้มาซึ่งตำบลที่เรือซึ่งปรากฏว่าอยู่ในน่านน้ำอินโดนีเซีย จึงได้แจ้งข้อมูลดังกล่าวให้ ทร.อช. รับทราบผ่านทาง นตต.อช. หลังจากนั้น ทร.อช. จึงได้ส่งเรือเข้าทำการสกัดกั้นนำไปสู่การจับกุมโจรสลัดจำนวน ๙ คน ส่วนลูกเรือทั้งหมด ๒๑ คน ปลอดภัย โดยความตั้งใจของกลุ่มโจรสลัดหลังจากปล้นแล้วจะนำน้ำมันไปขายในตลาดมืดต่อไป

ดังนั้น IFC จึงเป็นความร่วมมือในลักษณะการส่งกำลังพลไปปฏิบัติงานร่วมกันในฐานะนายทหารติดต่อนานาชาติ มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเลระหว่างกัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทางด้านยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องต่อไป

สรุป

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ รัฐต่าง ๆ ได้ตระหนักว่าการพึ่งพาตนเองเพียงลำพังเพื่อให้มีเสถียรภาพโดยเฉพาะในด้านความมั่นคงเป็นไปได้ยาก การนิยมใช้วิธีการเจรจาแทนการใช้กำลังอำนาจทางทหารในการแก้ไขความขัดแย้ง และการมีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วทำให้สามารถเข้าใจถึงสาเหตุและผลของความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นต่าง ๆ ความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้นตราบเท่าที่รัฐต่าง ๆ มีความเห็นพ้องในประโยชน์ที่ได้รับจากความร่วมมือกัน ในกรณีที่รัฐต่าง ๆ ที่เคยร่วมมือกันเกิดความขัดแย้งกันนั้น การที่จะทำให้ความร่วมมือดำเนินต่อไปได้ จะต้องทำให้รัฐต่าง ๆ ที่เคยร่วมมือกันเกิดความเข้าใจและยอมรับในเรื่องการพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน (Complex Interdependence) นำไปสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือ Regime ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างรัฐต่าง ๆ ในการสร้างบรรทัดฐาน (Norms) กฎเกณฑ์ (Rules) และกระบวนการ (Procedures) ในประเด็นรวม (Issue-area) โดยต้องมีความรู้ (Knowledge) ตรงกันว่าประเด็นย่อย ๆ (Issues) มีความเชื่อมโยงกัน (Issue-linkage) สามารถรวมเข้าด้วยกันเป็นประเด็นรวมได้ วิธีการเชื่อมโยงประเด็น มี ๓ วิธี คือ Tactical Issue-linkage, Fragmented Issue-linkage และ Substantive Issue-linkage ทั้งนี้การนำความรู้ และเป้าหมาย (Goal) ในลักษณะต่าง ๆ มาพิจารณาร่วมกัน ได้ก่อให้เกิดรูปแบบของการรับรู้ (Cognitive Styles) ว่าประเด็นรวม สามารถพัฒนามาจากการเชื่อมโยงของประเด็นย่อย ๆ ได้ ๔ รูปแบบ คือ รูปแบบ Rational, รูปแบบ Eclectic, รูปแบบ Skeptic และ รูปแบบ Pragmatic และรูปแบบเหล่านี้อาจจะก่อให้เกิด Regime หรือ เป็นอุปสรรคต่อการเกิด Regime ก็ได้ โดยมีรูปแบบของการรับรู้ซึ่งนำไปสู่การสร้าง Regime ได้ ๔ รูปแบบ เมื่อบรรทัดฐานซึ่งบอกถึงสาเหตุของความร่วมมือได้รับการยอมรับจากรัฐต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเจรจา และตกลงใจที่จะร่วมมือกันแล้ว รัฐต่าง ๆ ก็จะสร้างกฎเกณฑ์ ซึ่งบอกถึงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำในประเด็นที่จะร่วมมือ และจะสร้างกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิด Regime รูปแบบต่าง ๆ ได้ ๕ รูปแบบ หรือ ๕ ระดับ คือ รูปแบบที่ ๑ : Common Framework, รูปแบบที่ ๒ : Joint Facility, รูปแบบที่ ๓ : Common Policy (Step I), รูปแบบที่ ๔ : Common Policy (Step II) และ รูปแบบที่ ๕ : Single Policy นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึง แนวคิดของ คาร์ล ดอยช์ (Karl Deutsch) นักรัฐศาสตร์ชาวเช็กโกสโลวาเกียเชื้อสายเยอรมัน ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดเรื่องชุมชนแห่งความมั่นคงขึ้น ยิ่งทำให้เห็นถึงโอกาสและความเป็นไปได้ที่ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนจะรวมตัวกันเป็นชุมชนด้านความมั่นคงได้ ทั้งนี้ ต้องอาศัยความรู้ลึกเห็นอกเห็นใจและ

ไว้วางใจซึ่งกันและกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน มากกว่าที่จะเป็นลักษณะของ “สถาบันการเมืองระหว่างประเทศ” (International Institution in Anarchic World) ที่มีการสร้างระเบียบปฏิบัติโดยการใช้ผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจด้านบวกและการลงโทษเป็นแรงจูงใจด้านลบแก่สมาชิก โดยชุมชนแห่งความมั่นคงตามหลักการของดอยซ์สามารถแบ่งได้เป็น ๒ แบบย่อยด้วยกัน คือ แบบเป็นลักษณะของชุมชนแบบรวมการ และ แบบเป็นลักษณะของชุมชนแบบหลากหลาย ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มโดยที่รัฐสมาชิกยังคงอำนาจอธิปไตยของตนไว้แต่ก็ไม่คาดหวังว่าจะทำสงครามระหว่างกันในอนาคต

สำหรับองค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือหรือนาโต้ และสหภาพยุโรป (EU) ซึ่งมีแนวคิดการรวมตัว วัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง โครงสร้างขององค์กร และปัจจัยที่ส่งผลให้ทั้งสององค์การประสบความสำเร็จ มีความสัมพันธ์และพัฒนาการของความสัมพันธ์แบบความมั่นคงร่วม (Collective Security) จนกลายเป็นองค์กรด้านการป้องกันร่วม (Collective Defense) ที่มั่นคง สามารถนำมาประยุกต์เปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และพัฒนาการของความสัมพันธ์แบบความร่วมมือด้านความมั่นคง (Cooperative Security) ของประชาคมอาเซียนได้ นอกจากนี้ สามารถนำรูปแบบของการปฏิบัติงานของกองกำลังผสมทางทะเล (CMF) ณ ราชาอาณาจักรบาห์เรน และศูนย์บูรณาการข้อมูลข่าวสารทร.สิงคโปร์ (IFC) มาเป็นตัวอย่างในวิเคราะห์ให้เห็นถึงความร่วมมือกันในระดับยุทธการ (ซึ่งในภาพของนาโต้ และ EU จะค่อนข้างเป็นความร่วมมือในระดับยุทธศาสตร์หรือระดับมหภาค แต่ของ CMF กับ IFC จะเป็นภาพความร่วมมือของการปฏิบัติการทางทหารโดยเฉพาะในระดับปฏิบัติหรือระดับยุทธการ) ได้เช่นกัน จะช่วยทำให้เห็นภาพความร่วมมือด้านความมั่นคงที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ก่อนที่จะได้วิเคราะห์หาโอกาสความเป็นผู้นำหรือบทบาทนำของกองทัพเรือในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนในบทต่อไป

บทที่ ๔

บทบาทกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเล ในประชาคมอาเซียน

กล่าวนำ

ในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนนั้น จะได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้องค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือหรือนาโต้ประสบความสำเร็จ สามารถเสริมสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์แบบความมั่นคงร่วม (Collective Security) ให้กลายเป็น องค์การด้านการป้องกันร่วม (Collective Defense) ที่ประสบความสำเร็จ ผ่านยุคสงครามเย็นจนก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมั่นคง โดยใช้ทฤษฎีการพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน (Complex Interdependence) ร่วมกับแนวคิดของ คาร์ล ดอยช์ ในการวิเคราะห์ถึงรูปแบบของความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือ Regime ที่เกิดขึ้น แล้วนำมาเปรียบเทียบกับประชาคมอาเซียน ที่มีภัยคุกคามร่วม (Common Threat) ทั้งที่เป็นภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threats) และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threats) หลังจากนั้น จะได้วิเคราะห์เพื่อกำหนดบทบาทในความมั่นคงทางทะเลให้แก่กองทัพเรือ รวมทั้งแสวงหาบทบาทต่อไป โดยนำรูปแบบของความร่วมมือในการปฏิบัติการทางทหาร ได้แก่ CMF และ IFC มาเป็นตัวแบบในการวิเคราะห์ร่วมด้วย

การเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน

จากปัจจัยที่ส่งผลให้องค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือหรือนาโต้ประสบความสำเร็จ สามารถดำรงความสัมพันธ์แบบความมั่นคงร่วม ผ่านยุคสงครามเย็นจนก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมั่นคง (Stable) โดยแรงบังคับในการป้องกันร่วม เปลี่ยนจากภัยคุกคามของ ลัทธิคอมมิวนิสต์ ไปเป็นผลประโยชน์ร่วม (Common Interest) ที่นาโต้ต้องการเข้าไปมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น ด้วยการเพิ่มความสัมพันธ์กับสหประชาชาติในกระบวนการรักษาสันติภาพ การส่งเสริมให้รัสเซียมีบทบาทต่อเสถียรภาพของยุโรป (ในวงกว้าง) การกำหนดบทบาททางทหาร ให้เอื้อต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนและการพัฒนาเศรษฐกิจ การสร้างความร่วมมือด้าน สิ่งแวดล้อม และการสร้างความไว้วางใจกับประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกนาโต้ ซึ่งเมื่อนำทฤษฎีการพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อนที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ ๓ มาวิเคราะห์ถึงรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือ Regime ที่เกิดขึ้นกับนาโต้ จนกระทั่งเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่มั่นคงดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ได้ว่า นาโต้ในแรกเริ่มก่อตั้งนั้น มีประเทศสมาชิกเพียง ๑๒ ประเทศ สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในประเทศกลุ่มยุโรปตะวันตก สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ซึ่งหลังจากนาโต้ได้เข้าเผชิญกับภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ ที่มีกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียตเป็นแกนนำในยุคสงครามเย็น

จนกระทั่ง สหภาพโซเวียตล่มสลาย จึงสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ รวมระยะเวลา
 กว่า ๖๐ ปี ปัจจุบันนาโต้ มีสมาชิกรวมถึง ๒๗ ประเทศ โดยเพิ่มกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกที่อดีต
 เคยเป็นภัยคุกคามของนาโต้เข้ามาร่วมด้วย ซึ่งความสัมพันธ์ภายในของประเทศสมาชิกนาโต้ดังกล่าว
 มีความสอดคล้องอย่างมีนัยยะสำคัญ กับการรวมกลุ่มและการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของ
 กลุ่มประเทศในยุโรป กล่าวคือ แรกเริ่มในปี พ.ศ.๒๔๙๕ (ค.ศ.1952) ประเทศในยุโรปได้ร่วมกันจัดตั้ง
 ประชาคมถ่านหินและเหล็กกล้าแห่งยุโรป (European Coal and Steel Community) แล้วพัฒนา
 เป็นประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community) เป็นประชาคมยุโรป (European
 Community) และในที่สุดเป็นสหภาพยุโรป (European Union) ในปี พ.ศ.๒๕๓๖ (ค.ศ.1993) ตามลำดับการ
 ลงนามในสนธิสัญญามาสทริคท์ (Maastricht Treaty) ที่ก่อให้เกิดสหภาพยุโรปนั้น ทำให้เกิด ๓ เสาหลัก
 ที่ประกอบด้วย ประชาคมยุโรป (The European Communities), นโยบายร่วมด้านการต่างประเทศและ
 ความมั่นคง (Common Foreign and Security Policy) และความร่วมมือด้านกระบวนการยุติธรรมและ
 กิจการภายใน (Cooperation in Justice and Home Affairs) พร้อมกับการมีสถาบันหลัก คือ คณะมนตรีแห่ง
 สหภาพยุโรป (The Council of The European Union), คณะกรรมาธิการยุโรป (European Commission)
 และ สภายุโรป (European Parliament) โดยปัจจุบันมีประเทศสมาชิกรวม ๒๗ ประเทศ^๑ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า
 สหภาพยุโรปเป็นองค์กรที่มีลักษณะเหนือชาติ (Supranational Trait) ซึ่งจัดอยู่ใน Regime ระดับสูงสุด
 คือ ระดับที่ ๕ หรือระดับ Single Policy ในขณะที่นาโต้ ที่ประเทศสมาชิกเกือบทั้งหมด (เว้นสหรัฐอเมริกา
 แคนาดา และตุรกี) เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปด้วย ทั้งนี้นาโต้ มีกฎบัตร (NATO Charter) มีระบบ
 การบริหารจัดการภายในองค์กร (แยกองค์กรฝ่ายพลเรือนและองค์กรฝ่ายทหาร) มีสายการบังคับ
 บัญชา (คณะกรรมาธิการ คณะมนตรี และผู้บัญชาการกองกำลังผสม) และมีพื้นที่ปฏิบัติการและการ
 ประกอบกำลัง (เขตยุโรป เขตแอตแลนติก และเขตช่องแคบ) ที่มีประสิทธิภาพและชัดเจน สามารถ
 วิเคราะห์ระดับ Regime อยู่ในระดับที่ ๓ - ๔ หรือระดับ Common Policy (Step I - II) แต่ยังไม่ถึงระดับสูงสุด คือ
 ระดับที่ ๕ หรือระดับ Single Policy ทั้งนี้ด้วยมีปัจจัยสำคัญ คือ ความเป็นสหรัฐอเมริกาเอง
 ที่มีลักษณะเป็น Supranational อยู่แล้ว การที่สหรัฐอเมริกจะทำลาย Regime เฉพาะด้านความ
 มั่นคงของแต่ละรัฐ แล้วมาก่อร่างสร้าง Regime กับประเทศสมาชิกนาโต้อื่น ๆ ขึ้นใหม่ เพื่อให้นาโต้เป็น
 องค์กรในลักษณะ Supranational Union มีโอกาสเกิดขึ้นได้ยากมาก หรือไม่มีทางเป็นไปได้เลย
 ในขณะเดียวกันการที่นาโต้จะสลายตัวเองแล้วปล่อยให้สหภาพยุโรปพัฒนาความสัมพันธ์ด้านความ
 มั่นคง ไม่ว่าจะไปในลักษณะการป้องกันร่วม (Collective Defense) หรือ การร่วมมือป้องกัน
 (Cooperative Defense) นั้น สหรัฐอเมริกาคงยินยอมไม่ได้ เพราะสหภาพยุโรปอาจจะกลายเป็น
 มหาอำนาจทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการทหารที่แข็งแกร่ง จนสามารถแข่งขันกับสหรัฐอเมริกา
 ที่ต้องการดำรงความเป็นอภิมหาอำนาจหนึ่งเดียวของโลกได้ และที่สำคัญที่สุดคือการที่สหรัฐอเมริกา
 ต้องการดำรงบทบาทนำของตนเองผ่านความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงทางทหารกับกลุ่มประเทศ
 ในยุโรปให้คงระดับความสัมพันธ์ตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบันผ่านทางองค์กรนาโต้

^๑ กองยุโรป ๑ กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ. “สหภาพยุโรป”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้
 จาก : <http://www.mfa.go.th/web/52.php> (21/5/2010)

สำหรับประชาคมอาเซียน ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์และหลักการสำคัญ เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกันในการเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคง และความมั่งคั่งของภูมิภาค พร้อมกับมุ่งส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล เพื่อให้ผลประโยชน์เกิดกับประชาชนอาเซียนโดยตรงอย่างแท้จริง แต่ความร่วมมือกันด้านความมั่นคงดังกล่าว อาเซียนได้สร้างเงื่อนไขเบื้องต้นว่า จะต้องไม่นำไปสู่การสร้างพันธมิตรทางการทหาร ดังนั้น การริเริ่มเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน จึงมีแนวโน้มที่จะไม่ดำเนินการเสริมสร้างความสัมพันธ์แบบความมั่นคงร่วม ให้กลายเป็นองค์กรด้านการป้องกันร่วมที่เกิดผลเป็นรูปธรรมในปัจจุบันหรือในอนาคตอันใกล้ เช่นเดียวกับที่นาโต้ได้ดำเนินการจนประสบความสำเร็จมาแล้วดังกล่าว และหากพิจารณาตามปัจจัยที่ส่งผลให้นาโต้ประสบความสำเร็จในฐานะเป็นองค์กรด้านการป้องกันร่วมที่ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภูมิ-ประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านระบบเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านอัตลักษณ์ ทั้ง ๓ ปัจจัยดังกล่าว ก็ไม่ใช่ปัจจัยที่จะเหนี่ยวนำอาเซียนไม่ให้พัฒนาไปสู่ประชาคมอาเซียนที่สมบูรณ์ได้ โดยเฉพาะเมื่อประชาคมอาเซียนมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ๓ เสาหลักที่ประกอบด้วย ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือ (Means) ที่จะนำประชาคมอาเซียนพ้นจากอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และเมื่อนำทฤษฎีการพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อนมาวิเคราะห์ถึงรูปแบบ Regime ของประชาคมอาเซียนสามารถวิเคราะห์ระดับ Regime อยู่เพียงในระดับที่ ๑ หรือระดับ Common Framework เท่านั้น แต่เมื่อคำนึงถึงความพร้อมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการผลักดันของกลุ่มประเทศที่ริเริ่มก่อตั้งอาเซียนทั้ง ๕ ประเทศ โดยเฉพาะอินโดนีเซียและประเทศไทย ที่มีบทบาทโดดเด่นในการช่วยกันประคับประคองอาเซียนมาอย่างจริงจังและจริงใจ แม้อาจจะมีอุปสรรคที่ทำให้การพัฒนาอาเซียนเกิดการสะดุด อันเนื่องมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจและ/หรือสถานการณ์การเมืองภายในประเทศของประเทศสมาชิกเอง แต่ประเทศสมาชิกภายใต้บทบาทนำของอินโดนีเซียและประเทศไทย ก็ยังร่วมกันผลักดันให้อาเซียนก้าวเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.๒๕๖๓ (ค.ศ.2020) และเร่งรัดให้เร็วขึ้นเป็นภายในปี พ.ศ.๒๕๕๘ (ค.ศ.2015) ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยยังคงมีบทบาทนำ และมีศักยภาพที่จะทำการชงจูงหรือชี้้นำให้เห็นถึงสิ่งที่ประเทศสมาชิกอาเซียนต่างคาดหวังจะได้รับ ซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ที่ดีที่สุดที่จะได้รับร่วมกัน ในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน (Asymmetric Interdependence) พร้อมทั้งยังอาจเพิ่มเติม/พัฒนาเป้าหมายอื่น ๆ ได้อีกในอนาคต โดยเฉพาะเป้าหมายด้านเศรษฐกิจควรจะเป็นเป้าหมายอันดับต้น ๆ เนื่องจากผลประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน จะเห็นผลเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนกว่าเป้าหมายด้านความมั่นคง และ เป้าหมายด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่นเดียวกับที่สหภาพยุโรปประสบความสำเร็จมาแล้ว ดังนั้น Regime ที่จะเกิดขึ้นย่อมเกิดความมั่นคง นำไปสู่การสร้าง Regime ที่มีระดับความสัมพันธ์/ความร่วมมือที่สูงกว่าระดับ Common Framework ได้อย่างรวดเร็ว อย่างน้อยก็จะไปถึงระดับ Common Policy (Step I) ได้ในอนาคตที่ไม่ไกลนัก อนึ่ง สำหรับมาเลเซียและสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่เศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศมีความมั่นคงกว่าอินโดนีเซียและประเทศไทย แต่ก็ได้ช่วงชิงการเป็นผู้มีบทบาทนำในเวทีอาเซียนในห้วงเวลาที่ผ่านมา และในอนาคตก็คาดว่าทั้งมาเลเซียและสิงคโปร์จะยังคงบทบาทตนเองในประชาคมอาเซียนเอก เช่นในปัจจุบัน อันเนื่องมาจากมาเลเซียและสิงคโปร์ต่างก็ให้ความสำคัญกับการมุ่งพัฒนาความร่วมมือที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนกับประเทศที่เกี่ยวข้องในลักษณะทวีภาคีมากกว่าพหุภาคีผ่านประชาคมอาเซียน ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ก่อตั้งประชาคมอาเซียนจวบจนปัจจุบันส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ

ในอาเซียนมีความหวาดระแวงกันน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด สืบเกิดได้จากมีเคยมีความขัดแย้งระหว่างกันของประเทศในอาเซียนจนถึงขั้นการใช้กำลังทางทหารขนาดใหญ่เกิดขึ้นเลย ในทางตรงข้ามกับมีความร่วมมือทางทหารที่เหนียวแน่นขึ้น เช่น ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางทะเลของ IFC และการพบปะพูดคุยกันในเวทีของ รมว.กท. อาเซียน และ ผบ.ทร.อาเซียน เป็นต้น หรือเมื่ออาเซียน/ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนกระทบกระทั่งกันหรือต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ก็จะเน้นการพูดคุยและหารือกันมากขึ้น ดังนั้น จึงเชื่อได้ว่าความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนนั้นมีความแนบแน่นและเป็นหนึ่งเดียวในระดับที่เข้าใกล้ Common Policy (Step I) มากขึ้นแล้ว ตามซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งความมั่นคงแบบหลากหลายของ คาร์ล ดอยช์ โดยที่รัฐสมาชิกยังคงอำนาจอธิปไตยของตนไว้ดังเดิม

สำหรับความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนนั้น จากผลการตรวจสอบสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางทะเลของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือของประชาคมอาเซียนในบทที่ ๒ พบว่า ปัญหาสำคัญยิ่ง ที่ประชาคมอาเซียนจะต้องเผชิญในอนาคต ๕ - ๑๐ ปีข้างหน้า จะประกอบด้วย ภัยคุกคามตามแบบอันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ และ ภัยคุกคามรูปแบบใหม่อันเนื่องมาจากปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา การก่อการร้ายทางทะเล ปัญหาโจรสลัดและการปล้นทางทะเล ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล และปัญหาภัยธรรมชาติอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนและการเกิดแผ่นดินไหว ปัญหาดังกล่าว จัดเป็นภัยคุกคามร่วม (Common Threat) ของประชาคมอาเซียน การเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน ในห้วง ๕ - ๑๐ ปีข้างหน้า ที่ต้องพัฒนาไปในลักษณะของความร่วมมือด้านความมั่นคง (Cooperative Security) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดของประชาคมความมั่นคงอาเซียนที่มุ่งส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลและจะต้องไม่นำไปสู่การสร้างพันธมิตรทางการทหาร ซึ่งจะได้ทำการวิเคราะห์หาแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือดังกล่าวต่อไป

๑. แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน

๑.๑ ปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์

ตามที่ได้มีการอ้างสิทธิทางทะเลเหนือหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ ระหว่าง จีน ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และ บรูไน ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวมีผลกระทบต่อการพัฒนาแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติบริเวณหมู่เกาะนาทูนาของอินโดนีเซีย แหล่งน้ำมันมาลาปายาและคามาโกของฟิลิปปินส์ แหล่งก๊าซธรรมชาติบริเวณนอกชายฝั่งของเกาะซาราวักของมาเลเซีย และแหล่งน้ำมัน Dai Hung ของเวียดนาม ที่อาจลุกลามและมีการกระทบกระทั่งกันทางทหารเกิดขึ้นได้ โดยมีประเทศสมาชิกอาเซียนถึง ๔ ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และ บรูไน ได้อ้างสิทธิทางทะเลดังกล่าว และมีประเทศสมาชิกอาเซียนอีก ๑ ประเทศ ที่ไม่ได้อ้างสิทธิทางทะเล คือ อินโดนีเซีย แต่ได้รับผลกระทบโดยตรง และหากเกิดเหตุการณ์การกระทบกระทั่งกันทางทหาร ประเทศสมาชิกอาเซียนที่เหลืออีก ๕ ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า สิงคโปร์ และประเทศไทย ย่อมต้องได้รับผลกระทบไม่น้อยแตกต่างกันไป ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนที่ได้ทำการอ้างสิทธิทางทะเล และ/หรือ ที่ได้รับผลกระทบ ส่วนใหญ่ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในลักษณะ Liberal Talk,

Realist Thinking^๒ ที่ยึดถือผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก ก่อให้เกิดการแข่งขันกันสะสมอาวุธ เกิดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นจากการจัดซื้อจัดหากำลังรบที่ทันสมัย ซึ่งต้องอาศัยการใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมาก ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยส่วนใหญ่ที่ไม่เอื้ออำนวย ส่งผลทำให้ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน จึงจำเป็นต้องอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน ด้วยการชั่งจูงหรือชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่คาดว่าจะเป็ผลประโยชน์ที่ดีที่สุดที่คาดว่าจะได้รับร่วมกัน ในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน เช่น ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และบรูไน ได้รับสิทธิทางทะเลดังกล่าว (แม้เพียงบางส่วน) อินโดนีเซียสามารถพัฒนาแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติบริเวณหมู่เกาะนาทูนาได้ กัมพูชา ลาว พม่า สิงคโปร์ และประเทศไทย สามารถใช้เส้นทางคมนาคมบริเวณทะเลจีนใต้ได้อย่างปลอดภัย เป็นต้น และยังสามารถเพิ่มเติม/พัฒนาเป้าหมายอื่น ๆ ได้อีกในอนาคต เช่น การช่วยเหลือทางทหาร การฝึกและพัฒนาการฝึกพร้อม เป็นต้น และไม่เฉพาะแต่เป้าหมายที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเลหรือผลประโยชน์ทางทะเลเท่านั้น อาจเป็นเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และ/หรือ ผลประโยชน์ทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น ผลประโยชน์/เป้าหมายดังกล่าว จะเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความรู้ นำไปสู่ความรู้ที่เห็นพ้องกัน (Consensual Knowledge) เป็น “ความรู้” ที่จะก่อให้เกิด Regime ขึ้นได้ และในที่สุดขอบเขตของปัญหาและแนวทางการแก้ไขในเรื่องความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ก็จะชัดเจน ประชาคมอาเซียนก็จะสามารถทำหน้าที่แทนประเทศสมาชิกเป็นการส่วนรวมได้ ในการเจรจากับคู่เจรจาอย่างจีนและไต้หวันที่จะเป็นไปในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ Regime ที่เกิดขึ้นจะต้องมั่นคง เนื่องจากผลประโยชน์/เป้าหมายสำคัญ คือ แหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ และการคมนาคมขนส่งทางทะเลผ่านทะเลจีนใต้นั้น มีมูลค่ามากมายมหาศาล ในการนี้ มีข้อพิงระมัดระวังหากมีการตั้งองค์กรระหว่างประเทศนอกภูมิภาค หรือประเทศที่สาม หรือประเทศมหาอำนาจ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง แม้จะเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถกระทำได้ แต่ถ้าการเข้ามาเกี่ยวข้องดังกล่าว เกิดขึ้นก่อนหรือในระหว่างกระบวนการเปลี่ยนแปลงความรู้ อันอาจส่งผลทำให้ไม่สามารถนำไปสู่ความรู้ที่เห็นพ้องกันได้ อย่างในกรณีของฟิลิปปินส์ที่มีความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาในระดับที่ดีมาก โดยที่สหรัฐอเมริกาได้แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีดังกล่าว ด้วยการมอบฐานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้ให้แก่ฟิลิปปินส์ เป็นเหตุให้ฟิลิปปินส์พยายามที่จะดึงสหรัฐอเมริกาเข้ามาร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งส่งผลสร้างความไม่พอใจให้แก่จีนและมาเลเซียเป็นอย่างมาก รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อดุลอำนาจในภูมิภาคที่ประเทศมหาอำนาจจะก้าวเข้ามาแทรกแซงและแผ่อิทธิพลเพิ่มขึ้น

๑.๒ ปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา

มีประเทศสมาชิกอาเซียน รวม ๓ ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์ที่มีบทบาทในการดูแลความปลอดภัยในการเดินเรือภายในช่องแคบมะละกา โดยภัยคุกคามสำคัญที่เกิดขึ้น คือ การกระทำอันเป็นโจรสลัด การก่อการร้ายทางทะเล และอุบัติเหตุทางทะเล จึงก่อให้เกิดความร่วมมือในการลาดตระเวนร่วมบริเวณช่องแคบมะละกา ระหว่าง ๓ ประเทศดังกล่าว ภายใต้ Terms of Reference Malacca Strait Patrol Joint Coordination Committee (TORMSP/JCC)

^๒ น.อ.ชลธิศ นาวานุเคราะห์, “กองทัพเรือกับความร่วมมือด้านความมั่นคง” (เอกสารประจำภาคของนักศึกษา วทร.รุ่นที่ ๔๐), หน้า ๙๑.

ที่ได้มีการลงนามร่วมเมื่อ ๒๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๙ (ค.ศ.2006) ณ เกาะบาตัม ประเทศอินโดนีเซีย^๗ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างกองทัพเรือทั้ง ๓ ประเทศ ในการจัดให้มีการร่วมลาดตระเวน (Coordinated Patrol) ทางทะเล ภายในช่องแคบมะละกา ที่เรียกว่า MALSINDO และการร่วมลาดตระเวนทางอากาศที่เรียกว่า Eyes in The Sky ซึ่งการร่วมลาดตระเวนทางอากาศดังกล่าว ประเทศไทยได้รับเชิญให้เข้าร่วมด้วย โดยคณะรัฐมนตรีของไทยมีมติเห็นชอบให้กระทรวงกลาโหมพิจารณาจัดกำลังที่เหมาะสมเข้าร่วมลาดตระเวนดังกล่าว เมื่อ ๒๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๑ (ค.ศ.2008)^๘ ซึ่งจะเห็นได้ว่า อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และประเทศไทย ต่างตระหนักในความรู้ที่เห็นพ้องกันถึงความจำเป็นที่จะต้องมี Regime ดังกล่าว ซึ่งนอกจากจะเป็นการแสดงความรับผิดชอบในความปลอดภัยต่อทะเล/น่านน้ำของตนเองของอินโดนีเซีย มาเลเซีย และสิงคโปร์แล้ว ยังเป็นการป้องกันการแพร่ขยายอิทธิพลของมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาหรือจีน ที่ต้องการเข้ามาปกป้องผลประโยชน์ของตน ซึ่งก็คือเส้นทางคมนาคมทางทะเลภายในช่องแคบมะละกา ทั้งนี้ Regime ที่เกิดขึ้นมีโอกาสสูงที่จะยกระดับความร่วมมือที่ในปัจจุบันวิเคราะห์ได้ว่าควรอยู่ในระดับที่ ๒ หรือ ระดับ Joint Facility จะสามารถพัฒนาไปได้ถึงระดับ ๓ - ๔ หรือระดับ Common Policy (Step I - II) ได้ในอนาคต โดยเฉพาะหากมีการชักจูงประเทศสมาชิกอาเซียนให้ยอมรับและเห็นถึงผลประโยชน์/เป้าหมาย ของการให้ประชาคมอาเซียนเข้าไปมีส่วนร่วมในบทบาทเสริมสร้างความปลอดภัยในช่องแคบมะละกาก็จะยิ่งส่งผลทำให้ Regime ที่จะเกิดขึ้นมีความมั่นคงยิ่งขึ้น ด้วยการชี้ให้ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของช่องแคบมะละกาในฐานะเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางทะเล (Sea Line of Communication : SLOC) เส้นทางหลัก ทั้งของภูมิภาคและของโลก และยังมีช่องทางแคบ ๆ บริเวณ Phillip Channel และช่องแคบสิงคโปร์ที่บังคับให้เรือต้องแล่นผ่าน (Chokepoint) ซึ่งเป็นตำบลที่ล่อแหลมต่อการตกเป็นเป้าหมายของการถูกระงับจากโจรสลัดและการก่อการร้ายทางทะเล ประกอบกับความหนาแน่นของจำนวนเรือที่แล่นผ่านไปมา จึงมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุทางทะเลได้ง่ายขึ้น โดยเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นของประชาชนอาเซียนโดยตรง และทำให้เกิดกิจกรรมทางทะเลอาจต้องหยุดชะงักลงหรือต้องเปลี่ยนแปลงไปใช้เส้นทางคมนาคมทางทะเลเส้นทางอื่นที่อ้อมมากขึ้น ทำให้ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ราคาสินค้าก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย

๑.๓ ปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล

สำหรับในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ภัยคุกคามจากการก่อการร้ายทางทะเล เป็นเรื่องที่ไม่อาจมองข้ามและจำเป็นต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณทะเลชูลูและทะเลเซเลเบส ซึ่งเป็นรอยต่อทางทะเลระหว่างอินโดนีเซีย มาเลเซียและฟิลิปปินส์ โดยมีกลุ่มก่อการร้ายที่สำคัญ คือ Abu Sayyaff Group (ASG) มีผลงานที่สำคัญคือ การโจมตีเรือเฟอร์รี่ของฟิลิปปินส์ใกล้กรุงมะนิลา เมื่อ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๗ ทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง ๑๑๖ คน หลังจากนั้นก็มีกรฆ่าและจับลูกเรือสินค้าเป็นตัวประกันอีกหลายครั้ง ส่งผลต่อความปลอดภัยและความเชื่อมั่นใน

^๗ ถ.ถ. “บทบาทกองทัพเรือกับการรักษาและเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเล”, นาวิกวิปถยสาร ฉบับที่ ๗๐ (หน้า ๙๓)

^๘ น.อ.ภูซงค์ ประดิษฐ์. “ธีระปัญหาภัยคุกคามและความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”. นาวิกศาสตร์ ปีที่ ๙๑ เล่มที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๕๑.

การเดินทางผ่านพื้นที่ดังกล่าว ทั้งนี้ บริษัทเดินเรือหลายบริษัทถึงกับจำเป็นต้องเปลี่ยนเส้นทางเดินเรือ อ้อมทางตะวันตกของประเทศฟิลิปปินส์ในการเดินเรือเส้นทางจากใต้ขึ้นเหนือ และจากเหนือลงใต้ โดยแรงจูงใจประการสำคัญที่ทำให้กลุ่ม ASG ต้องลงมือก่อการดังกล่าวเพื่อต้องการหาเงินจากการ เรียกค่าไถ่ลูกเรือสินค้าและนำมาซื้ออาวุธที่จะใช้ในการก่อการร้ายในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ ๓ ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซียและฟิลิปปินส์ ได้ร่วมกันหารือถึงความร่วมมือในการจัดการลาดตระเวน ร่วม ๓ ประเทศ^๕ บริเวณพื้นที่ดังกล่าว ผ่านเวทีการประชุม รมว.กท.อาเซียน วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิด ความปลอดภัยและความเชื่อมั่นในการเดินเรือ โดยการนำรูปแบบการลาดตระเวนร่วมของช่องแคบ มะละกาที่ประสบผลสำเร็จมาแล้วเป็นต้นแบบ นอกจากนี้ ประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนก็แสดงความ จริงใจพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือสำหรับการลาดตระเวนร่วมดังกล่าว โดย สิงคโปร์ ได้สนับสนุนการ เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเล ผ่านทาง IFC ส่วนประเทศไทยก็แสดงความห่วงใยพร้อมทั้งยินดีจัดกำลังเข้าร่วมการลาดตระเวนหากได้รับการร้อง ของและยินยอมจากทั้ง ๓ ประเทศ เพื่อร่วมต่อต้านภัยคุกคามดังกล่าว ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว เป็น ลักษณะที่ร่วมมือกันแบบเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ถึงแม้ภัยคุกคามดังกล่าวจะมีได้กระทบกับ ประเทศไทยและสิงคโปร์โดยตรง แต่ด้วยความเป็นวิถีของอาเซียนที่มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจซึ่ง กันและกัน ก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือกันและกันเมื่อมีโอกาส ทั้งนี้ วิเคราะห์ว่า Regime ที่เกิดขึ้นเป็นความร่วมมืออยู่ในระดับที่ ๒ หรือ ระดับ Joint Facility ที่มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือ ความรู้ระหว่างกันไปสู่การเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในการกำหนดนโยบาย ของรัฐต่าง ๆ โดยรัฐที่มีขีดความสามารถสูงกว่า จะแบ่งปันทรัพยากรให้รัฐที่มีขีดความสามารถต่ำกว่า ตามที่เห็นว่าจำเป็น

๑.๔ ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล

นับว่ายังคงเป็นปัญหาสำคัญในภูมิภาค ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดตามเขตรอยต่อทาง ทะเลระหว่างประเทศ หรือตามแนวชายแดนระหว่าง ๒ ประเทศ เช่น การลักลอบเข้าเมืองโดย ผิดกฎหมาย การลักลอบขนสินค้าเถื่อนและยาเสพติด การทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม เป็นต้น ซึ่งประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนก็ได้เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว และพยายาม หาแนวทางการแก้ปัญหาโดยตลอด โดยคุณลักษณะสำคัญของปัญหาการกระทำผิดกฎหมาย ทางทะเล คือ ประเภทของการกระทำผิดกฎหมายมักจะแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เศรษฐกิจและทัศนคติของประชาชนในพื้นที่ เช่น ปัญหาการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซีย โดยประชาชนที่อาศัยในอินโดนีเซียมีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างยากจน และพื้นที่ประเทศมีบริเวณกว้างประกอบด้วยมีเกาะแก่งจำนวนมาก ทำให้ประชาชนอินโดนีเซียบางส่วน แอบหลบหนีเข้ามายังมาเลเซีย เพื่อหางานทำ ซึ่งจะทำให้มีรายได้มาเลี้ยงครอบครัวและหวังว่าจะมี ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้น จึงวิเคราะห์ความร่วมมือของการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล คือ การที่ประเทศต่าง ๆ พยายามสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ ประสานการปฏิบัติ และทำข้อตกลง

^๕(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.straitstimes.com/asia/indonesia-malaysia-and-philippines-launch-joint-operations-in-sulu-sea-to-tackle-terrorism>, 2563.

กับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะทวิภาคี เช่น ประเทศไทยก็มีบันทึกความเข้าใจในการปฏิบัติการลาดตระเวนร่วมระหว่าง ทร. กับ ทร.เวียดนาม เพื่อร่วมกันลาดตระเวนทางทะเลบริเวณรอยต่อน่านน้ำไทยกับเวียดนาม เพื่อป้องกันการทำประมงผิดกฎหมาย และการลักลอบขนน้ำมันเถื่อน ตลอดจนการกระทำผิดกฎหมายทางทะเลอื่น ๆ เป็นต้น ส่วนในระดับภูมิภาคก็จะมี IFC ที่ทำหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารดังกล่าวด้วยเช่นกัน ส่วนการพัฒนาความร่วมมือให้ไปได้ถึงระดับ ๓ - ๔ หรือระดับ Common Policy (Step I - II) ในอนาคตนั้นว่าค่อนข้างยากมากและเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง สาเหตุประการสำคัญคือ การกระทำผิดกฎหมายทางทะเลมักจะเกิดตามรอยต่อทางทะเลและทางบกระหว่าง ๒ ประเทศ และมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ ต้องอาศัยความร่วมมือเป็นการเฉพาะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในลักษณะของทวิภาคีระหว่างประเทศ

๑.๕ ปัญหาภัยธรรมชาติ

ด้วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประชาคมอาเซียนอยู่ในแนววงแหวนไฟ ซึ่งเป็นแนวล้อมทับซ้อนกันของแผ่นเปลือกโลกที่ยังมีการเคลื่อนตัวอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่เป็นหมู่เกาะอย่างอินโดนีเซียและมาเลเซีย มีความเสี่ยงสูงที่จะประสบกับภัยธรรมชาติแผ่นดินไหวและคลื่นยักษ์สึนามิ อีกทั้งการเกิดภาวะโลกร้อนหรือภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงเป็นผลทำให้เกิดการก่อตัวเป็นพายุหมุนขนาดใหญ่มีจำนวนมากขึ้นและรุนแรงขึ้น ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทั้ง ๒ มหาสมุทร โดยเฉพาะที่อยู่ในแนวเส้นทางเคลื่อนตัวของพายุ คือ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และ พม่า มีโอกาสสูงที่จะประสบกับภัยธรรมชาติที่เกิดจากพายุดังกล่าว ทั้งอุทกภัย วาตภัย และแผ่นดินถล่ม นอกจากนี้ ประเทศอินโดนีเซียก็ประสบกับภัยจากการปะทุและระเบิดของภูเขาไฟความถี่บ่อยครั้งขึ้นกว่าในอดีต ในกรณี ที่ประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอาเซียน (ADMM) ได้เล็งเห็นและตระหนักถึงภัยคุกคามดังกล่าว จนสามารถร่วมกันดำเนินการจัดทำแนวทางดำเนินการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาภัยพิบัติในภูมิภาค โดยมุ่งที่จะใช้ทรัพยากรและศักยภาพทางการทหารในการเข้าเผชิญและตอบสนองต่อภัยคุกคามดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรและศักยภาพทางการทหารยังคงเพียงแค่อุปถัมภ์ไว้ในแผนเท่านั้น ทั้งนี้ Regime ที่เกิดขึ้น มีโอกาสความเป็นไปได้สูงที่จะยกระดับความร่วมมือที่ในปัจจุบันวิเคราะห์ได้ว่าควรอยู่ในระดับที่ ๒ หรือ ระดับ Joint Facility โดยสิ่งที่เป็นรูปธรรม คือ การกำเนิดของ ศูนย์ประสานงานด้านภัยพิบัติในภูมิภาค (Regional HADR Coordination Centre (RHCC)) เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๗ ณ ประเทศสิงคโปร์^๖ ทำหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสานงานการปฏิบัติที่เกี่ยวกับภัยพิบัติในภูมิภาค โดยเป็นความร่วมมือเฉพาะทางทหารจากประเทศสมาชิก ส่วนความร่วมมือด้านพลเรือนนั้นจะเป็นความรับผิดชอบของ AHA Centre ที่มีที่ตั้งอยู่ที่ประเทศอินโดนีเซีย และความร่วมมือดังกล่าววิเคราะห์ว่าจะสามารถพัฒนาไปได้ถึงระดับ ๓ - ๔ หรือระดับ Common Policy (Step I - II) เมื่อในอนาคตแนวทางดำเนินการได้ถูกนำมาใช้ปฏิบัติจริงจนเกิดผลเป็นรูปธรรมและ/หรือถูกนำมาทดสอบในการฝึกผสมและการฝึกร่วม/ผสม ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศก็จะเกิดความรู้อย่างเห็นพ้องกัน

^๖(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.changirhcc.org/App_Pages/Main/AboutUs.html, 2563.

มากขึ้นว่าทุกประเทศจะได้รับผลประโยชน์ที่ดีที่สุดร่วมกัน Regime ที่พัฒนาขึ้นก็จะยิ่งมั่นคง นับว่าเป็นโอกาสที่รอคอยความร่วมมือที่จะเกิดขึ้น

บทบาทกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน

ในส่วนของกองทัพเรือนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของกำลังรบให้สามารถตอบสนองภัยคุกคามที่หลากหลาย ทั้งภัยคุกคามรูปแบบเดิมและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) และความมั่นคงของสังคม (Social Security) ประกอบกับแนวคิดที่ว่า กองทัพเรือทั่วโลกต่างก็มีธรรมชาติที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะในเรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณีทหารเรือและความเป็นชาวเรือชาวทะเล จนอาจกล่าวได้ว่า กองทัพเรือทั่วโลกต่างก็มีอัตลักษณ์ที่เหมือนกัน คล้ายกัน หรือใกล้เคียงกัน ซึ่งมีความเป็นสากลทั่วโลก ดังนั้น กองทัพเรือจึงควรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดัน ให้เป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน ด้วยการร่วมมือกับกองทัพเรือของประเทศสมาชิกโดยตรง ซึ่งจะเป็นความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายของหน่วยงานรัฐบาล (Government Networks) ในลักษณะหน่วยปฏิบัติกับหน่วยปฏิบัติด้วยกัน (กองทัพเรือกับกองทัพเรือ : Navy-to-Navy Networks) อันจะส่งผลให้เกิดความรวดเร็ว น่าเชื่อถือ ยืดหยุ่นทันเหตุการณ์ และมีประสิทธิภาพ ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมมากกว่าการร่วมมือระหว่างประเทศผ่านตัวแทน/สายงานระดับรัฐบาลของประเทศสมาชิกในแบบดั้งเดิม (Traditional International Organization) โดย ทรม.มีช่องทางในการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน และปฏิสัมพันธ์สร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่าง ทร.อาเซียน ผ่านช่องทางการประชุม ผน.ทร.อาเซียน (Asean Navy Chiefs Meeting (ANCM)) ซึ่งมีการประชุมเป็นประจำต่อเนื่องทุกปีและสลับกันเป็นเจ้าภาพ นอกจากนี้ ทรม.มีการประชุมแบบทวิภาคีที่เรียกว่า Navy to Navy Talks กับประเทศต่าง ๆ ครอบคลุมอาเซียนเกือบทุกประเทศ ทั้ง ๒ เวทีใหญ่ที่กล่าวมาเป็นโอกาสที่จะให้ ทร.เสนอความคิดริเริ่ม แผนงาน โครงการต่าง ๆ ให้กับ ทร.อาเซียนได้เป็นอย่างดีในลักษณะหน่วยปฏิบัติด้วยกัน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินการในทุกระดับ ทั้งในระดับนโยบาย/ยุทธศาสตร์ และระดับยุทธการ/ยุทธวิธี มีความประสานสอดคล้องกัน จึงไม่ควรละเลยที่จะส่งเสริมความร่วมมือดังกล่าวของกองทัพเรือควบคู่ไปกับการส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนในระดับรัฐบาลและ/หรือระดับกระทรวงกลาโหมผ่านช่องทางการประชุม รมว.ท.อาเซียน (ADMM) ทั้งนี้ สามารถวิเคราะห์เพื่อกำหนดบทบาทในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลให้แก่กองทัพเรือ เพื่อจัดการกับภัยคุกคามร่วม (Common Threat) ของประชาคมอาเซียน ที่ประกอบด้วยภัยคุกคามตามแบบ จากปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ และ ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ จากปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา ปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล และปัญหาภัยธรรมชาติ โดยให้สอดคล้องกับแนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนที่ได้ทำการวิเคราะห์ไว้แล้ว พร้อมกับการแสวงหาบทบาทนำในความร่วมมือดังกล่าว ดังนี้

๑. บทบาทกองทัพเรือในปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์

เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ค่อนข้างเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และเกี่ยวข้องกับประเทศมหาอำนาจทั้งจีนและสหรัฐอเมริกาตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น การริเริ่มในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในระดับกองทัพเรือในเรื่องดังกล่าวจึงไม่ควรเลือกแนวทางการปฏิบัติการทางทหารใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งหมายรวมถึงการฝึกต่าง ๆ ในพื้นที่ความขัดแย้งหรือมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ความขัดแย้ง เนื่องจากอาจทำให้เกิดความหวาดระแวงและขาดความไว้วางใจกันระหว่าง ทร.อาเซียนได้ อย่างไรก็ตาม กองทัพเรือควรริเริ่มบทบาทด้วยการเปิดประเด็นทางวิชาการในลักษณะของการกำหนดหัวข้อประชุม/สัมมนา/หารือ เกี่ยวกับเรื่อง “ความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” แต่เพิ่มเติมสอดแทรกปัญหาความขัดแย้ง/ความปลอดภัยในบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ไว้ในหัวข้อย่อย เพื่อเปิดโอกาสให้กองทัพเรือประเทศต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยงานความมั่นคงทางทะเลอื่น ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งภายในอาเซียนและนอกอาเซียน ได้แสดงท่าที ความคิดเห็น และจุดยืนของตนเองในเรื่องดังกล่าว อันจะเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจในปัญหาในมุมมองหรือในความต้องการของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ขอบเขตของการประชุม/สัมมนา/หารือ ควรจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มกองทัพเรือและหน่วยงานความมั่นคงทางทะเลอาเซียนเท่านั้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น ลดความหวาดระแวง พร้อมทั้งเปิดรับและสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ก็จะกลายเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความรู้ นำไปสู่ความรู้ที่เห็นพ้องกัน เป็นความรู้ที่ตระหนักร่วมกันว่ามีความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันก่อให้เกิด Regime ขึ้น มิฉะนั้นทุกประเทศที่เกี่ยวข้องจะได้รับแต่ความสูญเสียมากน้อยแตกต่างกันไป ซึ่งความรู้ที่เห็นพ้องกันดังกล่าวก็คือกระบวนการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันโดยที่แต่ละประเทศสามารถที่จะดำรงจุดยืนของตนไว้ได้ หลังจากเกิด Regime ขึ้นในกลุ่มกองทัพเรืออาเซียนแล้ว ก็จะได้พัฒนา Regime ในระหว่างกองทัพเรืออาเซียน+1 (จีน/ไต้หวัน) เป็นลำดับต่อไป ทั้งนี้จะต้องไม่พัฒนา Regime เกินขอบเขตของกองทัพเรืออาเซียน+1 (จีน/ไต้หวัน) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ไม่นำกองทัพเรืออื่น เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ เป็นต้น เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

๒. บทบาทกองทัพเรือในปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา

จากผลการตรวจสอบสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางทะเลของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือของประชาคมอาเซียนในบทที่ ๒ จะเห็นได้ว่าปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา เป็นปัญหาสำคัญที่ประชาคมอาเซียนจะต้องให้ความสนใจ ภัยคุกคามเด่นชัดที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยดังกล่าว มิใช่ภัยคุกคามทางทหารแต่เป็นภัยที่เกี่ยวกับปัญหาการก่อการร้าย (บริเวณช่องแคบมะละกา) โจรสลัด และอุบัติเหตุทางทะเล การที่ประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะกองทัพเรือของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวข้องโดยตรง ทั้งอินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และยังมีอาจรวมถึงประเทศไทย หากไม่สามารถจัดการกับปัญหาดังกล่าวเหล่านั้นได้ จะส่งผลก่อให้เกิดความไม่มั่นคงหรือไร้เสถียรภาพ ทำให้เกิดความอ่อนแอจนในที่สุดอาจรุนแรงถึงขั้นกระทบต่อความอยู่รอดและ/หรือพัฒนาการของประชาคมอาเซียนได้ ปัญหาความปลอดภัยดังกล่าว ในปัจจุบันได้มีการจัดให้มีการร่วมลาดตระเวนทางทะเล (Maritime Coordinated Patrol) ภายในช่องแคบมะละกา ที่เรียกว่า Malacca Strait Patrol (MSP) ซึ่งประกอบไปด้วย ๓ กิจกรรม ได้แก่ การลาดตระเวนทางทะเล (MSSP) ทางอากาศ (EiS) และ การแลกเปลี่ยนข่าวกรอง (IEG) ซึ่งกองทัพเรือเป็นหนึ่งใน ๔ ชาติสมาชิกที่

ร่วมปฏิบัติการด้วย อย่างไรก็ตาม กองทัพเรือยังมีโอกาสที่จะริเริ่มบทบาทในประเด็นอื่น ๆ ได้อีก เช่น จัดการฝึกผสมและการฝึกร่วม/ผสมทางทะเล เพื่อแก้ไขเหตุการณ์กรณีโจรสลัดและการปล้นเรือ อุบัติภัยทางทะเลอันเนื่องมาจากเรือล่ม เรือจม และอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นภายในเรือ ทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตลูกเรือ และอันตรายจากการรั่วไหลของคราบน้ำมันที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ทางทะเลและชายฝั่งภายในช่องแคบเป็นบริเวณกว้าง ด้วยการจัดการฝึก และจัดตั้งศูนย์ฝึกจัดคราบน้ำมันขึ้นที่กองทัพเรือ หรือศูนย์กู้ซ่อมเรือจมทะเล (อาจจะเป็นที่ ทรภ.๓ ซึ่งมีพื้นที่ติดกับปากทางช่องแคบมะละกาด้านทะเลอันดามัน) เมื่อกลุ่มกองทัพเรืออาเซียนได้ตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมการฝึกและการจัดตั้งศูนย์ฝึกฯ ดังกล่าว จะยิ่งทำให้ความรู้ที่เห็นพ้องกัน เป็นความรู้ที่ทำให้ Regime ที่เกิดขึ้น มีความมั่นคง

๓. บทบาทกองทัพเรือในปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล

จากการวิเคราะห์ในบทที่ ๒ แสดงให้เห็นว่าปัญหาการก่อการร้ายทางทะเลในภูมิภาคยังคงเป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณทะเลชูลู และทะเลเซเลเบส โดยประเด็นดังกล่าวค่อนข้างเป็นประเด็นละเอียดอ่อน มีความซับซ้อนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเชื่อมโยงกับเชื้อชาติ ศาสนา เขตแดนทางทะเล และประเด็นทางการเมืองของแต่ละประเทศด้วย ดังนั้น ทร.ควรจำกัดการแสดงบทบาทนำต่อปัญหานี้เช่นเดียวกับปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ ด้วยการเปิดประเด็นทางวิชาการในลักษณะของการกำหนดหัวข้อประชุม/สัมมนา/หารือ เกี่ยวกับเรื่อง “อนาคตการก่อการร้ายทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” หรือ อาจสนับสนุนให้มีกลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หรือข่าวกรอง (ในทางลับ) ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หาก ทร.แสดงบทบาทนำในปัญหานี้มากจนเกินไปอาจตกเป็นเป้าหมายของการก่อการร้ายทางทะเลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจำเป็นต้องให้ความระมัดระวังในประเด็นนี้ อีกเหตุผลประการหนึ่งที่ ทร.ไม่ควรแสดงบทบาทนำในปัญหานี้ คือ ประสบการณ์และความคุ้นเคยเกี่ยวกับการก่อการร้ายทางทะเล ซึ่ง ทร.อาจมีน้อยกว่า ทร.อาเซียน อื่น ๆ เช่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบในเชิงประสบการณ์ตรง ถึงแม้บุคลากรและยุทธโศปกรณ์ของ ทร.จะมีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามดังกล่าวได้ก็ตาม ดังนั้น จึงควรสงวนท่าทีดังกล่าวไว้และจำกัดบทบาทเพียงการเปิดประเด็นทางวิชาการในลักษณะของการกำหนดหัวข้อประชุม/สัมมนา หรือสนับสนุนให้มีกลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หรือข่าวกรอง (ในทางลับ) ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

๔. บทบาทกองทัพเรือในปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล

เนื่องจากปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเลนั้น จากการวิเคราะห์แล้วยังคงเป็นปัญหาสำคัญในภูมิภาค ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดตามเขตรอยต่อทางทะเลระหว่างประเทศ หรือตามแนวชายแดนระหว่าง ๒ ประเทศนั้น ทร.จึงควรแสดงบทบาทนำด้วยการเน้นย้ำถึงให้ ทร.อาเซียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเหล่านี้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้แก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการทำข้อตกลงแบบทวิภาคี โดยยกตัวอย่างที่ ทร.ประสบความสำเร็จมาแล้วในการจัดการลาดตระเวนร่วมระหว่าง ทร. - ทร.วน. การฝึกผสมทางทะเลกับ ทร.มาเลเซีย (รหัส Seaex Thamal) หรือแม้กระทั่งความสำเร็จที่นำ

ภาคภูมิใจในการปลดใบเหลืองกรณี IUU Fishing ของประเทศไทยจาก EU^๗ เป็นต้น นอกจากนี้ อาจแสวงโอกาสจัดการฝึกปัญหาดังกล่าวผ่านการฝึกผสมที่มีอยู่แล้ว หรือริเริ่มจัดการฝึกขึ้นมาใหม่ เป็นการเฉพาะก็สามารถดำเนินการได้ แต่โอกาสที่จะพัฒนาการฝึกผสมที่มีอยู่แล้วมีแนวโน้มความเป็นไปได้มากกว่า เนื่องจากกองทัพเรืออาเซียนไม่ต้องเสียงบประมาณและเวลาเพิ่มเติมมากนัก โดยการฝึกที่เห็นว่าเหมาะสมคือ การฝึกผสมพหุภาคีกองทัพเรืออาเซียน (AMNEX) ที่จัดขึ้นไม่ประจำทุกปี (แล้วแต่โอกาส) โดยในปีที่มีการฝึก AMNEX ก็จะมีรูปแบบของภาคสนาม/ภาคทะเล (FTX) ส่วนในปีที่ไม่มีการฝึก AMNEX ก็จะเป็นเพียงการฝึกรูปแบบปัญหาที่บังคับการ (CPX) เท่านั้น ซึ่งการดำเนินการตามข้างต้นจะสนับสนุนให้ ทร.แสดงบทบาทนำในอาเซียนได้

๕. บทบาทกองทัพเรือในปัญหาภัยธรรมชาติ

เนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยอยู่ในใจกลางของภูมิภาคของประชาคมอาเซียน พร้อมทั้งเป็นแหล่งผลิตและสะสมอาหารที่มีคุณภาพที่สำคัญ โดยเฉพาะข้าวและผลิตภัณฑ์อาหารแช่แข็งต่าง ๆ โอกาสถูกรบกวนจากภัยธรรมชาติอันจะก่อให้เกิดความสูญเสียขนาดใหญ่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ความเป็นไปได้น้อย นอกจากนั้น จากการประชุมคณะกรรมการอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ ครั้งที่ ๒๘ (28th Meeting of The ASEAN Committee on Disaster Management) เมื่อเดือนเมษายน ปี ๒๕๕๙ ประเทศไทยได้คัดเลือกให้เป็นที่ตั้งคลังเก็บสิ่งของช่วยเหลือทางไกลของอาเซียน^๘ (Satellite Warehouse) ภายใต้โครงการระบบการส่งกำลังบำรุงหรือระบบโลจิสติกส์ของการปฏิบัติการด้านการบรรเทาทุกข์และการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินจากภัยพิบัติของอาเซียน (Disaster Emergency Logistic System for ASEAN : DELSA) ระยะที่ ๒ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของประเทศไทยร่วมกับ AHA Centre ด้านการจัดการภัยพิบัติในระดับอาเซียน ซึ่งคลังฯ ดังกล่าวได้ดำเนินการแล้วเสร็จในปี พ.ศ.๒๕๖๒ โดยมีที่ตั้งอยู่ที่ จ. ชัยนาท จึงเป็นการเน้นย้ำจุดยืนร่วมสร้างประชาคมอาเซียนปลอดภัยยั่งยืน ดังนั้น กองทัพเรือควรอาศัยปัจจัยที่สำคัญทางภูมิศาสตร์ การเป็นแหล่งผลิตอาหาร และการเป็นคลังเก็บสิ่งของช่วยเหลือทางไกลของอาเซียนตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น ในการริเริ่มบทบาทในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ดังนี้

๕.๑ การจัดตั้งศูนย์ฝึกการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ อันจะเป็นการสนองต่อความพยายามของที่ประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอาเซียนในการเข้าเผชิญกับความท้าทายจากภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ ที่มีแนวความคิดที่จะใช้ทรัพยากรและศักยภาพทางทหารอาเซียน ในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติอยู่แล้วให้เกิดผลเป็นรูปธรรม พร้อมกับจัดการฝึกขึ้นภายในกองทัพเรือและภายในกลุ่มกองทัพเรืออาเซียน โดยอาจเริ่มในระดับทวิภาคีก่อนแล้วขยายผู้เข้าร่วมการฝึกในระดับพหุภาคี/ประเทศสมาชิกทั้งหมด เมื่อมีความพร้อม ให้ครอบคลุมทั้งการฝึกฝ่ายเสนาธิการและการแก้ปัญหาที่บังคับการ (Staff Exercise : STAFFEX / Command Port Exercise : CPX) การฝึกแลกเปลี่ยน (Cross Training Exercise : CTX) และการ

^๗(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.mfa.go.th/main/th/news3/6885/98154>
สหภาพยุโรปประกาศปลดใบเหลืองภาคประมงไทย, ๒๕๖๓.

^๘(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.komchadluek.net/recommended/pr/231741, ๒๕๖๓>.

ฝึกภาคสนาม/ภาคทะเล (Field Training Exercise : FTX) เพื่อให้มีความพร้อมในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม การบรรเทาภัยพิบัติ และการฟื้นฟู และยังสามารถนำเสนอโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพเรือ ให้เป็นโครงการตัวอย่างและ/หรือโครงการต้นแบบไว้ในแผนการฝึกดังกล่าวได้ด้วย เช่น โครงการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น รวมทั้งริเริ่มจัดตั้งคลังอาหารสำรองอาเซียนไว้ภายในโครงสร้างของศูนย์ฝึกดังกล่าว พร้อมกับทำการเผยแพร่แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้แพร่หลายไปในกลุ่มกองทัพเรืออาเซียน อันจะส่งผลเป็นประโยชน์ต่อวิถีทางการดำเนินชีวิตและ/หรือคุณภาพชีวิตของประชาชนอาเซียนเป็นการส่วนรวม ทั้งนี้ การจัดตั้งศูนย์ฝึกดังกล่าว ยังมีความประสานสอดคล้องกับตำบลที่ตั้งของคลังเก็บสิ่งของช่วยเหลือทางไกลของอาเซียน และสำนักงานใหญ่ในประเทศไทยของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (Asian Disaster Preparedness Center : ADPC) ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาสังคมที่มีสถานะเป็นองค์การระหว่างประเทศที่รัฐบาลไทยร่วมเป็นหนึ่งในสมาชิกก่อตั้ง และได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme : UNDP)^๙ โดยจะส่งผลให้การประสานความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหมอาเซียนกับองค์กรภาคประชาสังคม (Civil Society Organization : CSOs) ในด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว

๕.๒ การจัดตั้งกองเรือเฉพาะกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยอาเซียน เป็นแนวความคิดที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม และเป็นรูปแบบใหม่ของอาเซียนเลยก็ว่าได้ เนื่องจากอาเซียนไม่เคยมีความร่วมมือในลักษณะกองเรือเฉพาะกิจในการปฏิบัติภารกิจร่วมกันลักษณะเช่นนี้มาก่อน โดยกองเรือดังกล่าวจะมีการประกอบกำลังทั้งเรือ อากาศยาน ยุทโธปกรณ์ทางทหารที่เกี่ยวข้อง และฝ่ายอำนวยการจากประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนตามความสมัครใจสลับหมุนเวียนกันไป ส่วน ผบ.กองเรือฯ อาจจะหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพประจำเดือนหรือวงรอบประจำปีก็สามารถดำเนินการได้ในลักษณะเตรียมความพร้อม ณ ที่ตั้งปกติ โดยสามารถนำรูปแบบการจัดกองเรือเฉพาะกิจผสมของ CMF ณ ราชอาณาจักรบาห์เรน ที่กล่าวไว้ในบทที่ ๒ มาเป็นต้นแบบได้ หลังจากนั้นหากแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับจาก ทร.อาเซียน และ ทร.อาเซียนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติเป็นอย่างดีแล้ว ในอนาคตสามารถพัฒนาให้มีการจัดตั้งของกองบัญชาการกองเรือเฉพาะกิจดังกล่าวที่ประเทศไทยได้ โดย ทร. อาจจะเตรียมสถานที่รองรับไว้ เช่น ห้องทำงาน ศูนย์ยุทธการ และห้องพัก เป็นต้น เพื่อที่จะใช้เป็นที่ทำงานของ ผบ.กองเรือฯ และฝ่ายอำนวยการ ซึ่ง ทร.อาเซียน จะสลับหมุนเวียนกันมาทำหน้าที่ดังกล่าว ส่วนกำลังทางเรือและอากาศยานของประเทศต่าง ๆ ที่เป็นกำลังพร้อมปฏิบัติภารกิจนั้นยังคงจัดจากความสมัครใจโดยให้พร้อม ณ ที่ตั้งปกติของแต่ละประเทศ เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ เมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติเกิดขึ้นก็พร้อมปฏิบัติงานได้ทันที ซึ่ง ผบ.กองเรือฯ และฝ่ายอำนวยการจะได้วางแผนประเด็นในรายละเอียดตามแต่ละสถานการณ์ต่อไป ซึ่งการดำเนินการตามแนวทางที่กล่าวไปข้างต้นจะเน้นย้ำการสร้างบทบาทนำในอาเซียนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ จะขอเสนอตัวอย่างร่างโครงสร้างการจัดหมู่เรือเฉพาะกิจบรรเทาสาธารณภัยทางทะเลอาเซียนไว้พอให้

^๙“An Overview” Office of the Executive Director Asian Disaster Preparedness Center. <<http://adpc.net/general/adpc.html>> (3/7/2010)

เห็นแบบคร่าว ๆ ดังภาพที่ ๑ ส่วนรายละเอียดและรูปแบบที่แน่นอน พร้อมทั้งการดำเนินการด้านงบประมาณนั้นจำเป็นต้องศึกษาในรายละเอียดเชิงลึก ตลอดจนนโยบายของ ทร.แต่ละชาติในอาเซียนต่อไป เพื่อหาโอกาสในการโน้ม้นำให้เห็นผลประโยชน์ร่วมกัน อันจะนำมาสู่การเห็นพ้องและสร้างความร่วมมือของ ทร.อาเซียน และนำไปสู่สภาวะสุดท้ายของ ทร. คือ การแสดงบทบาทในเวที ทร.อาเซียน

การริเริ่มของกองทัพเรือทั้ง ๒ ประการดังกล่าว จะทำให้กองทัพเรือของอาเซียนได้ตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับอันเป็นผลประโยชน์ต่อประชาชนอาเซียนโดยตรง เป็นความรู้ที่เห็นพ้องกัน ทำให้ Regime ที่เกิดขึ้นมีความมั่นคงและมีโอกาสที่จะพัฒนา Regime ให้มีระดับที่สูงยิ่งขึ้นได้อย่างรวดเร็วและท้ายที่สุดคาดว่าจะสามารถพัฒนาไปถึงระดับ ๓ - ๔ หรือระดับ Common Policy (Step I - II) ได้ในอนาคต

จากผลการวิเคราะห์เพื่อกำหนดบทบาทในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนให้แก่กองทัพเรือ เพื่อจัดการกับภัยคุกคามร่วม (Common Threat) ในประเด็นปัญหาทั้ง ๕ ประการดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การแสวงหาบทบาทสำหรับกองทัพเรือมีความเป็นไปได้น้อยในปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ และปัญหาการก่อการร้ายทางทะเลที่สามารถทำได้เพียงการริเริ่มบทบาทในการแก้ปัญหาในเชิงวิชาการ ส่วนปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล ก็แสดงได้เพียงบทบาทสนับสนุนในการทำข้อตกลงแบบทวิภาคีและการฝึกเท่านั้น ส่วนการแสดงบทบาทหลักเพื่อจะให้ ทร.เป็นบทบาทใน ทร.อาเซียนนั้น สามารถกำหนดบทบาทได้ ๒ บทบาทต่อประเด็นปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกาและปัญหาภัยธรรมชาติ ดังภาพที่ ๒ กล่าวคือ ปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา สามารถแสวงหาโอกาสในการแสดงบทบาทนำโดยการจัดการฝึกผสม (ทั้งแบบ CPX และ FTX) และการจัดตั้งศูนย์ฝึกขจัดคราบน้ำมันหรือศูนย์กู้ซ่อมเรือจมทะเลขึ้นที่กองทัพเรือ ส่วนปัญหาภัยธรรมชาตินั้น นับว่ายังเปิดช่องและเป็นโอกาสสำหรับกองทัพเรืออย่างมากในการแสวงหาบทบาทตามแนวทางที่วิเคราะห์ไว้ข้างต้นได้ ทั้งในแง่ขององค์ความรู้ องค์กรวิถุ และองค์ยุทธวิธี ตลอดจนจุดนำที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ถือว่าเป็นศูนย์กลางของอาเซียนและปลอดภัยจากภัยพิบัติขนาดใหญ่ ทั้งนี้บทบาทและบทบาทนำในประเด็นปัญหาทั้ง ๕ ประการนั้นมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จและได้รับการสนับสนุนทั้งในระดับกลุ่มกองทัพเรืออาเซียน ระดับกลาโหมอาเซียน/ประชาคมความมั่นคงอาเซียน และในระดับรัฐบาล/ประชาคมอาเซียน ในการนี้ ยังเป็นการสนับสนุนความต้องการของรัฐบาลที่ต้องการสร้างบทบาทของประเทศไทยในเวทีโลก พร้อมกับนโยบายเร่งด่วนจะเร่งสร้างความเชื่อมั่นของประเทศไทยในสายตาของชาวโลก ที่ให้ความสำคัญต่อกรอบความร่วมมืออาเซียนเป็นลำดับแรก โดยเมื่อกองทัพเรือสามารถเริ่มต้นการเสริมสร้างและพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนให้บรรลุผลสำเร็จเป็นรูปธรรมได้แล้ว รัฐบาล/กระทรวงกลาโหมก็จะสามารถแสวงหาความร่วมมือด้วยการเพิ่มเติม/พัฒนาเป้าหมายอื่น ๆ ในประเด็นความมั่นคงได้อีก ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น ระดับความร่วมมือระหว่างประเทศ ก็จะมีมั่นคงและพัฒนาไปในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยก็จะสามารถดำรงบทบาทได้อย่างต่อเนื่องในระหว่างการก้าวผ่านจากอาเซียนสู่ประชาคมอาเซียน พร้อมกับคงศักยภาพในการชักจูง/ชี้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ของประชาคมอาเซียนให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศไทย และในทำนองเดียวกัน กองทัพเรือก็จะเพิ่มศักยภาพในการชักจูง/ชี้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ของกองทัพเรืออาเซียนให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือด้วยเช่นกัน

สรุป

ทฤษฎีการพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน (Complex Interdependence) สามารถทำการวิเคราะห์ระดับความร่วมมือระหว่างประเทศ หรือรูปแบบ Regime ที่จะเกิดขึ้นกับประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ.๒๕๕๘ (ค.ศ.2015) อยู่เพียงในระดับที่ ๑ หรือระดับ Common Framework เท่านั้น แต่หากประเทศไทยยังคงมีความต้องการที่จะดำรงบทบาทนำในประชาคมอาเซียน ก็จะสามารถทำการชั่งจูงหรือชี้้นำให้เห็นถึงสิ่งที่ประเทศสมาชิกอาเซียนต่างคาดว่าจะได้รับ ซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ที่ดีที่สุดที่จะได้รับร่วมกัน ในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน (Asymmetric Interdependence) พร้อมทั้งยังอาจเพิ่มเติม/พัฒนาเป้าหมายอื่น ๆ ได้อีกในอนาคต ดังนั้น Regime ที่จะเกิดขึ้นย่อมเกิดความมั่นคง (Stable) นำไปสู่การสร้าง Regime ที่มีระดับความสัมพันธ์/ความร่วมมือที่สูงกว่าระดับ Common Framework ได้อย่างรวดเร็ว อย่างน้อยก็จะไปถึงระดับ ๓ - ๔ หรือ Common Policy ได้ในอนาคต ทั้งนี้ ปัญหาสำคัญอยู่ที่ประชาคมอาเซียนจะต้องเผชิญในอนาคต ๕ - ๑๐ ปีข้างหน้า จะประกอบด้วยภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threats) อันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threats) อันเนื่องมาจากปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา ปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล และปัญหาภัยธรรมชาติอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนและการเกิดแผ่นดินไหว ปัญหาดังกล่าว จัดเป็นภัยคุกคามร่วม (Common Threat) ของประชาคมอาเซียน การเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน จึงต้องพัฒนาไปในลักษณะของความร่วมมือด้านความมั่นคง (Cooperative Security) ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์พบว่า การแสวงหาบทบาทนำสำหรับกองทัพเรือ มีความเป็นไปได้น้อยในปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์และปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล ที่สามารถทำได้เพียงการริเริ่มบทบาทเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาในเชิงวิชาการ และปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล ก็แสดงได้เพียงบทบาทสนับสนุนในการทำข้อตกลงแบบทวิภาคีและการฝึกเท่านั้น ส่วนปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกาสามารถแสวงหาโอกาสในการแสดงบทบาทนำโดยการจัดการฝึกผสม (ทั้งแบบ CPX และ FTX) และการจัดตั้งศูนย์ฝึกขจัดคราบน้ำมันหรือศูนย์กู้ซ่อมเรือจมทะเลขึ้นที่กองทัพเรือ และปัญหาภัยธรรมชาตินั้น กองทัพเรือสามารถแสวงหาบทบาทนำ โดยการริเริ่มจัดการฝึกและจัดตั้งศูนย์ฝึกการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ รวมทั้งยังสามารถนำเสนอโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ของกองทัพเรือ ให้เป็นโครงการตัวอย่างและ/หรือโครงการต้นแบบไว้ในแผนการฝึกฯ เช่น โครงการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพีช โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น พร้อมทั้งทำการเผยแพร่แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้แพร่หลายไปในกลุ่มกองทัพเรืออาเซียน ซึ่งจะประโยชน์ต่อวิถีทางการดำเนินชีวิต/คุณภาพชีวิตของประชาชนอาเซียนเป็นการส่วนรวม นอกจากนี้ยังสามารถเสนอแนวความคิดการจัดตั้งกองเรือเฉพาะกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยอาเซียน ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม และเป็นรูปแบบใหม่ของอาเซียน ซึ่งอาจพัฒนาถึงขั้นจัดตั้งกองบัญชาการกองเรือเฉพาะกิจดังกล่าวที่ประเทศไทยได้ ทั้งนี้ บทบาทและบทบาทนำของกองทัพเรือดังกล่าว มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จและได้รับการสนับสนุนทั้งในระดับกลุ่มกองทัพเรืออาเซียนและในระดับหน่วยเหนือขึ้นไป โดยเมื่อกองทัพเรือสามารถเริ่มต้นการเสริมสร้างและพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนให้บรรลุผลสำเร็จเป็นรูปธรรม

ได้แล้ว รัฐบาลและ/หรือกระทรวงกลาโหม ก็จะสามารถดำเนินการชักจูง/ชี้นำ เพื่อทำการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในประเด็นด้านความมั่นคง ด้วยการเพิ่มเติมและพัฒนาเป้าหมายอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดตั้งประชาคมอาเซียนมีความมั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้น ระดับความร่วมมือระหว่างประเทศก็จะยิ่งมั่นคงและสามารถพัฒนาไปในระดับที่สูงขึ้นได้อีก ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็จะสามารถดำรงบทบาทนำได้อย่างต่อเนื่องในระหว่างการก้าวผ่านจากอาเซียนสู่ประชาคมอาเซียน พร้อมกับการยังคงศักยภาพในการชักจูง/ชี้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ของประชาคมอาเซียนให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศไทย และในทำนองเดียวกัน กองทัพเรือก็จะเพิ่มศักยภาพในการชักจูง/ชี้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ของกองทัพเรืออาเซียนให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือด้วยเช่นกัน

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

กองทัพเรือกับบทบาทนำในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน เป็นการศึกษาวิจัยสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเลของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่จะเกิดขึ้นในหัว ๕ - ๑๐ ปีข้างหน้า เพื่อวิเคราะห์หาผลกระทบร่วมด้านความมั่นคงทางทะเลของ ประชาคมอาเซียน พร้อมกับการศึกษาทฤษฎีและตัวอย่างของความร่วมมือด้านความมั่นคงที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว เพื่อนำมาเป็นร่างแบบสำหรับการวิเคราะห์หาแนวทางในการเสริมสร้างและ พัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงของประชาคมอาเซียน จากนั้นจึงจะได้กำหนดบทบาท ในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลให้แก่กองทัพเรือ พร้อมกับแสวงหาบทบาทนำในความ ร่วมมือดังกล่าว

สรุป

ประชาคมอาเซียนได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์และหลักการสำคัญ เพื่อเพิ่มพูน สันติภาพ ความมั่นคง และความมั่งคั่ง พร้อมกับมุ่งส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล โดยให้ความสนใจในเรื่องที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงร่วมกัน ซึ่งความสำเร็จด้านความมั่นคงร่วมจะ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของชาติสมาชิก โดยปัจจัยเรื่องของความแตกต่างทางการ เมือง ภาษา วัฒนธรรมของชาติสมาชิก มิได้เป็นอุปสรรคของความสำเร็จ จึงสอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการแนวสังคมนิยมใหม่ อย่าง ศาสตราจารย์ ราฟ เอมเมอร์ส (Ralf Emmers) และ มุมมอง เสรีนิยมใหม่ อย่าง ศาสตราจารย์ ราฟ เอมเมอร์ส และ ศาสตราจารย์ ดอน เอ็มเมอร์สัน ที่มองว่า อาเซียนเป็น “ระบอบความมั่นคง” (security regime) แล้ว และโอกาสที่จะทำให้ความร่วมมือ ร่วมด้านความมั่นคงของอาเซียนมีความเหนียวแน่นและถาวรนั้น ควรหลีกเลี่ยงประเด็นที่เป็นเรื่อง ละเอียดอ่อน แต่ต้องมุ่งเน้นการวิเคราะห์ให้ทราบและเข้าใจถึงภัยคุกคามร่วมกัน ซึ่งจากผลการ ตรวจสอบสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางทะเลของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว พบว่าภัย คุกคามที่จะเกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแนวโน้มเพิ่มและรุนแรงมากขึ้น รวมทั้ง ลักษณะของภัยคุกคามดังกล่าว จะมีความหลากหลายแตกต่างกันในแต่ละประเทศ และจะกลายเป็น ปัญหาหลักที่สำคัญอันส่งผลกระทบและเป็นอุปสรรคต่อความสงบสุข เสถียรภาพ และความ เจริญรุ่งเรืองของภูมิภาค โดยปัญหาสำคัญที่ประชาคมอาเซียนจะต้องเผชิญในอนาคต ประกอบด้วย ภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threats) อันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threats) อันเนื่องมาจากปัญหาความปลอดภัยใน ช่องแคบมะละกา ปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล และปัญหา ภัยธรรมชาติอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนและการเกิดแผ่นดินไหวในทะเล

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ รัฐต่าง ๆ ได้ตระหนักว่าการพึ่งพาตนเองเพียงลำพังเพื่อให้มีเสถียรภาพโดยเฉพาะในด้านความมั่นคงเป็นไปได้ยาก การนิยมใช้วิธีการเจรจาแทนการใช้กำลังอำนาจทางทหารในการแก้ไขความขัดแย้งและการมีช่องทางการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วทำให้สามารถเข้าใจถึงสาเหตุและผลของความเชื่อมโยงระหว่างประเด็นต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับการพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน (Complex Interdependence) นำไปสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งมีรูปแบบต่าง ๆ ๕ รูปแบบ หรือ ๕ ระดับ คือ ระดับที่ ๑ : Common Framework, ระดับที่ ๒ : Joint Facility, ระดับที่ ๓ : Common Policy (Step I), ระดับที่ ๔ : Common Policy (Step II) และ ระดับที่ ๕ : Single Policy ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ผลสำเร็จขององค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือหรือนาโต้ ที่มีความสัมพันธ์แบบความมั่นคงร่วม (Collective Security) ได้ผ่านการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศจนไปอยู่ในระดับ ๓ - ๔ : Common Policy (Step I-II) โดยเมื่อนำมาประยุกต์เปรียบเทียบกับวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ รวมถึงพัฒนาการของความสัมพันธ์แบบความมั่นคงด้านความมั่นคง (Cooperative Security) ของประชาคมอาเซียน พบว่า ณ จุดเริ่มต้นของการเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.๒๕๕๘ (ค.ศ.2015) นั้น ประชาคมอาเซียนยังคงมีความร่วมมือระหว่างประเทศอยู่ในระดับ ๑ : Common Framework เท่านั้น แต่ในปัจจุบันกำลังทวีความร่วมมือกันเหนียวแน่นมากยิ่งขึ้น

สำหรับบทบาทนำของกองทัพเรือในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนนั้น ผลจากการวิเคราะห์พบว่า การแสวงหาบทบาทนำ (หลัก) สำหรับกองทัพเรือ มีความเป็นไปได้ไม่น้อยในปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ และปัญหาการก่อการร้ายทางทะเลที่สามารถทำได้เพียงการริเริ่มบทบาทในการแก้ปัญหาในเชิงวิชาการ ส่วนปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเลเป็นเพียงการสนับสนุนการทำข้อตกลงแบบทวิภาคีและการฝึกเท่านั้นเนื่องจากเป็นประเด็นละเอียดอ่อน ส่วนการแสวงหาบทบาทนำ (หลัก) เพื่อจะให้ ทร.เป็นบทบาทนำใน ทร.อาเซียนนั้น สามารถกำหนดบทบาทได้ ๒ บทบาทต่อประเด็นปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกาและปัญหาภัยธรรมชาติ ซึ่งปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา สามารถแสวงหาโอกาสในการแสดงบทบาทนำโดยการจัดการฝึกผสม (ทั้งแบบ CPX และ FTX) และการจัดตั้งศูนย์ฝึกขจัดคราบน้ำมันหรือศูนย์กู้ซ่อมเรือจมทะเลขึ้นที่กองทัพเรือ ส่วนปัญหาภัยธรรมชาตินั้น นับว่ายังเปิดช่องและเป็นโอกาสสำหรับกองทัพเรืออย่างมากในการแสวงหาบทบาทนำ อันเนื่องมาจากองค์ความรู้ องค์กรวัตถุ และองค์ยุทธวิธี ตลอดจนตำบลดัดตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ถือว่าเป็นศูนย์กลางของอาเซียนและปลอดภัยจากภัยพิบัติขนาดใหญ่ รวมทั้งยังสามารถนำเสนอโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ของกองทัพเรือ ให้เป็นโครงการตัวอย่าง/โครงการต้นแบบไว้ในแผนการฝึกฯ เช่น โครงการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพิช โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น พร้อมทั้งทำการเผยแพร่แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้แพร่หลายไปในกลุ่มกองทัพเรืออาเซียน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อวิถีทางการดำเนินชีวิต/คุณภาพชีวิตของประชาชนอาเซียนเป็นการส่วนรวม ทั้งนี้ บทบาทและบทบาทนำของกองทัพเรือดังกล่าว มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จและได้รับการสนับสนุนทั้งในระดับกลุ่มกองทัพเรืออาเซียนและในระดับหน่วยเหนือขึ้นไป โดยเมื่อกองทัพเรือสามารถเริ่มต้นการเสริมสร้างและพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนให้บรรลุผลสำเร็จเป็นรูปธรรมได้แล้ว รัฐบาล/กระทรวงกลาโหมก็จะสามารถแสวงหาความร่วมมือด้วยการเพิ่มเติม/พัฒนาเป้าหมายอื่น ๆ ในประเด็นความมั่นคงได้อีก ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดตั้งประชาคมอาเซียนมีความมั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้น ระดับความร่วมมือระหว่างประเทศก็จะยิ่งมั่นคงและพัฒนาไปในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยก็จะสามารถดำรงบทบาทนำได้อย่างต่อเนื่องในระหว่างก้าวผ่านจากอาเซียน-สู่-ประชาคมอาเซียน พร้อมกับการยังคง

ศักยภาพในการชักจูง/ชี้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ของประชาคมอาเซียนให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของประเทศไทย และในทำนองเดียวกันกองทัพเรือก็จะเพิ่มศักยภาพในการชักจูง/ชี้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ของกองทัพเรืออาเซียนให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

๑. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการกำหนดบทบาทและการแสวงหาบทบาทนำดังกล่าวคือ “ความริเริ่ม” ซึ่งหมายถึงว่า กองทัพเรือเองจะต้องริเริ่มขึ้นก่อนด้วยการเสนอแนะรัฐบาล/กระทรวงกลาโหมให้เห็นถึงประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับ หากสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันให้กองทัพเรือเป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือด้านความมั่นคง/ความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน แต่หากลังเลหรือใช้เวลาในการตัดสินใจให้นานออกไป ประเทศที่มีความพร้อมอื่น ๆ อาจช่วงชิงโอกาสดังกล่าวไปก่อน

๒. รูปแบบโครงสร้างและการจัดกำลังกองเรือเฉพาะกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยอาเซียนที่กำหนดขึ้นนั้นเป็นเพียงโครงร่างเท่านั้น จำเป็นต้องศึกษาวิจัยในรายละเอียดเชิงลึก (ระดับยุทธวิธี) และควรส่งเสริมให้มีการวิจัย และ/หรือ จัดทำโครงการ “การจัดการฝึกผสมหรือฝึกร่วม/ผสมการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของประชาคมอาเซียน” เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับ “การจัดตั้งศูนย์ฝึกการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของประชาคมอาเซียน” ต่อไป

๓. เพื่อให้ ทร.มีความพร้อมในการจัดตั้งกองเรือเฉพาะกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยอาเซียน ควรได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานงานกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับภัยพิบัติในประเทศโดยตรง ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจการปฏิบัติและบูรณาการร่วมกันในการปฏิบัติงานต่อไป เนื่องจากงานช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับภัยพิบัติจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังเป็นการเตรียมมองคํบุคคลของ ทร. ให้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย

๔. ภารกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยถือว่าการปฏิบัติการทางทหาร นอกเหนือจากสงคราม (MOOTW) ดังนั้น ต้องศึกษาต่อยอดในการจัดหายุทธโศปกรณ์ของ ทร. ต่อไปในอนาคต ว่าจะมีทิศทางอย่างไร จะมุ่งเน้น Platform ที่มีความเป็นเอกประสงค์เพื่อให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยมากขึ้นหรือไม่ หรือยังคงมุ่งเน้นยุทธโศปกรณ์เพื่อการทำสงครามเต็มรูปแบบ

๕. ควรได้พิจารณาในรายละเอียดของเนื้อหาเชิงวิชาการและรูปแบบการประชุม/สัมมนา/แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อเป็นการกำหนดบทบาทให้กับกองทัพเรือในปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมต่อไป

๖. บทบาทกองทัพเรือต่อปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกานั้น ควรต้องพิจารณาในรายละเอียดและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์ฝึกจัดคราบน้ำมัน และ/หรือศูนย์กู้ซ่อมเรือจมทะเล ขึ้นที่บริเวณ ทร.๓ ต่อไป ตลอดจนพิจารณาเชิงลึกของ ภารกิจ โครงสร้าง และอัตราของศูนย์ฯ ดังกล่าว รวมทั้งการสร้างร่วมมือกับ ทร.อาเซียน ในการส่งกำลังพลมาร่วมปฏิบัติงาน

นอกจากนั้น ควรได้พิจารณารายละเอียดรูปแบบการจัดการฝึกผสมและการฝึกร่วม/ผสมทางทะเล เพื่อแก้ไขเหตุการณ์กรณีโจรสลัดและการปล้นเรือ อุบัติภัยทางทะเลอันเนื่องมาจากเรือล่ม เรือจม และอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นภายในเรือ ทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตลูกเรือ และอันตรายจากการรั่วไหลของ คราบน้ำมันที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ทางทะเล เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในระดับยุทธวิธีต่อไป

๗. บทบาทกองทัพเรือต่อปัญหาการก่อการร้ายทางทะเลนั้น ควรได้พิจารณาใน รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับปฏิบัติ ลักษณะเช่นเดียวกับปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะ สแปร์ตลีย์ เช่น เนื้อหาและรูปแบบการประชุม/สัมมนา/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ เป็นต้น นอกจากนี้ ควรต้องศึกษาแนวทาง แผนปฏิบัติการหรือวิธีการสร้างกลไก/เครือข่ายการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร หรือข่าวกรอง (ในทางลับ) ในเรื่องการก่อการร้ายทางทะเลในภูมิภาค เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติต่อไป

๘. บทบาทกองทัพเรือต่อปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล ควรต้องศึกษา รายละเอียดความเป็นไปได้และความคุ้มค่าระหว่างการเพิ่มหัวข้อปัญหาและสถานการณ์การกระทำ ผิดกฎหมายทางทะเล ผ่านการฝึกผสมกับ ทร.มิตรประเทศที่มีอยู่แล้ว หรือริเริ่มจัดการฝึกขึ้นมาใหม่ เป็นการเฉพาะ ตลอดจนควรต้องพิจารณารูปแบบการฝึกในระดับยุทธวิธีด้วย เพื่อให้เป็นไปด้วย ความรอบคอบ ซึ่งจะสนับสนุนให้ ทร.แสดงบทบาทนำในอาเซียนได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, นนทบุรี :

ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕.

สุทิน สุขคง, ภูมิศาสตร์การเมืองอาเซียน, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

สุภางค์ จันทวานิช, วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

วารสาร

ชาติ ส่องสว่างธรรม, นาวาเอก. “สมุททาภิบาลและยุทธศาสตร์ทะเล”, นาวีกาธิปัตย์สาร ฉบับที่ ๖๕, หน้า ๘๘ - ๘๙.

ธานีสุขเกษม, “อาเซียน: อดีตปัจจุบันและอนาคตสู่ประชาคมอาเซียนปี 2015”, วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ปีที่ 1 เล่มที่ 2 (ก.ค.-ธ.ค. 2555)

ถ.ถ., “บทบาทกองทัพเรือกับการรักษาและเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเล”, นาวีกาธิปัตย์สาร ฉบับที่ ๗๐, หน้า ๙๓.

วชิรพร วงศ์นครสว่าง, นาวาเอก. “การใช้กองทัพเรือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ”, นาวีกาธิปัตย์สาร ฉบับที่ ๖๕, หน้า ๘๓.

ศูนย์ปิ่น โสมภีร์, นาวาเอก. “ระบบโลกใหม่ในมหาสมุทรอินเดีย”, นาวีกาธิปัตย์สาร ฉบับที่ ๗๐, หน้า ๒๐.

อิศเรศ เลิศทางธรรม, นาวาเอก. “การประชุมวิชาการของกองทัพเรือ ครั้งที่ ๘ บทบาทมหาอำนาจที่มีผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลของไทย”, หน้า ๘๕.

หนังสือราชการ

กองทัพเรือ, นโยบายผู้บัญชาการทหารเรือประจำปีงบประมาณ, ๒๕๖๓.

กองทัพเรือ, ประมาณการข่าวกรองของกองทัพเรือระยะสั้น, ๒๕๖๒.

กองทัพเรือ, ยุทธศาสตร์กองทัพเรือ ระยะ ๒๐ ปี, ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙.

IFC, MARSEC Situation in IFC AOI, 2019.

Limits of Oceans and Seas 3rd Edition 1953

SOP MSP (3rd Edition) 16 January 2020

วิทยานิพนธ์ เอกสารวิจัย

ชลธิศ นาวานุเคราะห์, นาวาเอก. “กองทัพเรือกับความร่วมมือด้านความมั่นคง”, เอกสารประจำภาค
ของนักศึกษาวิทยาลัยการทัพเรือ รุ่นที่ ๔๐, หน้า ๙๑.

ทรงพล ศรีสำออง, นาวาเอก. “ความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”,
เอกสารประจำภาคของนักศึกษาวิทยาลัยการทัพเรือ รุ่นที่ ๓๙, หน้า ๖.

เอกสารที่ไม่ตีพิมพ์

กลุ่มงานนโยบาย กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, “กฎบัตรอาเซียน”, กันยายน ๒๕๕๐,
เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการของกองทัพเรือ ครั้งที่ ๕, ๒๕๕๒.

กลุ่มงานนโยบาย กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ, “ประชาคมอาเซียน”, มีนาคม ๒๕๕๐,
เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการของกองทัพเรือ ครั้งที่ ๕, ๒๕๕๒.

วชิรพร วงศ์นครสว่าง, นาวาเอก. และ กานต์ธีรา ภูมิเจริญ, นางสาว. “ทำไมจึงร่วมมือ”, บทความ
ทางวิชาการนัศึกษาคณะรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ทหารเรือ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง, “การขุดคอคอดกระเพื่อแก้ปัญหา
วิกฤตเศรษฐกิจและสังคม (พิจารณาเฉพาะกรอบความมั่นคงทางทะเล)”, ๒๕๕๐, หน้า ๑๒.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กิตติ ประเสริฐสุข, ผศ.ดร.. “พิเคราะห์อาเซียน...ผ่านทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกิตติ”
ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก : <http://aseanwatch.org>, 2020.

“โครงสร้างขององค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ”. (online). Available : <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html> , 2020.

“ประเทศที่ได้รับสถานะชาติพันธมิตรหลักนอกกลุ่มนาโต้”. (online). Available : [https:// www.state.gov/major-non-nato-ally-status/](https://www.state.gov/major-non-nato-ally-status/), 2020.

ปรีชา วรเศรษฐ์สิน. “ช่องแคบมะละกาจุดยุทธศาสตร์โลก”. (online). Available : <http://www.visitsurin.com/index.php?mo=3&art=151337>>, 2010.

ยุโรป ๑ กรมยุโรป, กอง, กระทรวงการต่างประเทศ. “องค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ”.
(online). Available : <http://www.mfa.go.th/web/836.php>, 2010.

“สหภาพยุโรปเป็นการรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคยุโรป”. (online). Available : [http://www.mfa.go.th/europetouch/th/other/8331/89715-\(The-European-Union-EU\).html](http://www.mfa.go.th/europetouch/th/other/8331/89715-(The-European-Union-EU).html), 2020.

“ความร่วมมือในการจัดการลาดตระเวนร่วม ๓ ประเทศ”. (online). Available : <https://www.straitstimes.com/asia/indonesia-malaysia-and-philippines-launch-joint-operations-in-sulu-sea-to-tackle-terrorism>, 2020.

“การปลดใบเหลืองกรณี IUU Fishing ของประเทศไทยจาก EU”. (online). Available : <http://www.mfa.go.th/main/th/news3/6885/98154-สหภาพยุโรปประกาศปลดใบเหลืองภาคประมงไทย.html> , 2020.

“ศูนย์ประสานงานด้านภัยพิบัติในภูมิภาค (RHCC)”. (online). Available : https://www.changirhcc.org/App_Pages/Main/AboutUs.html, 2020.

“ประเทศไทยได้คัดเลือกให้เป็นที่ตั้งคลังเก็บสิ่งของช่วยเหลือทางไกลของอาเซียน”..(online). Available : <https://www.komchadluek.net/recommended/pr/231741>, 2020.

The ASEAN Charter. “ASEAN Secretariat, Association of Southeast Asian Nations”. (online). Available : www.aseansec.org/21069.pdf, 2010.

The Encyclopedia of New Zealand. “Pacific Ring of Fire”. (online). Available : <http://www.teara.govt.nz/en/sea-floor-geology/1/3>, 2010.

ภาษาอังกฤษ

Ismay, NATO, The First Five Years 1949-1954, Netherlands : Bosch-Utrecht, 1954.

Leon Gordenker and Thomas G. Weiss, The Collective Security Idea and Changing World Politics, Colorado : Lynne Rienner, 1993.

Kiatiyut Tiansuwan, Commander. Royal Thai Navy, “ASEAN: A Regional Collective Security Strategy: Will The NATO Model Work ?”, Unpublished Research Paper, U.S. Naval War College, Newport, R.I., 2007, p. 7.,p. 11.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลเรือตรี ดนัย สุวรรณหงษ์
วัน เดือน ปีเกิด	๒๓ ธันวาคม ๒๕๐๗
การศึกษา	๒๕๒๔ มัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนปทุมคงคา ๒๕๒๖ นักเรียนเตรียมทหารรุ่นที่ ๒๔ ๒๕๓๑ นักเรียนนายเรือรุ่นที่ ๘๑ ๒๕๓๑ หลักสูตรนายทหารใหม่พรคนาวิน กองการฝึก กองเรือยุทธการ ๒๕๓๒ หลักสูตรนายทหารประจำเรือ กองการฝึก กองเรือยุทธการ ๒๕๓๒ หลักสูตรผู้ควบคุมอากาศยานหน้า กรมควบคุมปฏิบัติการทางอากาศ กองทัพอากาศ ๒๕๓๔ หลักสูตรศิษย์การบินทหารบก ศูนย์การบินทหารบก กองทัพบก ๒๕๓๖ หลักสูตรพรคนาวิน โรงเรียนนายทหารพรคนาวิน สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง ๒๕๔๑ เสนาธิการทหารเรือ รุ่นที่ ๕๘ ๒๕๕๓ วิทยาลัยการทัพเรือ (วทร.) ๒๕๖๓ การป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.)

ประวัติการทำงานโดยย่อ

๒๕๓๑	ประจำกองเรือยุทธการ ช่วยราชการโรงเรียนจำสือสารทหารเรือ
๒๕๓๒	นายทหารอำนวยการเฝ้าตรวจ แผนกศูนย์ยุทธการ กรมต่อสู้อากาศยานและรักษาฝั่ง ฐานทัพเรือสัตหีบ
๒๕๓๔	ต้นเรือ เรือ ต.๙๔ หมู่เรือที่ ๓ กองเรือตรวจอ่าว กองเรือยุทธการ
๒๕๓๕	นักบินหมวดบิน ๑ ผูกบิน ๒๐๓ กองบิน ๒ กองเรือยุทธการ
๒๕๓๖	ประจำแผนกวิจัยและพัฒนาหลักนิยมในการรบ กองการวิจัยและพัฒนา กรมยุทธการทหารเรือ
๒๕๔๑	หัวหน้าแผนกยุทธการทางอากาศ กองยุทธการ กรมยุทธการทหารเรือ
๒๕๔๔	รองผู้อำนวยการกองการฝึก กรมยุทธการทหารเรือ
๒๕๔๗	รองผู้บังคับหมวดเรือที่ ๑ กองเรือบรรทุกเฮลิคอปเตอร์ กองเรือยุทธการ และ รักษาราชการนายทหารฝ่ายเสนาธิการ ประจำรองเสนาธิการทหารเรือ
๒๕๔๘	หัวหน้ากองธุรการ กรมสื่อสารทหารเรือ
๒๕๕๒	นายทหารฝ่ายเสนาธิการ ประจำกรมยุทธการทหารเรือ
๒๕๕๓	นายทหารปฏิบัติการประจำ กพ.ทร.

- ๒๕๕๕ ผู้อำนวยการกองการจำลองยุทธ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
กรมยุทธศึกษาทหารเรือ
- ๒๕๕๗ ผู้อำนวยการกองการฝึก สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหารเรือ
- ๒๕๖๑ รองผู้อำนวยการ สำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหารเรือ
- ๒๕๖๒ รองผู้บัญชาการ ฐานทัพเรือกรุงเทพ

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ กรมยุทธการทหารเรือ

และเสาหลักด้านประชาคมความมั่นคงอาเซียน กองทัพเรือจึงควรต้องเร่งศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อกำหนดบทบาทด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียนที่เป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียนในอนาคต
๒. เพื่อศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวความคิด ในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน
๓. เพื่อเสนอแนวทางการกำหนดบทบาทของกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ทำการศึกษาและตรวจสอบสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในห้วงอนาคตเป็นหลัก
๒. **ขอบเขตด้านประชากร** ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กำลังพลที่ปฏิบัติงาน ณ สำนักงานผู้ช่วยทหารเรือไทย/อินเดีย และ สำนักงานผู้ช่วยทหารเรือไทย/ปากกิ่ง
๓. **ขอบเขตด้านระยะเวลา** ห้วงเวลาที่ใช้ทำการศึกษา ต.ค.๖๒ - พ.ค.๖๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการดำเนินการดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน

๑.๒ ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในบริบทของความมั่นคงทางทะเล รวม ๒ คน ได้แก่ น.อ.สุรนต์ย์ถาวรพานิช ผชท.ทร.ไทย/นิวเดลี และ น.อ.ภาณุพันธุ์ ทรัพย์ประเสริฐ ผชท.ทร.ไทย/ปากกิ่ง

๒. **การวิเคราะห์ข้อมูล** นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อนำไปสู่ผลการวิจัย และได้ข้อยุติ

๓. **การนำเสนอข้อมูล** นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ที่นำเสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์สำหรับการกำหนดบทบาทของกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียนต่อไป

ผลการวิจัย

พบว่าจากผลการดำเนินงานของรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนที่ผ่านมากกว่าหลายปี เห็นว่ามีการปฏิบัติที่เกี่ยวกับความมั่นคงร่วมกันของประเทศอาเซียนประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและประสิทธิภาพสูงสุดในหลายเรื่อง เพื่อสอดคล้องกับภัยคุกคามทั้งในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในส่วนของ ทร.ก็จัดให้มีการฝึกผสมพหุภาคีกองทัพเรืออาเซียน การฝึกผสมทางทะเลระหว่างอาเซียนกับสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหรัฐอเมริกา ซึ่งความสำเร็จด้านความมั่นคงร่วมดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของชาติสมาชิก ทั้งนี้ ปัจจัยเรื่องของความแตกต่างทางการเมือง ภาษา วัฒนธรรมของชาติสมาชิก มิได้เป็นอุปสรรคของความสำเร็จ จึงสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการแนวสังคมนิยมใหม่ อย่าง ศาสตราจารย์ ราฟ เอ็มเมอร์ส และ มุมมองเสรีนิยมใหม่ อย่าง ศาสตราจารย์ ดอน เอ็มเมอร์สัน ที่มองว่า อาเซียนเป็น “ระบอบความมั่นคง” (Security Regime) แล้ว และสามารถปล้ำล้างข้อคิดเห็นของ ศาสตราจารย์ไมเคิล ลีเฟอร์ ผู้ล่งลับแห่ง London School of Economics (LSE) ที่ได้แสดงความเห็นว่า อาเซียนเป็นเพียง “ประชาคมทางการทูต” ที่มักเน้นการโอภาปราศรัยในเชิงการทูตโดยไม่มีข้อผูกมัดเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือร่วมด้านความมั่นคงของอาเซียนควรหลีกเลี่ยงประเด็นที่เป็นข้อละเอียดอ่อนซึ่งอาจทำให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างชาติสมาชิก ตลอดจนการดึงมหาอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องอาจทำให้สูญเสียความเป็นตัวตนของอาเซียนได้ แต่ในทางตรงข้าม หากใช้ความเหนียวแน่นเป็นปีกแผ่นของอาเซียนด้านความมั่นคงแล้วย่อมเป็นเครื่องมือในการเจรจาต่อรองกับชาติมหาอำนาจได้เป็นอย่างดี ประกอบกับมุ่งเน้นการวิเคราะห์ถึงภัยคุกคามและ/หรือผลประโยชน์ร่วมกัน จะยิ่งสนับสนุนแนวคิดระบอบความมั่นคงให้เป็นที่ประจักษ์อย่างยั่งยืน และเชื่อได้ว่าจะนำมาสู่ความร่วมมือร่วมกันที่แนบแน่นในภายภาคหน้าต่อไป

เมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาด้านความมั่นคงทางทะเลร่วมกันของประเทศต่าง ๆ ในอาเซียน พบว่าปัญหาต่าง ๆ ที่ทุกชาติต้องเผชิญร่วมกัน ได้แก่ **๑. ภัยคุกคามตามแบบ หรือภัยคุกคามแบบดั้งเดิม** ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะและเขตแดนทางทะเลที่ยังตกลงไม่ได้ และ **๒. ภัยคุกคามรูปแบบใหม่** ได้แก่ ปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล ปัญหาโจรสลัดและการปล้นทางทะเล ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล และปัญหาภัยธรรมชาติและอุบัติเหตุทางทะเล

แนวทางการเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน

๑. ปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์

ตามประเทศต่าง ๆ ได้มีการอ้างสิทธิทางทะเลเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ ซึ่งอาจลุกลามและมีการกระทบกระทั่งกันทางทหารเกิดขึ้นได้ การเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน จึงจำเป็นต้องอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกันแบบซับซ้อน ด้วยการชั่งจูงหรือชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่คาดว่าจะเป็ผลประโยชน์ที่ดีที่สุดที่คาดว่าจะได้รับร่วมกัน ในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น ผลประโยชน์/เป้าหมายดังกล่าว จะเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความรู้ นำไปสู่ความรู้ที่เห็นพ้องกัน (Consensual Knowledge) เป็น “ความรู้” ที่จะก่อให้เกิด Regime ขึ้นได้ และในที่สุดขอบเขตของปัญหาและแนวทางการแก้ไขในเรื่องความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ก็จะ

ชัดเจน ประชาคมอาเซียนก็จะสามารถทำหน้าที่แทนประเทศสมาชิกเป็นการส่วนรวมได้ ในการเจรจา กับคู่เจรจาอย่างจีนและไต้หวันที่จะเป็นไปในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ Regime ที่เกิดขึ้นจะต้อง มั่นคง เนื่องจากผลประโยชน์/เป้าหมายสำคัญ คือ แหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ และ การคมนาคม ขนส่งทางทะเลผ่านทะเลจีนใต้นั้น มีมูลค่ามากมายมหาศาล

๒. ปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา

ประเทศสมาชิกอาเซียน รวม ๔ ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และ ประเทศไทยที่มีบทบาทในการดูแลความปลอดภัยในการเดินเรือภายในช่องแคบมะละกา โดย Regime ที่เกิดขึ้นมีโอกาสสูงที่จะยกระดับความร่วมมือที่ในปัจจุบันวิเคราะห์ได้ว่าควรอยู่ในระดับที่ ๒ หรือ ระดับ Joint Facility จะสามารถพัฒนาไปได้ถึงระดับ ๓ – ๔ หรือระดับ Common Policy (Step I – II) ได้ในอนาคต โดยเฉพาะหากมีการชักจูงประเทศสมาชิกอาเซียนให้ยอมรับและเห็นถึงผลประโยชน์/ เป้าหมาย ของการให้ประชาคมอาเซียนเข้าไปมีส่วนร่วมในบทบาทเสริมสร้างความปลอดภัยใน ช่องแคบมะละกา ก็จะยิ่งส่งผลทำให้ Regime ที่เกิดขึ้นมีความมั่นคงยิ่งขึ้น

๓. ปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล

วิเคราะห์ว่า Regime ที่เกิดขึ้นเป็นความร่วมมืออยู่ในระดับที่ ๒ หรือ ระดับ Joint Facility ที่มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือความรู้ระหว่างกันไปสู่การเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิด มาตรฐานเดียวกันในการกำหนดนโยบายของรัฐต่าง ๆ โดยรัฐที่มีขีดความสามารถสูงกว่า จะแบ่งปัน ทรัพยากรให้รัฐที่มีขีดความสามารถต่ำกว่าตามที่เห็นว่าจำเป็น

๔. ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล

วิเคราะห์ความร่วมมือของการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล คือ การ ที่ประเทศต่าง ๆ พยายามสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ ประสานการปฏิบัติ และทำข้อตกลงกับ ประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะทวิภาคี ส่วนในระดับภูมิภาคก็จะมีศูนย์บูรณาการข้อมูลข่าวสารทางทะเล ทร.สิงคโปร์ (IFC) ที่ทำหน้าที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารดังกล่าวด้วยเช่นกัน ส่วนการพัฒนา ความร่วมมือให้ไปได้ถึงระดับ ๓ - ๔ หรือระดับ Common Policy (Step I - II) ในอนาคตนับว่า ค่อนข้างยากมากและเป็นความท้าทายอย่างยิ่ง สาเหตุประการสำคัญคือ การกระทำผิดกฎหมาย ทางทะเลมักเกิดตามรอยต่อทางทะเลและทางบกระหว่าง ๒ ประเทศ และมีความแตกต่างกันไป ตามแต่ละพื้นที่ ต้องอาศัยความร่วมมือเป็นการเฉพาะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในลักษณะ ของทวิภาคีระหว่างประเทศ

๕. ปัญหาภัยธรรมชาติ

ที่ประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอาเซียนได้เล็งเห็นและตระหนักถึง ภัยพิบัติ จนสามารถร่วมกันดำเนินการจัดทำแนวทางดำเนินการให้ความช่วยเหลือและบรรเทา ภัยพิบัติในภูมิภาค โดยมุ่งที่จะใช้ทรัพยากรและศักยภาพทางการทหารในการเข้าเผชิญและตอบสนอง ต่อภัยคุกคามดังกล่าว ทั้งนี้ Regime ที่เกิดขึ้น มีโอกาสความเป็นไปได้สูงที่จะยกระดับความร่วมมือ ที่ในปัจจุบันวิเคราะห์ได้ว่าควรอยู่ในระดับที่ ๒ หรือ ระดับ Joint Facility โดยสิ่งที่เป็นรูปธรรม คือ การกำเนิดของศูนย์ประสานงานด้านภัยพิบัติในภูมิภาค (RHCC) เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๗ ณ ประเทศ สิงคโปร์ และความร่วมมือของ AHA Centre ที่มีที่ตั้งอยู่ที่ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว วิเคราะห์ว่าจะสามารถพัฒนาไปได้ถึงระดับ ๓ – ๔ หรือระดับ Common Policy (Step I - II) เมื่อใน

อนาคตแนวทางดำเนินการได้ถูกนำมาใช้ปฏิบัติจริงจนเกิดผลเป็นรูปธรรมและ/หรือถูกนำมาทดสอบในการฝึกผสมและการฝึกร่วม/ผสม ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศก็จะเกิดความรู้ที่เห็นพ้องกันมากขึ้นว่าทุกประเทศจะได้รับผลประโยชน์ที่ดีที่สุดร่วมกัน Regime ที่พัฒนาขึ้นก็จะยิ่งมั่นคง นับว่าเป็นโอกาสที่รอคอยความร่วมมือที่จะเกิดขึ้น

บทบาทกองทัพเรือด้านความมั่นคงทางทะเลในประชาคมอาเซียน

ในส่วนของกองทัพเรือนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของกำลังรบให้สามารถตอบสนองภัยคุกคามที่หลากหลายทั้งภัยคุกคามรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ที่มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ และความมั่นคงของสังคม ประกอบกับแนวคิดที่ว่ากองทัพเรือทั่วโลกต่างก็มีธรรมชาติหรืออัตลักษณ์ที่เหมือนกันซึ่งมีความเป็นสากลทั่วโลก ดังนั้นกองทัพเรือจึงควรได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดัน ให้เป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน ด้วยการร่วมมือกับกองทัพเรือของประเทศสมาชิกโดยตรง ซึ่งจะเป็นความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายของหน่วยงานรัฐบาล (Government Networks) ในลักษณะหน่วยปฏิบัติกับหน่วยปฏิบัติด้วยกัน (Navy-to-Navy Networks) ผ่านช่องทางการประชุม ผบ.ทร.อาเซียน (ANCM) และการประชุมแบบทวิภาคีที่เรียกว่า Navy to Navy Talks กับประเทศต่าง ๆ ครอบคลุมอาเซียนเกือบทุกประเทศ ทั้ง ๒ เวทีใหญ่ที่กล่าวมา เป็นโอกาสที่จะให้ ทร. เสนอความคิดริเริ่ม แผนงาน โครงการต่าง ๆ ให้กับ ทร.อาเซียนได้เป็นอย่างดีในลักษณะหน่วยปฏิบัติด้วยกัน ทั้งนี้ สามารถวิเคราะห์เพื่อกำหนดบทบาทในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลให้แก่กองทัพเรือ เพื่อจัดการกับภัยคุกคามและ/หรือผลประโยชน์ร่วมของประชาคมอาเซียน ที่ประกอบด้วยภัยคุกคามตามแบบจากปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ จากปัญหาต่าง ๆ พร้อมกับการแสวงหาบทบาทในความร่วมมือดังกล่าว ดังนี้

๑. บทบาทกองทัพเรือในปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์

เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ค่อนข้างเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและเกี่ยวข้องกับประเทศมหาอำนาจทั้งจีนและสหรัฐอเมริกาตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น การริเริ่มในความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลในระดับกองทัพเรือในเรื่องดังกล่าว จึงไม่ควรเลือกแนวทางของการปฏิบัติการทางทหารใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งหมายรวมถึงการฝึกต่าง ๆ ในพื้นที่ความขัดแย้งหรือมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ความขัดแย้ง เนื่องจากอาจทำให้เกิดความหวาดระแวงและขาดความไว้วางใจกันระหว่าง ทร.อาเซียนได้ อย่างไรก็ตาม กองทัพเรือควรริเริ่มบทบาทด้วยการเปิดประเด็นทางวิชาการในลักษณะของการกำหนดหัวข้อประชุม/สัมมนา/หารือ เกี่ยวกับเรื่อง “ความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” แต่เพิ่มเติมสอดแทรกปัญหาความขัดแย้ง/ความปลอดภัยในบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ไว้ในหัวข้อย่อย เพื่อเปิดโอกาสให้กองทัพเรือประเทศต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยงานความมั่นคงทางทะเลอื่น ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งภายในอาเซียนและนอกอาเซียน ได้แสดงท่าที ความคิดเห็น และจุดยืนของตนเองในเรื่องดังกล่าว อันจะเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจปัญหาในมุมมองหรือในความต้องการของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ขอบเขตของการประชุม/สัมมนา/หารือ ควรจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มกองทัพเรือและหน่วยงานความมั่นคงทางทะเลอาเซียนเท่านั้น เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น ลดความหวาดระแวง พร้อมทั้งเปิดรับและสร้าง

ความเข้าใจใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ก็จะกลายเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความรู้ นำไปสู่ความรู้ที่เห็นพ้องกัน เป็นความรู้ที่ตระหนักร่วมกันว่ามีความจำเป็นที่จะต้องร่วมกันก่อให้เกิด Regime ขึ้น

๒. บทบาทกองทัพเรือในปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา

จากผลการตรวจสอบสถานการณ์ด้านความมั่นคงทางทะเลของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือของประชาคมอาเซียน จะเห็นได้ว่าปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกา เป็นปัญหาสำคัญที่ประชาคมอาเซียนจะต้องให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโจรสลัดและอุบัติเหตุทางทะเลในช่องแคบมะละกา ปัญหาความปลอดภัยดังกล่าว ในปัจจุบันได้มีการจัดให้มีการร่วมลาดตระเวนทางทะเลภายในช่องแคบมะละกา ซึ่งกองทัพเรือเป็นหนึ่งใน ๔ ชาติสมาชิกที่ร่วมปฏิบัติการด้วย อย่างไรก็ตาม กองทัพเรือยังมีโอกาสที่จะริเริ่มบทบาทในประเด็นอื่น ๆ ได้อีก เช่น จัดการฝึกผสมและการฝึกร่วม/ผสมทางทะเล เพื่อแก้ไขเหตุการณ์กรณีโจรสลัดและการปล้นเรือ อุบัติภัยทางทะเลอันเนื่องมาจากเรือล่ม เรือจม และอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นภายในเรือ ทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตลูกเรือ และอันตรายจากการรั่วไหลของคราบน้ำมันที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ทางทะเลและชายฝั่งภายในช่องแคบเป็นบริเวณกว้างด้วยการจัดการฝึก และจัดตั้งศูนย์ฝึกขจัดคราบน้ำมันขึ้นที่กองทัพเรือ หรือศูนย์กู้ซ่อมเรือจมทะเล (อาจจะเป็นที่ ทรภ.๓ ซึ่งมีพื้นที่ติดกับปากทางช่องแคบมะละกาด้านทะเลอันดามัน) เมื่อกลุ่มกองทัพเรืออาเซียนได้ตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมการฝึกและการจัดตั้งศูนย์ฝึกฯ ดังกล่าว จะยิ่งทำให้ความรู้ที่เห็นพ้องกัน เป็นความรู้ที่ทำให้ Regime ที่เกิดขึ้น มีความมั่นคง

๓. บทบาทกองทัพเรือในปัญหาการก่อการร้ายทางทะเล

ปัญหาการก่อการร้ายทางทะเลในภูมิภาคยังคงเป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะพื้นที่บริเวณทะเลชูลู และทะเลเซเลเบส โดยประเด็นดังกล่าวค่อนข้างเป็นประเด็นละเอียดอ่อน ซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับการเมือง ดังนั้น ทร.ควรจำกัดการแสดงบทบาทต่อปัญหานี้เช่นเดียวกับปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ด้วยการเปิดประเด็นทางวิชาการในลักษณะของการกำหนดหัวข้อประชุม/สัมมนา/หารือ เกี่ยวกับเรื่อง “อนาคตการก่อการร้ายทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” หรือ อาจสนับสนุนให้มีกลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หรือข่าวกรอง (ในทางลับ) ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หาก ทร. แสดงบทบาทในปัญหานี้มากจนเกินไปอาจตกเป็นเป้าหมายของการก่อการร้ายทางทะเลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จึงควรสงวนท่าทีดังกล่าวไว้และจำกัดบทบาทเพียงการเปิดประเด็นทางวิชาการ หรือสนับสนุนให้มีกลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หรือข่าวกรอง (ในทางลับ) ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

๔. บทบาทกองทัพเรือในปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล

ปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเลนั้น จากการวิเคราะห์ว่ายังคงเป็นปัญหาสำคัญในภูมิภาค ซึ่งส่วนใหญ่จะเกิดตามเขตรอยต่อทางทะเลระหว่างประเทศ หรือตามแนวชายแดนระหว่าง ๒ ประเทศนั้น ทร. จึงควรแสดงบทบาทด้วยการเน้นย้ำให้ ทร.อาเซียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเหล่านี้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้แก้ปัญหาด้วยการทำข้อตกลงแบบทวิภาคี โดยยกตัวอย่างที่ ทร.ประสบความสำเร็จมาแล้วในการจัดการลาดตระเวนร่วมระหว่าง ทร. - ทร.เวียดนาม การฝึกผสมทางทะเลกับ ทร. มาเลเซีย (รหัส Seaex Thamal) เป็นต้น นอกจากนี้ อาจแสวงโอกาสจัดการฝึกปัญหาดังกล่าวผ่านการฝึกผสมที่มีอยู่แล้ว หรือริเริ่มจัดการฝึกขึ้นมาใหม่เป็นการเฉพาะก็

สามารถดำเนินการได้ แต่โอกาสที่จะพัฒนาการฝึกผสมที่มีอยู่แล้วมีแนวโน้มความเป็นไปได้มากกว่า เนื่องจากกองทัพเรืออาเซียนไม่ต้องเสียงบประมาณและเวลาเพิ่มเติมมากนัก

๕. บทบาทกองทัพเรือในปัญหาภัยธรรมชาติ

เนื่องจากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยอยู่ในใจกลางของภูมิภาคของประชาคมอาเซียน พร้อมทั้งเป็นแหล่งผลิตและสะสมอาหารที่มีคุณภาพที่สำคัญ โดยเฉพาะข้าวและผลิตภัณฑ์อาหารแช่แข็งต่าง ๆ โอกาสถูกรบกวนจากภัยธรรมชาติอันจะก่อให้เกิดความสูญเสียขนาดใหญ่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกอื่น ๆ ความเป็นไปได้น้อย ประกอบกับในที่ประชุมคณะกรรมการอาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติ ครั้งที่ ๒๘ ประเทศไทยได้คัดเลือกให้เป็นที่ตั้งคลังเก็บสิ่งของช่วยเหลือทางไกลของอาเซียน ภายใต้โครงการระบบการส่งกำลังบำรุงหรือระบบโลจิสติกส์ของการปฏิบัติการด้านการบรรเทาทุกข์และการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินจากภัยพิบัติของอาเซียน ระยะเวลา ๒ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของประเทศไทยร่วมกับ AHA Centre ด้านการจัดการภัยพิบัติในระดับอาเซียน ซึ่งคลังฯ ดังกล่าว ได้ดำเนินการแล้วเสร็จในปี พ.ศ.๒๕๖๒ จึงเป็นการเน้นย้ำจุดยืนใน ทร. ร่วมสร้างประชาคมอาเซียนให้ปลอดภัยอย่างยั่งยืน ดังนั้น กองทัพเรือควรอาศัยปัจจัยที่ตั้งสำคัญทางภูมิศาสตร์ การเป็นแหล่งผลิตอาหาร และการเป็นคลังเก็บสิ่งของช่วยเหลือทางไกลของอาเซียน ในการริเริ่มบทบาทในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ดังนี้

๕.๑ การจัดตั้งศูนย์ฝึกการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ อันจะเป็นการสนองต่อความพยายามของที่ประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอาเซียนในการเข้าเผชิญกับความท้าทายจากภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ ที่มีแนวความคิดที่จะใช้ทรัพยากรและศักยภาพทางทหารอาเซียน ในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติอยู่แล้วให้เกิดผลเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งจัดการฝึกขึ้นภายในกองทัพเรือและภายในกลุ่มกองทัพเรืออาเซียน โดยอาจเริ่มในระดับทวิภาคีก่อนแล้วขยายผู้เข้าร่วมการฝึกในระดับพหุภาคี/ประเทศสมาชิกทั้งหมด เมื่อมีความพร้อม ให้ครอบคลุมทั้งการฝึกฝ่ายเสนาธิการและการแก้ปัญหาที่บังคับการ (CPX) การฝึกแลกเปลี่ยน (CTX) และการฝึกภาคสนาม/ภาคทะเล (FTX) เพื่อให้มีความพร้อมในการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม การบรรเทาภัยพิบัติ และการฟื้นฟู และยังสามารถนำเสนอโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ อันเนื่องมาจากพระราชดำริของกองทัพเรือ ให้เป็นโครงการตัวอย่างและ/หรือโครงการต้นแบบ ไว้ในแผนการฝึก ทั้งนี้ การจัดตั้งศูนย์ฝึกดังกล่าว ยังมีความประสานสอดคล้องกับตำบลที่ตั้งของคลังเก็บสิ่งของช่วยเหลือทางไกลของอาเซียน และสำนักงานใหญ่ในประเทศไทยของศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย โดยจะส่งผลให้การประสานความร่วมมือระหว่างกระทรวงกลาโหมอาเซียนกับองค์กรภาคประชาสังคมในด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว

๕.๒ การจัดตั้งกองเรือเฉพาะกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยอาเซียน เป็นแนวความคิดที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรม และเป็นรูปแบบใหม่ของอาเซียน เนื่องจากอาเซียนไม่เคยมีความร่วมมือในลักษณะกองเรือเฉพาะกิจในการปฏิบัติการกิจร่วมกันลักษณะเช่นนี้มาก่อน โดยกองเรือฯ ดังกล่าว จะมีการประกอบกำลังทั้งเรือ อากาศนาวิ ยุทโธปกรณ์ทางทหารที่เกี่ยวข้อง และฝ่ายอำนวยการจากประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนตามความสมัครใจสลับหมุนเวียนกันไป ส่วน ผบ.กองเรือฯ อาจจะหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพประจำเดือนหรือวงรอบประจำปีก็สามารถดำเนินการได้ในลักษณะเตรียมความพร้อม ณ ที่ตั้งปกติ โดยสามารถนำรูปแบบการจัดกองเรือเฉพาะกิจผสมของกองกำลังผสม

ทางทะเล ณ ราชอาณาจักรบาหลีเรน (CMF) เป็นต้นแบบได้ หลังจากนั้นหากแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับจาก ทร.อาเซียน และ ทร.อาเซียนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติเป็นอย่างดีแล้ว ในอนาคตสามารถพัฒนาให้มีการจัดตั้งของกองบัญชาการกองเรือเฉพาะกิจดังกล่าวที่ประเทศไทยได้ โดย ทร.อาจจะเตรียมสถานที่รองรับไว้ เช่น ห้องทำงาน ศูนย์ยุทธการ และห้องพัก เป็นต้น เพื่อที่จะใช้เป็นทำงานของ ผบ.กองเรือฯ และฝ่ายอำนวยการ ซึ่ง ทร.อาเซียน จะสลับหมุนเวียนกันมาทำหน้าที่ดังกล่าว ส่วนกำลังทางเรือและอากาศยานของประเทศต่าง ๆ ที่เป็นกำลังพร้อมปฏิบัติการนั้นยังคงจัดจากความสมัครใจโดยให้พร้อม ณ ที่ตั้งปกติของแต่ละประเทศ เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณเมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติเกิดขึ้นก็พร้อมปฏิบัติงานได้ทันที ซึ่ง ผบ.กองเรือฯ และฝ่ายอำนวยการจะได้วางแผนประณีตในรายละเอียดตามแต่ละสถานการณ์ต่อไป ซึ่งการดำเนินการตามแนวทางที่กล่าวไปข้างต้น จะเน้นย้ำการสร้างบทบาทในอาเซียนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

การริเริ่มของกองทัพเรือทั้ง ๒ ประการดังกล่าว จะทำให้กองทัพเรือของอาเซียนได้ตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับอันเป็นผลประโยชน์ต่อประชาชนอาเซียนโดยตรง เป็นความรู้ที่เห็นพ้องกัน ทำให้ Regime ที่เกิดขึ้นมีความมั่นคงและมีโอกาสที่จะพัฒนา Regime ให้มีระดับที่สูงยิ่งขึ้นได้อย่างรวดเร็วและท้ายที่สุดคาดว่าจะสามารถพัฒนาไปถึงระดับ ๓ - ๔ หรือระดับ Common Policy (Step I - II) ได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

๑. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการกำหนดบทบาทและการแสวงหาบทบาทนำดังกล่าวคือ “ความริเริ่ม” ซึ่งหมายถึงว่า กองทัพเรือเองจะต้องริเริ่มขึ้นก่อนด้วยการเสนอแนะรัฐบาล/กระทรวงกลาโหมให้เห็นถึงประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับ หากสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันให้กองทัพเรือเป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือด้านความมั่นคง/ความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลของประชาคมอาเซียน แต่หากถึงเลหรือใช้เวลาในการตัดสินใจให้นานออกไป ประเทศที่มีความพร้อมอื่น ๆ อาจช่วงชิงโอกาสดังกล่าวไปก่อน

๒. รูปแบบโครงสร้างและการจัดกำลังกองเรือเฉพาะกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยอาเซียนที่กำหนดขึ้นนั้นเป็นเพียงโครงร่างเท่านั้น จำเป็นต้องศึกษาวิจัยในรายละเอียดเชิงลึก (ระดับยุทธวิธี) และควรส่งเสริมให้มีการวิจัย และ/หรือ จัดทำโครงการ “การจัดการฝึกผสมหรือฝึกร่วม/ผสมการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของประชาคมอาเซียน” เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับ “การจัดตั้งศูนย์ฝึกการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติของประชาคมอาเซียน” ต่อไป

๓. เพื่อให้ ทร.มีความพร้อมในการจัดตั้งกองเรือเฉพาะกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยอาเซียน ควรได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานงานกับกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับภัยพิบัติในประเทศโดยตรง ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจการปฏิบัติและบูรณาการร่วมกันในการปฏิบัติงานต่อไป เนื่องจากงานช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยเกี่ยวกับภัยพิบัติจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังเป็นการเตรียมองค์บุคคลของ ทร. ให้มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย

๔. การกิจช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยถือว่าเป็นการปฏิบัติทางทหาร นอกเหนือจากสงคราม (MOOTW) ดังนั้น ต้องศึกษาต่อยอดในการจัดหายุทธโธปกรณ์ของ ทร. ต่อไป ในอนาคตว่าจะมีทิศทางอย่างไร จะมุ่งเน้น Platform ที่มีความเป็นเอกประสงค์เพื่อให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยมากขึ้นหรือไม่ หรือยังคงมุ่งเน้นยุทธโธปกรณ์เพื่อการทำสงครามเต็มรูปแบบ

๕. ควรได้พิจารณาในรายละเอียดของเนื้อหาเชิงวิชาการและรูปแบบการประชุม/สัมมนา/แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อเป็นการกำหนดบทบาทให้กับกองทัพเรือในปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมต่อไป

๖. บทบาทกองทัพเรือต่อปัญหาความปลอดภัยในช่องแคบมะละกานั้น ควรต้องพิจารณาในรายละเอียดและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์ฝึกขจัดคราบน้ำมัน และ/หรือศูนย์กู้ซ่อมเรือจมทะเล ชั้นที่บริเวณ ทรภ.๓ ต่อไป ตลอดจนพิจารณาเชิงลึกของ ภารกิจ โครงสร้าง และอัตราของศูนย์ฯ ดังกล่าว รวมทั้งการสร้างร่วมมือกับ ทร.อาเซียน ในการส่งกำลังพลมาร่วมปฏิบัติงาน นอกจากนั้น ควรได้พิจารณารายละเอียดรูปแบบการจัดการฝึกผสมและการฝึกร่วม/ผสมทางทะเล เพื่อแก้ไขเหตุการณ์กรณีโจรสลัดและการปล้นเรือ อุบัติภัยทางทะเลอันเนื่องมาจากเรือล่ม เรือจม และอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นภายในเรือ ทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตลูกเรือ และอันตรายจากการรั่วไหลของคราบน้ำมันที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ทางทะเล เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในระดับยุทธวิธีต่อไป

๗. บทบาทกองทัพเรือต่อปัญหาการก่อการร้ายทางทะเลนั้น ควรได้พิจารณาในรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับปฏิบัติ ลักษณะเช่นเดียวกับปัญหาความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ เช่น เนื้อหาและรูปแบบการประชุม/สัมมนา/แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ เป็นต้น นอกจากนั้น ควรต้องศึกษาแนวทาง แผนปฏิบัติการหรือวิธีการสร้างกลไก/เครือข่ายการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หรือข่าวกรอง (ในทางลับ) ในเรื่องการก่อการร้ายทางทะเลในภูมิภาค เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

๘. บทบาทกองทัพเรือต่อปัญหาการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล ควรต้องศึกษา รายละเอียดความเป็นไปได้และความคุ้มค่าระหว่างการเพิ่มหัวข้อปัญหาและสถานการณ์การกระทำผิดกฎหมายทางทะเล ผ่านการฝึกผสมกับ ทร.มิตรประเทศที่มีอยู่แล้ว หรือริเริ่มจัดการฝึกขึ้นมาใหม่เป็นการเฉพาะ ตลอดจนควรต้องพิจารณารูปแบบการฝึกระดับยุทธวิธีด้วย เพื่อให้เป็นไปด้วยความรอบคอบ ซึ่งจะสนับสนุนให้ ทร.แสดงบทบาทนำในอาเซียนได้